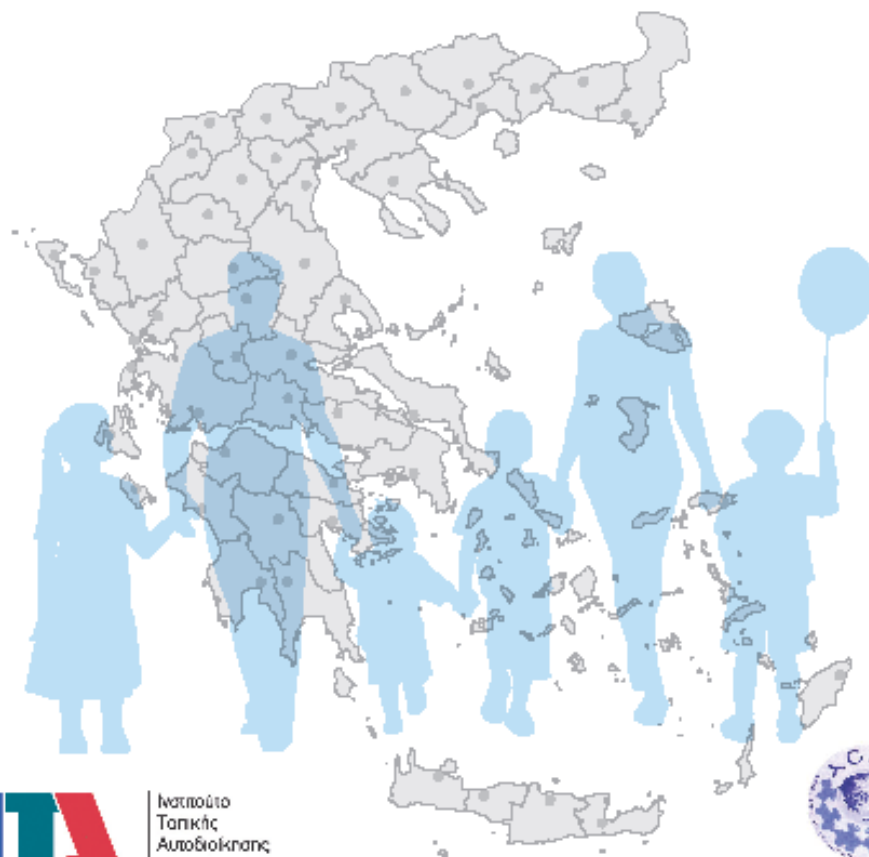

ΜΕΛΕΤΗ
της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδας (ΑΣΠΕ)
για το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΙΤΑ)

Προτάσεις για τον Σχεδιασμό Πολιτικών Υποστήριξης των Οικογενειών με Παιδιά από τους Δήμους

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΑΣΠΕ)

ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΙΤΑ)

**“ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ”**

1^η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΑΣΠΕ).....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΚΕΔΕ)	7
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΙΤΑ).....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΈΝΩΣΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»	9
Συντελεστές της Μελέτης – Ομάδα Έργου	10
Α. Συντονιστές της Μελέτης.....	10
Β. Συντακτική – Ερευνητική Ομάδα (Αλφαβητικά)	10
Γ. Φορείς Σύμβουλοι της Μελέτης	12
ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	13
ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	13
ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	13
ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	14
1.1 Εισαγωγή	14
1.2 Το Ευρωπαϊκό Γίνεσθαι	15
1.3 Η Ελληνική Πραγματικότητα	20
1.4 Ο ΟΗΕ και το Διεθνές Περιβάλλον	22
1.5 Πρωτοβουλίες σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο	26
Α. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων.....	26
Β. Η Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί (European Child Guarantee)	29
1.6 Απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ)	35
1.7 Εδαφική Συνοχή	39
1.8 Στρατηγική Τοποθέτηση των ΟΤΑ στο Πεδίο των Δημογραφικών και Οικογενειακών Πολιτικών	40
1.9 Ανάλυση με τη Μεθοδολογία SWOT	40
1.10 Συνδυαστικός Πίνακας Συλλόγων Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ και των Δήμων για τη Δημιουργία Συνεργειών ανά Περιοχή και Νομό	42
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	50
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	51

2.1 Συνταγματική Θεμελίωση.....	51
2.2 Οικογενειακές Πολιτικές στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο	51
2.3 Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, 1966 Ν.1532/1985, ΦΕΚ Α/25/1985 (Αρ. 10) (Προστασία της οικογένειας και της μητρότητας).....	52
2.4 Ενεργειακές Κοινότητες.....	53
2.5 Ισχύουσες Νομοθετικές Διατάξεις	56
2.6 Ειδικότερες Διατάξεις για την Ενίσχυση της Οικογένειας και των Πολυτέκνων.....	59
Α. Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας.....	59
Β. Στεγαστική Συνδρομή στις Πολύτεκνες Οικογένειες με Επτά (7) και Άνω Παιδιά	60
2.7 Απονομή Πολυτεκνικής Ιδιότητας.....	61
2.8 Απόδειξη Πολυτεκνικής Ιδιότητας	63
2.9 Παραδείγματα Εφαρμογής του Θεσμικού Πλαισίου	64
Α. Πρόγραμμα Επιβράβευσης Επιτυχόντων – Αριστούχων Μαθητών σε ΑΕΙ	64
Β. Διανομή Πακέτου Τροφίμων σε Φοιτητές που Σπουδάζουν σε Άλλη Πόλη.....	65
2.10 Παροχές και Δράσεις για την Παιδική Προστασία στην Οικογενειακή Ζωή με Προγράμματα Στήριξης	67
Α. Θέσεις σε Βρεφικούς και Παιδικούς Σταθμούς.....	67
Β. Μονάδες Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης.....	68
Γ. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ)	69
Δ. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ με Α).....	69
Ε. Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας.....	70
ΣΤ. Κατασκηνώσεις – Παιδικές Εξοχές	70
Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ-ΕΡΕΥΝΑ ΓΝΩΜΗΣ.....	72
Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ – ΕΡΕΥΝΑ ΓΝΩΜΗΣ.....	73
3.1 Εισαγωγή	73
3.2 Σχεδιασμός Ερωτηματολογίου	73
3.3 Ταυτότητα της Έρευνας	74
3.4 Αποτελέσματα της Έρευνας.....	75
3.5 Προτάσεις που Προκύπτουν από την Έρευνα	114
ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	120
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	120
ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	121
4.1 Εισαγωγή	121
4.2 Καταγραφή Καλών Πρακτικών	123

4.3 Σύνοψη Καλών Πρακτικών	204
ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	208
ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	208
ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	209
5.1 Εισαγωγή	209
5.2 Γκράτς (Αυστρία): Ένα Σημαντικό Παράδειγμα Φιλικού Προς την Οικογένεια Δήμου	209
Α. Κέντρο θεμάτων Οικογένειας	215
5.3 Καταγραφή Καλών Πρακτικών από Δήμους σε Διάφορες Χώρες.....	220
5.4 Σύνοψη Καλών Πρακτικών από το Εξωτερικό.....	258
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	261
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	262
6.1 Εισαγωγή	262
Α. Για το Υπουργείο Εσωτερικών	263
Β. Για την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας	264
Γ. Για τους Δήμους.....	266
Πρόταση 1. Αναδιάρθρωση στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου.	266
Πρόταση 2. Σχεδιασμός Πολιτικών και Δράσεις Δήμων σε Τρεις (3) Άξονες.....	267
Πρόταση 3. Πολυεπίπεδες Προτάσεις με Αντίκτυπο στις Οικογένειες των Δημοτών.	271
Πρόταση 4. Συμμετοχή Δήμου σε Ενεργειακή Κοινότητα.....	273
6.2. Προτάσεις για Δήμους από την Έρευνα Γνώμης	274
Α. Μεταφορά Αρμοδιοτήτων στους Δήμους.....	274
Β. Συνέδριο Δήμων για Θέματα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής	274
Γ. Διαθέσιμοι Πόροι	274
6.3 Προετοιμασία Δήμων για Ένταξη στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων	275
6.4 Χρηματοδοτικά Εργαλεία για την Ανάπτυξη Δημογραφικών και Οικογενειακών Πολιτικών από τους ΟΤΑ Α΄ Βαθμού	277
6.5 Καταληκτικά Σχόλια.....	279
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄ - Ευρωπαϊκά Κείμενα που Αναφέρονται στις Πολύτεκνες Οικογένειες ως Ευπαθή Κοινωνική Ομάδα	281
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ – Μεταβολή Πληθυσμού ανά Δήμο: 2011 - 2021.....	283
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄ – Τα Ερωτηματολόγια Γνώμης Ανά Παραλήπτη	293
Α. Ερωτηματολόγιο για τους Δημάρχους	293
Β. Ερωτηματολόγιο για τους Γενικούς Γραμματείς των Δήμων.....	294

Γ. Ερωτηματολόγιο για τους Προϊσταμένους Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων	295
Δ. Ερωτηματολόγιο για τους Προέδρους των Συλλόγων Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ.....	297
Λίγα λόγια για την Α.Σ.Π.Ε.	299

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΑΣΠΕ)

Το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΙΤΑ) της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) ανέθεσε την εκπόνηση μελέτης για την πολιτική υποστήριξης εκ μέρους των Δήμων των οικογενειών με παιδιά, στην Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος, θεσμικό κοινωνικό εταίρο για θέματα οικογένειας και παιδιού, με συσσωρευμένη εμπειρία 91 ετών ζωής και κοινωνικής προσφοράς.

Η πρωτοβουλία του ΙΤΑ και της ΚΕΔΕ έρχεται τώρα που η ΕΛΣΤΑΤ έδωσε στη δημοσιότητα τα αποτελέσματα της απογραφής του 2021: ο πληθυσμός της χώρας ανήλθε σε 10.432.481 άτομα. Δηλαδή μειώθηκε κατά 384.005 άτομα σε σχέση με το 2011, που ανερχόταν σε 10.815.197. Το φαινόμενο αυτό είναι φυσικό επακόλουθο της μείωσης των γεννήσεων, εφόσον οι μόνιμοι θάνατοι τα τελευταία χρόνια ανέρχονται στις 120.000, το χρόνο, οι δε γεννήσεις είναι 85.000, αντίστοιχα. Διαπιστώνεται με άλλα λόγια μία υπεροχή των θανάτων σε ετήσια βάση στο ύψος των 35.000.

Οι μεγάλης ηλικίας κάτοικοι των Δήμων γνωρίζουν ότι τις δεκαετίες του 1950, 1960 και 1970, οι δρόμοι γέμιζαν κάθε πρωί από παιδιά που πήγαιναν στο σχολείο. Σήμερα δεν υπάρχει τέτοιο φαινόμενο, αφού τα παιδιά αποτελούν είδος υπό εξαφάνιση. Η υπογεννητικότητα, που μαστίζει την πατρίδα μας, έχει άμεση επίδραση στη ζωή των Δήμων. Το επίπεδο κρατικής οργάνωσης που δέχεται πρώτο την αρνητική επίδραση στην τοπική κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή ενός τόπου από τη μείωση των γεννήσεων και του πλήθους των οικογενειών είναι ο α΄ βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλαδή οι Δήμοι. Δήμοι με υπερμεγέθη πληθυσμό σε σχέση με την εδαφική τους κάλυψη αντιμετωπίζουν προβλήματα με την ποιότητα ζωής των δημοτών, ενώ Δήμοι με μειούμενο πληθυσμό εισέρχονται σε ένα διαρκές σπιράλ συνεχούς ύφεσης, αδυνατούν να συγκρατήσουν τους δημότες τους και σταδιακά συρρικνώνονται, μερικοί δε και εξαφανίζονται από το χάρτη.

Οι Δήμαρχοι έχουν χρέος, αντί να αφήσουν τους Δήμους τους να εξελιχθούν σε Δήμους γερόντων και μάλιστα εξαθλιωμένων, να πράξουν ό,τι είναι δυνατόν προκειμένου να ανανεωθεί ο Δήμος τους με νεανικό πληθυσμό. Θα μπορούν έτσι οι Δήμαρχοι να παρίστανται όχι μόνον σε κηδείες, αλλά πολύ περισσότερο σε ευχάριστα γεγονότα, όπως γάμοι και βαπτίσεις.

Ανεξαρτήτως των αποφάσεων των κυβερνήσεων, η εφαρμογή από τους Δήμους ενός αποτελεσματικού πλέγματος πολιτικών ενίσχυσης των οικογενειών με παιδιά και ακόμη περισσότερο των πολυτέκνων θα δώσει οξυγόνο ζωής στις τοπικές κοινωνίες, ώστε να γεμίσουν παιδικά χαμόγελα και αισιοδοξία για τη ζωή.

Εύχομαι η παρούσα μελέτη να αποτελέσει το εφαλτήριο μιας ευγενούς άμιλλας μεταξύ των Δήμων, η οποία θα αποβεί προς όφελός τους και, κυρίως, προς όφελος των Δημοτών τους.

Βασίλειος Θεοτοκάτος

Επίτιμος Δικηγόρος, Πρόεδρος της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΚΕΔΕ)

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΙΤΑ)

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΈΝΩΣΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»

Η Πανελλήνια Ένωση Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Κλεισθένης» θεωρεί τη στήριξη των οικογενειών με παιδιά ως μονόδρομο πολιτικής για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τα παιδιά σε κάθε τόπο αποτελούν ιδιαίτερο πεδίο άσκησης πολιτικής για τους Δήμους.

Η φροντίδα για τα παιδιά στις τοπικές κοινωνίες εκδηλώνεται με ένα μεγάλο αριθμό δράσεων και προγραμμάτων ανάλογα με την ηλικία και τα ενδιαφέροντα. Οι παιδικοί και οι βρεφονηπιακοί σταθμοί, οι δομές για την προσχολική ηλικία, τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, οι δομές για τα παιδιά με αναπηρία, οι Σχολικές Κοινωνικές Υπηρεσίες, οι Δομές Στήριξης της Οικογένειας, τα Προγράμματα Αθλοδιακοπών (Summer Camps), οι Παιδικές Κατασκηνώσεις, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα για τις Δημοτικές Αρχές.

Οι δράσεις αυτές αποτελούν κεντρικό στοιχείο για την πολιτική που εφαρμόζουν οι Δημοτικές Αρχές στην τρέχουσα δημοτική θητεία. Αντίστοιχη διαδικασία σχεδιασμού και προγραμματισμού υλοποίησης, θα πρέπει να ακολουθηθεί από τους υποψηφίους για την ερχόμενη δημοτική περίοδο (2024-2028).

Η επίσημη συνεργασία με την Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος είναι ένα πρώτο, αλλά ιδιαίτερα κρίσιμο θεσμικό στοιχείο για την τοπική πολιτική που αφορά τα θέματα οικογένειας και παιδιού. Ένα δεύτερο στοιχείο είναι η σύσταση Γραφείου μέριμνας για τα θέματα της οικογένειας και του παιδιού. Ένα τρίτο στοιχείο είναι η συμμετοχή ως μέλους του Δήμου στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων για τη θεσμική αξιοποίηση καλών πρακτικών που ήδη λειτουργούν στην πράξη σε άλλες χώρες στην Ευρώπη.

Οι πρωτοβουλίες που λαμβάνονται από τις δημοτικές αρχές και από τις κοινωνικές υπηρεσίες τους αντίστοιχα είναι διαπιστωμένο ότι πάντοτε επιβραβεύονται πολιτικά, κοινωνικά και διοικητικά. Η αλλαγή στάσης και η υιοθέτηση μιας πολιτικής περισσότερο φιλικής προς την οικογένεια, τα παιδιά και την πολυτεκνία είναι ιδιαίτερα σημαντική και αναμενόμενη.

Τα στοιχεία αυτά συνάδουν με τη νέα Δημογραφική Πολιτική που έχει υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και πρόσφατα και από την Ελλάδα. Στην κατεύθυνση της αστικής ανθεκτικότητας οφείλουμε να σχεδιάζουμε ενεργητικές 'ανθεκτικές' πολιτικές για τις οικογένειες και τα παιδιά τους. Η γήρανση του πληθυσμού απαιτεί τέτοιου είδους πολιτική ως αντιστάθμισμα για τοπική ανάπτυξη με νέο και δυναμικό ανθρώπινο κεφάλαιο.

Η παρούσα μελέτη θα προσδώσει μια νέα δυναμική στην πολιτική για την οικογένεια και τα παιδιά που σχεδιάζουν και εφαρμόζουν οι δημοτικές αρχές και εμείς ως Ένωση «Κλεισθένης» θα τη στηρίξουμε προσδοκώντας στην κοινωνική ευημερία και ποιότητα ζωής των πολιτών.

Δρ. Μιχάλης Χρηστάκης

Πολιτικός Επιστήμονας – Διεθνολόγος, Γενικός Γραμματέας Δήμου Νέας Σμύρνης

Πρόεδρος Πανελλήνιας Ένωσης Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Κλεισθένης»

A. Συντονιστές της Μελέτης

Δρ. Δημήτριος Σταμούλης, Δρ. Μιχάλης Χρηστάκης

B. Συντακτική – Ερευνητική Ομάδα (Αλφαβητικά)

Δήμητρα-Ινές Αγγελή

Γενική Γραμματέας της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος, Πρόεδρος του Δημοτικού Βρεφοκομείου του Δήμου Αθηναίων, Δημοτική Σύμβουλος Δήμου Αθηναίων

Θωμάς Γιαννιώτης

Αντιπρόεδρος της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος, Διευθυντής Οικονομικών Υπηρεσιών Δήμου Νέας Σμύρνης, Συντονιστής Εθνικού Δικτύου Τεχνογνωσίας & Επικοινωνίας Προϊσταμένων Οικονομικών Υπηρεσιών Δήμων 'Ξενοφών'

Γεώργιος Ιωακειμίδης

Κοινωνικός Λειτουργός (M.Sc.), Διευθυντής Κοινωνικής Υπηρεσίας Δήμου Νέας Σμύρνης

Μαρίνα Κωνσταντινίδου

Ψυχολόγος (M.Sc.), Στέλεχος Κοινωνικής Υπηρεσίας Δήμου Νέας Σμύρνης, Υπεύθυνη Γραφείου Οικογένειας

Δρ. Μάρκος Μαργαρίτης

Χημικός Μηχανικός, Διδάκτωρ Μηχανικός ΕΜΠ στις Τεχνολογίες Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, Μεταδιδάκτωρ στις Τεχνολογίες Διαχείρισης Στερεών & Υγρών Αποβλήτων, Επίκουρος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Ιδρυτής & Διευθύνων Σύμβουλος της Break Even Consulting

Ελένη Μητσέα

Χημικός Μηχανικός ΕΜΠ (M.Sc.), Επικεφαλής Τμήματος Μεταφοράς Τεχνολογίας και Έργων Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας στην Break-Even Consulting

Αφροδίτη Παναγιώτου

Μηχανικός Περιβάλλοντος ΔΠΘ (M.Sc.), Επιχειρησιακός Σύμβουλος της Break-Even Consulting

Χαράλαμπος Παύλος

Πολιτικός Επιστήμων, Διευθυντής της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος

Δρ. Ευάγγελος Σιώκας

Σύμβουλος επιχειρήσεων και Οργανισμών, Διδάκτωρ Μηχανικός ΕΜΠ στην Οικονομική και Στρατηγική Ανάλυση της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας, Διευθύνων Εταίρος της Break-Even Consulting

Δρ. Δημήτριος Σταμούλης

Αντιπρόεδρος της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος, Σύμβουλος Επιχειρήσεων σε Θέματα Οργάνωσης, Διοίκησης και Πληροφορικής, Μέλος Ερευνητικών Εργαστηρίων ΑΕΙ, Διδάσκων Ε&Κ Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτριος Χατζηγεωργίου

Οικονομολόγος, τ. Οικονομικός Επιθεωρητής, Συνεργάτης της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος

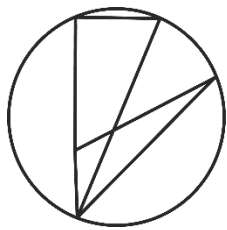
Δρ. Μιχάλης Χρηστάκης

Πολιτικός & Διοικητικός Επιστήμονας, Δρ. Διεθνών Σχέσεων, Ειδίκευση στις Ευρωπαϊκές Πολιτικές & Χρηματοδοτήσεις, Γενικός Γραμματέας Δήμου Νέας Σμύρνης. Πρόεδρος Πανελληνίας Ένωσης Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης "Κλεισθένης"

Γ. Φορείς Σύμβουλοι της Μελέτης

Πανελλήνια Ένωση Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»
(kleisthenis.org)

BREAK EVEN
C o n s u l t i n g

BREAK EVEN Consulting
(break-even.gr)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ

1.1 Εισαγωγή

Η λέξη δημογραφία είναι παράγωγη της λέξης Δήμος, δηλαδή μιας οργανωμένης ομάδας ατόμων που ζουν μαζί σε ένα τόπο. Η γλωσσολογική και εννοιολογική συνάφεια της δημογραφίας με το Δήμο, προσδιορίζει την ουσία της συσχέτισης των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών με την αποστολή και τις αρμοδιότητες των Δήμων, δηλαδή των δομών πρώτου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης. Το πληθυσμιακό στοιχείο άλλωστε είναι αυτό που προσδιορίζει τη συγκρότηση μιας ομάδας κατοίκων σε Δήμο, με ουσιαστικό και μοναδικό στοιχείο κοινωνικής οργάνωσης σε μη κρατικό επίπεδο, την οικογένεια. Η ύπαρξη οικογενειών και πολύ περισσότερο η αύξησή τους είναι αυτή που προϋποθέτει τη λειτουργία ενός Δήμου και νοσηματοδοτεί το ρόλο και τις αρμοδιότητες που ο Δήμος ασκεί προς όφελος των δημοτών – κατοίκων του Δήμου.

Καθώς οι Δήμοι ασκούν κρατική εξουσία και αποτελούν μέρος της κρατικής οργάνωσης, τα άρθρα του Συντάγματος δεν αποτελούν μόνο κατευθυντήριες γραμμές για τη νομοθετική εξουσία, αλλά διέπουν την άσκηση πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα του κράτους. Για το λόγο αυτό, η συσχέτιση των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών με τις αποφάσεις που πρέπει να λαμβάνονται από τους Δήμους, εκπηγάει από το ίδιο το Σύνταγμα, το οποίο στο άρθρο 21 αναφέρει τα εξής σημαντικά:

Άρθρο 21

1. Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους. Το Κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, όπως ο νόμος ορίζει.
2. Πολύτεκνες οικογένειες, ανάπηροι πολέμου και ειρηνικής περιόδου, θύματα πολέμου, χήρες και ορφανά εκείνων που έπεσαν στον πόλεμο, καθώς και όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος.
3. Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.
4. Η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που τη στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του Κράτους.
5. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων αποτελεί υποχρέωση του Κράτους.
6. Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.

Καθώς, το Κράτος έχει την υποχρέωση σχεδιασμού και εφαρμογής δημογραφικής πολιτικής, και οφείλει να λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα (παρ. 5) για τη σταθερότητα του πληθυσμού, τη διατήρηση της ηλιακής πυραμίδας, την προστασία της οικογένειας, του γάμου και της μητρότητας που τελούν υπό την προστασία του Κράτους (παρ. 1), καθώς και να παρέχει ειδική φροντίδα προς τις πολύτεκνες οικογένειες (παρ. 2), είναι προφανές ότι οι Δήμοι οφείλουν, τηρώντας το Σύνταγμα, να συνεισφέρουν στο μέτρο των αρμοδιοτήτων, του ρόλου και των δυνάμεών τους, στην τήρηση του Συντάγματος και την υλοποίηση πολιτικών που θα συντείνουν στο όραμα και τις υποχρεώσεις που περιγράφει το Σύνταγμα για το Κράτος – επομένως και για τον α' βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τους Δήμους.

Η αθέτηση των υποχρεώσεων του Κράτους όπως περιγράφονται στο άρθρο 21 από την τοπική αυτοδιοίκηση και την κεντρική εξουσία (Κυβέρνηση), έχει τραγικές συνέπειες σε μακρο- και μικρο-επίπεδο. Η μείωση και γήρανση του πληθυσμού στην Ελλάδα είναι ένα επικίνδυνο φαινόμενο με έντονα αρνητικές συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη, στο ασφαλιστικό σύστημα, στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην εθνική άμυνα, στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην κοινωνική συνοχή κ.λπ. Οι επιπτώσεις γίνονται αντιληπτές με διεύρυνση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με την επικίνδυνη μείωση της ποιότητας ζωής των οικογενειών, και ειδικότερα των πιο ευάλωτων εξ αυτών, τις πολύτεκνες οικογένειες. Οι συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί δεν τροφοδοτούν την κοινωνική σταθερότητα και αναπόφευκτα δημιουργούν προϋποθέσεις κοινωνικών εντάσεων και περαιτέρω άρνησης των νέων γεννεών να αποκτήσουν παιδιά που, νομοτελειακά, θα πρέπει να αντικαταστήσουν τους γονείς τους για να συνεχίζεται απρόσκοπτα ο ανθρωπίνος πολιτισμός γενικά και η ζωή σε κάθε Δήμο ειδικότερα.

1.2 Το Ευρωπαϊκό Γίνεσθαι

Τα δημογραφικά μεγέθη σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης, όπως και στην Ελλάδα, τρομάζουν. Για το λόγο αυτό, η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή (θητεία 2019-2024) σύστησε θέση Αντιπροέδρου με αρμοδιότητα τη δημογραφική πολιτική. Οι ιδρυτικές συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και πρόσφατα η Συνθήκη της Λισσαβώνας δεν περιλαμβάνουν τις δημογραφικές και οικογενειακές πολιτικές ως μέρος των δικαιοδοσιών της Ε.Ε. αφήνοντάς τις στο πεδίο της επικουρικότητας (δηλ. κάθε κράτος-μέλος αποφασίζει για αυτές αυτόνομα). Η Ε.Ε. θέλησε να δείξει με τον τρόπο αυτό την προσπάθειά της, έστω και μέσω των εργασιακών σχέσεων που έχει στη δικαιοδοσία της, να προσεγγίσει το θέμα στο βαθμό του νομικά εφικτού και να προσδώσει μια νέα διάσταση στα θέματα κοινωνικής πολιτικής, που επιχειρεί να διαμορφώνει υπό το πρίσμα της καταπολέμησης των ανισοτήτων με όρους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Σημαντικό ρόλο στον ορισμό της θέσης Επιτρόπου για τα θέματα αυτά και μάλιστα σε επίπεδο Αντιπροέδρου της Επιτροπής, διαδραμάτισε η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λέϋεν, μητέρα επτά (7) παιδιών, που ξεκίνησε την πολιτική της σταδιοδρομία ως Υπουργός στην Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Γερμανίας και ειδικότερα ως Υπουργός

Οικογενειακών Υποθέσεων και προγενέστερα σε αντίστοιχο ρόλο στο Ομοσπονδιακό κρατίδιο της Βαυαρίας.

Η Ευρωπαϊά Επίτροπος Δημοκρατίας και Δημογραφίας Dubravka Šuica έχει τις εξής αρμοδιότητες:¹

- Καθοδήγηση στο έργο της Επιτροπής για τη διαβουλευτική δημοκρατία και τη Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης, δίνοντας στους ανθρώπους τη δυνατότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους για το πώς διοικείται η ΕΕ και τι κάνει.
- Στατιστική χαρτογράφηση του αντίκτυπου της δημογραφικής αλλαγής για να τροφοδοτηθεί σε μια Έκθεση που προσδιορίζει την απαιτούμενη υποστήριξη, όπως επενδύσεις σε υποδομές και πρόσβαση σε υπηρεσίες για όσους είναι πιο ευάλωτοι στις δημογραφικές αλλαγές.
- Συντονισμός εργασιών για ένα μακροπρόθεσμο όραμα για τις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων της δημογραφικής αλλαγής στη συνδεσιμότητα και την πρόσβαση σε υπηρεσίες.
- Διερεύνηση τρόπων υποστήριξης περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη «διαρροή εγκεφάλων», μεταξύ άλλων μέσω του Youth Guarantee.
- Εκπόνηση Πράσινης Βίβλου για τη γήρανση και έναρξη ευρείας συζήτησης σχετικά με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, όπως η περίθαλψη και οι συντάξεις, και η υποστήριξη της πολιτικής για την ενεργό γήρανση.
- Διασφάλιση ότι τα συστήματα κοινωνικής προστασίας της Ευρώπης αντιμετωπίζουν επαρκώς τις ανάγκες ενός γηράσκοντος πληθυσμού και τον κίνδυνο της φτώχειας.
- Καλύτερος συνδυασμός εργασίας και οικογένειας και υποστήριξη των ανθρώπων σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους, ως μέρος του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.
- Συντονισμός εργασιών για τη μελλοντική Εγγύηση για τα Παιδιά, διασφάλιση πρόσβασης σε υπηρεσίες για τα παιδιά και υποστήριξη μέχρι την ενήλικη ζωή τους.
- Προετοιμασία συνολικής στρατηγικής της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των ευάλωτων παιδιών, προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών στο Διαδίκτυο και υποστήριξης της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης και ενσωμάτωση της στρατηγικής αυτής στη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού και, από αυτή την άποψη, να ηγηθεί του έργου της ΕΕ στο πολυμερές πλαίσιο.

Η κα Σουίτσα, προέρχεται από την Κροατία, με πολιτική σταδιοδρομία που έχει τις ρίζες της στο Δήμο του Ντουμπρόβνικ (Dubrovnik), όπου χρημάτισε Δήμαρχος την περίοδο 2001-2009 ασκώντας ισχυρές δημογραφικές πολιτικές, ανάμεσα στις οποίες και η απονομή μηνιαίων χρηματικών βοηθημάτων για την απόκτηση κάθε παιδιού, και ενός πολύ σημαντικού ποσού

---

¹ ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/suica_en

στην απόκτηση του 4ου και κάθε επόμενου παιδιού, πολύ μεγαλύτερο σε σχέση με επίδομα για τα 3 παιδιά. Η Κροατία άλλωστε είναι μια χώρα με παράδοση σε φιλο-οικογενειακές πολιτικές, που συνεχίζονται ως σήμερα.

Οι βασικές προθέσεις της Επιτροπής και προσωπικά της Επιτρόπου κας Σουίτσα αναπτύσσονται στην εναρκτήρια ομιλία της στο συνέδριο «Ευρωπαϊκές πόλεις φιλικές προς την 3^η ηλικία», το Νοέμβριο του 2020², αποσπάσματα της οποίας ακολουθούν σε Ελληνική απόδοση:

Δημογραφία και Έκθεση Σχετικά με τις Επιπτώσεις της Δημογραφικής Αλλαγής

Η αντιμετώπιση της δημογραφικής αλλαγής είναι το κλειδί για την οικοδόμηση μιας δικαιότερης και πιο ανθεκτικής κοινωνίας. Συνεργάζομαι με τους συναδέλφους μου Επιτρόπους για να διασφαλίσουμε ότι οι πολιτικές μας λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις και τον αντίκτυπο της δημογραφικής αλλαγής. Εξ ου και η ανάγκη υποβολής της πρώτης έκθεσης της Επιτροπής για τον αντίκτυπο της δημογραφικής αλλαγής εντός των πρώτων 6 μηνών της θητείας μας, στις 17 Ιουνίου. Η έκθεση βασίζεται σε ισχυρά στοιχεία και συγκρίσιμα δεδομένα σε επίπεδο ΕΕ και σε περιφερειακό επίπεδο. Αναδεικνύει τις σημαντικές επιπτώσεις της δημογραφικής αλλαγής, όπως στην οικονομική ανάπτυξη, τις αγορές εργασίας, τις ανάγκες υγείας και μακροχρόνιας περίθαλψης και τα δημόσια οικονομικά. Η Έκθεση αποτελεί πολύτιμη αναφορά για την τρέχουσα και μελλοντική μας εργασία.

Η έκθεση προσδιόρισε το μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής ως σημαντική εξέλιξη εντός της Ένωσης. Οι ηλικιωμένοι είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη ηλικιακή ομάδα. Η έκθεση υποδεικνύει την αλληλεπίδραση μεταξύ της ανάληψης δράσης για τη δημογραφική αλλαγή και την ανάκαμψη από την πανδημία του COVID-19 και αναφέρεται σε θέματα όπως η μοναξιά, η κοινωνική απομόνωση και η παροχή πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις. Αποτελεί μια ισχυρή βάση για καλύτερα ενημερωμένη χάραξη πολιτικής. Ως Αντιπρόεδρος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο ρόλος μου είναι ο συντονισμός πολλών χαρτοφυλακίων και υπηρεσιών με σαφή στόχο τη βελτίωση της χάραξης πολιτικής μας.

Πράσινη Βίβλος για τη Γήρανση

Τώρα εργαζόμαστε σε διάφορα σκέλη που προκύπτουν από αυτήν την Έκθεση και η πρώτη είναι η Πράσινη Βίβλος για τη γήρανση, η οποία θα εγκριθεί στις αρχές του 2021. Θα ξεκινήσει μια συζήτηση για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της γήρανσης, με έμφαση σχετικά με τη φροντίδα και τις συντάξεις, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και τον τρόπο προώθησης της ενεργού γήρανσης. Η γήρανση αφορά όλες τις γενιές, νέους και ηλικιωμένους. Έχοντας κατά νου την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, το έγγραφο αυτό θα εξετάσει τις επιπτώσεις, τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της γήρανσης στην οικονομία, την κοινωνία και σε όλες τις

---

² Keynote Opening Speech at the ESPON Digital Conference on Age Friendly European Cities. Κείμενο διαθέσιμο εδώ: ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/suica/announcements/keynote-opening-speech-espon-digital-conference-age-friendly-european-cities_en

περιφέρειες. Είναι απαραίτητο να προσδιορίσουμε τι σημαίνει γήρανση τόσο για τους ηλικιωμένους, όσο και για τους νέους. Θα αξιολογήσουμε εάν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας μας είναι κατάλληλα για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες ενός γηράσκοντος πληθυσμού. Αλλά δεν μπορούμε να το κάνουμε αυτό μόνοι μας. Βασιζόμαστε σε ευρεία συμμετοχή και ευρεία δέσμευση να κάνουμε πραγματικότητα την ενεργό γήρανση σε μια εποχή που κυριαρχείται όλο και περισσότερο από την ψηφιοποίηση. Σκοπεύουμε να εξετάσουμε πιο προσεκτικά θέματα όπως η μοναξιά, η κοινωνική απομόνωση, η ψυχική υγεία, η οικονομική ανθεκτικότητα και η μακροχρόνια φροντίδα, μεταξύ άλλων. Πρέπει να αξιοποιήσουμε καλύτερα τις ευκαιρίες που έρχονται με τη γήρανση. Αυτό περιλαμβάνει τον θετικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ηλικιωμένοι στην κοινωνία, την οικονομία, την εθελοντική εργασία και άλλους τομείς.

Μοναξιά

Ας δούμε για λίγο τη μοναξιά. Ως ομάδα, οι ηλικιωμένοι είναι ήδη περισσότερο εκτεθειμένοι στην κοινωνική απομόνωση και τη μοναξιά από άλλα μέρη της κοινωνίας μας. Είναι ένα δύσκολο γεγονός να το αντιμετωπίσουμε. Αλλά και εγώ είμαι αισιόδοξη και δεν πιστεύω ότι η μοναξιά πρέπει να είναι γεγονός της ζωής και θα δουλέψω πάνω σε αυτό. Οι πόλεις μπορεί να είναι ένα ανώνυμο μέρος για να ζεις που μπορεί να συμβάλει στη μοναξιά και πρέπει να εξετάσουμε πώς να το διαχειριστούμε. Έχω υπάρξει δήμαρχος, και μία φορά δήμαρχος, δήμαρχος για πάντα! Η σύνδεση με τους ανθρώπους είναι το κλειδί για μένα για να κάνω καλά τη δουλειά μου. Είμαι πολύ ευαίσθητη σε αυτή την ιδέα της σύνδεσης. Γιατί όταν συνδεόμαστε, ακόμα κι αν είμαστε μόνοι, δεν νιώθουμε μοναξιά. Ωστόσο, βλέπουμε στοιχεία αποσύνδεσης. Σήμερα βλέπουμε αυτό να συμβαίνει όχι μόνο με τους ηλικιωμένους, αλλά και με τους νέους. Για τους ηλικιωμένους, δεδομένου του COVID 19, οι περισσότεροι δεν μπορούν να συνδεθούν με τους φίλους και την οικογένειά τους. Αυτό επηρεάζει τη γενική τους υγεία, την ψυχική τους υγεία, την ικανότητά τους να αναζητούν φροντίδα και βοήθεια. Αυτοί οι περιορισμοί που μπορούσαμε να τους ξεπεράσουμε σε κανονικούς καιρούς, κατέστησαν αδύνατοι κατά τη διάρκεια αυτής της πανδημίας. Τα παιδιά και οι νέοι επηρεάζονται επίσης, καθώς δεν μπορούν να παίξουν ή να περάσουν χρόνο με τους φίλους τους όπως πριν. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν μπορούν να σπουδάσουν ή δεν μπόρεσαν να πάνε σχολείο και πανεπιστήμιο υπό τις ίδιες συνθήκες όπως πριν. Επομένως, είναι σημαντικό οι πόλεις να γίνουν ένα περιβάλλον, όπου όλοι, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων, μπορούν να συνδεθούν μεταξύ τους.

Το Έργο Ραντάρ στη Λισσαβόνα

Ένα παράδειγμα αυτού που μπορεί να γίνει είναι το έργο RADAR στη Λισσαβόνα, το οποίο στοχεύει στην παρακολούθηση ατόμων άνω των 65 ετών που ζουν μόνοι τους στη Λισσαβόνα. Το έργο προσδιορίζει μια κοινότητα «ραντάρ» κοντά στο μέρος όπου ζουν ηλικιωμένοι, όπως

φαρμακεία, καφέδες, κομμωτήρια, γείτονες, οικογένεια και εθελοντές. Ακολουθούν τους ηλικιωμένους προκειμένου να εντοπίζουν καταστάσεις κινδύνου και να το αντιμετωπίζουν με εξατομικευμένο τρόπο. Το έργο εντάσσεται στο πρόγραμμα «Λισαβόνα, πόλη όλων των εποχών» που στοχεύει σε μεγαλύτερη αλληλεγγύη με βάση τους τρεις πυλώνες της ενεργού ζωής, της αυτόνομης ζωής και της υποστηριζόμενης ζωής. Αυτό το έργο καταδεικνύει πόσο περιποιητικά, χωρίς αποκλεισμούς και ζωντανά τα περιβάλλοντα της πόλης μπορούν και πρέπει να είναι για τους ηλικιωμένους.

Γήρανση στις Πόλεις

Η γήρανση στις πόλεις απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Η μεγάλη κίνηση στις πόλεις μπορεί να προκαλέσει άγχος και να λειτουργήσει ως εμπόδιο στην κινητικότητα των ηλικιωμένων. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι όχι μόνο η φυσική προσβασιμότητα, αλλά και η αντιληπτή προσβασιμότητα και ασφάλεια εντός των πόλεων επιτρέπει στους ηλικιωμένους να παραμείνουν ενεργοί. Η αύξηση της ασφάλειας των δημόσιων χώρων απαιτεί δράση από τις πόλεις. Υπάρχουν ενδείξεις μετρήσιμης μείωσης του στρες και της βελτίωσης της ψυχικής υγείας και ευεξίας, όταν αντιμετωπίζεται η ασφάλεια. Η δημιουργία μιας πόλης φιλικής προς τους ηλικιωμένους εξαρτάται από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Οι επιτυχημένες πρωτοβουλίες σχεδιάζονται και τις διαχειρίζονται αρκετοί θεσμικοί και μη θεσμικοί παράγοντες, οι οποίοι είναι από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εγκαταστάσεις αναψυχής και άθλησης έως εστιατόρια. Κυρίως, πρέπει να εμπλέκουμε τους ηλικιωμένους κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών αυτών στις πόλεις. Μου αρέσει το παράδειγμα του Όσλο, όπου η συμμετοχή των ηλικιωμένων αποτελεί κεντρική αρχή στη δέσμευση της πόλης να γίνει πιο φιλική προς τους ηλικιωμένους.

Όπως προαναφέρθηκε, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει δικαιοδοσία να μιλήσει ανοικτά και πολύ περισσότερο να νομοθετήσει για πολιτικές στήριξης της οικογένειας, οπότε προσεγγίζει τη δημογραφική πολιτική από την πλευρά της 3^{ης} ηλικίας, των συνθηκών εργασίας (εξισορρόπηση εργασιακού και οικογενειακού βίου στο πλαίσιο των εργασιών σχέσεων) και της καταπολέμησης της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων. Ωστόσο, στο κείμενο της ομιλίας αυτής παρατηρούμε μερικά πολύ σημαντικά στοιχεία:

- Την επίδραση της μοναξιάς στην ποιότητα ζωής, που έμμεσα καλεί σε ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας, ως κατ' εξοχήν αντίδοτο στην αποξένωση και την κοινωνική απομόνωση
- Την ανάγκη οι πόλεις να προσαρμοσθούν σε δημογραφικά δεδομένα.

Η ομιλία αναφέρεται μεν στην 3^η ηλικία, αλλά έμμεσα προσεγγίζει και το θέμα της προσαρμογής στις ανάγκες των οικογενειών, κάτι που τα Κράτη – μέλη της Ε.Ε. οφείλουν να κάνουν σε εθνικό επίπεδο. Αν αντικαταστάσουμε στην ομιλία της Επιτρόπου τις αναφορές στους ηλικιωμένους με

τις οικογένειες, θα έχουμε ένα κείμενο, το οποίο μπορεί να αποτελεί βάση για το σχεδιασμό δράσεων στήριξης των οικογενειών με παιδιά από τους Δήμους κάθε χώρας.

1.3 Η Ελληνική Πραγματικότητα

Κυβέρνηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Κυβέρνηση

Η επισήμανση της Ευρωπαϊκής Επιτρόπου στο ανωτέρω κείμενο της ομιλίας της, ότι ο ρόλος της είναι «ο συντονισμός πολλών χαρτοφυλακίων και υπηρεσιών με σαφή στόχο τη βελτίωση της χάραξης πολιτικής μας», καθώς και τα σχετικά αιτήματα της ΑΣΠΕ οδήγησαν την Ελληνική Κυβέρνηση, που προέκυψε από τις εκλογές του Ιουλίου 2019, να δημιουργήσει με το ίδιο σκεπτικό, αρχικά θέση Γενικού Γραμματέα στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, με τίτλο Δημογραφίας, Οικογένειας και Ισότητας των Φύλων, και από τον Ιανουάριο του 2021, θέση Υφυπουργού με τον ίδιο τίτλο.

Όπως μας πληροφορεί ο ιστότοπος του Υπουργείου:

«Η δημογραφική πολιτική προωθεί μέτρα για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος. Οι ελληνικές οικογένειες κάνουν πλέον λιγότερα παιδιά και ο ελληνικός πληθυσμός μειώνεται και γηράσκει.

Το δημογραφικό πρόβλημα αντιμετωπίζεται με πολιτικές για την ενίσχυση της γονιμότητας, τη στήριξη της οικογένειας και την αύξηση της γυναικείας εργασίας. Για να σημειωθεί αύξηση των γεννήσεων πρέπει να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκότερο πλαίσιο για την απόκτηση παιδιών με περισσότερα κίνητρα και ένα υποστηρικτικό στην οικογένεια εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον.

Παράλληλα, οι επιδοματικές πολιτικές πρέπει να συνδυαστούν με μέτρα για την ουσιαστική ισότητα των δύο φύλων και την εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, με σκοπό τη βελτίωση της καθημερινότητας όλων των μελών της οικογένειας.»

Η αρμόδια Υφυπουργός κα Μαρία Συρεγγέλα, σε πρόσφατο Συνέδριο με θέμα το δημογραφικό περιέγραψε τις σχετικές δράσεις της Κυβέρνησης. Συγκεκριμένα, η Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, αρμόδια για θέματα Δημογραφικής Πολιτικής, Οικογένειας και Ισότητας των Φύλων, Μαρία Συρεγγέλα, μιλώντας στο συνέδριο «Δημογραφικό 2022. Η μεγάλη πρόκληση», ανέφερε:³

«Η αντιμετώπιση του δημογραφικού ζητήματος της χώρας είναι στις άμεσες προτεραιότητες της κυβέρνησής μας. Με πράξεις και με ρεαλισμό, υιοθετούμε μία αποτελεσματική δημογραφική πολιτική, σχεδιάζουμε και υλοποιούμε δράσεις που δίνουν ευκαιρίες στη νέα γενιά, επιτρέπουν στις μεγαλύτερες γενιές να αξιοποιούν τις δυνατότητές τους και να

---

³ Γραφείο Τύπου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων 8/6/2022

παραμένουν ενεργοί στην κοινωνία και ανοίγουν το δρόμο για την οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας».

Όπως τόνισε η κα Συρεγγέλα:

«...η δημογραφική μας πολιτική «συναντά» και αλληλοσυμπληρώνεται με τις αντίστοιχες πολιτικές για την απασχόληση, την οικογένεια, τη μητρότητα/γονεϊκότητα, την ισότητα των φύλων, καθώς και τις πολιτικές για το παιδί. Προωθούμε μέτρα για τη στήριξη κάθε οικογένειας, τη συμφιλίωση προσωπικής και επαγγελματικής ζωής και την ενίσχυση της γυναικείας εργασίας. Εργαζόμαστε προκειμένου να διευκολύνουμε όσους και όσες επιθυμούν να αποκτήσουν παιδιά, στηρίζουμε τους εργαζόμενους γονείς και προχωράμε στη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος, ακολουθώντας επιτυχημένα μοντέλα που εφαρμόζονται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. ...

Με πρωτοβουλίες, όπως η θέσπιση γονικών αδειών, η πρόσληψη ανέργων μελών τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, το Σήμα Ισότητας για τις επιχειρήσεις, το πρόγραμμα οι «Νταντάδες της γειτονιάς» ή η δημιουργία χώρων φύλαξης βρεφών στις επιχειρήσεις, ενδυναμώνουμε το θεσμό της οικογένειας και αντιμετωπίζουμε σοβαρά και υπεύθυνα το δημογραφικό ζήτημα όπως οφείλει ένα σύγχρονο κράτος».

Τοπική Αυτοδιοίκηση

Σε επίπεδο Δήμων, συναντούμε Αντιδημάρχους Κοινωνικής Πολιτικής στο πλαίσιο της οποίας ορισμένες φορές αντιμετωπίζονται και θέματα στήριξης των οικογενειακών με παιδιά, υπό το πρίσμα της φτώχειας και του κινδύνου του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ η προοπτική της δημογραφικής και οικογενειακής πολιτικής περιλαμβάνεται πολύ έμμεσα στο χαρτοφυλάκιο αυτό. Σπανιότερα, συναντούμε Εντεταλμένο Δημοτικό Σύμβουλο για το παιδί και την οικογένεια, ενώ στο δεύτερο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τις Περιφέρειες, τα σχετικά θέματα έχουν μικρότερη σημασία ως πεδίο πολιτικής.

Σύμφωνα με τη μελέτη του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών για τη Διανέοσις με θέμα: «Η χαμηλή γονιμότητα στην Ελλάδα, δημογραφική κρίση και πολιτικές ενίσχυσης της οικογένειας»,⁴ στο Κεφάλαιο 5.8 «Τοπική Αυτοδιοίκηση», περιγράφεται η τρέχουσα κατάσταση ως εξής:

«Στα πεδία που αφορούν στη δημογραφική πολιτική και τη στήριξη της οικογένειας, οι δήμοι οφείλουν να προσανατολίζουν τις δράσεις τους σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, προκειμένου να προασπίζουν τα συμφέροντα των πολιτών και να βελτιώνουν σε συνεχή βάση την ποιότητα ζωής στην τοπική κοινωνία, εφαρμόζοντας σε πλήρη έκταση τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΔΚ) (Ν.3463/2006, ΦΕΚ 114Α). Οι αρμοδιότητες αυτές αφορούν:

---

⁴ www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2019/01/ekke_family_policies.pdf

- Στην εφαρμογή πολιτικών ή τη συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων, όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
- Στην εφαρμογή πολιτικών ή τη συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας.
- Στη μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών.
- Στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων ή τη συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
- Στην εξασφάλιση και διαρκή βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών μέσα από τη δημιουργία χώρων πρασίνου, χώρων αναψυχής, πλατειών και λοιπών υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων, όπως παιδικές χαρές.»

Η παράθεση των ανωτέρω σημείων στις οποίες οι Δήμοι έχουν ρητή αρμοδιότητα καταδεικνύει το πολύ περιορισμένο εύρος των ενεργειών που έχει προβλέψει ο νομοθέτης για την άσκηση πολιτικών, που πρέπει να ευθυγραμμίζονται με το άρθρο 21 του Συντάγματος.

Ένας από τους στόχους της μελέτης αυτής είναι να καταδείξει σημεία στα οποία οι Δήμοι μπορούν και πρέπει να διεκδικήσουν και να υλοποιήσουν περισσότερες αρμοδιότητες για να ανταποκριθούν στην ουσία του ρόλου και της ύπαρξής τους και στις Συνταγματικές οδηγίες.

1.4 Ο ΟΗΕ και το Διεθνές Περιβάλλον

Η 15^η Μαΐου έχει καθιερωθεί με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ ως Παγκόσμια Ημέρα Οικογένειας.⁵ Κάθε χρόνο επιλέγεται ένα θέμα επικαιρότητας το οποίο αποτελεί το κεντρικό ζήτημα για την ετήσια αυτή επέτειο. Φέτος, το 2022, το θέμα που έχει επιλεγεί από τον ΟΗΕ είναι Οικογένειες και Αστικοποίηση, σε αναγνώριση της επίδρασης που ασκεί στην ποιότητα ζωής της οικογένειας η ζωή στις πόλεις.

Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, στο κείμενο:

«Η αστικοποίηση είναι μια από τις πιο σημαντικές μεγα-τάσεις που διαμορφώνουν τον κόσμο μας και τη ζωή και την ευημερία των οικογενειών παγκοσμίως. Η βιώσιμη αστικοποίηση σχετίζεται με την επίτευξη αρκετών Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) και στόχων, όπως ο SDG-1 (Εξάλειψη της φτώχειας), SDG-3 (Καλή υγεία και ευεξία), SDG-11 (Κάντε τις πόλεις και τους οικισμούς ανθρώπινους χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλείς, ανθεκτικές και βιώσιμες), και SDG-10 (Μείωση της ανισότητας εντός και μεταξύ των χωρών). Αυτοί οι στόχοι εξαρτώνται

⁵ <http://www.un.org/en/observances/international-day-of-families>

από την καλή διαχείριση της αστικοποίησης προς όφελος των οικογενειών και την ενίσχυση της ευημερίας όλων των γενεών που ζουν στις πόλεις. Το φετινό θέμα, «Οικογένειες και Αστικοποίηση», στοχεύει στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία των βιώσιμων, φιλικών προς την οικογένεια αστικών πολιτικών.»

Η υπηρεσία Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης του ΟΗΕ, στο σημείωμά της για την φετινή επέτειο αναφέρεται σε θέματα παγκόσμιας διάστασης που σίγουρα έχουν επίπτωση και στην οικογένεια:

«Οι μέγα-τάσεις και ο αντίκτυπός τους στις οικογένειες

Οι προετοιμασίες για την τριακοστή επέτειο του Διεθνούς Έτους της Οικογένειας, 2024 (1985+30), έχουν επικεντρωθεί στις μεγάλες τάσεις και τον αντίκτυπό τους στις οικογένειες. Η εστίαση σε επιλεγμένες μεγάλες τάσεις, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογικής αλλαγής, της μετανάστευσης, της αστικοποίησης, της δημογραφικής και της κλιματικής αλλαγής, στοχεύει στη διευκόλυνση της ανάλυσης των επιπτώσεών τους στην οικογενειακή ζωή και στη σύσταση πολιτικών που να ανταποκρίνονται στην οικογένεια, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι θετικές πτυχές αυτών των τάσεων και να εξουδετερώσουν τις αρνητικές τους πτυχές.»

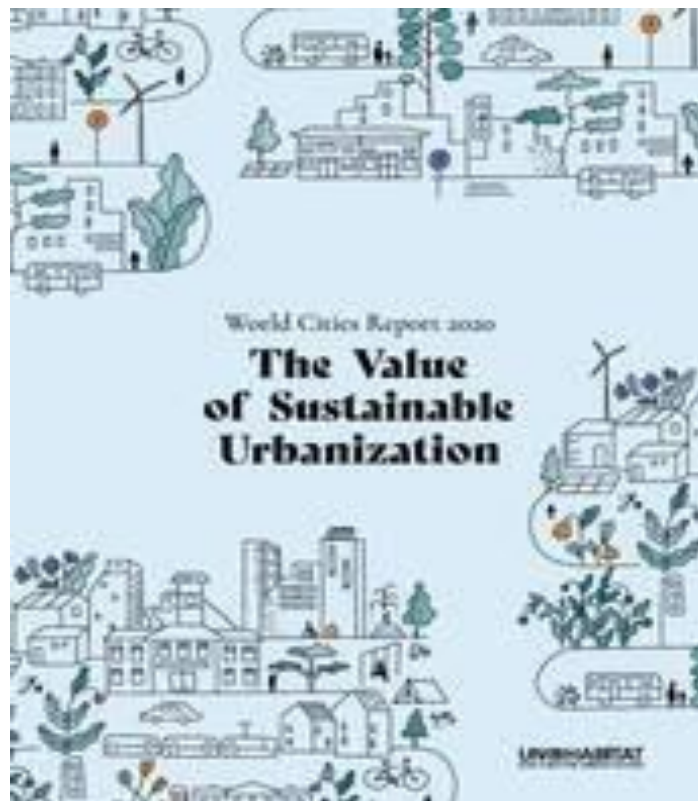
Πηγή: Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του Ο.Η.Ε. - CSR.ERT.GR

Από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ που απεικονίζονται στην ανωτέρω εικόνα, αυτοί που έχουν σχέση με τις οικογενειακές πολιτικές είναι οι εξής:

- Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια
- Στόχος 3: Καλή Υγεία και Ευημερία
- Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση
- Στόχος 5: Ισότητα των Φύλων
- Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη
- Στόχος 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί

Στην ίδια κατεύθυνση, η Έκθεση του ΟΗΕ, το 2020, με θέμα «Πόλεις του Κόσμου 2020: Η αξία της βιώσιμης αστικοποίησης» World Cities Report 2020: The Value of Sustainable Urbanization, επισημαίνει ότι:

«... οι καλά σχεδιασμένες, διαχειριζόμενες και χρηματοδοτούμενες πόλεις και κωμοπόλεις δημιουργούν αξία που μπορεί να αξιοποιηθεί για να χτιστούν ανθεκτικές πόλεις, που μπορούν να ανακάμψουν από τις καταστροφικές επιπτώσεις των πανδημιών, να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής όλων των κατοίκων και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καταπολέμηση της φτώχειας, της ανισότητας, της ανεργίας, της κλιματικής αλλαγής και άλλων πιεστικών παγκόσμιων προκλήσεων.

Καθώς ο κόσμος εισέρχεται στη Δεκαετία Δράσης για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης έως το 2030, οι συστάσεις πολιτικής σε αυτήν την Έκθεση θα είναι επωφελείς για τις κυβερνήσεις σε όλα τα επίπεδα, επιτρέποντάς τους να παραδώσουν προγράμματα και στρατηγικές που ενισχύουν την αξία της βιώσιμης αστικοποίησης, και στη διαδικασία, συμβάλλουν στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής της Νέας Αστικής Ατζέντας.»

Σε ένα από τα σημεία της Έκθεσης,⁶ συνδέεται η βιώσιμη αστικοποίηση με το δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν ορισμένες πόλεις του κόσμου:

«Οι πόλεις μπορούν να έχουν βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και υψηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας ακόμη και όταν πληγούνται σε δημογραφικές μεταβάσεις: Από την άνθηση της νεολαίας στον Παγκόσμιο Νότο έως τα «ασημένια τσουνάμι» που συνδέονται με τη γήρανση στον Παγκόσμιο Βορρά, οι πόλεις υφίστανται δημογραφικές αλλαγές. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη οι πολιτικές (όπως ο οικογενειακός προγραμματισμός, η εκπαίδευση και η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό) και οι διαδικασίες αστικού και εδαφικού σχεδιασμού να βασίζονται σε δεδομένα και να στηρίζονται σε συγκεντρωτικά δεδομένα. Αυτή η μέθοδος είναι το κλειδί για την αξιοποίηση του αστικού δημογραφικού μερίσματος, καθώς και για τη διασφάλιση πόλεων φιλικές προς την ηλικία που «δεν αφήνουν κανέναν πίσω».

Πρακτικά, το μήνυμα του ΟΗΕ είναι ότι οι πόλεις πρέπει αφενός μεν να γίνουν πιο φιλικές προς την οικογένεια, διαφορετικά το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού που ήδη αντιμετωπίζουν θα γίνει οξύτερο, αφετέρου δε να ληφθεί υπόψη ότι σημαντικό μέρος του πληθυσμού τους ανήκει στην τρίτη ηλικία. Οι δύο αυτές διαπιστώσεις έχουν επιπτώσεις τόσο στο χωροταξικό – πολεοδομικό σχεδιασμό, όσο και στη δημιουργία δομών, προσφορά υπηρεσιών και γενικά τον προσανατολισμό των παροχών στις δύο αυτές ομάδες πληθυσμούς: -οικογένειες με παιδιά, με τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την απόκτηση παιδιών, και -Τρίτη ηλικία, η οποία, λόγω έλλειψης παιδιών, αντιμετωπίζει προβλήματα μοναξιάς και εξυπηρέτησης αναγκών σε αρκετές περιπτώσεις.

Παρά το γεγονός ότι ο ΟΗΕ δεν μπορεί να υποδείξει πολιτικές και δράσεις οι οποίες να είναι άμεσα εφαρμόσιμες σε οποιαδήποτε πόλη του κόσμου, είναι πολύ ενδιαφέρον ότι εντόπισε το ζήτημα των φιλικών προς την οικογένεια πόλεων και αφιέρωσε την φετινή επέτειο της παγκόσμιας ημέρας οικογένειας στη βιώσιμη αστικοποίηση. Είναι προφανές ότι αν η αστικοποίηση δεν γίνεται με όρους βιώσιμης ανάπτυξης, οι οικογένειες δεν θα αποκτούν καθόλου ή επαρκή αριθμό παιδιών με πολλαπλές αρνητικές συνέπειες για την τοπική κοινωνία και τις ίδιες τις πόλεις.

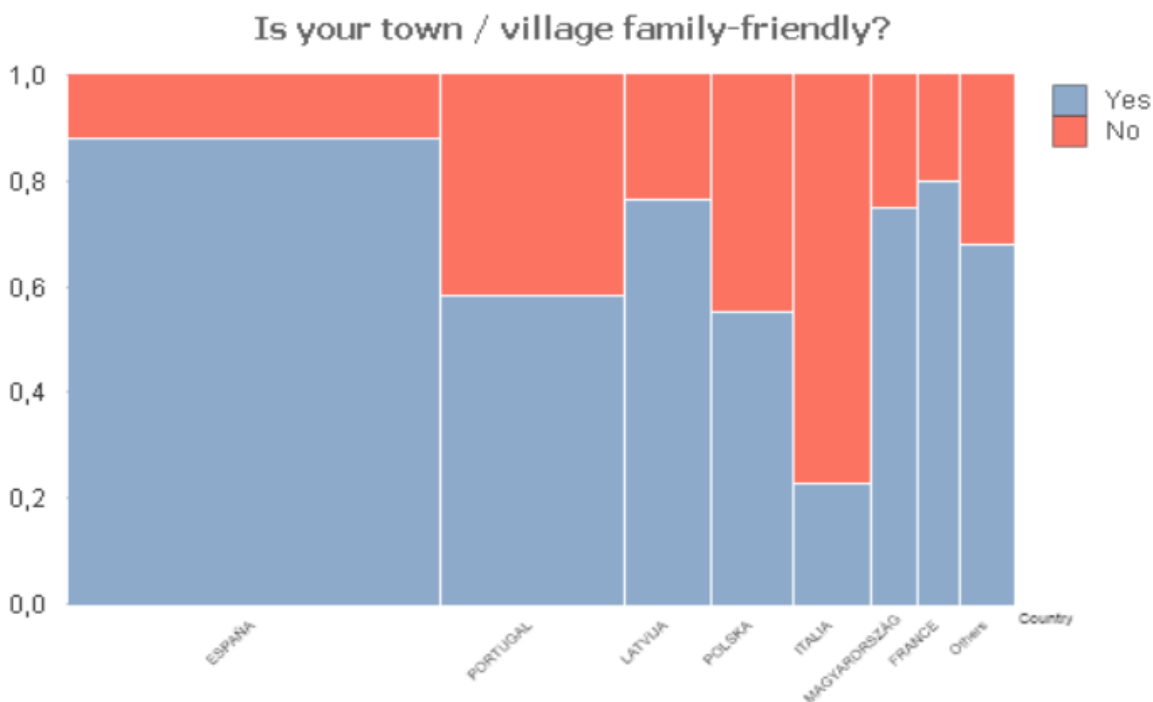
⁶ key_messages_summary_english.pdf (unhabitat.org)

1.5 Πρωτοβουλίες σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων και η Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί (European Child Guarantee).

A. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων

Κατά τη διάρκεια ενός μεγάλου ερευνητικού προγράμματος «Οικογένειες και Κοινωνίες» (Families and Societies), που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οικογένειες με τρία ή περισσότερα παιδιά, ερωτήθηκαν αν οι πόλεις που ζουν ενδιαφέρονται να είναι φιλικές προς την οικογένεια. Οι απόψεις αυτές καταγράφηκαν και αποτυπώθηκαν διαγραμματικά στο σχήμα που ακολουθεί:⁷

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων ήταν γενικά ευχαριστημένοι από τους Δήμους τους, στην Ισπανία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Γαλλία, ενώ ακολουθούν με περισσότερο από 50% με θετική απάντηση η Πορτογαλία και η Πολωνία. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Γαλλία είναι σταθερά στις δύο πρώτες θέσεις της ευρωπαϊκής κατάταξης των κρατών με τον υψηλότερο δείκτη γεννησιμότητας, ενώ η Ουγγαρία, η Ισπανία, η Πολωνία και η Πορτογαλία κάνουν συντονισμένες προσπάθειες βελτίωσης της δημογραφικής τους κατάστασης, με πολύ σημαντικά, ορατά και απτά αποτελέσματα στην Ουγγαρία.

⁷ <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2017/11/WP80PozaOlahSztajner2017.pdf>

Στα άλλα κράτη, οι οικογένειες που απάντησαν ήταν περισσότερο δυσαρεστημένες από το Δήμο τους σε σχέση με τη φιλικότητά του προς τις οικογένειες.

Συμμετέχοντας στη διεξαγωγή αυτής της έρευνας και αξιοποιώντας ορισμένες προσπάθειες Δήμων και Περιφερειών με θετικό πρόσημο στις δημογραφικές και οικογενειακές πολιτικές, η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία των Μεγάλων Οικογενειών (European Large Families Confederation), ίδρυσε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων (European network of family friendly cities - ELFAC). Όπως εξηγεί η ELFAC, στόχος της δημιουργίας του Δικτύου αυτού είναι:

- «να επιτευχθεί κοινωνική, ανθρώπινη και οικονομική ανάπτυξη με επίκεντρο την ευημερία των οικογενειών και των μελών τους, που αποτελούν το μέλλον της επικράτειας,
- να διαδώσει στην Ευρώπη μια κουλτούρα προσανατολισμένη στην οικογένεια,
- να ενδυναμώσει τις οικογένειες σε μια σχέση επικουρικότητας με την τοπική διοίκηση και την κοινωνία των πολιτών,
- να δώσει στις οικογένειες τις ευκαιρίες να ζήσουν τα σχέδια της ζωής τους και να έχουν τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν στο πιο φιλόξενο περιβάλλον,
- να παρακολουθούν και να μελετούν τις δημογραφικές τάσεις και δυναμικές που επηρεάζουν τις οικογένειες.»⁸

Στη διακήρυξη της 1^{ης} συνάντησης του Ευρωπαϊκού αυτού Δικτύου, οι συμμετέχοντες Δήμοι και οι οικογενειακές οργανώσεις - μέλη της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας συμφώνησαν, να:⁹

1. *κάνουν έκκληση για να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην 'επένδυση σε οικογένειες με παιδιά', ειδικά για πολύτεκνες οικογένειες, μέσω κινήτρων που πρέπει να δοθούν στους Δήμους προικίζοντάς τους με σχετικά κονδύλια,*
2. *ζητούν καλύτερα μέτρα για ένα καθαρότερο, ασφαλέστερο και πιο βιώσιμο περιβάλλον,*
3. *ζητούν ιδιαίτερη προσοχή στα εθνικά και ευρωπαϊκά δίκτυα προκειμένου να δοθεί προτεραιότητα στα παιδιά και στις οικογένειες ως θεμελιώδεις φορείς κάθε δήμου,*
4. *ενθαρρύνεται η ενεργός συμμετοχή των νέων στη ζωή του Δήμου,*
5. *αναζητούνται τρόποι στήριξης οικογενειών χωρίς επιπλέον κόστος,*
6. *δημιουργούνται φόρουμ για οικογένειες, όπου μπορούν να εκφράσουν τις επιθυμίες τους σε θέματα της κοινότητας,*
7. *επιδιώκεται η συνεχής συνεργασία Δήμων με οικογενειακούς συλλόγους, καθώς και ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις, τοπικές, περιφερειακές και εθνικές κυβερνήσεις προκειμένου να αναπτυχθεί μια κουλτούρα φιλική προς την οικογένεια, που θα επιτρέψει να οικοδομηθούν περισσότερο ανθρώπινοι, βιώσιμοι και ανθεκτικοί Δήμοι.»*

Οι Δήμοι που επιθυμούν να ενταχθούν στο Δίκτυο πρέπει να πληρούν ορισμένα κριτήρια και να μπορούν να αποδείξουν τη συμμόρφωσή τους σε αυτά. Η διαδικασία ένταξης περιλαμβάνει μια επιστολή δέσμευσης του Δημάρχου και του Δημοτικού Συμβουλίου ότι συμφωνούν με τους

⁸ www.elfac.org/elfac-launches-a-website-of-the-european-network-of-family-friendly-municipalities/

⁹ [Final_Declaration_Convention_19_11_2019.pdf](#) - Google Drive

σκοπούς του Δικτύου και έχουν την πρόθεση να βελτιώσουν εντός διετίας τις επιδόσεις τους, στις πολιτικές στήριξης της οικογένειας προκειμένου να ζητήσουν πιστοποίηση μετά από δύο έτη στα οποία θα δείξουν βελτιωμένα αποτελέσματα για τις σχετικές δράσεις τους υπέρ των οικογενειών με παιδιά και ειδικότερα των μεγάλων οικογενειών.

Κριτήρια για την υποψηφιότητα ένταξης ενός Δήμου στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο

1. Συνεργασία του Δήμου με μεγάλες οικογενειακές οργανώσεις, π.χ. Συλλόγους Πολυτέκνων-μελών της ΑΣΠΕ, την ΑΣΠΕ.
2. Παροχή υπηρεσιών σε οικογένειες και ειδικά σε πολύτεκνες οικογένειες, π.χ. γονική εκπαίδευση, υπηρεσίες παιδικής μέριμνας, οικογενειακή υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων, διαμεσολάβηση, μείωση, εξυπηρέτηση πολυτέκνων από το κοινωνικό παντοπωλείο, κ.λπ.
3. Οικονομικές παροχές σε οικογένειες και ειδικά στις πολύτεκνες οικογένειες, π.χ. επιδόματα βάση αριθμού παιδιών, μείωση στα δημοτικά τέλη για τριτέκνους – πολυτέκνους (χωρίς εισοδηματικά κριτήρια για πολυτέκνους), εισιτήρια μεταφοράς, εισόδος χωρίς καταβολή αντιτίμου σε μουσεία, δωρεάν κοινόχρηστες υπηρεσίες, μείωση στις συνδρομές για χώρους άθλησης και δημοτικά κολυμβητήρια βάσει αριθμού παιδιών και ατελώς για πολυτέκνους κ.λπ.
4. Σύσταση ειδικού οργάνου στο πλαίσιο του Δημοτικού Συμβουλίου για τη στήριξη της οικογένειας (Επιτροπή με αιρετά μέλη του Συμβουλίου και με εκπροσώπους των οικογενειών).
5. Εκπόνηση σχεδίου ή στρατηγικής για τις οικογένειες, τις πολύτεκνες οικογένειες και τις πολιτικές για τους νέους.
6. Δημιουργία σημείου πληροφόρησης για τις οικογένειες (βιβλιάρια, γραφεία, ιστοχώρος, κ.λπ.).
7. Χάραξη πολιτικών και υλοποίηση μέτρων στήριξης της οικογένειας για τους δημοτικούς υπαλλήλους (ισορροπία εργασίας - οικογένειας, ευέλικτος χρόνος εργασίας κ.λπ.).
8. Ειδικές προβλέψεις για πολύτεκνους γονείς σε διάφορα πεδία δημοτικής πολιτικής.
9. Πολιτικές στέγασης για οικογένειες και ειδικά τις πολύτεκνες οικογένειες.
10. Δημιουργία φιλικού για την οικογένεια περιβάλλοντος (πάρκα και κοινόχρηστοι χώροι ειδικά σχεδιασμένοι και προσαρμοσμένοι για οικογένειες με παιδιά, κ.λπ.).
11. Προγραμματισμός και υλοποίηση εκδηλώσεων για την ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας, με βραβεύσεις πολύτεκνων μητέρων/γονέων, κ.λπ.

Κανόνες Ένταξης

- Ο Δήμος πρέπει να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία της μερικής εκπλήρωσης τουλάχιστον σε πέντε (5) από τα δέκα (10) αυτά σημεία, παρέχοντας το ανάλογο υλικό.
- Η πιστοποίηση του Δήμου ως μέλος του Δικτύου ανανεώνεται κάθε δύο χρόνια.

Οφέλη για Δήμους

- Πρόσβαση σε βάση δεδομένων με καλές πρακτικές
- Χρήση του λογοτύπου του Ευρωπαϊκού Δικτύου
- Συμμετοχή σε Ετήσιο Συνέδριο
- Εκπαιδευτικά σεμινάρια και ταξίδια μελέτης
- Πληροφορίες μέσω ενημερωτικού δελτίου (newsletter) για σχετικές δράσεις
- Δημοσιότητα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο
- Δυνατότητα πιστοποίησης

Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος είναι ο Εθνικός συντονιστής του Ευρωπαϊκού αυτού Δικτύου για την Ελλάδα και μπορεί να παράσχει καθοδήγηση τόσο επί της ουσίας, όσο και επί της διαδικασίας προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι Δήμοι να γίνουν αρχικά μέλη του Δικτύου και μετά από την πάροδο διετίας να τύχουν και της σχετικής πιστοποίησης, εφόσον αποδείξουν συνεχή βελτίωση στις επιδόσεις τους στα ανωτέρω κριτήρια. Παραδειγματικές περιπτώσεις είναι ο Δήμος Αλίμου και ο Δήμος Νέας Σμύρνης με χαρακτηριστική την πορεία και τα βήματα, όπως και τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν για την ένταξή τους.

B. Η Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί (European Child Guarantee)

Η βασική νομοθετική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πεδίο των κοινωνικών υποθέσεων είναι ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (European Pillar of Social Rights). Αποτελεί την εξειδίκευση του 5^{ου} πυλώνα – κοινωνικά/ εργασιακά θέματα – των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και περιέχει είκοσι αρχές και δικαιώματα που περιστρέφονται γύρω από τρεις βασικούς άξονες:¹⁰

- Ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας: το δικαίωμα στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και δια βίου μάθηση, ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών, απαγόρευση των διακρίσεων και «ενεργό στήριξη της απασχόλησης».
- Δίκαιες συνθήκες εργασίας: τα δικαιώματα σε ασφαλή και προσαρμόσιμη απασχόληση, σε δίκαιους μισθούς, σε πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες απασχόλησης και προστασίας σε περίπτωση απόλυσης, στον κοινωνικό διάλογο και στη συμμετοχή των εργαζομένων, στην ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και επαγγελματικής ζωής, σε ένα υγιές, ασφαλές και προσαρμόσιμο εργασιακό περιβάλλον και στην προστασία των δεδομένων.
- Κοινωνική προστασία και ένταξη: τα δικαιώματα και οι αρχές σχετικά με την παιδική φροντίδα και υποστήριξη, την κοινωνική προστασία, τα επιδόματα ανεργίας, το ελάχιστο εισόδημα, το εισόδημα γήρατος και τις συντάξεις, την υγειονομική περίθαλψη, την ένταξη

---

¹⁰ Towards a more resilient Europe post-coronavirus: Options to enhance the EU's resilience to structural risks, EPRS with the Directorates-General for Internal Policies (IPOL) and External Policies (EXPO), European Parliament, April 2021

των ατόμων με αναπηρία, τη μακροχρόνια φροντίδα, τη στέγαση και τη βοήθεια προς τους άστεγους, καθώς και την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.

Για τα θέματα αυτά έχουν ορισθεί δείκτες¹¹ για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας και της προόδου των σχετικών πολιτικών, οι οποίοι υπολογίζονται από την Eurostat με βάση στατιστικά στοιχεία που συλλέγει.

Έχοντας εξαντλήσει τα νομοθετικά της περιθώρια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση τη δικαιοδοσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβάνοντας όμως τα μηνύματα για τη μείωση της ποιότητας ζωής πολλών οικογενειών στην Ευρώπη, κατέβαλε προαπάθεια να δημιουργήσει μια νέα δυναμική σχεδιάζοντας μια μη νομοθετική αυτή τη φορά πρωτοβουλία με τίτλο: Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα παιδιά, με την ελπίδα να σπάσει το διαγενεακό κύκλο της φτώχειας και να μειωθεί η κοινωνική ανισότητα εντός της Ευρώπης.

Στόχος της Εγγύησης για τα Παιδιά είναι η παροχή δωρεάν υγειονομικής περίθαλψης, εκπαίδευσης, προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, αξιοπρεπούς στέγασης και επαρκούς διατροφής σε κάθε παιδί που κινδυνεύει από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό στην Ευρώπη.

Το σκεπτικό της Σύστασης αυτής είναι ότι η πρόσβαση στις προαναφερθείσες υπηρεσίες πρέπει να αποτελεί δικαίωμα και όχι προνόμιο. Παρότι αποτελεί σύσταση και όχι κανονισμό ή οδηγία, η Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά αντιπροσωπεύει την κεντρική πολιτική επιλογή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας, την οποία θα στηρίξει παρέχοντας χρηματοδότηση στα κράτη μέλη και βοηθώντας στην εφαρμογή μιας πολιτικής στον αγώνα τους κατά της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το σκοπό αυτό, ζητήθηκε από τα Κράτη-μέλη να καταθέσουν τις απόψεις τους και τις στρατηγικές τους εντός του Απριλίου 2021. Οι προτεραιότητες αυτές είναι στη λογική του ελάχιστου κοινού παρονομαστή για την επίτευξη ενός ανεκτού επιπέδου διαβίωσης και όχι της δημιουργίας ισχυρών προϋποθέσεων για την οικογενειακή ευτυχία και την απόκτηση περισσότερων παιδιών – κάτι που επαφίεται καθαρά στα Κράτη-μέλη να μεριμνήσουν.

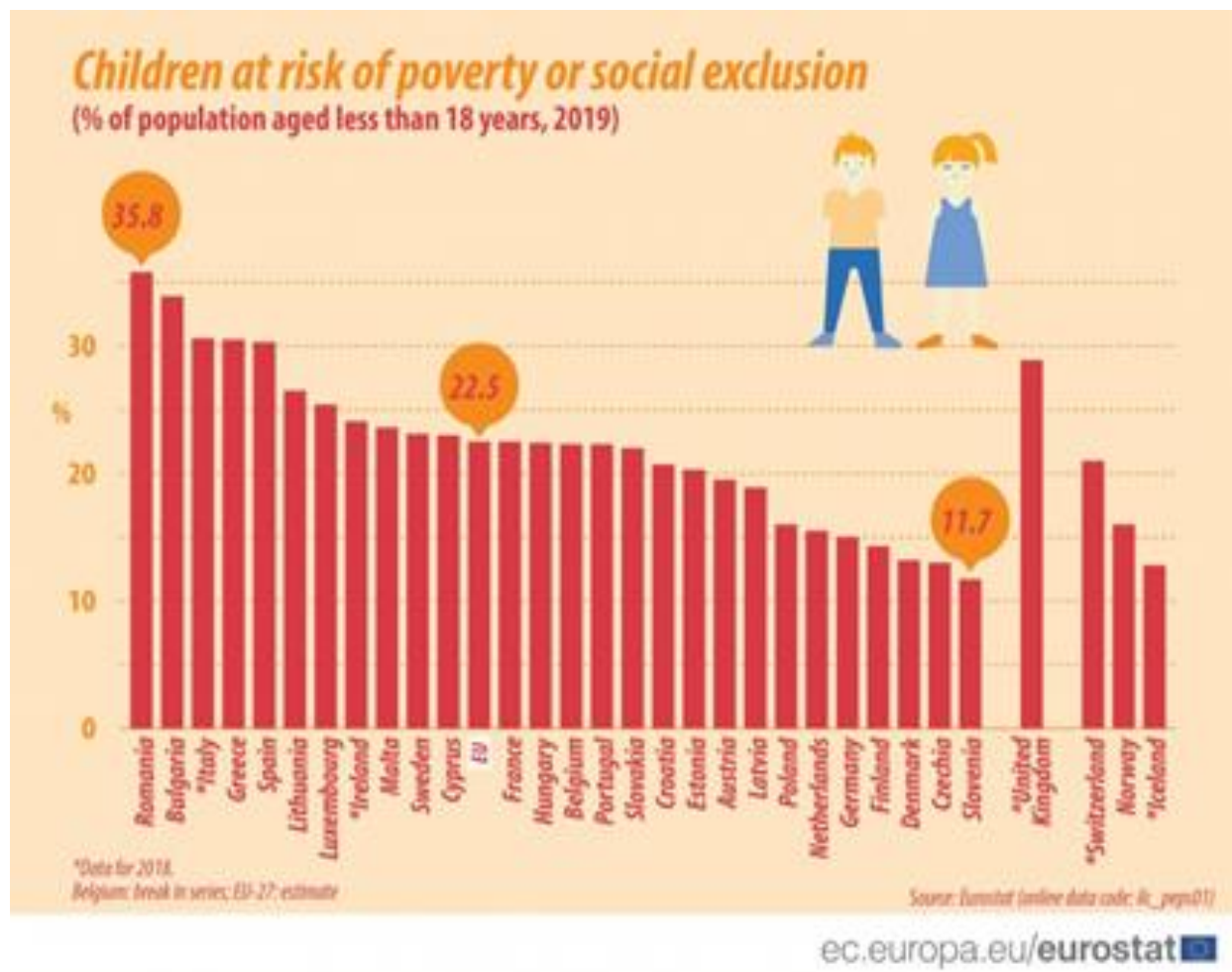
Αυτή η πρωτοβουλία της Ε.Ε. λήφθηκε λόγω των στατιστικών που δείχνουν ότι ένα στα πέντε παιδιά στην ΕΕ αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ποσοστό υψηλότερο από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο εμφανίζουν: η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Λιθουανία,¹² όπως φαίνεται στο Σχήμα που ακολουθεί.

---

¹¹ ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators

¹² Eurostat. *Children at risk of poverty or social exclusion*. October 2020. Διαθέσιμο εδώ:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

Η Ελλάδα είναι στην 4^η χειρότερη θέση όπως φαίνεται στο ανωτέρω διάγραμμα της Eurostat. Είναι προφανές ότι η παιδική φτώχεια εκπηγάζει από την οικογενειακή φτώχεια. Τα παιδιά, πλην όσων είναι εγκαταλελειμένα ή σε ίδρυμα, δεν είναι αυτόνομες υπάρξεις. Ανήκουν σε μια οικογένεια, η οποία είναι ευκατάστατη ή φτωχή ή αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Επομένως, η προσέγγιση του θέματος μέσω της οικογένειας είναι περισσότερο ολιστική και ορθότερη, καθώς δεν υπάρχουν, πλην των προαναφερθέντων εξαιρέσεων, φτωχά παιδιά, υπάρχουν φτωχές οικογένειες και οικογένειες σε επικίνδυνες οικονομικές συνθήκες και επικίνδυνους όρους διαβίωσης. Η σύσταση αυτή είναι μια σημαντική προσπάθεια της ΕΕ να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των παιδιών, και μέσω αυτών, των οικογενειών που αντιμετωπίζουν προβλήματα διαβίωσης και φτώχειας.

Το σημαντικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το Παιδί, είναι ότι παρότι αποτελεί σύσταση και όχι νομοθεσία, θα αποτελέσει τη βάση για παροχή χρηματοδότησης στα Κράτη-μέλη, οπότε η περαιτέρω αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων με έξυπνο τρόπο μπορεί να είναι ένας μοχλός ανάπτυξης πολιτικών φιλικών προς τις οικογένειες με παιδιά.

Στο κείμενο της Σύστασης, αναφέρεται ρητά ότι (σελίδα 7 του επίσημου Ελληνικού κειμένου της ΕΕ):

«Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+), για την περίοδο χρηματοδότησης 2021-2027, τα κράτη μέλη με ποσοστό παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ (την περίοδο 2017-2019), θα πρέπει να διαθέσουν το 5 % των κονδυλίων του ΕΚΤ+ για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών, ενώ τα άλλα κράτη μέλη θα κληθούν να διαθέσουν για τον ίδιο σκοπό κατάλληλο ποσό. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης θα συμβάλει και αυτό με μελλοντικά βιώσιμες επενδύσεις σε κοινωνικές υποδομές, σε εξοπλισμό και σε ποιοτικές και βασικές υπηρεσίες, καθώς και με έργα συνεργασίας σε παραμεθόριες περιοχές.»

Για τη διαμόρφωση των Ελληνικών προτάσεων - δράσεων που υποβλήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2022, θα είναι επιθυμητό να έχουν ερωτηθεί και οι Δήμοι μέσω της ΚΕΔΕ προκειμένου να συνεισφέρουν και οι Δήμοι με τη δική τους οπτική και να περιγράψουν τις τοπικές ανάγκες που γνωρίζουν καλύτερα από την κεντρική Κυβέρνηση, προκειμένου να προβλεφθούν ανάγκες χρηματοδότησης δράσεων και στο τοπικό επίπεδο.

Ως προς το πεδίο ορισμού της Σύστασης της Ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό προσδιορίζεται με δύο τρόπους:

- Με βάση το δείκτη για τα άτομα: *«που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού»*, ο οποίος εκφράζει:
  - «i) τον αριθμό των ατόμων που έχουν ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) χαμηλότερο από το όριο του κινδύνου φτώχειας·
  - ii) τη σοβαρή υλική στέρηση, η οποία αποτυπώνει την έλλειψη βασικών αγαθών, που απαιτούνται για τη διασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης σε μια δεδομένη κοινωνία· και
  - iii) την πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Τα παιδιά που ζουν σε τέτοια νοικοκυριά είναι ιδιαίτερα επιρρεπή στον κοινωνικό αποκλεισμό και αποτελούν την ομάδα-στόχο της παρούσας σύστασης.»¹³
- Ομάδες – στόχος παιδιών (σελίδα 27 επίσημου Ελληνικού κειμένου): *«Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσδιορίζουν τα παιδιά που έχουν ανάγκη και, στο πλαίσιο αυτής της ομάδας, να λαμβάνουν υπόψη, όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο κατά το σχεδιασμό των εθνικών ολοκληρωμένων μέτρων τους, τα ειδικά μειονεκτήματα που αντιμετωπίζουν:*
  - α) τα άστεγα παιδιά ή τα παιδιά που αντιμετωπίζουν σοβαρή στέρηση στέγης,
  - β) τα παιδιά με αναπηρία,
  - γ) τα παιδιά που προέρχονται από οικογένεια μεταναστών,
  - δ) τα παιδιά που έχουν μειονοτικό φυλετικό ή εθνοτικό υπόβαθρο (ιδίως οι Ρομά),

¹³ Σύσταση (ΕΕ) 2021/1004 του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά. Διάθεσιμο εδώ: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1004/oj>

ε) τα παιδιά που βρίσκονται σε δομές εναλλακτικής (ιδίως ιδρυματικής) φροντίδας, και
στ) τα παιδιά σε επισφαλείς οικογενειακές καταστάσεις.»

Οι ανωτέρω περιπτώσεις δεν είναι ένας εξαντλητικός κατάλογος των περιπτώσεων στις οποίες πρέπει να κατευθυνθούν οι δράσεις που θα προκύψουν από την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία. Είναι ενδεικτικές περιπτώσεις που ενυπάρχουν σε πολλά κράτη-μέλη. Όμως, η ΕΕ αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες των περιπτώσεων σε κάθε Κράτος-μέλη, αναφέρει ρητά στην αιτιολογική έκθεση, στην παράγραφο με τίτλο «αναλογικότητα», τα εξής:

«Η πρόταση συμπληρώνει τις προσπάθειες των κρατών μελών στον τομέα της αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών. Σέβεται τις πρακτικές των κρατών μελών και την ποικιλομορφία των συστημάτων. Αναγνωρίζει ότι οι διαφορετικές εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές συνθήκες ενδέχεται να οδηγήσουν σε διαφορές ως προς τον τρόπο εφαρμογής της σύστασης. Αυτό θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να κάνουν χρήση της σύστασης ανάλογα με το συγκεκριμένο πλαίσιο τους.»

Συμπληρώνοντας με ιδιαίτερη σημασία ότι: «Η αναλογικότητα διαδραμάτισε επίσης βασικό ρόλο στην καθοδήγηση της επιλογής της νομικής πράξης.» Δηλαδή, η ΕΕ εσκεμμένα επέλεξε για το κείμενο της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα παιδιά να μην αποτελεί Οδηγία ή Κανονισμό, αλλά Σύσταση, ώστε τα Κράτη-μέλη να έχουν την ευελιξία να προσαρμόσουν τα μέτρα και τις δράσεις που θέλουν να λάβουν στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε Κράτους-μέλους.

Εντοπίζοντας το θέμα στην Ελληνική εικόνα που παρουσιάζεται στο πεδίο της φτώχειας των οικογενειών και των παιδιών, και παρότι στην Ελληνική νομοθεσία των τελευταίων ετών παρατηρούμε ότι λαμβάνεται ειδική πρόνοια μόνο για τις μονογονεϊκές οικογένειες, τα Δελτία Τύπου της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής δίνουν μια άλλη ενδιαφέρουσα πληροφόρηση. Ήδη από τον Ιούνιο του 2022, ανάμεσα στους διάφορους τύπους οικογενειών στην Ελλάδα, οι οικογένειες με τρία ή περισσότερα παιδιά έχουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Σύμφωνα με το Δελτίο Τύπου της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΛ. ΣΤΑΤ.) της 22ας Ιουνίου 2021, «ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών (παιδική φτώχεια) ανέρχεται σε 21,4% σημειώνοντας αύξηση κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2019» και επιπλέον «το βάθος (χάσμα) κινδύνου το έτος 2005 ήταν 23,9%, σημειώνοντας αυξητική πορεία στη διάρκεια της δεκαετίας».

Με νέο Δελτίο Τύπου (Σεπτέμβριος 2021), η ΕΛ. ΣΤΑΤ. υπολογίζει τον κίνδυνο φτώχειας αναλόγως του μεγέθους της οικογένειας ως εξής (πιν. 9, σελ. 13):

- Μονογονεϊκό νοικοκυριό με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί: 24,00%
- Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά: 24,40%
- Δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά: 27,40%

επιβεβαιώνοντας το ίδιο συμπέρασμα στο οποίο είχε καταλήξει και πάλι με Δελτίο Τύπου στις 22.6.2021, ότι δηλαδή όσο μεγαλύτερο είναι το πλήθος των μελών της οικογένειας, τόσο αυξημένος είναι ο κίνδυνος φτώχειας. Παρ' όλ' αυτά εξακολουθούμε να βλέπουμε στα

νομοθετήματα να λαμβάνεται ειδική πρόνοια για μονογονεϊκές ή και άλλες οικογένειες, ενώ οι πολύτεκνες και μετά οι τρίτεκνες και οι λοιπές οικογένειες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας.

Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., οι δράσεις του Ελληνικού Σχεδίου υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το παιδί και οι σχετικές χρηματοδοτήσεις θα πρέπει να κατευθυνθούν προς τις οικογένειες, όπως προσδιορίζονται στην ανωτέρω κατάταξη. Δηλαδή πρώτα οι τρίτεκνες και πολύτεκνες οικογένειες για τις οποίες θα πρέπει να δαπανηθεί το 27,40% και μετά οι άλλες οικογένειες με τα αντίστοιχα ποσοστά.

Αξίζει και πάλι να σημειωθεί ότι οι ανωτέρω πρωτοβουλίες αφορούν μόνο το προνοιακό σκέλος των κοινωνικών πολιτικών. Δεν αφορούν τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, που αποτελούν αποκλειστική αρμοδιότητα των Κρατών-μελών, για τις οποίες θα πρέπει να μεριμνούν τα ίδια τα Κράτη, με ίδιους, κυρίως, πόρους. Θα μπορούσαν όμως και αυτές οι πολιτικές να χρηματοδοτηθούν από το Ελληνικό Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το Παιδί, με βάση τη ρήτρα της αναλογικότητας που περιέχει η Ευρωπαϊκή Σύσταση και τη ρητή αναφορά της Σύστασης ότι τα «Κράτη-μέλη θα πρέπει να προσδιορίσουν τα παιδιά που έχουν ανάγκη», επιτυγχάνοντας έμμεσα με τον τρόπο αυτό και την χρηματοδότηση των δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων.

Οι πολύτεκνες οικογένειες αποτελούν εξ ορισμού μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα, καθώς κάθε μεταβολή των μακρο- και μικρο-οικονομικών μεγεθών έχει άμεση επίπτωση, λόγω του μεγέθους της οικογένειας, στην οικογενειακή οικονομική κατάσταση. Για παράδειγμα, μια πολύτεκνη οικογένεια, αν και δαπανά σημαντικό ποσό για την ενέργεια, μπορεί να μην βρίσκεται εντός του τυπικού ορίου της ενεργειακής ένδειας, αλλά μια αύξηση του κόστους ζωής π.χ. λόγω αυξήσεως στα βασικά καταναλωτικά είδη που αποτελούν ανελαστική δαπάνη, μπορεί να επιφέρει άμεση ένταξή της και στην ομάδα των ενεργειακά φτωχών οικογενειών. Λόγω του πλήθους των παιδιών, το ποσοστό των ανελαστικών δαπανών σε μια πολύτεκνη οικογένεια σε σχέση με το συνολικό της εισόδημα είναι πολύ μεγαλύτερο σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη οικογένεια, με αποτέλεσμα να αποτελεί εξ ορισμού ευάλωτη κοινωνική ομάδα, την οποία πρέπει το Κράτος, σε όλα τα επίπεδα, από την Κυβέρνηση ως τον α' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης να στηρίζει επαρκώς για να μην περιέλθει σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Άλλωστε, σε αρκετές αναφορές, βλ. Παράρτημα Α', αναγνωρίζονται οι πολύτεκνες οικογένειες ως ευπαθής / ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα, και επομένως θα έπρεπε να αποτελεί αντίμετρο στήριξης και στο πλαίσιο ενός Εθνικού Σχεδίου υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το Παιδί.

Όμως οι προνοιακές πολιτικές έχουν διαφορετική στόχευση από τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Οι μεν στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη επαπειλούμενων από κοινωνικό αποκλεισμό λόγω φτώχειας κοινωνικών ομάδων με μοναδικό κριτήριο το διαθέσιμο εισόδημα, οι δε στοχεύουν στην αύξηση των γεννήσεων, τη σταθεροποίηση του πληθυσμού, στην υποστήριξη της οικογένειας να αποκτήσει όσα παιδιά

θέλει και μπορεί, χωρίς να υφίσταται αρνητικές διακρίσεις λόγω του μεγέθους της οικογένειας. Με άλλα λόγια, οι δημογραφικές και οικογενειακές πολιτικές στοχεύουν στο «ευ ζην» της οικογένειας, ανεξαρτήτως του πλήθους των παιδιών που αποφασίζει να αποκτήσει.

Όταν μια οικογένεια υπάγεται και στις δύο κατηγορίες, θα πρέπει να γίνεται αντικείμενο στήριξης από ένα λειτουργικό συνδυασμό των πολιτικών αυτών. Εν προκειμένω, η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στις δεύτερες, με επιδίωξη την υλοποίηση των επιταγών του άρθρου 21 του Συντάγματος. Άλλωστε, το πλήθος των παιδιών μιας οικογένειας έχει μακροπρόθεσμο θετικό αντίκτυπο στην οικονομική και κοινωνική ζωή ενός τόπου και για το λόγο αυτό θα πρέπει να επαινείται και να υποστηρίζεται και σε επίπεδο κεντρικής πολιτικής επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

1.6 Απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ)

Σε μια πρόσφατη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών¹⁴, ο Συντονιστής της Γνώμης, Άνταμ Καρακσόνι δήλωσε:

European Committee of the Regions

«Όταν μιλάμε για τη δημογραφία της Ευρώπης, πρέπει να λάβουμε υπόψη διάφορες πτυχές, όπως η γήρανση και το μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής, η ερήμωση των αγροτικών περιοχών, η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση, η διαρροή εγκεφάλων, καθώς και η αλλαγή των προτύπων γονιμότητας και οι γονεακές προθέσεις».

Επίσης, «... Όπως δείχνει το Βαρόμετρο, ο οικογενειακός προγραμματισμός επηρεάζεται βαθιά από τον Covid-19. Ως εκ τούτου, έχω τονίσει κατά τη γνώμη μου ότι πρέπει να ξεκινήσουμε [ΣτΜ: οι πόλεις και οι περιφέρειες] άμεσα φιλικές προς την οικογένεια δράσεις στήριξης προκειμένου να αποφευχθεί η συνολική μείωση του ποσοστού γονιμότητας».

¹⁴ cor.europa.eu/en/news/Pages/eu-demographic.aspx

Για την αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων, η γνωμοδότηση της ΕτΠ προτείνει τις ακόλουθες βασικές δράσεις:

- “Αξιολόγηση του δημογραφικού αντίκτυπου όλων των προγραμμάτων και πολιτικών της ΕΕ, προκειμένου να καταπολεμηθεί καλύτερα το κοινωνικό, οικονομικό και εδαφικό χάσμα που επηρεάζει τις περιφέρειες της ΕΕ των οποίων οι αγροτικές περιοχές παρουσιάζουν ερήμωση,
- Ανάπτυξη ειδικών προγραμμάτων κινήτρων για την προσέλκυση νέων σε αυτούς τους τομείς και βελτίωση των ευκαιριών για σπουδές, καινοτομία και απασχόληση μέσω επενδύσεων σε υποδομές, πολιτισμό και συνδεσιμότητα,
- Αύξηση της βάσης δεξιοτήτων επενδύοντας στην εκπαίδευση και προωθώντας την κατάρτιση και την επανεκπαίδευση προσαρμοσμένων στη ζήτηση και τις δυνατότητες σε κάθε περιοχή,
- Παροχή ιδιαίτερης στήριξης σε περιοχές που είναι αραιοκατοικημένες ή υποφέρουν από σημαντική μείωση του πληθυσμού, με την επιφύλαξη συγκεκριμένων περιφερειακών και εθνικών σχεδίων για την ενίσχυση της ελκυστικότητας, την αύξηση των επιχειρηματικών επενδύσεων και την ενίσχυση της προσβασιμότητας σε ψηφιακές και δημόσιες υπηρεσίες,
- Κάνοντας χρήση εργαλείων και προγραμμάτων της ΕΕ, όπως τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία και το πρόγραμμα της ΕΕ Next Generation, για τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας ψηφιακής συνδεσιμότητας για όλους,
- Δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών που θα διευκόλυνε τα άτομα που θέλουν να τεκνοποιήσουν να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά και όσο το δυνατό νωρίτερα: όσο υπάρχει χάσμα γονιμότητας στα κράτη μέλη της ΕΕ, πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για την ενθάρρυνση και την παροχή κινήτρων για την τεκνοποίηση,
- Βελτίωση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, ειδικά για τις γυναίκες, μέσω αυξημένων επενδύσεων για καλύτερη ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, κοινωνικών και φιλικών προς την οικογένεια υποδομών και περισσότερης ισότητας των φύλων,
- Διασφάλιση ότι οι οικογενειακές πολιτικές δεν θεωρούνται ως κόστος για το δημόσιο προϋπολογισμό, αλλά μάλλον ως επένδυση,
- Ενθάρρυνση της ενεργού και υγιούς γήρανσης και προώθηση των κοινωνικών δεσμών μεταξύ των γενεών,
- Διάθεση περισσότερων ευρωπαϊκών πόρων για την καταπολέμηση του φαινομένου της διαρροής εγκεφάλων.”

Οι Γνώμες της ΕτΠ που επικυρώνονται από τη Γενική Συνέλευση των τοπικών και περιφερειακών αντιπροσώπων της Ε.Ε., αποτελούν ουσιαστικά τις μελέτες - αναλύσεις της ΕτΠ για τις επιπτώσεις των πολιτικών της Ε.Ε. σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης – α΄ και β΄ βαθμού. Οι αξιολογήσεις εδαφικών/χωρικών επιπτώσεων (Territorial Impact Assessments – TIA) στοχεύουν

να παράσχουν ανάλυση των πιθανών εδαφικών /χωρικών επιπτώσεων των νομοθετικών προτάσεων της ΕΕ.

Σε μια βαρυσήμαντη Γνώμη της ΕτΠ με θέμα: «Αξιολόγηση χωρικών επιπτώσεων της δημογραφικής αλλαγής», η ΕτΠ επισημαίνει τα ακόλουθα:

- «Οι οικογένειες της μεσαίας τάξης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την εργασία με φιλικό προς την οικογένεια χρόνο και ωράρια. Εργασιακές κουλτούρες ή οικονομικοί τομείς που βασίζονται ή εξαρτώνται από πολύ αυστηρές ώρες εργασίας, οι μεγάλες εργάσιμες ημέρες και η εργασία με βάρδιες θέτουν σοβαρά όρια στις οικογένειες με περισσότερα παιδιά. Αυτό ιδιαίτερα ισχύει για οικογένειες, όπου και οι δύο γονείς χρειάζεται (ή/και θέλουν) να εργάζονται με πλήρη απασχόληση.
- Η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή στέγαση θεωρήθηκε σημαντικός παράγοντας για τη δημογραφική αλλαγή σε πολλές περιπτώσεις και επίπεδα. Από την άποψη της φυσικής ανάπτυξης, οικογένειες χωρίς πρόσβαση σε κατάλληλες συνθήκες στέγασης για τα παιδιά είναι πιο πιθανό είτε να μην έχουν κανένα, είτε να περιοριστούν σε ένα παιδί.
- Η εκπαίδευση και συγκεκριμένα η παιδική μέριμνα αποτελεί βασικό παράγοντα για την οικοδόμηση της οικογένειας. Πολλές οικογένειες έρχονται αντιμέτωπες με την έλλειψη άμεσα διαθέσιμης δωρεάν ή οικονομικά προσιτής παιδικής μέριμνας σε εύλογη χρονική απόσταση είτε από τη δουλειά, είτε από το σπίτι, με ευέλικτο ωράριο. Υψηλό κόστος, μεγάλες λίστες αναμονής και τα προγράμματα που δεν προσαρμόζονται στους εργαζόμενους γονείς περιορίζουν σοβαρά τις επιλογές των οικογενειών, που θέλουν να μεγαλώσουν παιδιά.
- Σε περιοχές όπου οι οικογένειες βασίζονται περισσότερο στην υποστήριξη στενών συγγενών, όπως οι παππούδες και οι γιαγιάδες και άλλα κοινωνικά δίκτυα, θα μπορούσε να είναι ευκολότερο να συνδυαστεί η ανατροφή των παιδιών με τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Επομένως, η υποστήριξη των κοινωνικών δικτύων μπορεί να σχετίζεται με την ανάπτυξη του φυσικού πληθυσμού σε μια περιοχή.
- Ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της χαμηλής γονιμότητας και της ενεργούς γήρανσης είναι:
  - ο Η προσιτή παιδική μέριμνα με ευέλικτο ωράριο προσαρμοσμένη στους εργαζόμενους γονείς είναι μία από τις βασικές λύσεις σε περιπτώσεις με χαμηλά ποσοστά γονιμότητας, ιδιαίτερα μεταξύ των μεσαίων στρωμάτων. Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση (μέσω του ΕΚΤ ή το ΕΤΠΑ) θα πρέπει να διατίθεται στις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές για να επενδύσουν στην κατεύθυνση αυτή δημιουργώντας ένα δίκτυο εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας.
  - ο Κοινωνικά και άτυπα δίκτυα φροντίδας (εντός των οικογενειών, μεταξύ των γειτόνων και τόσο για το παιδί, όσο και για τη φροντίδα ηλικιωμένων), θα πρέπει να λάβουν υποστήριξη, καθώς μπορούν να βοηθήσουν στην ανακούφιση του βάρους στις δημόσιες υπηρεσίες και τη μείωση των οικονομικών πιέσεων. Επιπλέον, η άτυπη

φροντίδα μπορεί να είναι ένα αποτελεσματικό μέσο αντιμετώπισης φαινομένων, όπως η προσωπική απομόνωση και η μοναξιά των ηλικιωμένων.

- ο Η μερική απασχόληση ή η εθελοντική κοινωνική εργασία μπορούν να ενθαρρυνθούν ως μέσα αντιμετώπισης ελλείψεων στις κοινωνικές υπηρεσίες, συμβάλλοντας στη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών για τους συνταξιούχους και στη διατήρηση κοινωνικών δεσμών και σωματικής δραστηριότητας, αλλά και σε καλύτερες ατομικές συνθήκες υγείας.
- Οι ειδικοί πρότεινουν επίσης τη δημιουργία μιας περιφερειακής πλατφόρμας για επενδυτές σε κοινωνικές υποδομές και μία Ευρωπαϊκή ετικέτα για φιλικές προς την οικογένεια πόλεις, για να σηματοδοτήσει την ατμόσφαιρα, τις υποδομές και τη νομοθεσία που θα είναι φιλικές προς την οικογένεια, ενθαρρύνοντας έτσι τους πολίτες είτε να παραμείνουν, είτε να μετακομίσουν στη συγκεκριμένη πόλη, αυξάνοντας και την επενδυτική ελκυστικότητα της πόλης αυτής.»

Η Γνώμη της ΕτΠ προτρέπει (σελ. 12) σε πρόσθετα επιδόματα στις νέες οικογένειες για την αύξηση του ρυθμού αναπαραγωγής. Το σκεπτικό πίσω από αυτήν την πρόταση θα ήταν η παροχή κινήτρων για την απόκτηση περισσότερων παιδιών, είτε με άμεσες μεταβιβάσεις [δηλ. επιδόματα σε χρήμα ή/και σε είδος] ή μέσω φορολογικών κινήτρων. Οι άμεσες μεταβιβάσεις (οικονομικού χαρακτήρα) και η απόδοση φορολογικών κινήτρων που συνδέονται άμεσα με την απόκτηση περισσότερων παιδιών μπορεί να οδηγήσουν τις γυναίκες σε εγκατάλειψη της αγοράς εργασίας ή σε είσοδο στην αγορά εργασίας για τη φροντίδα των παιδιών. Οι πολιτικές πρέπει να επικεντρωθούν στο να καταστήσουν οικονομικά προσιτή την απόκτηση παιδιών και την εργασία.

Με δεδομένο ότι τα μέλη της ΕτΠ είναι όλοι αιρετοί της τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού των Κρατών-μελών της ΕΕ και ότι οι απόψεις της ΕτΠ εντάσσονται αποκλειστικά στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ΕΕ στα θέματα αυτά, οι ανωτέρω απόψεις δείχνουν ξεκάθαρα ότι οι εκπρόσωποι των Δήμων και των Περιφερειών της Ευρώπης:

- (α) έχουν συνειδοτοποιήσει ότι οι δημογραφικές και οικογενειακές πολιτικές εμπίπτουν στο πεδίο ενδιαφερόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης, Και
- (β) οι αιρετοί της τοπικής αυτοδιοίκησης σε όλη την Ευρώπη συμφωνούν στην παροχή κινήτρων σε γονείς για την έγκαιρη απόκτηση παιδιών και την παροχή κινήτρων για την απόκτηση περισσότερων παιδιών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκονται και οι απόψεις της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, δηλαδή των εκπροσώπων των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών των Κρατών-μελών της Ε.Ε., με τις οποίες ενθαρρύνεται η ανάλυση των δημογραφικών επιπτώσεων των νομοθετημάτων της Ε.Ε., και παροτρύνονται τα Κράτη-μέλη να στηρίξουν τις οικογένειες στην απόκτηση παιδιών εγκαίρως σε σχέση με την ηλικία των γονέων.

1.7 Εδαφική Συνοχή

Από το 1986 στόχος της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνοχή είναι η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Η συνθήκη της Λισαβόνας και η νέα υψηλού επιπέδου στρατηγική της ΕΕ (Ευρώπη 2020) εισήγαγαν μια τρίτη διάσταση: την εδαφική συνοχή.¹⁵ Σύμφωνα με το Ευρωκοινοβούλιο στόχος της Εδαφικής Συνοχής είναι:

«... η ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της [ΕΕ] αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της ΕΕ. Αφιερώνει σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων και του προϋπολογισμού της για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών, με ιδιαίτερη εστίαση στις αγροτικές περιοχές, τις περιοχές στις οποίες συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα.»¹⁶

Τα ζητήματα που επιδιώκει να αντιμετωπίσει η πολιτική της Εδαφικής Συνοχής της Ε.Ε. είναι τα ακόλουθα:¹⁷

- *«Να αξιοποιήσουμε τα πλεονεκτήματα όλων των εδαφών, ώστε να συμβάλουν καλύτερα στη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη της ΕΕ στο σύνολό της.*
- *Να διαχειριστούμε το θέμα της συγκέντρωσης. Οι πόλεις έχουν θετικές και αρνητικές συνέπειες - εντατικοποίηση της καινοτομίας και της παραγωγικότητας, αλλά και μόλυνση και κοινωνικός αποκλεισμός.*
- *Να βελτιώσουμε τη σύνδεση των περιοχών. Οι πολίτες πρέπει να μπορούν να ζήσουν, όπου θέλουν, έχοντας δίκτυα και ευρυζωνικό διαδίκτυο σε όλο το έδαφος της ΕΕ, πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, αποτελεσματικές μεταφορές, αξιόπιστη ενεργεια κ.λπ.*
- *Να αναπτύξουμε τη συνεργασία. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της κυκλοφοριακής συμφόρησης υπερβαίνουν τα παραδοσιακά διοικητικά σύνορα και, ως εκ τούτου, απαιτούνται νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ των χωρών και των περιφερειών.»*

Στο κείμενο για την Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία (ΕΕΣ) για την περίοδο 2021-2027,¹⁸ αναφέρεται: «Το 2021, η ΕΕ εισήλθε σε νέα πολυετή περίοδο προγραμματισμού. Οι κανόνες για την Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία για την περίοδο 2021-2027 θεσπίστηκαν με κανονισμό σχετικά με ειδικές διατάξεις για τον στόχο της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας (Interreg). Κατά την περίοδο 2021-2027, η ΕΕΣ θα έχει τέσσερις συνιστώσες (σκέλη):

- διασυνοριακή συνεργασία (Interreg A)
- διακρατική συνεργασία (Interreg B)
- διαπεριφερειακή συνεργασία (Interreg C)
- συνεργασία των εξόχως απόκεντρων περιοχών (Interreg D)

¹⁵ Αποσπάσματα από την ιστοσεδλία Εδαφική συνοχή - Περιφερειακή πολιτική - Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu)

¹⁶ Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (europa.eu), www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/93/οικονομική,-κοινωνική-και-εδαφική-συνοχή

¹⁷ ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/territorial-cohesion/

¹⁸ www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/98/ευρωπαϊκή-εδαφική-συνεργασία

Είναι μάλλον μονόδρομος, να λάβει το Ελληνικό κράτος μία πρωτοβουλία με υποστήριξη από την ΚΕΔΕ και το ΙΤΑ για να διεκδικήσει κονδύλια διασυνοριακής συνεργασίας για τη βοήθεια και την τεχνική συνεργασία σε διασυνοριακό επίπεδο μεταξύ Δήμων της Ελλάδας και των χωρών της ΕΕ, στους οποίους έχει σημειωθεί σημαντική μείωση του τοπικού πληθυσμού. Ο στόχος της πρωτοβουλίας αυτής θα είναι να εισάγουμε τεχνογνωσία από Δήμους των χωρών της ΕΕ, που κατάφεραν να αντιστρέψουν την πορεία δημογραφικής κατάρρευσης της τοπικής κοινωνίας, ώστε να επιτυχθεί ο ίδιος στόχος στις νησιωτικές, τις ορεινές περιοχές και άλλες περιοχές της Ελλάδος που αιμοραγούν και έχουν φθίνουσα πορεία πληθυσμιακά.

1.8 Στρατηγική Τοποθέτηση των ΟΤΑ στο Πεδίο των Δημογραφικών και Οικογενειακών Πολιτικών

Έχοντας περιγράψει το Ευρωπαϊκό και το Ελληνικό πλαίσιο άσκησης δημογραφικών, οικογενειακών και εν γένει πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, όπως αυτό διαμορφώνεται σήμερα, γίνεται προφανές ότι οι σχετικές πολιτικές έρχονται σταδιακά στο προσκήνιο, αλλά όχι με το ρυθμό και την ένταση που απαιτεί η αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης, η οποία δεν έχει την ίδια ένταση σε όλες τις χώρες της ΕΕ.

Στην Ελλάδα, να σημειωθεί ότι τα δεδομένα και οι προβλέψεις στο τομέα της δημογραφικής εξέλιξης της χώρας είναι τέτοια που επιτρέπουν τη χρήση του όρου δημογραφική κατάρρευση. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η τοποθέτηση των Δήμων και των Περιφερειών απέναντι στο ζήτημα της δημογραφικής ανάκαμψης πρέπει να είναι στρατηγικής σημασίας για τις δημοτικές και τις περιφερειακές αρχές, σήμερα και αύριο (2024-2028).

Η βιωσιμότητά των Δήμων και των Περιφερειών εξαρτάται άμεσα από το πλήθος των οικογενειών, την ποιότητα ζωής τους και την απόκτηση παιδιών από αυτές. Αν οι επιδιώξεις τους δεν κατατείνουν σε αυτές τις προτεραιότητες ως κεντρικές τους πολιτικές επιλογές, τότε κάθε είδους μέτρο μοιάζει να αποτελεί μικρής έκτασης συμπτωματική θεραπεία - αντί για ευρείας κλίμακας πρόληψη. Οι αρμοδιότητες των Δήμων και των Περιφερειών ευρύτερα, βέβαια, όπως προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία, αλλά και αυτές που θα πρέπει να διεκδικήσουν οι Δήμοι για να βάλουν στο κέντρο της στρατηγικής τους κατεύθυνσης τις οικογένειες, θα προσδιορισθούν στη συνέχεια της παρούσας μελέτης.

Η αναγνώριση της σημασίας των πολιτικών αυτών είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την αποτελεσματική διοίκηση ενός Δήμου και θα πρέπει να αποτυπωθεί αυτή η στρατηγική τοποθέτηση των Δήμων έναντι των δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, σε πολλά επίπεδα, όπως το οργανωτικό, το επιχειρησιακό, το οικονομικό, το χωροταξικό, το επικοινωνιακό κ.λπ.

1.9 Ανάλυση με τη Μεθοδολογία SWOT

Για την καλύτερη κατανόηση της στρατηγικής τοποθέτησης των Δήμων στις πολιτικές για οικογένειες με παιδιά, στο πιο κάτω σχήμα παρατίθεται μια γενικού τύπου ανάλυση

Πλεονεκτημάτων – Μειονεκτημάτων – Ευκαιριών – Απειλών / Κινδύνων με τη μεθοδολογία της SWOT Analysis (SWOT – Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) ως τροφή σκέψης του σημείου από το οποίο εκκινούν σήμερα οι Δήμοι στην Ελλάδα προς επίτευξη του στρατηγικού αυτού στόχου.

	ΕΦΟΔΙΑ για την επίτευξη των στόχων	ΕΜΠΟΔΙΑ για την επίτευξη του στόχου
Εσωτερικής προέλευσης (συστημικά χαρακτηριστικά)	<p><u>ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</u> <i>Strengths</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Δήμος γνωρίζει τα στοιχεία των οικογενειακών μερίδων. • Ο Δήμος έχει θεμιτό συμφέρον να θέλει περισσότερες οικογένειες και παιδιά. • Ο Δήμος έχει αμεσότερη επικοινωνία με τις οικογένειες – δημότες. • Ο Δήμος μπορεί να παρέχει χώρους, υποδομές και υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο καλύτερα από κάθε άλλο επίπεδο κρατικής εξουσίας. 	<p><u>ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</u> <i>Weaknesses</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Νομοκανονιστικό πλαίσιο που δεν παρέχει επαρκείς ευχέρειες στους Δήμους για άσκηση τέτοιων πολιτικών. • Έλλειψη γνώσης ενδεχόμενων δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά, καθώς και της σχετικής νομοθεσίας. • Έλλειψη εμπειρίας σε συνεργασία με οργανώσεις οικογενειών.
Εξωτερικής προέλευσης (ιδιότητες του περιβάλλοντος)	<p><u>ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ</u> <i>Opportunities</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ποιότητα ζωής της οικογένειας είναι ζητούμενο στη σημερινή εποχή και θα αποτιμηθεί πολύ θετικά από τους δημότες κάθε προσπάθεια αναβάθμισής της. • Η στήριξη των οικογενειών με παιδιά μπορεί να αποτελέσει πεδίο ευγενούς άμιλλας μεταξύ Δήμων και τις σχετικής αναγνώρισης τους ευρύτερα. 	<p><u>ΑΠΕΙΛΕΣ / ΚΙΝΔΥΝΟΙ</u> <i>Threats</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη τεχνογνωσίας. • Έλλειψη πόρων. • Ανεπαρκής ευαισθητοποίηση της προτεραιότητας που πρέπει να δοθεί στις οικογένειες με παιδιά. • Μακροχρόνια, όχι άμεσες, επιπτώσεις και αποδείξεις για την αποτελεσματικότητα τέτοιων πολιτικών.

1.10 Συνδυαστικός Πίνακας Συλλόγων Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ και των Δήμων για τη Δημιουργία Συνεργειών ανά Περιοχή και Νομό

Η λειτουργία Συλλόγων Πολυτέκνων – αναγνωρισμένων μελών της ΑΣΠΕ σε 100 σημεία σε όλη τη χώρα δίνει το πλεονέκτημα της δημιουργίας συνεργειών ανάμεσα στους Δήμους και στους τοπικούς Συλλόγους για την από κοινού ανάληψη δράσεων με θετικό αποτύπωμα στο πεδίο. Με τον τρόπο αυτό, ενδυναμώνεται και η ανταλλαγή εμπειρίας, τεχνογνωσίας και πολιτικών στο πλαίσιο της συνεργασίας της ΚΕΔΕ με την ΑΣΠΕ.

Η συνεργασία με τις εθνικής εμβέλειας οικογενειακές οργανώσεις, όπως η ΑΣΠΕ, είναι ένα από τα κριτήρια ένταξης νέων μελών στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι Νόμοι, οι Δήμοι ανά Νομό και οι Σύλλογοι Πολυτέκνων (αναγνωρισμένα μέλη της ΑΣΠΕ), που έχουν έδρα στους Νομούς αυτούς. Δεν είναι υποχρεωτικό να έχει εγγραφεί μια πολύτεκνη οικογένεια στο Σύλλογο Πολυτέκνων του Νομού στον οποίο διαμένει, αλλά για πρακτικούς λόγους (ετήσια θεώρηση βιβλιαρίου – ταυτότητας πολυτέκνου, διανομή προϊόντων κ.λπ.), συνήθως ο τόπος μόνιμης κατοικίας της οικογένειας καθορίζει και την επιλογή του εγγύτερου Συλλόγου Πολυτέκνων για να εγγραφεί και να εξυπηρετείται.

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΔΡΑΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ – ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΣΠΕ	Διεύθυνση Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου
Αιτωλοακαρνανίας	ΑΓΡΙΝΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΓΡΙΝΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	info@sylpolagriniou.gr poluteknosagriniou@gmail.com
Αιτωλοακαρνανίας	ΙΕΡΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ "Η ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ"	spolait@otenet.gr
Αιτωλοακαρνανίας	ΑΜΦΙΛΟΧΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΜΦΙΛΟΧΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ"	samfiloxias@gmail.com
Αιτωλοακαρνανίας	ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΣΤΑΚΟΥ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	syllogospolitkenonastaku@gmail.com
Αιτωλοακαρνανίας	ΘΕΡΜΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΘΕΡΜΟΥ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	sylpolthermou@gmail.com
Αιτωλοακαρνανίας	ΑΚΤΙΟΥ - ΒΟΝΙΤΣΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΚΑΤΟΥΝΗΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	sillogos.politeknon.katounas@gmail.com

Αιτωλοακαρνανίας	ΑΓΡΙΝΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΜΑΚΡΥΝΕΙΑΣ	nekagg@otenet.gr
Αιτωλοακαρνανίας	ΙΕΡΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	s.poluteknwni.p.mesolog giou@hotmail.com
Αιτωλοακαρνανίας	ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	poluteknoi@spnafpaktos .gr
Αργολίδας	ΑΡΓΟΥΣ - ΜΥΚΗΝΩΝ	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΡΓΟΥΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	pol-argous@hotmail.gr
Αργολίδας	ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΑΥΠΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΜΙΟΝΙΔΟΣ	spanos.m.nafplio@gmail. com
Αρκαδίας	ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	spa_tripolis@hotmail.gr
Αρκαδίας	ΜΕΓΑΛΟΠΟΛ ΗΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	silogospoliteknonmegal opoli@gmail.com
Άρτας	ΑΡΤΑΙΩΝ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΑΡΤΑΣ "Η ΑΓΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑ"	enosipol.artas@gmail.com , the6pan@yahoo.gr
Αττικής	ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (Ε.Π.Α.)	info@epa.org.gr
Αττικής	ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΘΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (Ε.Ο.Π.Α.)	eopa.info@gmail.com, eopa.grafeia@gmail.com
Αττικής	ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ - ΒΟΡΕΙΩΝ ΠΡΟΑΣΤΙΩΝ & ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	akyriazo@gmail.com
Αττικής	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΠΑΜΠΕΙΡΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ	pepgon@yahoo.gr
Αττικής	ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	polyteknoiper@yahoo.gr
Αχαΐας	ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	polyteknoikalavryton@gm com, xarilaosermeidis@gmail.cc

Αχαΐας	ΠΑΤΡΕΩΝ	ΠΟΛΥΤΕΚΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	info@popp.gr
Αχαΐας	ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΔΑΦΝΗΣ ΚΟΝΤΟΒΑΖΑΙΝΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	syllpoldafniskaiperixrw n@yahoo.com
Βοιωτίας	ΘΗΒΑΙΩΝ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΘΗΒΩΝ	sil_pol@otenet.gr
Βοιωτίας	ΛΕΒΑΔΕΩΝ	ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ	splevadias@gmail.com
Γρεβενών	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	polyteknoi.grevena@gm ail.com
Δράμας	ΔΡΑΜΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ"	info@sylpoldramas.org.g r
Δωδεκανήσου	ΡΟΔΟΥ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	enospold@otenet.gr
Δωδεκανήσου	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	spkalymnou@gmail.com
Δωδεκανήσου	ΚΩ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΗΣΟΥ ΚΩ	Politeknon.kos.nusiros@ gmail.com
Έβρου	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ Υ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΒΡΟΥ "ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΔΩΡΟΙ"	pbvrou@gmail.com
Έβρου	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ - ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	sedos@hotmail.gr
Έβρου	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΟΛΕΩΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΕΒΡΟΥ "Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΩΤΗΡ"	syllpolev@otenet.gr
Εύβοιας	ΧΑΛΚΙΔΑΙΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΧΑΛΚΙΔΑΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	polyteknoixalkidas@yah oo.com
Εύβοιας	ΙΣΤΙΑΙΑΣ - ΑΙΔΗΨΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΙΣΤΙΑΙΑΣ	dtse26@otenet.gr

Εύβοιας	ΚΥΜΗΣ - ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΚΥΜΗΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	enpolkimis@gmail.com
Ευρυτανίας	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	steliosdimitropoulos@yahoo.gr
Ζακύνθου	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	sil.politek.zakynthou@outlook.com.gr
Ηλείας	ΗΛΙΔΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	syllogospolyteknonamaliadas@gmail.com
Ηλείας	ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΗΣ - ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ	ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	spandritsainas@gmail.com
Ηλείας	ΖΑΧΑΡΩΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΖΑΧΑΡΩΣ-ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	politeknoizaxzaros@hotmail.com
Ηλείας	ΠΗΝΕΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΗΛΙΔΑΣ (ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ)	leomargaritis@gmail.com
Ηλείας	ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ - ΚΥΛΛΗΝΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΛΕΧΑΙΝΩΝ	syllogospolyteknwnlexainwn@gmail.com
Ηλείας	ΠΥΡΓΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΠΥΡΓΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	polyteknoi.pyrgou@gmail.com
Ημαθίας	ΒΕΡΟΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ	polyteknoi.imathias@gmail.com
Ηρακλείου	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	info@polyteknoiher.gr
Θεσπρωτίας	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ "Ο ΑΓΙΟΣ ΔΟΝΑΤΟΣ"	silpolit_agiosdonatos@yahoo.gr
Θεσπρωτίας	ΣΟΥΛΙΟΥ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ "ΑΓΙΟΣ ΔΟΝΑΤΟΣ"	Tsoumpanos@in.gr
Θεσπρωτίας	ΦΙΛΙΑΤΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	
Θεσσαλονίκης	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ	agioipantes@gmail.com

		ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ "ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ"	
Θεσσαλονίκης	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ "Η ΜΕΡΙΜΝΑ"	polytthesmerimna@gmail.com
Καβάλας	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΒΑΛΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ"	polytkav@otenet.gr
Καρδίτσας	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	sillogospolyteknon@yahoo.com
Καρδίτσας	ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	itrix@sch.gr
Καστοριάς	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	syllogospolyteknwnkastorias@hotmail.gr
Κέρκυρας	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	enosi.politeknon.kerkiras@gmail.com
Κεφαλλονιάς	ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ	kefaloniasithak@gmail.com
Κιλκίς	ΚΙΛΚΙΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΙΛΚΙΣ	s@sp-kilkis.gr
Κοζάνης	ΕΟΡΔΑΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΟΡΔΑΙΑΣ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	polyteknoi.eordaias@gmail.com
Κοζάνης	ΚΟΖΑΝΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΚΟΖΑΝΗΣ	info@polyteknoi-kozani.gr
Κοζάνης	ΣΕΡΒΙΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΣΕΡΒΙΩΝ	syl.pol.serviwn@gmail.com
Κορίνθου	ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	sylpolkor@gmail.com

Κυκλάδων	ΝΑΞΟΥ- ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΑΞΟΥ	spnaxou@yahoo.gr
Κυκλάδων	ΘΗΡΑΣ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ	eposanto@gmail.com
Κυκλάδων	ΣΥΡΟΥ ΚΑΙ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΣΥΡΟΥ	spolytek@otenet.gr
Λακωνίας	ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΜΟΛΑΩΝ	pmolaon@gmail.com
Λακωνίας	ΣΠΑΡΤΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΛΙΜΗΡΑΣ ΝΟΜΟΥ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	polyteknoi.spartis@gmail.com
Λάρισας	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	oebc5a@otenet.gr
Λάρισας	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΛΑΡΙΣΗΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	sypolarisa@gmail.com
Λάρισας	ΦΑΡΣΑΛΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΦΑΡΣΑΛΩΝ	polyteknfarsalvn@gmail.com
Λασιθίου	ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ & ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	info@sypolan.gr
Λασιθίου	ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΔΗΜΟΥ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	Polytek.ier@gmail.com
Λασιθίου	ΣΗΤΕΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ	syl.polit.sitias@yahoo.com
Λέσβου	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ	synpolilesvou@gmail.com
Λέσβου	ΛΗΜΝΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΛΗΜΝΟΥ & ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ	silpollim@yahoo.gr
Λευκάδας	ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ	polutkenoilefkadas@gmail.com
Μαγνησίας	ΒΟΛΟΥ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	pol- magnisias@hotmail.gr

Μεσσηνίας	ΟΙΧΑΛΕΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΝΔΑΝΕΙΑΣ	silpolandaniass@gmail.com
Μεσσηνίας	ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ "Η ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ"	sipo_kal@otenet.gr
Μεσσηνίας	ΤΡΙΦΥΛΛΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΝΩ ΚΟΠΑΝΑΚΙΟΥ	sylogospolytekonkorian@yahoo.gr
Μεσσηνίας	ΜΕΣΣΗΝΗΣ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΜΕΣΣΗΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	enosipolitekon@gmail.com
Μεσσηνίας	ΤΡΙΦΥΛΛΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ (ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ)	polyteknoi.trifyliass@gmail.com
Μεσσηνίας	ΠΥΛΟΥ – ΝΕΣΤΟΡΟΣ	ΠΡΩΤΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΧΩΡΑΣ	syl.pol.choras@gmail.com
Ξάνθης	ΞΑΝΘΗΣ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΞΑΝΘΗΣ	polxan99@otenet.gr od3iet@otenet.gr
Πέλλας	ΠΕΛΛΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΠΟΛΕΩΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ "Ο ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ"	polipellas@gmail.com
Πέλλας	ΕΔΕΣΣΗΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ "ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ"	polyteknoiedessas@hotmail.com
Πέλλας	ΑΛΜΩΠΙΑΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ "7 ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ"	7makabaioidelfoi@gmail.com polipellas@gmail.com
Πιερίας	ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΠΙΕΡΙΑΣ	silpolipierias@gmail.com
Πρέβεζας	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	polyteknoipreveza@gmail.com
Πρεβέζης	ΖΗΡΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	sylogos.pol.filippiadas@gmail.com

Ρεθύμνου	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	sprethimno@gmail.com
Ροδόπης	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ	spol89@otenet.gr
Σάμου	ΣΑΜΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΣΑΜΟΥ	samosikariapolyteknoi@ yahoo.com
Σερρών	ΣΕΡΡΩΝ	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΣΕΡΡΩΝ	enpolser@otenet.gr
Τρικάλων	ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	sptrikal@otenet.gr
Φθιώτιδος	ΛΑΜΙΑΙΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	info@spof.gr
Φλώρινας	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	s.polyteknon_florinas@y ahoo.gr
Φωκίδος	ΔΕΛΦΩΝ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΩΚΙΔΟΣ	s.pol_fwkidas@yahoo.gr
Χαλκιδικής	ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	politeknoihalk@gmail.co m
Χανίων	ΧΑΝΙΩΝ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ	polytcha@gmail.com
Χίου	ΧΙΟΥ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΧΙΟΥ	sylpolyteknixiou@gmail.c om

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

2.1 Συνταγματική Θεμελίωση

Το άρθρο 21 του Συντάγματος στο σύνολό του είναι ο ακρογωνιαίος λίθος και η αφετηρία άσκησης της δημογραφικής και οικογενειακής πολιτικής. Είναι η πυξίδα για τη διατήρηση του έθνους, καθώς περιγράφει με ρητό και κατηγορηματικό τρόπο την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει ο νομοθέτης τώρα και στο μέλλον. Για λόγο αυτό παραμένει αμετάβλητο σε οποιαδήποτε Συνταγματική αναθεώρηση και έτσι θα πρέπει να παραμείνει και μελλοντικά.

Οι παράγραφοι 1 και 2, του άρθρου 21, του Συντάγματος όπως ισχύουν, ορίζουν τα εξής:

«1. Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους. Το Κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, όπως ο νόμος ορίζει.

2. Πολύτεκνες οικογένειες, ανάπηροι πολέμου και ειρηνικής περιόδου, θύματα πολέμου, χήρες και ορφανά εκείνων που έπεσαν στον πόλεμο, καθώς και όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος.»

Οι παράγραφοι αυτές, αποτελούν τη βάση για την ψήφιση κάθε αναγκαίας νομοθετικής διάταξης, που στόχο θα έχει την αντιμετώπιση του δημογραφικού ζητήματος, τόσο σε επίπεδο Κεντρικής Κυβέρνησης, όσο και σε επίπεδο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, στους οποίους εντάσσονται πρωτίστως οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού.

Στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 3454/2006 «Ενίσχυση της οικογένειας και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 75/7-4-2006 τ. Α'), αναγράφονται μεταξύ άλλων τα εξής:

«Η υιοθέτηση μέτρων προστασίας των πολύτεκνων οικογενειών από την πολιτεία, ενισχύεται με βάση τις διατάξεις της παρ. 2, του άρ. 21, του Συντάγματος, επειδή ο Συνταγματικός νομοθέτης προέβλεψε την υποχρέωση του κράτους για τη λήψη μέτρων αυξημένης προστασίας με βάση τον εύλογο συλλογισμό ότι η αύξηση του αριθμού των παιδιών διογκώνει τα οικογενειακά βάρη, γεγονός που παράγει μια ιδιαίτερη δέσμευση του Κράτους, ως προς τη χάραξη και εφαρμογή ορθολογικής οικογενειακής πολιτικής.»

2.2 Οικογενειακές Πολιτικές στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Εκτός όμως από τη Συνταγματική επιταγή, η υποχρέωση του νομοθέτη για λήψη μέτρων προστασίας της οικογένειας και του παιδιού, προβλέπεται και από τις διατάξεις Διεθνών Συνθηκών, που η Χώρα μας έχει επικυρώσει ως μέλος Διεθνών Οργανισμών. Ειδικότερα:

1. Σύμφωνα με την παρ. 1, του άρ. 11, του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα του Ο.Η.Ε., που η Ελλάδα επικύρωσε με το Ν. 1532/1985,

- αναγνωρίζονται δύο βασικά δικαιώματα του ατόμου και της οικογένειας σε ελάχιστα όρια κοινωνικής προστασίας: ι. εξασφάλιση ενός ανεκτού επιπέδου διαβίωσης και ιι. στέγασης.
2. Με το άρ. 16, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης, αναγνωρίζεται ένα αυτοτελές δικαίωμα της οικογένειας σε κοινωνική, οικονομική και νομική προστασία, το οποίο προωθείται με οικονομικές παροχές κοινωνικά πλεονεκτήματα, φορολογικές ελαφρύνσεις, στεγαστική συνδρομή κ.ά., που στοχεύουν στην «εξασφάλιση των συνθηκών διαβίωσης που απαιτούνται για την πλήρη ανάπτυξη της οικογένειας...».
  3. Η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που η Ελλάδα κύρωσε με το Ν. 2101/1992, με την παρ. 1, του άρθρου 6, αναγνωρίζει το δικαίωμα του Παιδιού στη Ζωή και επιβάλλει στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει μέτρα, που να εξασφαλίζουν την επιβίωση και την ανάπτυξη όλων των παιδιών.
  4. Με το άρ. 27 της Σύμβασης εξειδικεύεται η έκταση της προστασίας, καθώς αναγνωρίζει το δικαίωμα των παιδιών σε κατάλληλο βιοτικό επίπεδο, που θα επιτρέπει τη σωματική, ψυχική και πνευματική τους ανάπτυξη.

2.3 Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, 1966 Ν.1532/1985, ΦΕΚ Α/25/1985 (Άρ. 10) (Προστασία της οικογένειας και της μητρότητας)

Με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, του 1966, που ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το Ν.1532/1985, ΦΕΚ Α/25/1985 (Άρ. 10), κατοχυρώνεται και διευρύνεται η προστασία της οικογένειας και της μητρότητας. Στο Μέρος Δεύτερο και ειδικότερα στο άρ. 10, τα συμβαλλόμενα με το Σύμφωνο αυτό Κράτη αναγνωρίζουν, τα ακόλουθα:

- Η μεγαλύτερη κατά το δυνατό προστασία και βοήθεια πρέπει να παρασχεθεί στην οικογένεια, η οποία αποτελεί το φυσικό και βασικό στοιχείο της κοινωνίας, ειδικότερα για τη δημιουργία της και για όσο χρονικό διάστημα ευθύνεται αυτή για τη συντήρηση και μόρφωση των εξαρτημένων παιδιών της.
- Στο γάμο πρέπει να συμφωνούν ελεύθερα οι μέλλοντες σύζυγοι.
- Ειδική προστασία πρέπει να παρέχεται στις μητέρες για εύλογο χρονικό διάστημα πριν και μετά τη γέννηση παιδιών. Οι εργαζόμενες μητέρες πρέπει να λαμβάνουν κατά το ίδιο διάστημα άδεια με αποδοχές ή άδεια με ανάλογες παροχές κοινωνικής ασφάλισης.
- Ειδικά μέτρα προστασίας και αρωγής πρέπει να λαμβάνονται για όλα τα παιδιά και τους εφήβους, ανεξάρτητα από τη σχέση συγγένειας ή άλλες καταστάσεις.
- Τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να προστατεύονται από την οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση. Πρέπει να τιμωρείται με νόμο η χρησιμοποίησή τους σε εργασίες ζημιογόνες για την ηθική τους υπόσταση και την υγεία τους ή επικίνδυνες για τη ζωή τους ή επιβλαβείς για την κανονική ανάπτυξή τους.

- Τα Κράτη πρέπει να καθορίσουν και τα όρια ηλικίας κάτω από τα οποία η έμμισθη χρησιμοποίηση παιδικών εργατικών χεριών απαγορεύεται και τιμωρείται από το νόμο.

2.4 Ενεργειακές Κοινότητες

Οι Ενεργειακές Κοινότητες που προβλέπονται στην πρόσφατη νομοθεσία, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα ισχυρό πεδίο δραστηριοποίησης των Δήμων προς όφελος των οικογενειών. Είναι προφανές ότι οι οικογένειες με παιδιά δεν έχουν για πολλούς λόγους την ευχέρεια να μετατραπούν σε παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας, είτε για λόγους κεφαλαίου αρχικής επένδυσης, είτε/και για λόγους έλλειψης χώρου για τις υποδομές κ.λπ. Όμως, με την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στα τιμολόγια του ηλεκτρικού ρεύματος, αλλά και του φυσικού αερίου, σημαντικό ποσοστό του οικογενειακού κόστους ζωής κατευθύνεται αναπόφευκτα σε αυτά τα ανελαστικά στοιχεία κόστους.

Η επαναφορά του ενεργειακού κόστους σε λογικό πλαίσιο αποτελεί όρο επιβίωσης για τις οικογένειες με παιδιά, καθώς η χρήση της ενέργειας αυξάνει με το πλήθος των παιδιών και τελικά καθίσταται το σχετικό κόστος απαγορευτικό για μια αξιοπρεπή διαβίωση, προκαλεί δηλαδή ενεργειακή ένδεια. Για το λόγο αυτό, η σύσταση ενεργειακών κοινοτήτων από τους Δήμους με καταστατική μέριμνα, ώστε να μπορούν να διαθέτουν ενέργεια σε προσιτό κόστος ακόμη και χωρίς χρέωση σε συγκεκριμένες οικογένειες με παιδιά (ως προνοιακό μέτρο), αλλά και σε πολύτεκνες οικογένειες (ως δημογραφικό μέτρο) ενδείκνυται να έχει ισχυρό θετικό αντίκτυπο σε επίπεδο οικογενειακών και δημογραφικών πολιτικών.

Η Ενεργειακή Κοινότητα (Ε.Κοιν.) με βάση το πλαίσιο, που καθορίζεται από το Ν. 4513/2018, είναι αστικός συνεταιρισμός αποκλειστικού σκοπού, με τους ακόλουθους στόχους:

- την προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (Ν. 4430/2016 (ΦΕΚ Α' 205),
- την εισαγωγή καινοτομίας στον ενεργειακό τομέα,
- την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας,
- την προαγωγή της ενεργειακής αειφορίας,
- την παραγωγή, αποθήκευση, ιδιοκατανάλωση, διανομή και προμήθεια ενέργειας,
- την ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και ασφάλειας σε νησιωτικούς δήμους, και
- τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας στην τελική χρήση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Οι στόχοι αυτοί μπορούν να επιτευχθούν μέσω:

- της δραστηριοποίησης στους τομείς των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.),
- της Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (Σ.Η.Θ.Υ.Α.),
- της ορθολογικής χρήσης της ενέργειας,
- της ενεργειακής αποδοτικότητας,
- των βιώσιμων μεταφορών, και
- της διαχείρισης της ζήτησης και της παραγωγής, διανομής και της προμήθειας ενέργειας.

Ο Νόμος δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες, τους τοπικούς φορείς (δήμοι και περιφέρειες) και σε μικρές και μεσαίες τοπικές επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στην ενεργειακή μετάβαση και τον ενεργειακό σχεδιασμό, μέσω της άμεσης ενεργής εμπλοκής τους σε ενεργειακά εγχειρήματα, με προτεραιότητα στα εγχειρήματα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και εξοικονόμησης που συνεπάγονται ήπιες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις. Οι Ενεργειακές Κοινότητες καθορίζονται κυρίως με τους Νόμους 4513/2018, άρθρο 1 και 2, και Ν. 4759/2020, άρθρο 160.

Η Ενεργειακή Κοινότητα (Ε.Κοιν.) ασκεί υποχρεωτικά τουλάχιστον μία από τις κατωτέρω δραστηριότητες:

- α) παραγωγή, αποθήκευση, ιδιοκατανάλωση, πώληση ηλεκτρικής ή θερμικής ή ψυκτικής ενέργειας,
- β) διαχείριση πρώτης ύλης (συλλογή, μεταφορά, επεξεργασία, αποθήκευση ή διάθεση) για την παραγωγή ηλεκτρικής ή θερμικής ή ψυκτικής ενέργειας, από βιομάζα ή βιορευστά ή βιοαέριο,
- γ) προμήθεια για τα μέλη της Ε.Κοιν. ενεργειακών προϊόντων, συσκευών και εγκαταστάσεων, όπως ηλεκτροκίνητων οχημάτων, υβριδικών ή μη, με στόχο τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και της χρήσης συμβατικών καυσίμων,
- δ) διανομή και προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, προμήθεια φυσικού αερίου,
- ε) ανάπτυξη δικτύου, διαχείριση και εκμετάλλευση υποδομών εναλλακτικών καυσίμων,
- στ) εγκατάσταση και λειτουργία μονάδων αφαλάτωσης νερού με χρήση Α.Π.Ε., και
- ζ) παροχή ενεργειακών υπηρεσιών (ESCO's).

Η Ενεργειακή Κοινότητα (Ε.Κοιν.) μπορεί επιπρόσθετα να ασκεί οποιαδήποτε από τις κατωτέρω δραστηριότητες:

- α) προσέλκυση κεφαλαίων για την πραγματοποίηση ενεργειακών επενδύσεων (ΑΠΕ),
- β) σύνταξη τεχνικο-οικονομικών μελετών αξιοποίησης Α.Π.Ε. ή Σ.Η.Θ.Υ.Α.,
- γ) διαχείριση ή συμμετοχή σε προγράμματα χρηματοδοτούμενα από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- ε) ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση για θέματα ενεργειακής αειφορίας,
- στ) δράσεις για την υποστήριξη ευάλωτων καταναλωτών, ανεξάρτητα αν είναι μέλη της Ε.Κοιν., όπως παροχή ή συμψηφισμός ενέργειας (Net Metering / Virtual Net Metering).

Η Δραστηριότητα της Ενεργειακής Κοινότητας (Ε.Κοιν.) πρέπει να αναπτυχθεί εντός της Περιφέρειας που βρίσκεται η έδρα της ή και εντός όμορης Περιφέρειας για Ε.Κοιν. με έδρα εντός της Περιφέρειας Αττικής.

Ενδεικτικές Υποδομές Υποστήριξης Δραστηριοτήτων Ενεργειακής Κοινότητας (Ε.Κοιν.):

- Φωτοβολταϊκά Πάρκα
- Αιολικά Πάρκα
- Υδροηλεκτρικό Έργο
- Μονάδες Βιομάζας – βιοαερίου
- Σταθμοί και Υποδομές Φόρτισης Ηλεκτρικών Αυτοκινήτων

- Ηλεκτρικά Αυτοκίνητα προς Ενοικίαση ή Χρήση
- Εταιρίες Προμήθειας Ρεύματος
- Συστήματα και Υποδομές Τηλεθέρμανσης
- Μονάδες Αφαλάτωσης
- Energy Service Companies – ESCO's
- Συνδυασμός ή Συνδυασμοί των παραπάνω

Οι Ενεργειακές Κοινότητες Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα, δεν διανέμουν τα κέρδη στα μέλη τους, αλλά τα αξιοποιούν στην ανάπτυξη νέων έργων. Μπορεί όμως να είναι και κερδοσκοπικές. Το ελάχιστο κεφάλαιο για χορήγηση άδειας προμήθειας είναι 60.000 ευρώ. Το ύψος της εγγυητικής επιστολής μειώνεται κατά 50% για ποσά εγγύησης, όπως αυτά περιγράφονται στο Ν. 4152/2013 και διαμορφώνονται αθροιστικά ως εξής:

- 60.000 ευρώ έως και 1 MW, μειούμενου αναλογικά για ισχύ μικρότερη
- 30.000 ευρώ από 1 MW έως και 10 MW
- 20.000 ευρώ από 10 MW έως και 100 MW
- 10.000 ευρώ πάνω από 100 MW

Ο ελάχιστος αριθμός μελών για τη σύσταση της Ενεργειακής Κοινότητας είναι:

- α) Πέντε (5), αν τα μέλη είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου εκτός των Ο.Τ.Α. ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή φυσικά πρόσωπα.
- β) Τρία (3), αν τα μέλη είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή φυσικά πρόσωπα, από τα οποία τα δύο (2) τουλάχιστον είναι Ο.Τ.Α.
- γ) Δύο (2), αν τα μέλη είναι μόνο Ο.Τ.Α. α' βαθμού νησιωτικών περιοχών με πληθυσμό κάτω από τρεις χιλιάδες εκατό (3.100) κατοίκους σύμφωνα με την τελευταία απογραφή.

Τουλάχιστον το πενήντα τοις εκατό (50%) συν ένα των μελών πρέπει να σχετίζονται με τον τόπο στον οποίο βρίσκεται η έδρα της Ε.Κοιν.

Στις ενεργειακές κοινότητες υπάρχουν, η δυνατότητα αποκεντρωμένης παραγωγής ενέργειας μέσω ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και εργαλείων, όπως ο ενεργειακός συμψηφισμός (net metering) και ο εικονικός ενεργειακός συμψηφισμός virtual net metering).

-Η Ενεργειακή Κοινότητα συνδέεται με την Εικονική Αναπαραγωγή, όπου οι ιδιοκτήτες ή ενοικιαστές των διαμερισμάτων μίας πολυκατοικίας δημιουργούν μία ενεργειακή κοινότητα με σκοπό την εγκατάσταση και λειτουργία φωτοβολταϊκού συστήματος σε ακίνητο ή σε οικόπεδο, που βρίσκεται σε άλλη περιοχή εντός της Περιφέρειας, με την εφαρμογή εικονικού συμψηφισμού. Η παραγόμενη ενέργεια του φ/β συστήματος θα συμψηφίζεται με τις καταναλώσεις των ιδιοκτητών και θα αφαιρείται από τους λογαριασμούς ηλεκτρικής ενέργειάς τους.

-Η Ενεργειακή Κοινότητα συνδέεται με τους Σταθμούς Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων, όπου οι κάτοικοι και οι επιχειρήσεις μίας πόλης μπορούν, να δημιουργούν μία Ενεργειακή Κοινότητα, για την εγκατάσταση υποδομών σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων και την ενοικίαση των ηλεκτρικών οχημάτων στους επισκέπτες / τουρίστες της πόλης.

-Η Ενεργειακή Κοινότητα συνδέεται με την Τηλεθέρμανση, όπου οι κάτοικοι ή και οι επιχειρήσεις μιας περιοχής μαζί με το Δήμο ή την τοπική Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ), εγκαθιστούν μία μονάδα παραγωγής θερμικής ενέργειας με σύστημα τηλεθέρμανσης για την κάλυψη των αναγκών τους σε θέρμανση.

Για την υλοποίηση του έργου μπορούν τα μέλη τους να αναζητήσουν χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ ή τον Αναπτυξιακό νόμο. Τα έργα χρηματοδοτούνται τόσο από τα Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης των Περιφερειών, όσο και από το Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027, ενώ υπάρχει και η δυνατότητα αξιοποίησης των πόρων του Πράσινου Ταμείου.

Ήδη αρκετοί δήμοι έχουν δραστηριοποιηθεί στη δημιουργία Ενεργειακών Κοινοτήτων:

- Ο Δήμος Ταύρου με το ΕΜΠ.
- Ο Δήμος Καβάλας.
- Ο Δήμος Τρικκαίων.
- Οι Δήμοι Φλώρινας και Πρεσπών.
- Ο Δήμος Ρήγα Φεραίου.
- Ο Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας.
- Μια ομάδα δήμων στην Ανατολική Κρήτη.
- Ο Δήμος της Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου.

2.5 Ισχύουσες Νομοθετικές Διατάξεις

Σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν ψηφισθεί θεμελιώδεις νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες ισχύουν και αποτελούν μέχρι σήμερα πολύ σημαντικά εργαλεία για την ανάπτυξη καθοριστικών πολιτικών, που δύναται να αναληφθούν από Δήμους και Περιφέρειες, για την ανάσχεση της φθίνουσας δημογραφικής πορείας. Το νομοθετικό πλαίσιο αυτό, δίνει τη δυνατότητα για την παροχή κινήτρων στους δημότες και τους κατοίκους για τη δημιουργία και διατήρηση νέων οικογενειών, αλλά και κίνητρα για την ποσοτική αύξηση των μελών των υφιστάμενων οικογενειών με στόχο παράλληλα την ποιοτική βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τους, αναδεικνύοντας τις πόλεις που ζούμε σε φιλικές προς την οικογένεια με παιδιά. Στη συνέχεια αναφερόμαστε στις πιο ουσιαστικές νομοθετικές διατάξεις, που διαμορφώνουν το γενικότερο πλαίσιο εφαρμογής των οικογενειακών πολιτικών.

Σύμφωνα με το Ν. 3463/2006, άρ. 75 περ. (ε) (ΦΕΚ 114/8-6-2006 τ. Α') Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας, στον τομέα ε) Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, περιλαμβάνονται, τα ακόλουθα:

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων, όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.

2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.
3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους, που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.
4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
5. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών, που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

Επίσης, σύμφωνα με το άρ. 94 του Νόμου 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α' /2010 «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»): «Πρόσθετες αρμοδιότητες Δήμων», στο άρ. 75, παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων υπό τον τομέα ε' («Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης»), προστίθενται οι παρακάτω αρμοδιότητες:

- Η εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών και η διενέργειά τους.
- Η τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.
- Η άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών.
- Η εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων, που δίδονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με κοινωφελείς σκοπούς.
- Η οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας.

- Ο διορισμός μελών διοικητικών συμβουλίων, η εποπτεία και η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού (όπως Κέντρων Παιδικής Μέριμνας, Παιδικών Σταθμών, Παιδικών Εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ).
- Ο ορισμός ιατρών προς εξέταση επαγγελματιών και εργαζομένων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για τη χορήγηση σε αυτούς βιβλιαρίων υγείας.
- Η χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας.
- Η έκδοση πιστοποιητικών οικονομικής αδυναμίας.
- Η καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά καθυστερημένους, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση (σπαστικούς), απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 57/1973 (ΦΕΚ 149 Α'), της σχετικής νομοθεσίας, καθώς και των οικείων κανονιστικών ρυθμίσεων.
- Η δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων λόγω απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.
- Η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής.
- Η υλοποίηση:
  - α) προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής, που οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ή από άλλα Υπουργεία, το κόστος των οποίων βαρύνει απευθείας τον προϋπολογισμό του αντίστοιχου Υπουργείου,
  - β) εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, τα οποία εκτελούνται με έκτακτη χρηματοδότηση,
  - γ) προγραμμάτων δημόσιας υγείας, που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας.
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.
- Η χορήγηση αδειών διενέργειας λαχειοφόρων αγορών, εράνων και φιλανθρωπικών αγορών.
- Η έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων και η λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής.
- Η πληροφόρηση των δημοτών για θέματα δημόσιας υγείας.
- Η χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία.

- Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς, οι οποίοι πωλούν φάρμακα χωρίς άδεια, καθώς και σε βάρους ιατρών και φαρμακοποιών για κατοχή ή πώληση δειγμάτων φαρμάκων.
- Η οργάνωση αυτοτελώς ή σε συνεργασία με τις αντίστοιχες περιφερειακές υπηρεσίες ειδικών προγραμμάτων για την προστασία και προαγωγή της Δημόσιας Υγείας στην περιοχή αρμοδιότητάς τους, κατά τις ρυθμίσεις της παρ. 7 του άρ. 14, του Ν. 3172/2003 (ΦΕΚ 197 Α').
- Η εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση λοιμωδών και παρασιτικών νοσημάτων ζώων.
- Η επιβολή ή η άρση υγειονομικών μέτρων, λόγω εμφάνισης βαριάς επιζωοτίας για την έκδοση πιστοποιητικών προς μεταφορά ζώων.
- Ο ορισμός ελεγκτή γιατρού Ο.Γ.Α. για τα Ν.Π.Δ.Δ. του νομού.
- Ο ορισμός μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των Ταμείων Πρόνοιας και Προστασίας Πολυτέκνων, από το δήμο, όπου εδρεύουν τα ταμεία.
- Η εφαρμογή, οργάνωση και εποπτεία της τεχνητής σπερματέγχυσης και του συγχρονισμού του οίστρου των ζώων.
- Η παροχή γνώματευσης από τον αρμόδιο κτηνίατρο για υγειονομική καταλληλότητα των ζώων όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων».

2.6 Ειδικότερες Διατάξεις για την Ενίσχυση της Οικογένειας και των Πολυτέκνων

Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας και Στεγαστική Συνδρομή στις Πολύτεκνες Οικογένειες με Επτά (7) και Άνω Παιδιά.

A. Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας

Στο άρ. 202, του Ν. 3463/2006 (ΦΕΚ 114/8-6-2006 τ. Α') Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας, ορίζεται ότι:

1. Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου είναι δυνατή η παροχή χρηματικών επιχορηγήσεων σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, περιλαμβανομένων και των εκκλησιαστικών, σε αθλητικούς και πολιτιστικούς συλλόγους, που έχουν την έδρα τους εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου ή της Κοινότητας, σε τοπικά παραρτήματα οργανώσεων πανελλήνιας δράσης, που αναπτύσσουν κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα, καθώς και σε πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων στους οικείους Δήμους ή Κοινότητες για την πραγματοποίηση κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Η απόφαση λαμβάνεται εφόσον έχει εγγραφεί σχετική πίστωση στον οικείο προϋπολογισμό για το σκοπό αυτόν, που σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα και μισό εκατοστό (1,5%) των τακτικών εσόδων του. Η διάταξη του τελευταίου εδαφίου δεν έχει εφαρμογή, εφόσον τα ποσά των χορηγούμενων ενισχύσεων από τους Δήμους και Κοινότητες προς τους παραπάνω φορείς προέρχονται από έκτακτες οικονομικές ενισχύσεις. Είναι επίσης δυνατή, υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις, η

επιχορήγηση συλλόγων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με πανελλήνια δράση, οι οποίοι έχουν ως σκοπό την παροχή βοήθειας και υποστήριξης, κάθε μορφής, σε παιδιά που είναι, ιδίως, θύματα εξάρτησης, κακοποίησης, παραμέλησης, οικονομικής εκμετάλλευσης και παράνομης διακίνησης, ανεξαρτήτως υπηκοότητας. Πρόσθετη προϋπόθεση για την επιχορήγηση αυτή αποτελεί η κατάρτιση σχετικού προγράμματος δράσεως του συλλόγου, για τον αντίστοιχο Δήμο ή Κοινότητα και η έγκρισή του από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.

2. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, καθώς και για την αντιμετώπιση έκτακτης και σοβαρής ανάγκης επιτρέπεται να χορηγούνται στους οικονομικά αδύνατους κατοίκους και πολύτεκνους είδη διαβίωσης ή περιθάλψεως, κυρίως ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής, με απόφαση του δημοτικού και κοινοτικού συμβουλίου. Με τους ίδιους όρους επιτρέπεται να χορηγούνται χρηματικά βοηθήματα.
3. Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του αριθμού των μελών του, είναι δυνατή η μείωση δημοτικών φόρων ή τελών μέχρι το πενήντα τοις εκατό (50%), ή η απαλλαγή από αυτούς για τους άπορους, τα άτομα με αναπηρίες και πολύτεκνους, όπως η ιδιότητά τους οριοθετείται αντίστοιχα από την κείμενη νομοθεσία.

B. Στεγαστική Συνδρομή στις Πολύτεκνες Οικογένειες με Επτά (7) και Άνω Παιδιά

Η κάτωθι διάταξη αφορά τη γενική υποχρέωση του Κράτους, επομένως και των Δήμων, στο βαθμό που ασκούν ή πρόκειται να ασκήσουν πολιτικές κοινωνικής στέγασης. Οι Δήμοι μπορούν να εφαρμόσουν το άρ. 52 του Νόμου 2082/1992 «Αναδιοργάνωση της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων θεσμών Κοινωνικής Προστασίας», που ορίζει ότι:

«Σε πολύτεκνους γονείς που προστατεύουν επτά (7) παιδιά και άνω παρέχεται η δυνατότητα να τυγχάνουν άμεσης στεγαστικής συνδρομής με την μορφή χορήγησης δανείου ή της παραχώρησης εργατικής κατοικίας, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του ν. 2963/1954, όπως ισχύει και του επί τη βάση του άρθρου 2 του ίδιου νόμου εκδοθέντος Κανονισμού 'περί προϋποθέσεων παροχής κατοικίας και δανείων από τον ΟΕΚ' [...]

Η διάταξη αυτή ισχύει και στις περιπτώσεις εκείνες που είχε χορηγηθεί δάνειο από τον ΟΕΚ ή άλλο στεγαστικό φορέα και η κατά τα άνω αύξηση των μελών της οικογένειας δεν καλύπτει πλέον τις στεγαστικές ανάγκες του δικαιούχου.

Η σειρά προτεραιότητας ικανοποίησης του αιτήματός των προσδιορίζεται ανάλογα του επί πλέον του άνω αριθμού τέκνων που προστατεύουν».

Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

Όλο το παραπάνω ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, δίνει τη βάση για μια σειρά νέων επιμέρους πολιτικών, που στοχεύουν στην υποστήριξη των οικογενειών με παιδιά και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους σε τοπικό επίπεδο. Το νομοθετικό πλαίσιο αυτό, θεμελιώνει το

γεγονός ότι οι οικογενειακές πολιτικές, που δύναται να αναπτύξει και να αναλάβει η Τοπική Αυτοδιοίκηση α' και β' βαθμού ανταποκρίνονται στην αποστολή της. Ως εκ τούτου δεν υφίσταται κώλυμα ως προς τη νομιμότητα και την κανονικότητα των δαπανών, που τυχόν συνεπάγονται, η θέσπιση αντίστοιχων μέτρων και δράσεων που θα λειτουργήσουν επικουρικά των πολιτικών ενίσχυσης της οικογένειας, υπό τις προϋποθέσεις που δύναται να θέσει για τη θέσπιση κριτηρίων με γνώμονα την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας για τη δικαιότερη κατανομή των σχετικών παροχών.

2.7 Απονομή Πολυτεκνικής Ιδιότητας

Για την υλοποίηση της ειδικής μέριμνας που οφείλει το Κράτος, επομένως και οι Δήμοι, στις πολύτεκνες οικογένειες βάσει του Συντάγματος, είναι απαραίτητο για λόγους προστασίας του δημοσίου συμφέροντος να ορίζονται επακριβώς οι γονείς που δικαιούνται να φέρουν τον τίτλο του πολύτεκνου και να μπορούν να αποδεικνύουν την πολυτεκνική τους ιδιότητα.

Πολύτεκνοι Γονείς

Η πολυτεκνική ιδιότητα απονέμεται στους δικαιούχους από την Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος (Α.Σ.Π.Ε.) από το 1931 ως σήμερα, προκειμένου αυτοί να τυγχάνουν των όποιων παροχών / πλεονεκτημάτων ορίζονται κατά καιρούς από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Σύμφωνα με το εδάφιο 1, του άρ. 6, του Ν. 3454 (ΦΕΚ 75Α'/7.4.2006), οι περιλαμβανόμενοι στις κατηγορίες του άρθρου 5 του ίδιου νόμου χαρακτηρίζονται πολύτεκνοι στις ακόλουθες περιπτώσεις:

«1. Πολύτεκνοι υπό την έννοια του παρόντος νόμου είναι οι γονείς οι έχοντες τη γονική μέριμνα και επιμέλεια τεσσάρων τουλάχιστον τέκνων από έναν ή περισσότερους γάμους ή νομιμοποιηθέντων ή νομίμως αναγνωρισθέντων ή υιοθετημένων, τα οποία είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό τρίτο (23ο) έτος της ηλικίας τους ή σπουδάζουν σε αναγνωρισμένες τριτοβάθμιες σχολές πανεπιστημιακής και τεχνολογικής Εκπαίδευσης και αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής ή εκπληρώνουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο (25ο) έτος της ηλικίας τους. Στα τέκνα αυτά συνυπολογίζονται και αυτά με οποιαδήποτε αναπηρία σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω ισοβίως, ανεξαρτήτως ηλικίας και οικογενειακής κατάστασης.

2. Ο γονέας χωρίς σύζυγο, ο οποίος έχει τη γονική μέριμνα και επιμέλεια των τέκνων του και είναι μόνος υπόχρεος σε διατροφή αυτών, θεωρείται πολύτεκνος, εφόσον έχει τρία τέκνα από τον ίδιο ή διαφορετικούς γάμους ή νομιμοποιηθέντα ή νομίμως αναγνωρισθέντα ή υιοθετημένα ή εκτός γάμου γεννηθέντα, τα οποία είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό τρίτο (23ο) έτος της ηλικίας τους ή σπουδάζουν σε αναγνωρισμένες τριτοβάθμιες σχολές πανεπιστημιακής και τεχνολογικής Εκπαίδευσης και αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής ή εκπληρώνουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις

και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο (25ο) έτος της ηλικίας τους. Στα τέκνα αυτά συνυπολογίζονται και όσα έχουν οποιαδήποτε αναπηρία σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω, ισοβίως, ανεξαρτήτως ηλικίας.

3. Αν ο ένας από τους γονείς κατέστη ανάπηρος εξ οιασδήποτε αιτίας ή ανάπηρος πολέμου σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω ισοβίως, αυτός θεωρείται πολύτεκνος, εφόσον έχει τρία τέκνα εκ των υπαγομένων σε μία από τις περιπτώσεις της πρώτης παραγράφου.

4. Σε περίπτωση θανάτου και των δύο γονέων, τα απορφανισθέντα τέκνα αποτελούν ιδίαν οικογένεια και, αν είναι τουλάχιστον δύο, απολαμβάνουν όλα τα ευεργετήματα των πολυτέκνων και των τέκνων των πολυτέκνων, υπό τους περιορισμούς της πρώτης παραγράφου του παρόντος άρθρου.»

Η πολυτεχνική ιδιότητα διατηρείται ισοβίως για τους πολύτεκνους γονείς, ανεξαρτήτως αν είχε αποκτηθεί βάσει του Ν. 860/1979, είτε με το Ν. 3454/2006 και απολαμβάνουν ισοβίως τα δικαιώματα, που απορρέουν από την πολυτεχνική ιδιότητα, εφόσον δεν συντρέχουν λόγοι για την άρση της.

Τέκνα Πολυτέκνων

Τα τέκνα των πολυτέκνων προστατεύονται και απολαμβάνουν των δικαιωμάτων των τέκνων πολυτέκνων:

(α) όσο διαρκεί η πολυτεχνική ιδιότητα έστω και του ενός γονέα.

(β) ανεξαρτήτως εάν είναι ενήλικα ή έγγαμα.

Τα τέκνα τους προστατεύονται και απολαμβάνουν των δικαιωμάτων των τέκνων Πολυτέκνων, όσο διαρκεί η πολυτεχνική ιδιότητα έστω και του ενός γονέα, κατά τη ρητή διάταξη της παρ. 3, του άρ. 6, του Ν. 3454/2006, που ορίζει επί λέξει:

«3. Οι γονείς που απέκτησαν την πολυτεχνική ιδιότητα βάσει των διατάξεων του Ν. 860/1979, όπως και εκείνοι που την αποκτούν βάσει των διατάξεων του παρόντος, τη διατηρούν ισοβίως και απολαμβάνουν ισοβίως τα δικαιώματα που απορρέουν από την πολυτεχνική ιδιότητα, τα δε τέκνα τους προστατεύονται και απολαμβάνουν των δικαιωμάτων των τέκνων Πολυτέκνων όσο διαρκεί η πολυτεχνική ιδιότητα έστω και του ενός γονέα».

Κατηγορίες Προσώπων που Δικαιούνται την Πολυτεχνική Ιδιότητα

Εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις (άρ. 5, του Ν. 3454/2006 (Φ.Ε.Κ. 75/Α/7-4-2006), που αντικατέστησε το άρ. 39, παρ. 5, του Ν. 2459/1997 (Φ.Ε.Κ. 17/Α/18-2-1997), η ιδιότητα του πολύτεκνου αναγνωρίζεται στις ακόλουθες κατηγορίες προσώπων:

1. Έλληνες πολίτες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα.
2. Ομογενείς αλλοδαποί που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα και διαθέτουν δελτίο ομογενούς.
3. Πολίτες Κρατών – Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα.

4. Πολίτες των χωρών που ανήκουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (Νορβηγία, Ελβετία και Λιχτενστάϊν) και διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα.
5. α. Αναγνωρισμένοι πρόσφυγες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα, των οποίων το καθεστώς παραμονής στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις της Σύμβασης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων (Ν.Δ. 3989/1959, Φ.Ε.Κ. 201/Α/26-9-1959), όπως αυτό τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των προσφύγων (Α.Ν. 389/1968 (Φ.Ε.Κ. 125/Α/4-6-1968)).¹⁹
β. Ανιθαγενείς, των οποίων το καθεστώς παραμονής στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις της Σύμβασης του 1954 για το καθεστώς των ανιθαγενών (Ν. 139/1975 Φ.Ε.Κ. 176/Α/25-8-1975)²⁰.
γ. Δικαιούχοι του ανθρωπιστικού καθεστώτος, των οποίων το καθεστώς παραμονής στην Ελλάδα διέπεται από το άρ. 8 του Π.Δ. 61/1999 (Φ.Ε.Κ. 63/Α/6-4-1999)²¹.
Οι αναφερόμενες κατηγορίες των παραπάνω εδ. 5α', 5β' και 5γ' πρέπει να διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα και για όσο χρόνο διαρκούν οι ως άνω ιδιότητές τους.
6. Πολίτες άλλων Κρατών που διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στην Ελλάδα και είναι γονείς τέκνων Ελληνικής υπηκοότητας²².

2.8 Απόδειξη Πολυτεκνικής Ιδιότητας

Το Πιστοποιητικό Πολυτεκνικής Ιδιότητας (ΠΠΙ), που εκδίδει η Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος είναι απαραίτητο έγγραφο για την απόδειξη της πολυτεκνικής ιδιότητας των πολυτέκνων (γονέων και παιδιών). Το Πιστοποιητικό αυτό, πρέπει να συνυποβάλλεται με το Πιστοποιητικό Οικογενειακής Κατάστασης του οικείου Δήμου, προκειμένου ο πολύτεκνος να αποδεικνύει την ιδιότητά του αυτή, ώστε να μπορεί να διεκδικήσει τυχόν οφελήματα/πλεονεκτήματα που απορρέουν από αυτή, βάσει της κείμενης νομοθεσίας:

- Άρ. 67, παρ. 9, του Ν. 4316/2014 (Φ.Ε.Κ. Α'-270).
- Άρ. 6, παρ. 2, εδ. α', του Ν. 3454/2006 (Φ.Ε.Κ. 75/Α/7-4-2006).

Η έκδοση του ΠΠΙ σε μορφή ηλεκτρονικού εγγράφου βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, επιτρέπει τη διακίνησή του ηλεκτρονικά (π.χ. με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) και την υποβολή του ηλεκτρονικά (upload / ανέβασμα) σε ιστοτόπους του Δημοσίου ή Ιδιωτικού τομέα, όπου είναι απαραίτητη η προσκόμισή του από τον πολίτη. Το Πιστοποιητικό Πολυτεκνικής Ιδιότητας (ΠΠΙ) εκδίδεται από την ΑΣΠΕ σε ηλεκτρονική μορφή (αρχείο pdf) και φέρει την ηλεκτρονική σφραγίδα

¹⁹ Αφορά κάθε πρόσωπο το οποίο συνεπεία γεγονότων, που επήλθαν προ της 1^{ης} Ιανουαρίου 1951 και δικαιολογημένου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να απολαμβάνει της προστασίας αυτής.

²⁰ Στην περίπτωση αυτή υπάγονται τα πρόσωπα τα οποία κανένα κράτος δεν θεωρεί ως υπηκόους του.

²¹ Πρόκειται για αλλοδαπούς των οποίων έχει απορριφθεί οριστικά η αίτηση αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, πλην όμως τους έχει εγκριθεί, για ανθρωπιστικούς κυρίως λόγους, η προσωρινή παραμονή τους στη χώρα μας.

²² Αφορά τους γονείς, πολίτες άλλων κρατών, που έχουν τουλάχιστον τέσσερα (4) παιδιά Ελληνικής υπηκοότητας.

της ΑΣΠΕ, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4727/2020 για την «Ψηφιακή Διακυβέρνηση» από 1ης Δεκεμβρίου του 2021 και ισχύει για χρονικό διάστημα 6 (έξι) μηνών από την ημερομηνία που εκδόθηκε.

Η ηλεκτρονική σφραγίδα της ΑΣΠΕ, η οποία παράγεται και τίθεται σε κάθε έγγραφο που εκδίδεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο νόμο, εγγυάται τη γνησιότητα του εγγράφου και το καθιστά ισόκυρο με το αντίστοιχο έγχαρτο ΠΠΙ. Με τον τρόπο αυτό, ο πολύτεκνος, δεν χρειάζεται να εκτυπώσει ή να λάβει το ΠΠΙ σε έντυπη μορφή, αφού μπορεί να το διακινήσει με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και να το υποβάλλει ηλεκτρονικά σε όποια υπηρεσία, πρέπει να το προσκομίσει.

Να σημειωθεί ότι, οι όποιες παροχές προσφέρονται από τους Δήμους προς τις πολύτεκνες οικογένειες είναι αναγκαίο να έχουν ως προαπαιτούμενα, τα ακόλουθα:

- Την προσκόμιση και υποβολή του Πιστοποιητικού Πολυτεκνικής Ιδιότητας της ΑΣΠΕ, εφόσον πρόκειται για υποβολή δικαιολογητικών.
- Την επίδειξη της πολυτεκνικής ταυτότητας – βιβλιαρίου, που εκδίδεται από την ΑΣΠΕ και φέρει ένσημο με την ημερομηνία του τρέχοντος της αίτησης και τη θεώρηση του Συλλόγου Πολυτέκνων – μέλους της ΑΣΠΕ, εφόσον πρόκειται για αυτοπρόσωπη παρουσία του δημότη (π.χ. για την είσοδο σε μουσεία, βιβλιοθήκες κ.λπ).

2.9 Παραδείγματα Εφαρμογής του Θεσμικού Πλαισίου

Πρόγραμμα Επιβράβευσης Επιτυχόντων – Αριστούχων Μαθητών σε ΑΕΙ και Διανομή Πακέτου Τροφίμων σε Φοιτητές που Σπουδάζουν σε Άλλη Πόλη.

A. Πρόγραμμα Επιβράβευσης Επιτυχόντων – Αριστούχων Μαθητών σε ΑΕΙ

Με τη συγκεκριμένη δράση οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν τη δυνατότητα, χωρίς να δημιουργείται κώλυμα νομιμότητας ή κανονικότητας των δαπανών, που σχετίζονται με τις συγκεκριμένες δράσεις, να επιβραβεύσουν τους αριστούχους μαθητές των πόλεων τους, που θα εισέλθουν για πρώτη φορά σε κάθε ακαδημαϊκό έτος στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Αυτό υλοποιείται με την παροχή διατακτικών για αγορές από συγκεκριμένα καταστήματα ή με αναμνηστικά που αποδίδονται σε σχετική τιμητική εκδήλωση στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους. Καθώς, αρκετοί Σύλλογοι Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ προβαίνουν σε τέτοιες εκδηλώσεις, προτείνεται η συνδιοργάνωσή τους με τον/τους οικείους Δήμους σε ό,τι αφορά τις πολύτεκνες οικογένειες, επιπροσθέτως των αντίστοιχων εκδηλώσεων που μπορεί να διοργανώσει ο Δήμος για το σύνολο των οικογενειών. Η συνέργεια που θα προκύψει από τη συνδιοργάνωση, θα επιφέρει προστιθέμενη αξία και στις δύο πλευρές, υλοποιώντας στο πεδίο αυτό τη Συνταγματική επιταγή για την ειδική μέριμνα προς τις πολύτεκνες οικογένειες.

Η σύνταξη του πρωτογενούς και του τεκμηριωμένου αιτήματος για την έγκριση της δαπάνης, προκειμένου να εκδοθεί η αντίστοιχη Απόφαση Ανάλυσης Υποχρέωσης, η οποία θα δεσμεύσει

το προβλεπόμενο ποσό, θα βαρύνει τον ΚΑΕ που θα έχει προβλεφθεί στον προϋπολογισμό του οικονομικού έτους αναφοράς και η νομιμότητα της δαπάνης στηρίζεται:

α) στις διατάξεις των άρ. 75 και 202, του Ν.3463/06 (ΚΔΚ), και

β) στις διατάξεις της παρ. 2α, εδάφ. γγ, του άρ. 37, του Ν. 3801/2009, στον οποίο ορίζονται τα εξής:

«α. Κατά τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) πρώτου βαθμού από τα αρμόδια όργανα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, θεωρείται για πληρωμή χρηματικό ένταλμα, όταν αυτό αφορά σε δαπάνη που δεν προβλέπεται μεν από το νόμο, αλλά είναι λειτουργική για τον οικείο Ο.Τ.Α., σχετίζεται δε, με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκ μέρους του Ο.Τ.Α., οι οποίες προάγουν τα κοινωνικά, πολιτικά, πνευματικά και οικονομικά συμφέροντα των δημοτών ή συμβάλλει στην ενεργό συμμετοχή τούτων για την προαγωγή των τοπικών υποθέσεων και δραστηριοτήτων του Ο.Τ.Α., εφόσον ανταποκρίνεται στο ανάλογο ή προσηκόν μέτρο, χωρίς να υπερβαίνει τα εύλογα όρια που διαγράφονται με την τήρηση της αρχής της οικονομικότητας, εν όψει των συνθηκών πραγματοποίησης της.

β. Λειτουργικές δαπάνες κατά την έννοια της προηγούμενης περίπτωσης είναι ιδίως:

αα) Η περιοδική ενίσχυση άπορων δημοτών με είδη ένδυσης, παροχή φαρμάκων και διατακτικών προμήθειας αναγκαίων για τη διατροφή τους ειδών κατά τις εορτές Χριστουγέννων, νέου έτους και Πάσχα.

ββ) Η προσωρινή στέγαση άπορων δημοτών και η προσωρινή λειτουργία ημερήσιων συσσιτίων για άπορους δημότες. Αποροι δημότες για τη λήψη των ως άνω παροχών είναι εκείνοι που περιλαμβάνονται σε κατάσταση την οποία συντάσσει η Δημορχιακή Επιτροπή, του οικείου Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού, η οποία μπορεί να λάβει πληροφορίες για τους άπορους δημότες από τους εφημέριους των Ιερών Ναών του οικείου Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού.

γγ) Η παροχή βραβείων πάσης φύσεως σε αριστούχους δημότες μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές.

δδ) Η παροχή αναμνηστικών ειδών σε συμμετέχοντες σε πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων των Ο.Τ.Α.

B. Διανομή Πακέτου Τροφίμων σε Φοιτητές που Σπουδάζουν σε Άλλη Πόλη

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης με ευαισθητοποίηση στις αυξημένες ανάγκες των φοιτητών και τα μέλη των οικογενειών τους, που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, διαμένουν στα διοικητικά τους όρια και πρόκειται να φοιτήσουν/φοιτούν για πρώτη χρονιά στα ΑΕΙ της επαρχίας μακριά από το σπίτι τους, δύνανται να προσφέρουν ένα Δέμα με αναγκαία προϊόντα της καθημερινότητας.

Το πρόγραμμα «ΠΑΜΕ ΠΑΚΕΤΟ» αφορά στην τακτική (μηνιαία) διανομή δέματος με τρόφιμα και προϊόντα πρώτης ανάγκης στις οικογένειες των ωφελούμενων φοιτητών, ώστε να

βοηθηθούν στα πρώτα βήματα της νέας τους ζωής. Το πρόγραμμα υλοποιείται με ίδιους πόρους του Δήμου, συνήθως μέσα από το Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού και συγκεκριμένα από τα Κοινωνικά Παντοπωλεία. Τα δέματα θα παραλαμβάνονται από τους δικαιούχους ή/και νομίμως εξουσιοδοτηθέντες, από το Κοινωνικό Παντοπωλείο των Δήμων.

Δικαιούχος του προγράμματος είναι το πρόσωπο που θεωρείται ότι βαρύνει ο φοιτητής, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρ. 11, του Ν. 4172/2013 (ΦΕΚ 167 Α΄). Σε περίπτωση διαζευγμένων ή εν διαστάσει συζύγων, δικαιούχος είναι ο γονέας τον οποίο βαρύνει ο φοιτητής. Κατ' εξαίρεση, δικαιούχος μπορεί να είναι ο ίδιος φοιτητής εφόσον:

- 1) είναι ορφανός από τους δύο γονείς, και
- 2) οι γονείς του είναι κάτοικοι του εξωτερικού.

Για να ενταχθούν στο πρόγραμμα οι δικαιούχοι μπορούν να καταθέσουν σχετική αίτηση στο Δήμο που κατοικούν. Και στις δύο περιπτώσεις απαιτούνται συνήθως τα παρακάτω δικαιολογητικά:

- Αντίγραφο Ταυτότητας ή Διαβατηρίου και άδεια παραμονής.
- Βεβαίωση σπουδών τρέχοντος Ακαδημαϊκού έτους.
- Αντίγραφο Φορολογικής Δήλωσης, Ε1.
- Τελευταίο Εκκαθαριστικό Σημείωμα.
- Πιστοποιητικό Οικογενειακής Κατάστασης.
- Αποδεικτικό μόνιμης κατοικίας στο Δήμο (Λογαριασμός ΔΕΚΟ κ.τλ.).
- Βεβαίωση ανεργίας γονέα (εφόσον υπάρχει).
- Πιστοποιητικό από Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α) ή λοιπές Υγειονομικές Επιτροπές, σε ισχύ, με το οποίο προσδιορίζεται η πάθηση ή βλάβη και το ποσοστό αναπηρίας. (εφόσον υπάρχει).

Η αξιολόγηση των αιτούντων θα γίνεται βάσει εισοδηματικών και κοινωνικών κριτηρίων με προτεραιότητα τις οικογένειες με άνεργους γονείς, μονογονεϊκές οικογένειες, Πολυτέκνους, ΑμεΑ, κ.τλ. Για την εν λόγω αξιολόγηση συγκροτείται ειδική επιτροπή, που αποτελείται από τους ακόλουθους:

- 1) Τον Προϊστάμενο του Τμήματος.
- 2) Ένα Κοινωνικό Λειτουργό.
- 3) Τον υπεύθυνο του Κοινωνικού Παντοπωλείου.

Για την αντικειμενική χορήγηση της παροχής, τα εισοδηματικά κριτήρια/ προϋποθέσεις, προκειμένου να προκύψει η τελική λίστα των δικαιούχων, προτείνεται να είναι μέρος αυτών που ισχύουν για τους δικαιούχους της χορήγησης του στεγαστικού επιδόματος στους φοιτητές των Ιδρυμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης (Κοινή Υπουργική Απόφαση Α.140832/2017 - ΦΕΚ 2993/Β/31-08-2017, όπως ισχύει, σε συνδυασμό με την αριθμό 77188/Ζ1/29-6-2021 (ΑΔΑ: ΩΞ3Χ46ΜΤΛΗ-6ΟΙ) εφαρμοστική εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων

(Υ.ΠΑΙ.Θ.). Ως εκ τούτου είναι δυνατό να προταθούν τα παρακάτω εισοδηματικά κριτήρια/ προϋποθέσεις:

Το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα του προηγούμενου έτους να μην υπερβαίνει τα τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ προσαυξανόμενο κατά τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ για κάθε εξαρτώμενο τέκνο, πέραν του ενός.

Σημ. 1.: Ως ετήσιο συνολικό εισόδημα θεωρείται το συνολικό ετήσιο φορολογούμενο πραγματικό ή τεκμαρτό, καθώς και το απαλλασσόμενο ή φορολογούμενο με ειδικό τρόπο εισόδημα του φορολογούμενου, της συζύγου του και των τέκνων που τον βαρύνουν από κάθε πηγή.

Σημ. 2.: Για τον προσδιορισμό της οικογενειακής κατάστασης, του αριθμού των τέκνων, καθώς και των εισοδηματικών κριτηρίων, θα χρησιμοποιούνται τα δεδομένα της Δήλωσης Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών προσώπων του προηγούμενου φορολογικού έτους.

Η σχετική νομοθεσία στην οποία δύναται να ενταχθεί η συγκεκριμένη παροχή έχει ως εξής:

1. Το Ν. 3852/2010 “Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης” (ΦΕΚ Α' 87/07-06-2010).
2. Το Ν. 4555/2018 “Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Εμβάθυνση της Δημοκρατίας – Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα Κλεισθένης]” (ΦΕΚ Α' 133/19- 07-2018).
3. Το άρ. 1 του ν.δ/τος 57/1973 “Περί λήψεων μέτρων κοινωνικής προστασίας των οικονομικώς αδυνάτων και καταργήσεως των διεπουσών τον θεσμόν της απορίας διατάξεων”.
4. Την υπ' αρ. ΚΥΑ 140832/Ζ1/31-8-2017 (ΦΕΚ 2993/31-8-2017), όπως ισχύει.
5. Η υπ' αρ. 77188/Ζ1/29-6-2021 (ΑΔΑ: ΩΞ3Χ46ΜΤΛΗ-6ΟΙ) εφαρμοστική εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.

2.10 Παροχές και Δράσεις για την Παιδική Προστασία στην Οικογενειακή Ζωή με Προγράμματα Στήριξης

Μια πλειάδα παροχών και δράσεων προβλέπονται από τους Δήμους για την παιδική προστασία στην οικογενειακή ζωή με ειδικά προγράμματα στήριξης.

A. Θέσεις σε Βρεφικούς και Παιδικούς Σταθμούς

Με στόχο τη διασφάλιση θέσεων σε δημόσιους και ιδιωτικούς βρεφικούς, βρεφονηπιακούς, παιδικούς σταθμούς, βρεφονηπιακούς σταθμούς ολοκληρωμένης φροντίδας και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών λειτουργεί το Πρόγραμμα Εναρμόνισης Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής. Η δράση αυτή, συγχρηματοδοτείται από κονδύλια του ΕΣΠΑ και υλοποιείται από την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.).²³

²³ Για τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες υλοποίησης της δράσης, εκδίδονται κάθε έτος ΚΥΑ (επισπεύδον Υπουργείο είναι το Υπουργείο Ανάπτυξης). Περισσότερες πληροφορίες για το Πρόγραμμα, στον ιστότοπο eetaa.gr.

Στόχοι του Προγράμματος Εναρμόνισης Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής είναι:

- η αύξηση και διατήρηση της απασχόλησης των ωφελούμενων με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα και
- η στήριξη των ωφελούμενων γονέων, προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβασή τους στην εργασία.

Με το Πρόγραμμα Εναρμόνισης Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής παρέχονται στους ενδιαφερόμενους γονείς θέσεις ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας σε:

- Βρέφη
- Νήπια και
- Παιδιά.

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και το πρόγραμμα οικονομικής στήριξης των οικογενειών, που διευρύνει τον κύκλο των ωφελούμενων της δράσης Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής, και συγκεκριμένα απευθύνεται:

- στις οικογένειες των υπαλλήλων και του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α. (α΄ και β΄ βαθμού)
- στους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα αυξάνοντας το εισοδηματικό κριτήριο του οικογενειακού εισοδήματος.

Η διεύρυνση αυτής της δράσης θεσπίστηκε με το άρ. 35, του Ν. 4704/2020 (ΦΕΚ Α΄133). Κατ' εξουσιοδότηση της ανωτέρω διάταξης, εκδόθηκε η Δ11/οικ.32940/1376/14-8-2020, Κοινή Υπουργική Απόφαση «Καθορισμός των προϋποθέσεων και της διαδικασίας υλοποίησης του προγράμματος οικονομικής στήριξης οικογενειών με παιδιά προσχολικής ηλικίας» (ΦΕΚ Β΄ 3538).

B. Μονάδες Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης

Οι Μονάδες Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης είναι οι Μονάδες που φροντίζουν βρέφη ή/και παιδιά μέχρι την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για ορισμένο χρονικό διάστημα της ημέρας παρέχοντας τους συγκεκριμένες υπηρεσίες:

- δημιουργικής απασχόλησης και ψυχαγωγίας,
- διαπαιδαγώγησης και ομαλούς ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης, και
- διατροφής και φροντίδας.

Μονάδες Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης δύνανται να ιδρύουν και να λειτουργούν κατόπιν σχετικής αδειοδότησης:

- φορείς ιδιωτικού δικαίου κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα (φιλανθρωπικά σωματεία, ιδρύματα, σύλλογοι Ν.Π.Ι.Δ. και ιδιώτες), και
- Υπουργεία, ΝΠΔΔ και γενικά φορείς υπαγόμενοι στο δημόσιο τομέα (άρ. 12, παρ. 2, εδάφιο δ, άρ. 15, παρ. 1, 16 και 17, παρ. 1, του Ν. 2082/1992 (ΦΕΚ Α΄158) «Περί

Αναδιοργάνωσης της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων θεσμών Κοινωνικής Προστασίας»).

Οι προϋποθέσεις για την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας των Μονάδων Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης καθορίζονται με την αρ. Δ22/οικ.11828/293/2017 (ΦΕΚ Β΄ 1157) απόφαση, όπως ισχύει, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 1, του Ν. 2345/1995 (ΦΕΚ Α΄ 213). Η άδεια ίδρυσης και λειτουργίας τους εκδίδεται από τους οικείους Δήμους (άρ. 94, Ν. 3852/2010 «Πρόγραμμα Καλλικράτης»).

Στην ίδια κατεύθυνση, Βρεφικοί, Παιδικοί, Βρεφονηπιακοί Σταθμοί, λειτουργούν και από Δήμους και Νομικά πρόσωπα αυτών (άρ. 43, του Ν. 4369/2016 «Εθνικό Μητρώο Επιτελικών Στελεχών Δημόσιας Διοίκησης... και άλλες διατάξεις» (Α΄ 34)), σύμφωνα με το Π.Δ. 99/2017 «Καθορισμός προϋποθέσεων αδειοδότησης και λειτουργίας των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, που λειτουργούν εντός νομικών προσώπων των δήμων ή υπηρεσίας των δήμων», οι οποίοι εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών.

Γ. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ)

Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) είναι οι δομές κοινωνικής πρόνοιας, όπου απασχολούνται παιδιά ηλικίας 5 έως 12 χρόνων.

Σκοπός τους είναι η απασχόλησή τους εκτός σχολικού ωραρίου και η εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών πρακτικών και οργανωμένων εξατομικευμένων και ομαδικών δραστηριοτήτων για την υποστήριξη της σωματικής, νοητικής, συναισθηματικής και κοινωνικής τους ανάπτυξης. Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών λειτουργούν από Δήμους και Νομικά Πρόσωπα αυτών, από Φορείς Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, καθώς και από ιδιώτες κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Οι προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας για τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών προβλέπονται στο Ν. 4756/2020 «Μέτρα ενίσχυσης των εργαζομένων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, κοινωνικοασφαλιστικές ρυθμίσεις και διατάξεις για την ενίσχυση των ανέργων» (ΦΕΚ 235 Α, Μέρος Πρώτο, υποκεφ.Ι).

Δ. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ με Α)

Σκοπός των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ – με Α) είναι η δημιουργική απασχόληση των παιδιών και εφήβων με αναπηρία μέσω προγραμμάτων έκφρασης και ψυχαγωγίας, άσκησης λόγου, ενισχύοντας τόσο τις δεξιότητες των ίδιων των ΑμεΑ, όσο και την εκπαίδευση και την ενημέρωση του οικογενειακού περιβάλλοντος μέσω κατάλληλων υποστηρικτικών υπηρεσιών.

Οι προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας για τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία προβλέπονται στο Ν. 4756/2020 «Μέτρα ενίσχυσης των εργαζομένων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, κοινωνικοασφαλιστικές ρυθμίσεις και διατάξεις για την ενίσχυση των ανέργων» (ΦΕΚ 235 Α, Μέρος Πρώτο, υποκεφ.Ι).

E. Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας

Οι Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας (Β.Σ.Ο.Φ.) είναι μονάδες που παρέχουν υπηρεσίες ολοκληρωμένης φροντίδας σε παιδιά βρεφικής και προσχολικής ηλικίας με αναπηρία και εξασφαλίζουν τα ακόλουθα:

- Υγιεινή και ασφαλή παραμονή.
- Απασχόληση, διαπαιδαγώγηση, παιχνίδι, ψυχαγωγία, ανάπαυση.
- Ψυχολογική βοήθεια ανάλογα με την ηλικία.
- Μέριμνα για την ομαλή ψυχοσυναισθηματική και υγιεινή ανάπτυξη των παιδιών.

ΣΤ. Κατασκηνώσεις – Παιδικές Εξοχές

Κατασκηνώσεις και Παιδικές Εξοχές.

Κατασκηνώσεις

Η κεντρική διοίκηση λειτουργεί κρατικό πρόγραμμα κατασκηνώσεων για τη φιλοξενία παιδιών ή/και οικογενειών τη θερινή περίοδο. Λειτουργούν 32 παιδικές εξοχές για τη φιλοξενία παιδιών ηλικίας 6 έως 16 ετών, ηλικιωμένων και ατόμων με αναπηρία, με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, με βάση την έννοια του Ν. 749/1948 (Α' 200), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα.

Η λειτουργία των κατασκηνώσεων ανατίθεται κάθε έτος με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, στους οικείους Δήμους ή ΝΠΔΔ, που λειτουργούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Η νομοθεσία με την οποία λειτουργούν οι κατασκηνώσεις είναι η παρ. 6, του άρ. 19, του Ν. 2646/1998 «Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 236), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 2, του άρθρου 57, του Ν. 4520/2018 «Μετεξέλιξη του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων σε Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) και λοιπές διατάξεις».

Παιδικές Εξοχές

Οι Δημόσιες και Ιδιωτικές Παιδικές Εξοχές λειτουργούν για τη φιλοξενία παιδιών τη θερινή περίοδο. Η λειτουργία τους ως Παιδικές Εξοχές Ιδιωτικής και Εκκλησιαστικής Πρωτοβουλίας, κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα διέπεται από συγκεκριμένους νομοθετικούς κανόνες κατόπιν σχετικής αδειάς, που εκδίδεται από τον οικείο Περιφερειάρχη.

Η νομοθεσία για τη λειτουργία και την ίδρυση των ιδιωτικών παιδικών εξοχών, είναι:

- Παρ. 4, άρ. 17, του Ν. 2556/1997 «Μέτρα κατά της εισφοροδιαφυγής ... και άλλα θέματα» (ΦΕΚ 270 Α').

- Δ22/οικ. 37641/1450/22-8-2016 Κοινή Υπουργική Απόφαση για τον «Καθορισμό όρων και προϋποθέσεων λειτουργίας κατασκηνώσεων που οργανώνονται με ίδια μέσα, με πληρωμή ή χωρίς πληρωμή από φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα ή από Δημόσιες Υπηρεσίες ή Οργανισμούς ή Οργανώσεις» (ΦΕΚ 2712/2016 τ. Β΄).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ- ΕΡΕΥΝΑ ΓΝΩΜΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ – ΕΡΕΥΝΑ ΓΝΩΜΗΣ

3.1 Εισαγωγή

Η μελέτη αυτή δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει και μια έρευνα γνώμης, μια «σφυγμομέτρηση» για τα θέματα που διαπραγματεύεται, από τους αιρετούς και τα στελέχη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Τα πεπραγμένα τους, η άποψή τους, οι προσπάθειες που έχουν κάνει ως τώρα, οι επιθυμίες και οι προσδοκίες τους, ο βαθμός γνώσης των θεμάτων αυτών, τα εργαλεία που θα ήθελαν να έχουν στη διάθεσή τους, οι ως τώρα καλές πρακτικές, έπρεπε να συλλεχθούν στο βαθμό του εφικτού, αναλόγως και της αναπόκρισης που έχουν ερωτηματολόγια τέτοιων μελετών και οπωσδήποτε να εμπλουτίσουν με την εμπειρία τους τόσο την καταγραφή, όσο και τις προτάσεις της παρούσας μελέτης.

Στη συνέχεια περιγράφεται το σκεπτικό με το οποίο έγινε ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου, παρουσιάζεται η ταυτότητα της έρευνας, καθώς και τα αποτελέσματα μετά την επεξεργασία και την ανάλυση των απαντήσεων που ελήφθησαν, δεδομένου και του μικρού συνολικού χρόνου (3 μήνες) για τη συγγραφή και την παραγωγή της μελέτης.

Από την άλλη πλευρά, έπρεπε να καταγραφεί και η φωνή των οικογενειακών οργανώσεων, που επιθυμούν τη συνεργασία με τους Δήμους και στο πλαίσιο αυτό συλλέχθηκε η άποψη και των Προέδρων Συλλόγων Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ, η οποία παρουσιάζεται επίσης στα αποτελέσματα. Στο Παράρτημα Γ' δίδονται αναλυτικά τα ερωτηματολόγια συλλογής δεδομένων ανά κατηγορία ερωτηθέντων.

3.2 Σχεδιασμός Ερωτηματολογίου

Ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου έγινε με βάση την ιδιότητα των συμμετεχόντων στην έρευνα οι οποίοι αποτελούνται από: (α) Δήμους, και (β) Συλλόγους Πολυτέκνων.

Από την πλευρά των Δήμων συμμετέχοντες στην απάντηση στο ερωτηματολόγιο είναι:

- Οι Δήμαρχοι
- Οι Γενικοί Γραμματείς
- Οι Προϊστάμενοι των Κοινωνικών Υπηρεσιών

Από την πλευρά των Συλλόγων Πολυτέκνων συμμετέχοντες στην απάντηση στο ερωτηματολόγιο είναι:

- Οι Πρόεδροι των Συλλόγων Πολυτέκνων

Το Ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει μερικές βασικές ερωτήσεις, οι οποίες είναι όμοιες και για τις τρεις ομάδες συμμετεχόντων, υπάρχουν ωστόσο ορισμένες διαφοροποιήσεις στις ερωτήσεις ανάλογα με την ιδιότητα των συμμετεχόντων. Οι στόχοι του Ερωτηματολογίου είναι οι ακόλουθοι:

- Να διερευνήσει το βαθμό γνώσης και ενημέρωσης σχετικά με τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων.
- Να καταγράψει αν και κατά πόσον οι ανωτέρω πολιτικές ήταν αντικείμενο των προεκλογικών εξαγγελιών και των σχετικών προγραμμάτων των αιρετών των Δήμων στις προηγούμενες δημοτικές εκλογές.
- Να εξετάσει το βαθμό γνώσης των καλών πρακτικών σε άλλους Δήμους του εσωτερικού και του εξωτερικού, σε καθένα από τους τρεις άξονες της μελέτης: χρόνος, υπηρεσίες, χρηματο-οικονομικά.
- Να αναδείξει το βαθμό ενδιαφέροντος των Δήμων για τις πολιτικές αυτές, την πρόθεση επένδυσης στις πολιτικές αυτές και το βαθμό ετοιμότητας των Δήμων να κινηθούν προς την κατεύθυνση αυτή οργανωμένα και συστηματικά.
- Να καταδειχθούν τυχόν εμπόδια που θεωρούν οι Δήμοι ότι υπάρχουν στη σχετική νομοθεσία και να αναδυθούν προτάσεις προς το Υπουργείο Εσωτερικών για σχετικές νομοθετικές παρεμβάσεις προς διευκόλυνση των Δήμων.
- Να αναζητήσει συνεργασίες που ήδη υπάρχουν μεταξύ Δήμων και Οικογενειακών Οργανώσεων, ιδιαίτερα δε με τους Συλλόγους Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ, καθώς και να αναδείξει περαιτέρω πεδία κοινών δράσεων.
- Να καταδείξει ανάγκες σε εκπαίδευση, επιμόρφωση, κ.λπ. σε θέματα σχετικής νομοθεσίας και νομολογίας.
- Να προσπαθήσει να διαμορφώσει μια εικόνα για προϋποθέσεις που μπορεί να υπάρχουν από πλευράς των Δήμων για να ασκήσουν αποτελεσματικά τις πολιτικές αυτές.
- Να καταστήσει γνωστό το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων, στο βαθμό που δεν είναι γνωστό και να παρακινήσει τους Δήμους να επιδιώξουν να εκπληρώσουν τα απαραίτητα κριτήρια προκειμένου να γίνουν μέλη αρχικά, και μεταγενέστερα να λάβουν και την σχετική πιστοποίηση.
- Να αναδειχθούν τυχόν προτάσεις και σημεία ενδιαφέροντος που δεν έχουν καλυφθεί από το Ερωτηματολόγιο Γνώμης.

3.3 Ταυτότητα της Έρευνας

Στην παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε έρευνα γνώμης με στόχο τη συλλογή απόψεων από τους αιρετούς και τα υπηρεσιακά στελέχη των Δήμων σχετικά με τις δημογραφικές και τις οικογενειακές πολιτικές στους Δήμους της επικράτειας. Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου σε κλίμακα Likert.

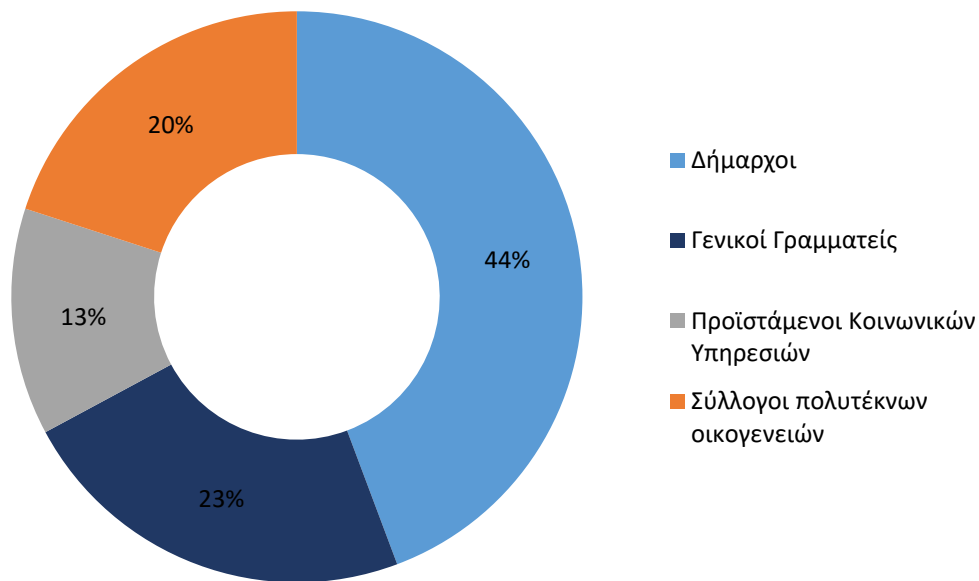
Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στη χρονική περίοδο από αρχές Μαΐου ως τέλος Ιουνίου 2022 και στόχος ήταν να συμμετάσχει άνω του 10% των Δήμων της χώρας, το οποίο και επιτεύχθηκε. Τα επιμέρους στοιχεία της έρευνας παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Αποτύπωση της Ταυτότητας της Έρευνας

Έρευνα	Δημογραφικές και Οικογενειακές Πολιτικές στους Δήμους		
Είδος	Έρευνα Γνώμης		
Τύπος	Ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου		
Κλειστές Ερωτήσεις	Απαντήσεις σε κλίμακα Likert		
Στόχος	Συλλογή απόψεων από αιρετούς και υπηρεσιακά στελέχη Δήμων		
Κοινό	(α) Δήμοι	Ομάδες στόχοι (I) Δήμαρχοι, (II) Γενικοί Γραμματείς, (III) Προϊστάμενοι Κοινωνικών Υπηρεσιών	
		(β) Σύλλογοι Πολυτέκνων Γονέων ανά την Ελλάδα – μέλη της ΑΣΠΕ	
Περιοχή Διεξαγωγής	Πανελλαδική κάλυψη		
Στόχος Δείγματος	Άνω του 10% των Δήμων της χώρας		
Τρόπος συλλογής	Ερωτηματολόγια		
Χρονική Περίοδος	Από αρχές Μαΐου ως τέλος Ιουνίου 2022		
Πλήθος απαντήσεων	Για το κοινό (α)	Δήμαρχοι / Αντιδήμαρχοι	37
		Γενικοί Γραμματείς	13
		Προϊστάμενοι Κοινωνικών Υπηρεσιών	11
		Σύνολο	61
		% επί των Δήμων της χώρας (322)	18,9%
	Για το κοινό (β)	Σύλλογοι Πολυτέκνων Γονέων ανά την Ελλάδα	14
% επί των εγγεγραμμένων της χώρας (101)		13,9%	

3.4 Αποτελέσματα της Έρευνας

Το σύνολο των εκπροσώπων των δήμων, καθώς και των συλλόγων πολυτέκνων που έλαβαν μέρος στην έρευνα με θέμα τις οικογενειακές και δημογραφικές πολιτικές στους Δήμους της χώρας ανέρχεται σε εβδομήντ ένα (71). Η υψηλότερη συμμετοχή σημειώθηκε από τους Δημάρχους, με τριάντα ένα (31) συμμετέχοντες (44%), ενώ σε μικρότερο αριθμό κυμάνθηκε η συμμετοχή των Συλλόγων Πολυτέκνων με δεκατέσσερεις (14) συμμετέχοντες (20%), των Γενικών Γραμματέων με δεκαέξη (16) συμμετέχοντες (23%), και των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών με εννέα (9) συμμετέχοντες (13%) (Διάγραμμα 1).

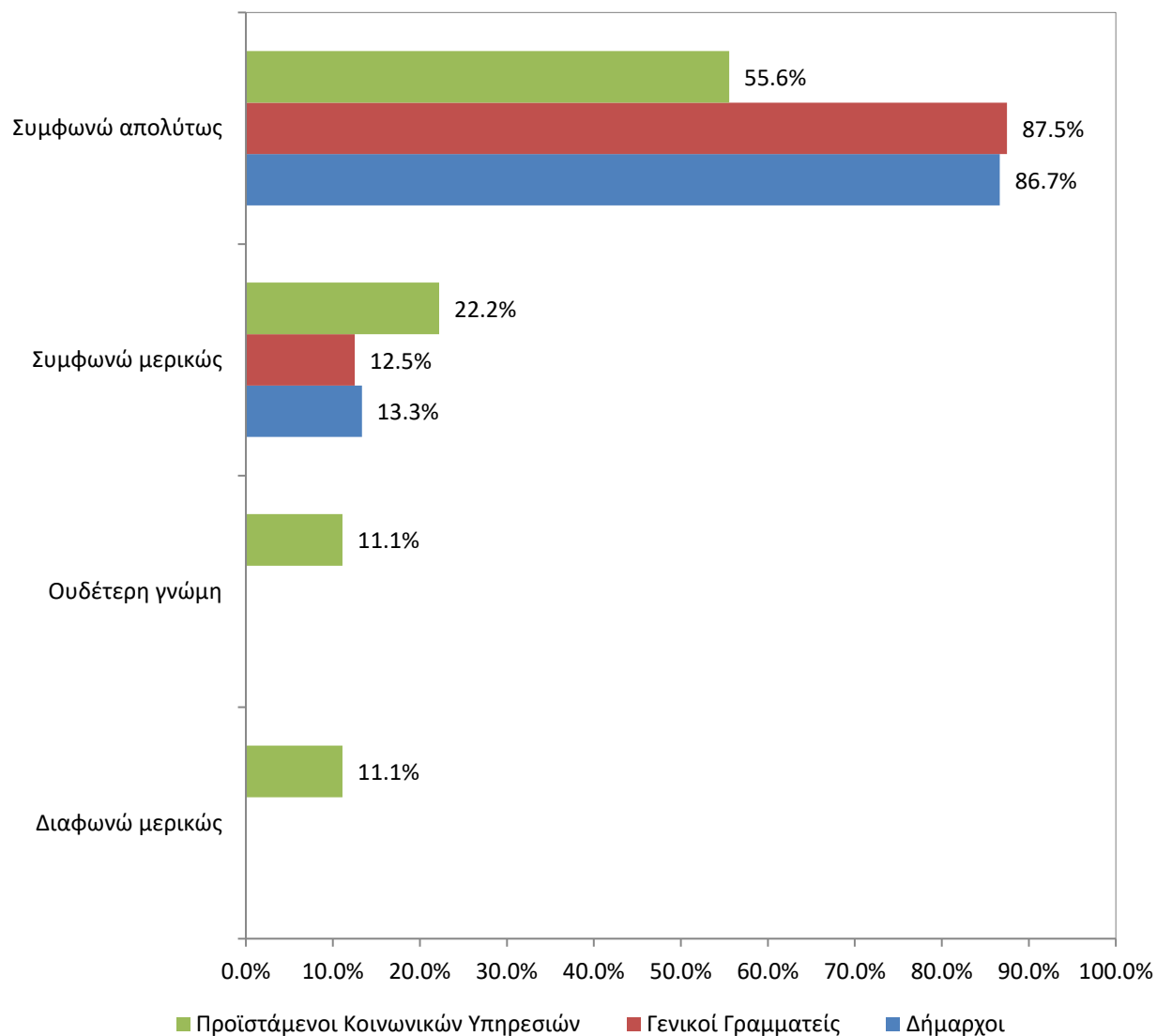

Διάγραμμα 1. Ποσοστό ερωτηθέντων ανά ιδιότητα

Το σύνολο των Δημάρχων, των Γενικών Γραμματέων και των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο 24 ερωτήσεων (ποσοτικές και ποιοτικές). Τα αποτελέσματα των κοινών ερωτήσεων αναλύονται παρακάτω.

Δημογραφικές, Οικογενειακές και οι Πολιτικές Στήριξης

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που θεωρούν ότι οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων είναι σημαντικές για τους Δήμους.

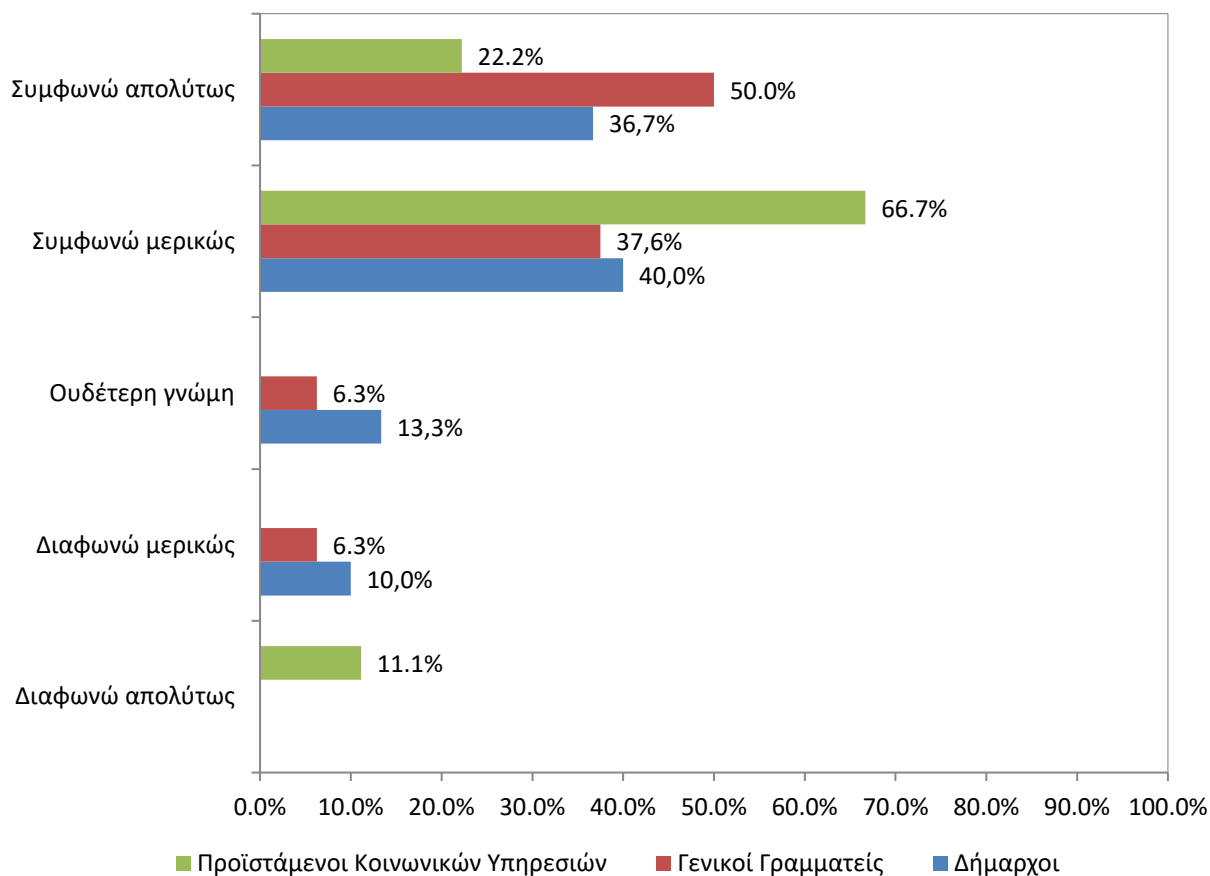

Διάγραμμα 2. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν ότι οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων είναι σημαντικές για τους Δήμους

Η πλειοψηφία και των τριών ομάδων ερωτώμενων θεωρεί πως οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων είναι βαρύνουσας σημασίας για τον εκάστοτε Δήμο, με τους Γενικούς Γραμματείς να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό. Αξίζει να σημειωθεί ωστόσο ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των αρμοδίων του Δήμου και των Προϊστάμενων Κοινωνικών Υπηρεσιών, καθώς οι δεύτεροι φαίνεται να συμφωνούν απόλυτα με τις πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων σε ποσοστό 55%, χαμηλότερο από τις δύο άλλες κατηγορίες. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι Προϊστάμενοι των Κ.Υ., λόγω της υπηρεσιακής ιδιότητάς τους και των περιστατικών που χειρίζονται, έχουν μικρότερης έκτασης

επικοινωνία με πολύτεκνες οικογένειες, στο βαθμό που, βάσει των στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ.²⁴, οι πολύτεκνες οικογένειες καταγράφουν πολύ μικρό βαθμό διαζυγίων και σπανιότερα από τις υπόλοιπες οικογένειες εμφανίζουν θέματα που απασχολούν την κοινωνική υπηρεσία – με εξαίρεση θέματα προνοιακού χαρακτήρα (π.χ. τρόφιμα).

Στο Διάγραμμα 3 αποτυπώνεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που πιστεύουν ότι οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των Δήμων.

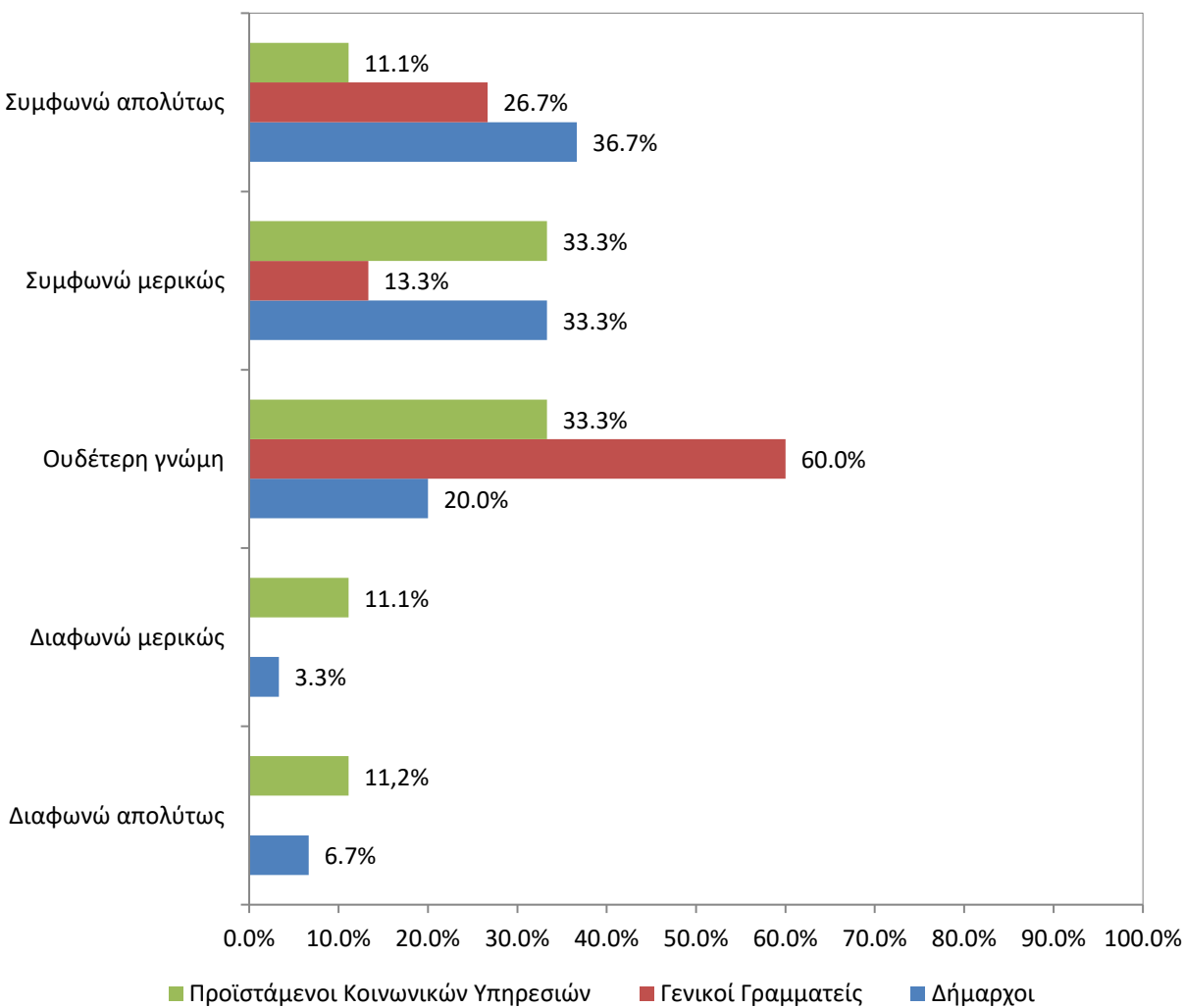

Διάγραμμα 3. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν ότι οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των Δήμων

²⁴ Στατιστικές διαζυγίων έτους 2017 (12 Απριλίου 2019) Δελτίο Τύπου της ΕΛ. ΣΤΑΤ.
www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_in=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_documentID=364888&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_locale=el

Όπως παρατηρείται, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων και από τις τρεις κατηγορίες αποκρίθηκε θετικά, θεωρώντας πως οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των Δήμων. Ωστόσο, υπάρχει και ένας σημαντικός αριθμός από τους ερωτηθέντες (23% μεταξύ των Δημάρχων, 12% μεταξύ των Γενικών Γραμματέων και 10% μεταξύ των Προϊστάμενων), που θεωρούν ότι οι συγκεκριμένες πολιτικές ανήκουν μερικώς στις αρμοδιότητες των Δήμων, καθώς υπάρχει και το ενδεχόμενο των συνεργασιών με φορείς, όπως οι οικογενειακές οργανώσεις και ειδικότερα οι Σύλλογοι Πολυτέκνων για την υλοποίηση κοινών δράσεων υποστήριξης.

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που θεωρεί πως το Υπουργείο Εσωτερικών θα πρέπει να εκχωρήσει περισσότερες αρμοδιότητες στους Δήμους για την άσκηση δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων.

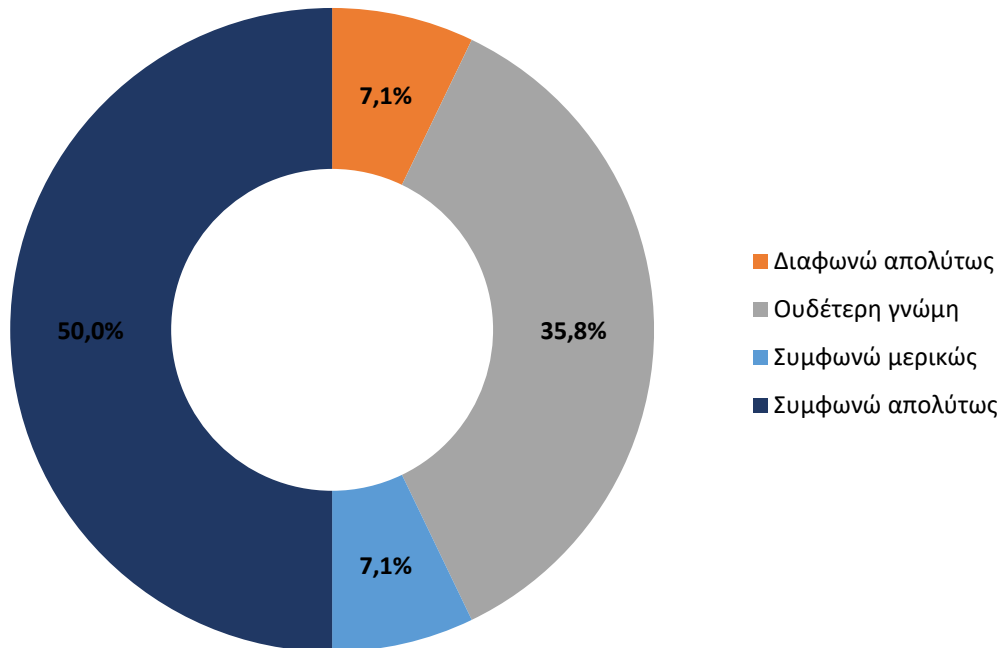

Διάγραμμα 4. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν πως το Υπουργείο Εσωτερικών πρέπει να εκχωρήσει περισσότερες αρμοδιότητες στους Δήμους για την άσκηση δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης πολυτέκνων

Η συντριπτική πλειοψηφία των Δημάρχων απάντησε θετικά, με ποσοστό 70%, ενώ στην περίπτωση των Γενικών Γραμματέων και των Προϊστάμενων Κοινωνικών Υπηρεσιών, το ποσοστό των θετικών απαντήσεων κυμάνθηκε στο 40%.

Ορισμένες από τις αρμοδιότητες που προτάθηκαν να περάσουν στη δικαιοδοσία των Δήμων είναι αρμοδιότητες που σχετίζονται με την εκπαίδευση (Α΄ Βάθμια και Β΄ Βάθμια), με τη στέγαση και τις προσλήψεις των πολυτέκνων, καθώς επίσης και με τη διαχείριση των πόρων για την εφαρμογή εθνικών πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων και την εκπόνηση προγραμμάτων στελέχωσης κοινωνικών υπηρεσιών με διεπιστημονική ομάδα. Ωστόσο, επισημάνθηκε πως η ανάληψη επιπλέον αρμοδιοτήτων από τους Δήμους θα πρέπει να συνοδεύεται και με ενίσχυση τόσο σε προσωπικό, όσο και χρηματοδοτικούς πόρους. Επιπλέον, αναφέρθηκε πως η μεταχείριση της τοπικής εξουσίας, θα πρέπει να διαμορφώνεται και να διαφοροποιείται ανάλογα με το μέγεθος και τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής και να υιοθετηθούν μέτρα όπως οι διαδημοτικές ή περιφερειακές πολιτικές ανάλογα με τον πληθυσμό και τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά.

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των Δημάρχων, που είχαν συμπεριλάβει στο προεκλογικό τους πρόγραμμα προτάσεις για δράσεις στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων.

Διάγραμμα 5. Ποσοστό Δημάρχων που είχαν συμπεριλάβει στο προεκλογικό τους πρόγραμμα προτάσεις για δράσεις στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων

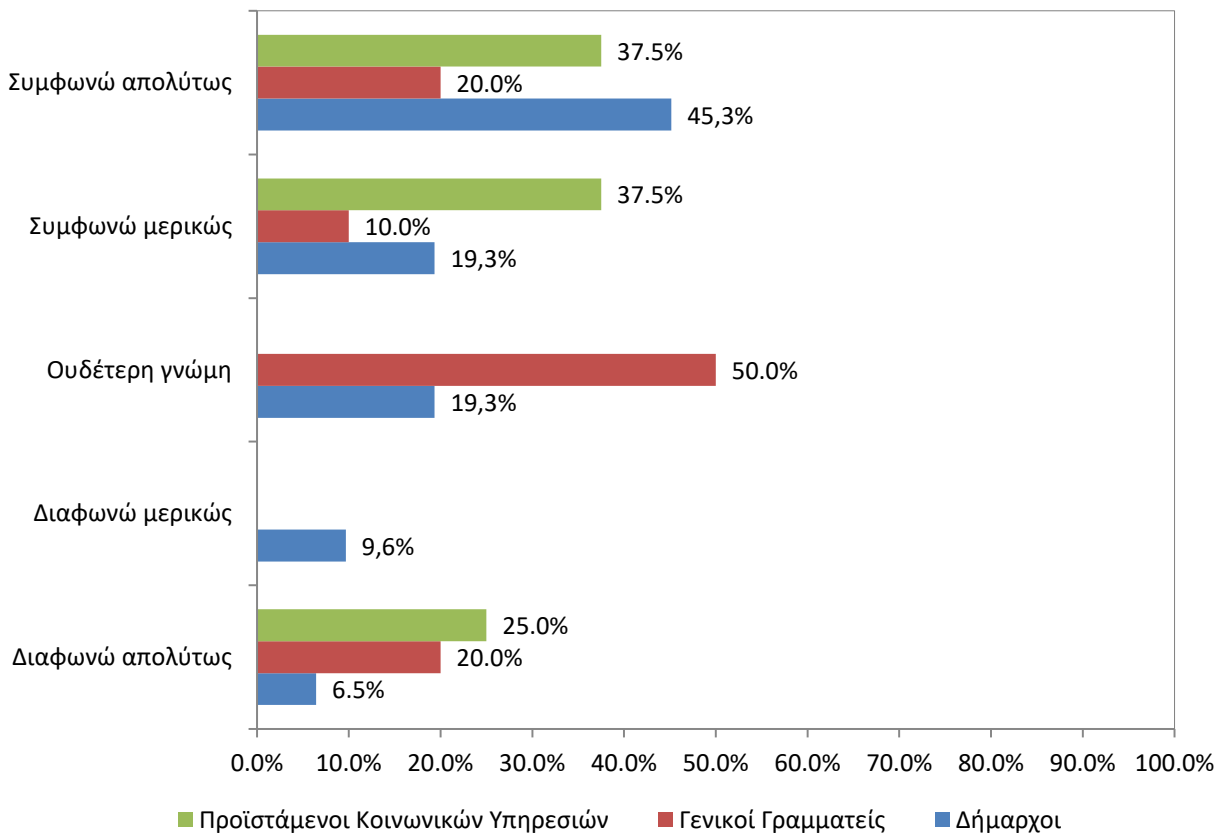
Πάνω από το 50% των Δημάρχων είχαν συμπεριλάβει στο προεκλογικό τους πρόγραμμα προτάσεις με αντίκτυπο δημογραφικής και οικογενειακής πολιτικής. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- μείωση δημοτικών τελών και τελών ύδρευσης και αποχέτευσης σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, μεταξύ αυτών πολύτεκνες οικογένειες και οικογένειες που ζουν σε καθεστώς φτώχειας
- δημιουργία Ενεργειακής Κοινότητας στο Δήμο
- στήριξη οικονομικά αδύναμων οικογενειών σε είδη διατροφής, είδη πρώτης ανάγκης, ρουχισμό, μικρο-έπιπλα, ηλεκτρικές συσκευές, παιχνίδια, καθώς και υπηρεσίες (όπως δωρεάν επισκέψεις σε γιατρούς, φρονιστηριακά μαθήματα κ.ά.)

- παροχή δωρεάν μαθημάτων στις αθλητικές ακαδημίες και
- χορήγηση επιδόματος που ανέρχεται στο ποσό των χιλίων ευρώ (1.000 €), για κάθε νέα γέννηση παιδιού.

Συνεπώς, διαφαίνεται από τις απαντήσεις ότι οι πολιτικές αυτές ήταν αντικείμενο των προεκλογικών εξαγγελιών και των σχετικών προγραμμάτων των αιρετών των Δήμων στις προηγούμενες δημοτικές εκλογές (2019). Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναλυθεί και ο βαθμός στον οποίο τα προεκλογικά προγράμματα έχουν υλοποιηθεί ή πρόκειται να υλοποιηθούν στο άμεσο μέλλον.

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων, που έχει υλοποιήσει δράσεις ή έχει αναπτύξει δομές και προγράμματα στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων.

Διάγραμμα 6. Ποσοστό ερωτηθέντων που έχει υλοποιήσει δράσεις/αναπτύξει δομές και προγράμματα, στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων

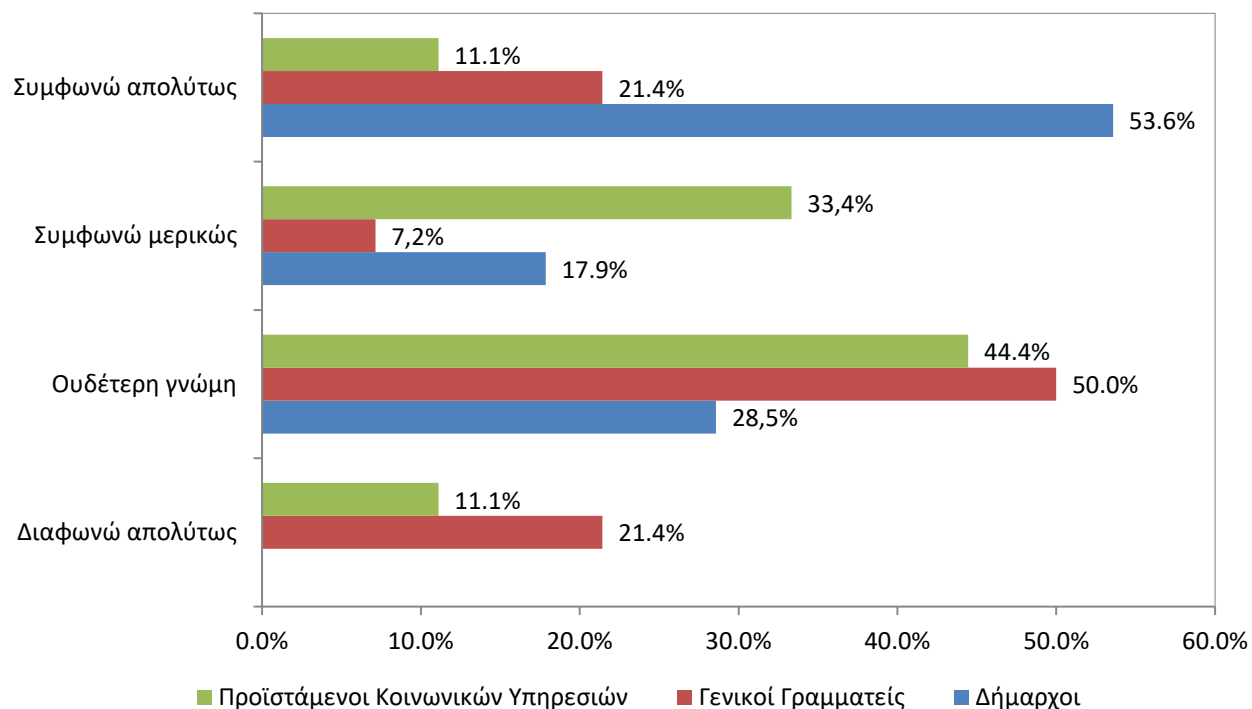
Το υψηλότερο ποσοστό θετικών απαντήσεων (75%) παρατηρήθηκε στην περίπτωση των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών, οι οποίοι έχουν υλοποιήσει κάποια δράση για τη στήριξη

των πολύτεκνων οικογενειών. Σε χαμηλότερο ποσοστό, περίπου 65% κυμάνθηκαν οι θετικές απαντήσεις των Δημάρχων, και σε μόλις 30% για τους Γενικούς Γραμματείς.

Οι δράσεις που έχουν υλοποιηθεί αφορούν προγράμματα παροχής δωρεάν τροφίμων (π.χ. από το τμήμα Κοινωνικών Δραστηριοτήτων του Δήμου και της Δημοτικής Επιχείρησης) ή με μειωμένο κόστος, όπως για παράδειγμα με τη λειτουργία κοινωνικού παντοπωλείου, μείωσης ή και απαλλαγής δημοτικών τελών, παροχής ειδών διαβίωσης, επιπλέον μοριοδότησης για την εισαγωγή των παιδιών πολύτεκνων οικογενειών στους Δημοτικούς παιδικούς Σταθμούς, μείωσης διδάκτρων Δημοτικού Ωδείου, ελεύθερης πρόσβασης στα προγράμματα του Δήμου (βιβλιοθήκη, αθλοπαιδεΐες, φιλαρμονική κ.ά.), καθώς και προγράμματα συμβουλευτικής οικογενειών μέσω ατομικών συναντήσεων γονέων, παιδιών και εφήβων. Επιπλέον, έχουν δημιουργηθεί δομές στήριξης, όπως υπαίθριοι χώροι αναψυχής (παιδικές χαρές), παιδικοί σταθμοί, κοινωνικά φροντιστήρια, ΚΔΑΠ για την καλοκαιρινή δημιουργική απασχόληση των παιδιών και πολιτικές στήριξης μέσω του Διευρυμένου Κέντρου Κοινότητας και της εφαρμογής της κοινωνικής εργασίας από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς του Δήμου.

Τα παραπάνω αποτελούν μέρος μόνο των δράσεων που έχουν καταγραφεί για τη στήριξη των οικογενειών και δηλώνει τη μεγάλη σημασία που κατέχουν οι συγκεκριμένες ενέργειες για το κοινωνικό πρόγραμμα των Δήμων. Για το σκοπό αυτό, κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί και η πρόθεση των Δήμων να συνεχίσουν ή/και να επεκτείνουν τις δράσεις αυτές, μελλοντικά.

Στο ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσε την πρόθεση σχεδιασμού/υλοποίησης δράσεων για τη στήριξη των οικογενειών γενικά και των πολυτέκνων ειδικότερα, στο εγγύς χρονικό διάστημα.

Διάγραμμα 7. Ποσοστό ερωτηθέντων που σκοπεύει να σχεδιάσει/υλοποιήσει φέτος/του χρόνου δράσεις στήριξης των οικογενειών γενικά και των πολυτέκνων ειδικότερα

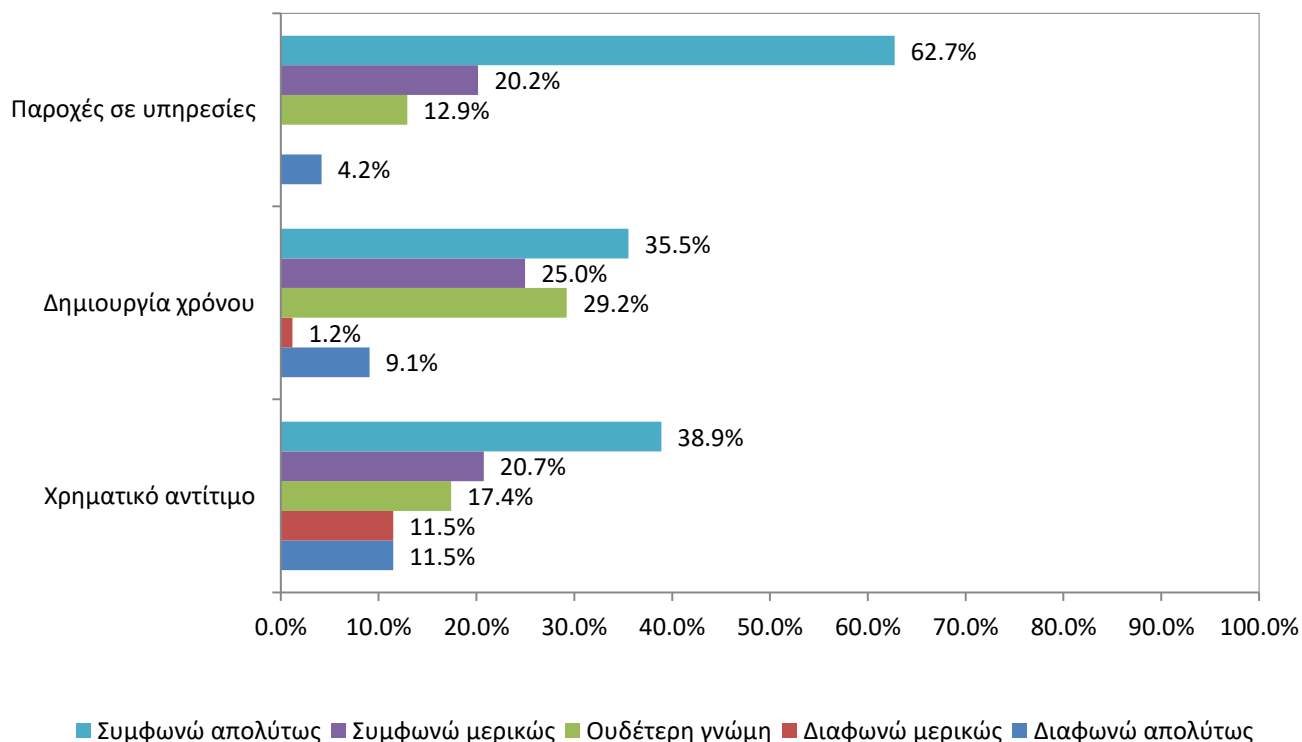
Όπως παρατηρείται, οι Δήμαρχοι στην πλειονότητά τους (πάνω από 70%) έδωσαν θετική απάντηση, ενώ στην περίπτωση των Γενικών Γραμματέων και των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών, οι θετικές απαντήσεις κυμάνθηκαν σε χαμηλότερο ποσοστό, περίπου 28% και 44% αντίστοιχα. Συνεπώς, παρατηρείται ότι οι δράσεις υποστήριξης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των σχεδίων των Δήμων τόσο για την τρέχουσα δημοτική περίοδο (2019-2023), όσο και για την επόμενη δημοτική θητεία (2024-2028).

Οι δράσεις στήριξης που έχουν προγραμματιστεί για το επόμενο χρονικό διάστημα περιλαμβάνουν ενδεικτικά την οικονομική ενίσχυση των αδύναμων οικογενειών με την παροχή σίτισης, ματισμού, οικιστικές και στεγαστικές παρεμβάσεις, προτεραιότητα στις προσλήψεις πολυτέκνων, ελαφρύνσεις για τα δημοτικά τέλη, διοργάνωση νέων ομάδων ψυχολογικής συμβουλευτικής γονέων και ημερίδων, συναντήσεων με τους Συλλόγους Τριτέκνων και Πολυτέκνων και προληπτικά προγράμματα υγείας. Επιπλέον, έχουν προγραμματιστεί δράσεις στήριξης της οικογένειας και προώθησης της εναρμόνισης της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής και της ουσιαστικής ισότητας των φύλων. Παράλληλα, στο πρόγραμμα αρκετών Δήμων είναι η ανάπτυξη δομών, όπως κέντρα για το παιδί, κοινωνικά παντοπωλεία και κοινωνικά φαρμακεία, αλλά και Ενεργειακών Κοινοτήτων για τη στήριξη των οικογενειών μέσω

ενεργειακού συμψηφισμού και κοινωνικού τιμολογίου. Τέλος, σε ορισμένους Δήμους έχουν προγραμματιστεί δράσεις στήριξης των Ρομά.

Από τα παραπάνω παρατηρείται ότι οι Δήμοι έχουν πραγματοποιήσει ή σκοπεύουν να υλοποιήσουν μια πληθώρα ενεργειών και δράσεων για την υποστήριξη των οικογενειών.

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται η προτίμηση των ερωτηθέντων στις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων ανάμεσα σε παροχές σε χρηματικό αντίτιμο, χρόνο ή υπηρεσίες.

Διάγραμμα 8: Προτίμηση των ερωτηθέντων στις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων ανάμεσα σε παροχές σε χρηματικό αντίτιμο, χρόνο ή υπηρεσίες

Από το Διάγραμμα παρατηρείται ότι το σύνολο των ερωτηθέντων προτιμάει σε μεγάλο βαθμό την παροχή υπηρεσιών. Ειδικότερα, οι επιθυμητές παροχές υπηρεσιών που επισημάνθηκαν περιλαμβάνουν τη δημιουργία και τη λειτουργία κοινωνικών δομών, όπως Κοινωνικό Φροντιστήριο, Κοινωνικό Παντοπωλείο, δομές για την εκμάθηση ξένων γλωσσών, την παροχή συμβουλευτικής-υποστηρικτικής για γονείς και παιδιά και δημιουργικής απασχόλησης των παιδιών.

Επιπρόσθετα, επιθυμία είναι οι πολύτεκνοι να εξυπηρετούνται με προτεραιότητα στις δομές του Δήμου, να τους παρέχεται υγειονομική περίθαλψη μέσω οικογενειακού παιδίατρου, στήριξη στην ανατροφή των παιδιών τους με την εφαρμογή προγραμμάτων όπως οι «Νταντάδες

γειτονιάς» και το «Βοήθεια στο σπίτι», καθώς και σύνδεση των μελών των ΚΑΠΗ με τις οικογένειες που έχουν παιδιά, ώστε να προσφέρουν βοήθεια στο πλαίσιο μιας αμφότερα επωφελούς σχέσης.

Επιπλέον, προτείνεται η ίδρυση και λειτουργία κέντρου παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών για παιδιά που βιώνουν καταστάσεις κρίσεων (κακοποίηση, διαζύγιο γονέων, θάνατος, ασθένεια κ.ά.), με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (όπως η παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης παιδιών / οικογένειας, η συνοδεία παιδιών στις δημόσιες αρχές / υπηρεσίες, η δυνατότητα βραχείας διαμονής των παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον με παράλληλη φροντίδα και στήριξή τους, κ.λπ.).

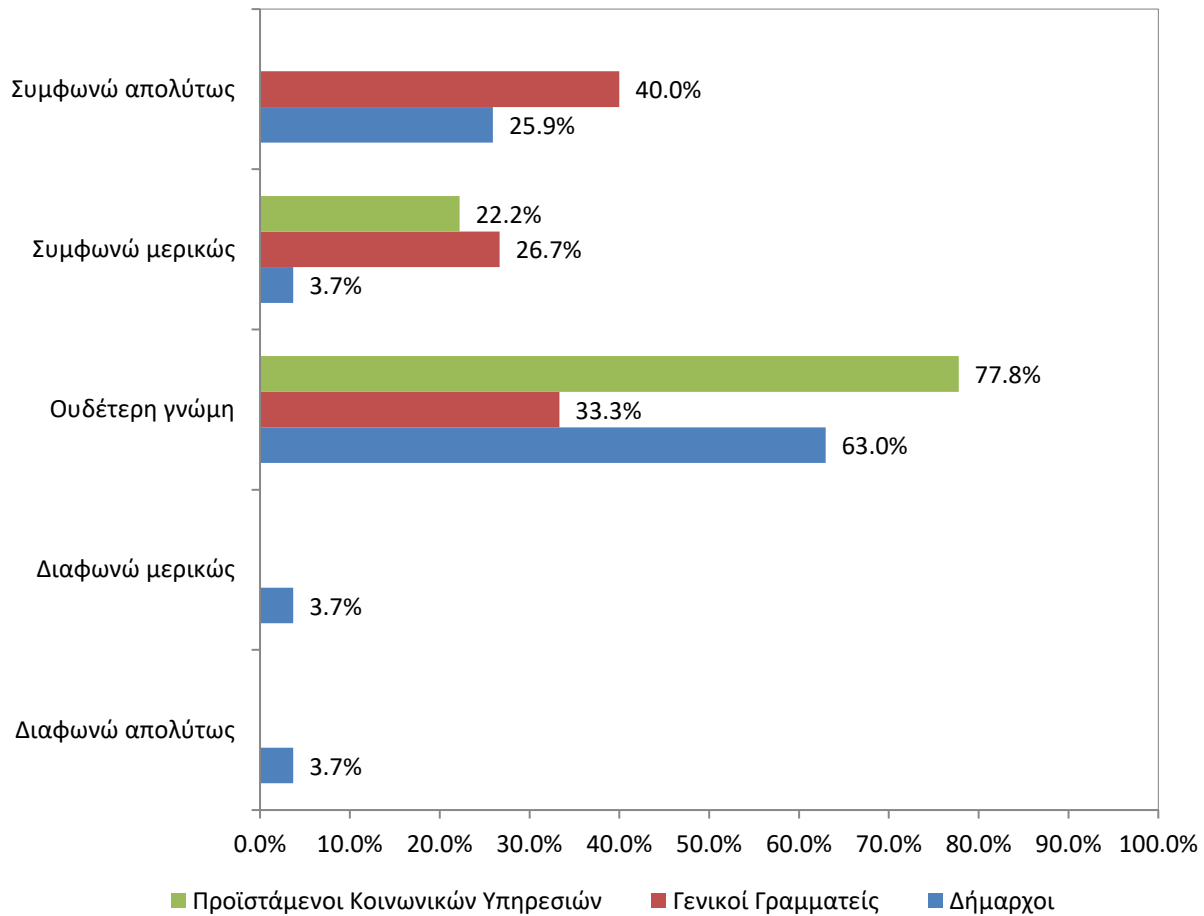
Ακόμα, η δημιουργία χρόνου αποτελεί βασική επιδίωξη σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, αφού το 61% συμφωνεί ότι ο Δήμος πρέπει να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές, οι οποίες ενισχύουν τον ελεύθερο χρόνο των γονέων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων οι παροχές που θα επιθυμούσαν να συμπεριληφθούν στην πολιτική για τη δημιουργία χρόνου περιλαμβάνουν την απασχόληση, φύλαξη, επιμόρφωση και ψυχαγωγία των παιδιών πολυτέκνων οικογενειών, με την ενίσχυση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου και την αξιοποίηση εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων για τη δημιουργία και λειτουργία δομών, όπως: Βρεφονηπιακοί Σταθμοί, Παιδικοί Σταθμοί, ΚΔΑΠ, ΚΔΑΠ ΑμεΑ, πιλοτική λειτουργία παιδικών κατασκηνώσεων και λοιπές υποστηρικτικές δομές. Επιπλέον, επιθυμία είναι η υιοθέτηση πολιτικών στήριξης για την ευελιξία του ωραρίου εργασίας για τους υπαλλήλους του Δήμου, καθώς και την παροχή περισσότερων αδειών.

Τέλος, οι πολιτικές στήριξης να εμπεριέχουν παροχές οικονομικής φύσεως συγκέντρωσαν συγκριτικά το χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των παροχών, που ωστόσο κυμαίνεται και πάλι υψηλά ως προτίμηση των ερωτηθέντων. Οι παροχές αυτές περιλαμβάνουν οικονομική ενίσχυση των οικογενειών με παιδιά και των πολυτέκνων μέσω μηνιαίου επιδόματος, ισόβιας σύνταξης της πολύτεκνης μητέρας (μέτρο που ίσχυε και καταργήθηκε), επιδότησης αγοραστικής δύναμης με κουπόνια και δωροεπιταγές, πρόσβασης σε κοινωνικό παντοπωλείο, παροχής χρηματικού ποσού ή ειδών καθημερινής διαβίωσης σε φοιτητές που σπουδάζουν στην περιφέρεια, επιδότησης καυσίμων θέρμανσης, παροχή δωρεάν ξυλείας για τζάκι ή σόμπα, συγκεκριμένης χρηματοδότησης από το Υπουργείο για αγορά τροφίμων, σχολικών ειδών και κάλυψη άλλων έκτακτων αναγκών πολύτεκνων οικογενειών, έκτακτα οικονομικά βοηθήματα σε περιπτώσεις κρίσης, όπως σε περιπτώσεις θεμάτων υγείας, καθώς και διευκολύνσεις, όπως μειωμένα δημοτικά τέλη.

Καλές Πρακτικές και Παραδείγματα

Βασικός στόχος της μελέτης είναι να εξετάσει το βαθμό γνώσης των καλών πρακτικών σε άλλους Δήμους του εσωτερικού και του εξωτερικού, τα οποία θα μπορέσουν να αναδειχθούν και να αποτελέσουν παράδειγμα και για τους υπόλοιπους Δήμους. Στο ακόλουθο Διάγραμμα αποτυπώνεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που θεωρούν ότι υπάρχουν καλά παραδείγματα

Δήμων στην Ελλάδα που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων.

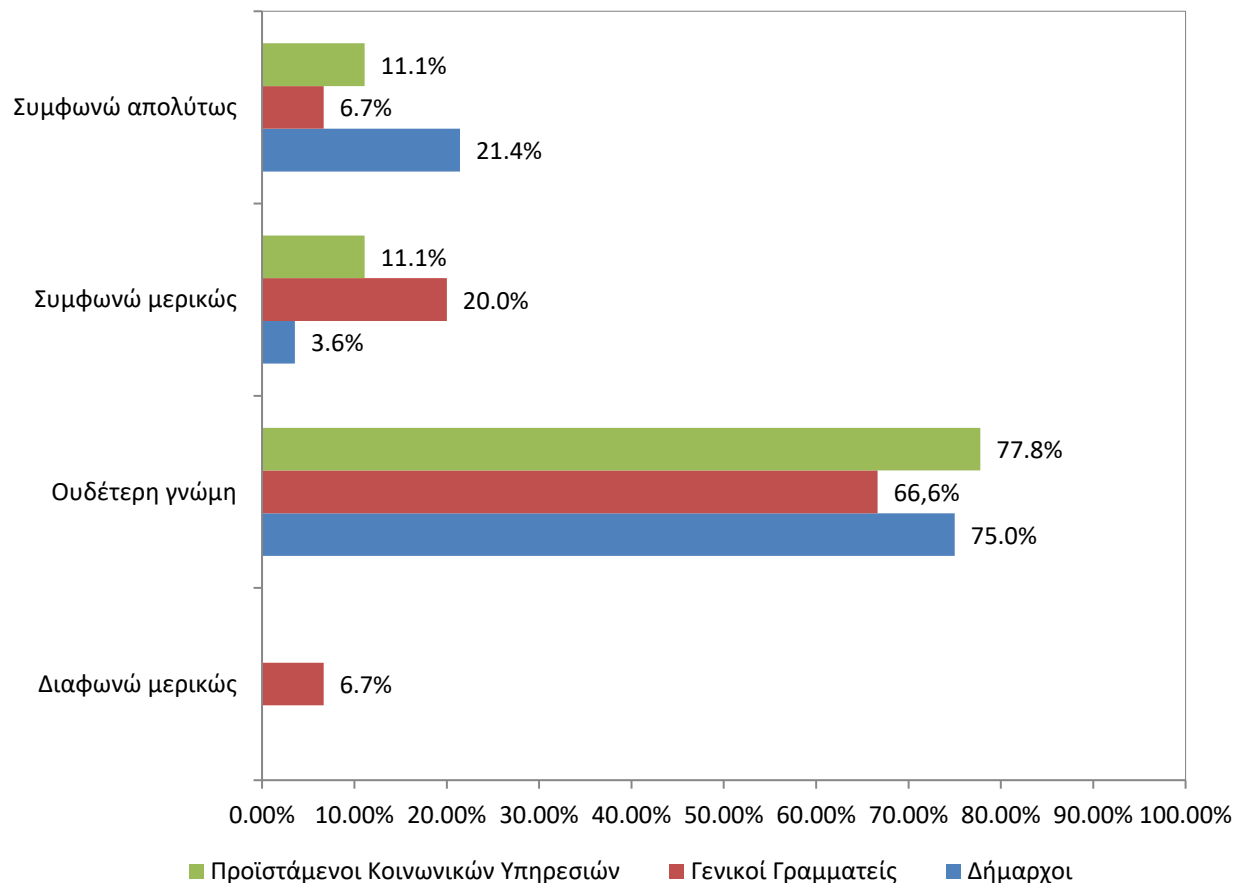
Διάγραμμα 9. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν ότι υπάρχουν καλά παραδείγματα Δήμων στην Ελλάδα που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων

Όπως παρατηρείται μόνο ένα μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, καθώς μόλις το 30% από τους Δημάρχους και το 22% από τους Προϊσταμένους Κοινωνικών Υπηρεσιών αποκρίθηκαν πως γνωρίζουν Δήμους στην Ελλάδα που θεωρούν ότι λειτουργούν ως παράδειγμα άσκησης πολιτικών στήριξης. Ωστόσο, οι θετικές απαντήσεις στην περίπτωση των Γενικών Γραμματέων κυμάνθηκαν σε υψηλότερα ποσοστά, της τάξης του 67%.

Ως καλά παραδείγματα Δήμων στην Ελλάδα θεωρήθηκαν οι ακόλουθοι Δήμοι: Τρικκαίων, Καρδίτσας, Δράμας, Κάτω Νευροκοπίου, Νέας Σμύρνης και Προσοτσάνης στην Περιφερειακή Ενότητα Δράμας στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης.

Στο επόμενο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που θεωρούν ότι υπάρχουν καλές πρακτικές δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων σε Δήμους της Ελλάδας.

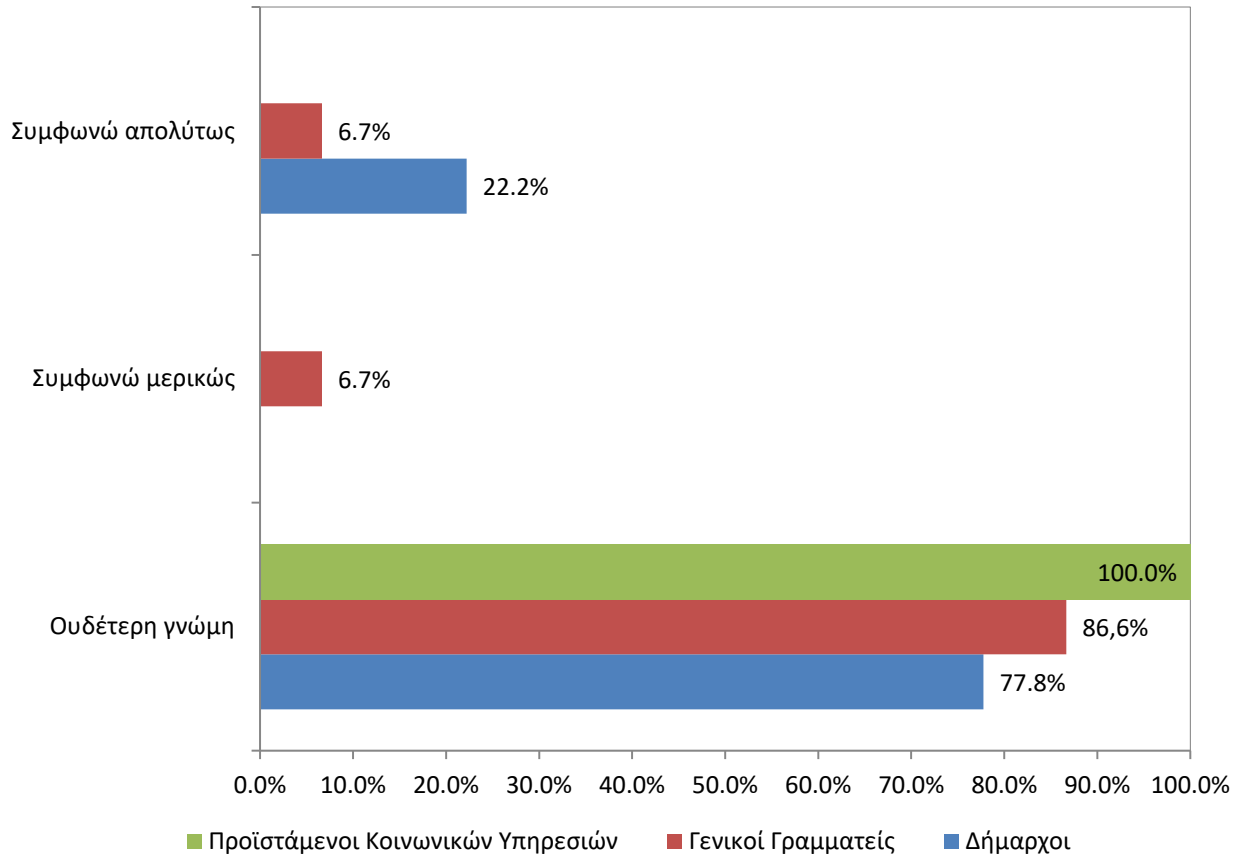

Διάγραμμα 10. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν ότι υπάρχουν καλές πρακτικές δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων σε Δήμους της Ελλάδας

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων εξέφρασε ουδέτερη γνώμη, η οποία μπορεί να αποδοθεί στην ελλιπή ενημέρωσή τους για τις πρακτικές στήριξης που εφαρμόζουν άλλοι Δήμοι στην Ελλάδα. Ωστόσο, υπάρχει και ένα ποσοστό των ερωτηθέντων που γνωρίζει καλές πρακτικές παροχών, σε ποσοστό 22% για τους Προϊστάμενους Κοινωνικών Υποθέσεων, 26% για τους Γενικούς Γραμματείς και 25% για τους Δημάρχους.

Ως καλές πρακτικές δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων από τους Δήμους στην Ελλάδα αναφέρθηκαν: η επιβράβευση των πολύτεκνων μητέρων, η εφάπαξ οικονομική ενίσχυση χιλίων ευρώ (1.000,00 €) με τη γέννηση κάθε παιδιού, βάσει απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου, καθώς και η συνεργασία μεταξύ Δήμου, Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ) και Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδας (ΑΣΠΕ), με αντικείμενο τη στήριξη δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, και η δημιουργία ομάδας εργασίας με σκοπό την καταγραφή των προβλημάτων, των δυνατοτήτων και των καλών πρακτικών που μπορούν να εφαρμοστούν οριζόντια στους Δήμους.

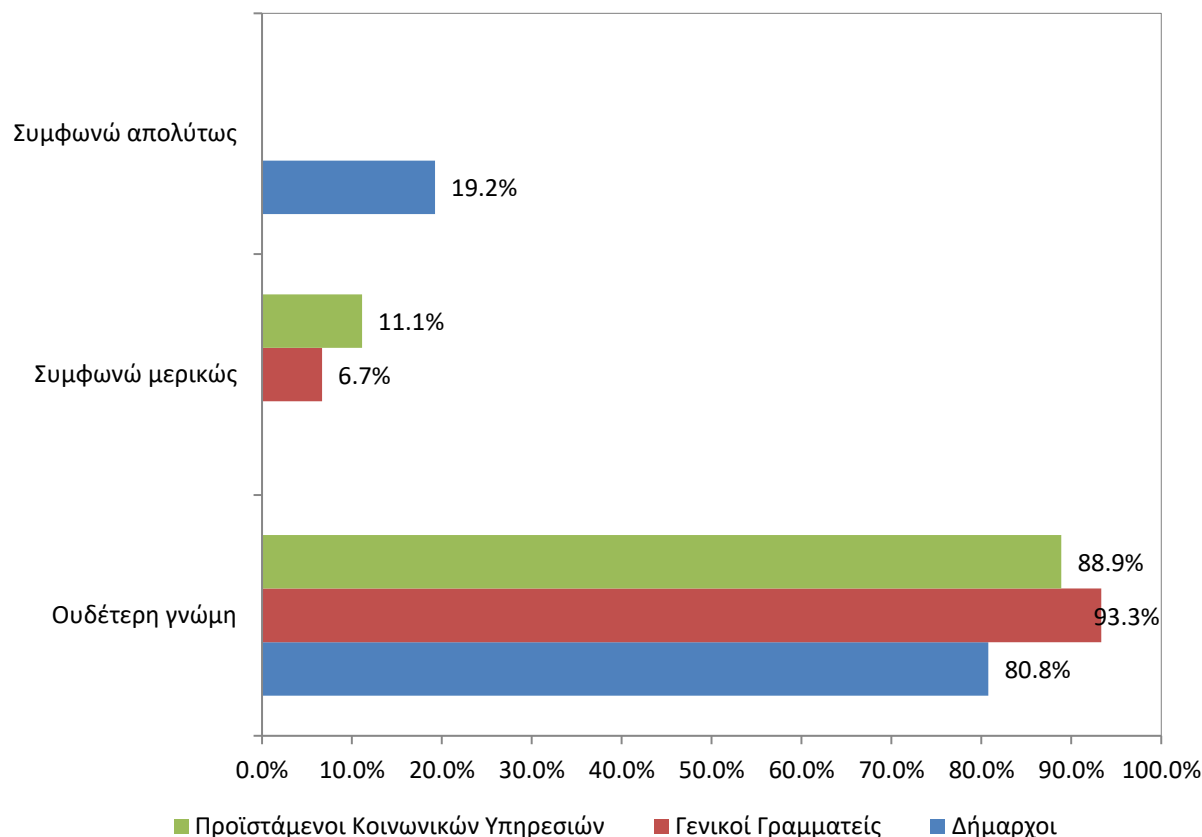
Στο ακόλουθο Διάγραμμα αποτυπώνεται το ποσοστό των ερωτηθέντων, που θεωρούν ότι υπάρχουν καλά παραδείγματα Δήμων στο εξωτερικό που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων.

Διάγραμμα 11. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν πως υπάρχουν καλά παραδείγματα άλλων Δήμων στο εξωτερικό που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων

Μόνο ένας μικρός αριθμός των ερωτηθέντων, απάντησε θετικά, ενώ κανένας εκ των Προϊσταμένων των Κοινωνικών Υπηρεσιών δεν γνώριζε καλά παραδείγματα πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων στο εξωτερικό. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων εξέφρασε ουδέτερη γνώμη. Ως καλά παραδείγματα Δήμων στο εξωτερικό, αναφέρθηκαν οι Δήμοι των Σκανδιναβικών χωρών (Σουηδία, Δανία, Νορβηγία), κάποιοι Δήμοι στη Γερμανία, στην Πορτογαλία, καθώς και ο Δήμος Βαρκελώνης στην Ισπανία.

Στο επόμενο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που θεωρούν ότι υπάρχουν καλές πρακτικές δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων σε Δήμους του εξωτερικού.

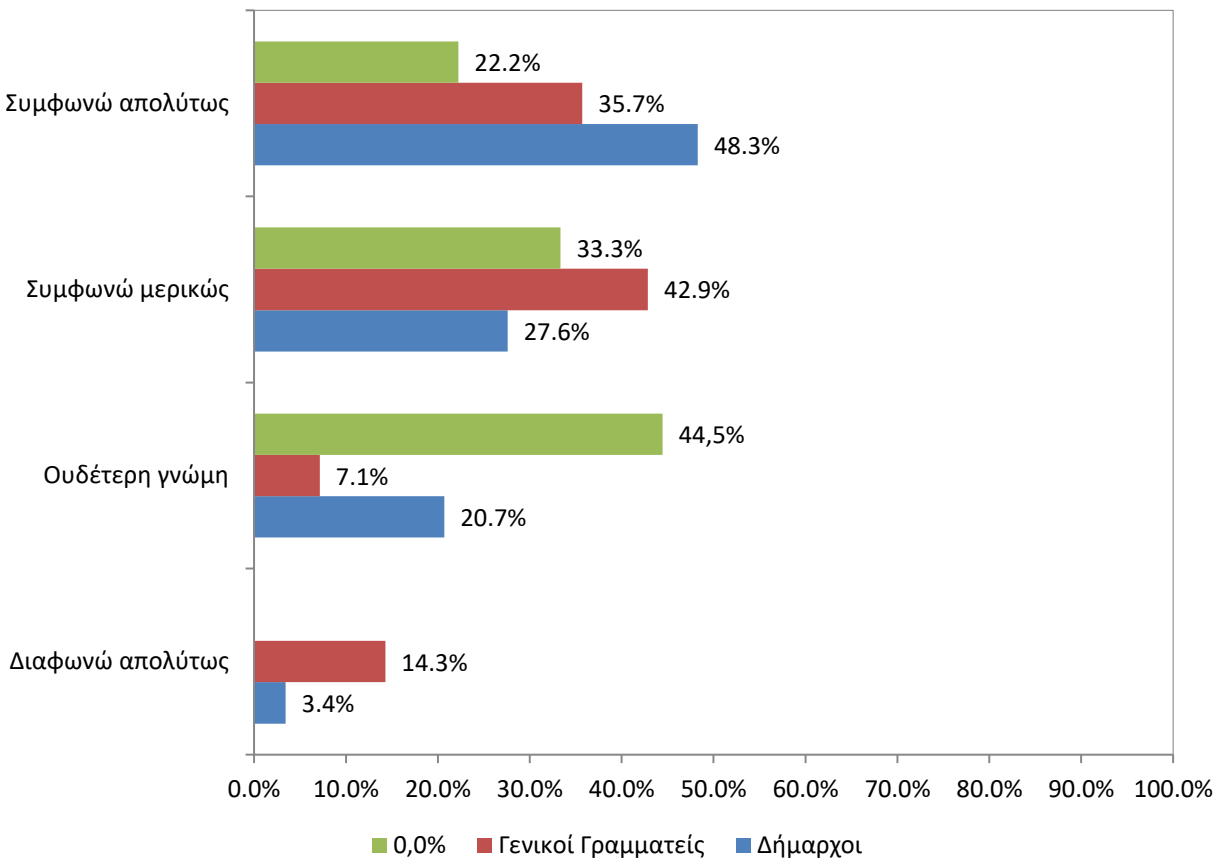

Διάγραμμα 12. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν ότι υπάρχουν καλές πρακτικές δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων σε Δήμους του εξωτερικού

Όπως παρατηρείται και σε αυτήν την περίπτωση μόνο ένας μικρός αριθμός των ερωτηθέντων, γνώριζε καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στο εξωτερικό, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων εξέφρασε ουδέτερη γνώμη. Ως καλές πρακτικές δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων από Δήμους στο εξωτερικό αναφέρθηκαν πρακτικές που σχετίζονται με την εργασία και τις παροχές προς τους πολύτεκνους.

Συνεργασίες

Η μελέτη στοχεύει να αναζητήσει συνεργασίες που ήδη υπάρχουν μεταξύ Δήμων και οικογενειακών οργανώσεων, ιδιαίτερα δε με τους Συλλόγους Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ, καθώς και να αναδείξει περαιτέρω πεδία κοινών δράσεων. Για το σκοπό αυτό, το ερωτηματολόγιο συμπεριέλαβε και σχετικές ερωτήσεις, ώστε να μπορέσει να χαρτογραφηθεί το πεδίο των συνεργασιών. Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που συνεργάζεται με οικογενειακές οργανώσεις.

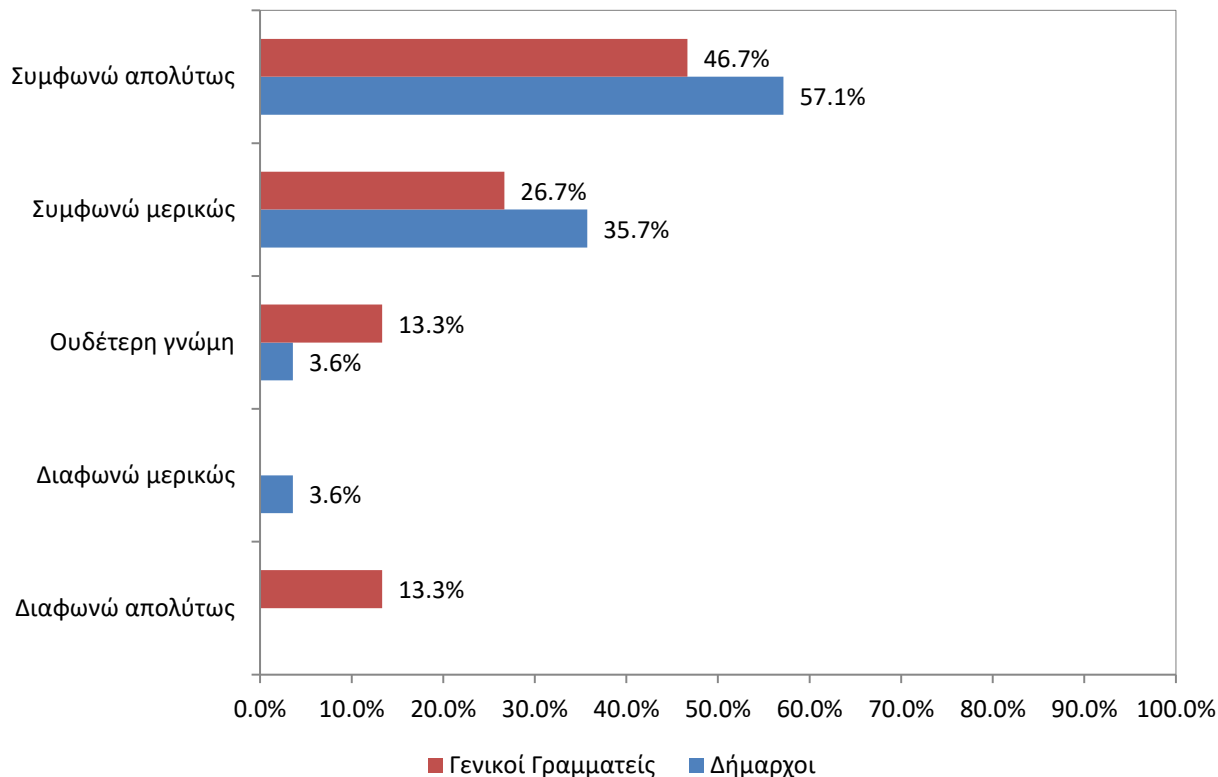

Διάγραμμα 13. Ποσοστό ερωτηθέντων που δήλωσε πως συνεργάζεται με οικογενειακές οργανώσεις

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων Δημάρχων και των Γενικών Γραμματέων απάντησαν πως έχουν συνεργαστεί με οργανώσεις που ασχολούνται με οικογενειακά θέματα, ενώ στην περίπτωση των Προϊστάμενων Κοινωνικών Υπηρεσιών οι θετικές απαντήσεις κυμάνθηκαν σε χαμηλότερο ποσοστό, αλλά εξίσου σε υψηλά επίπεδα. Το ποσοστό των ερωτηθέντων που αποκρίθηκε πως δεν συνεργάζεται με κάποια οικογενειακή οργάνωση ήταν μικρότερο του 6%.

Οι οικογενειακές οργανώσεις με τις οποίες συνεργάζονται οι Δήμοι αφορούν κυρίως σε συλλόγους πολυτέκνων, τριτέκνων, γονέων, γυναικών, φορείς αντιμετώπισης έμφυλης και οικογενειακής βίας, καρκινοπαθών, απεξαρτημένων και με μη κυβερνητικές οργανώσεις, όπως το Χαμόγελο του Παιδιού κ.ά.

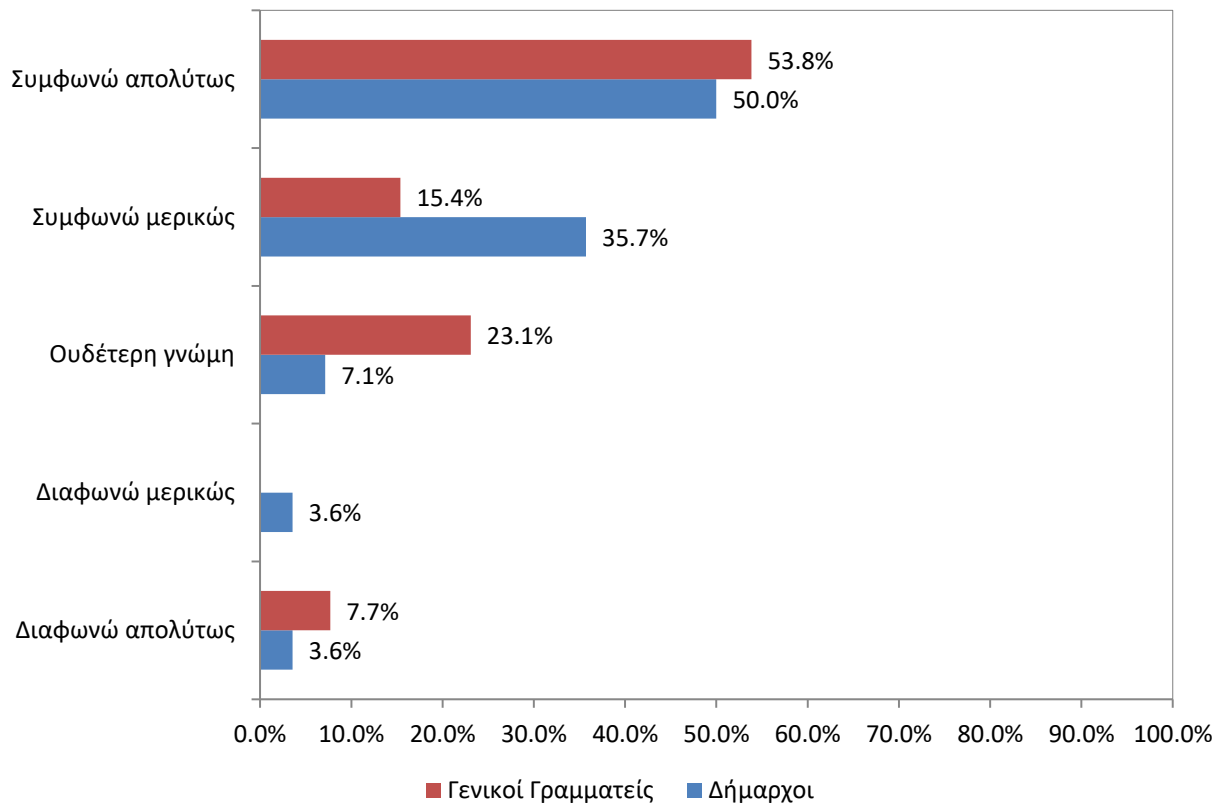
Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων, που δήλωσαν ότι έχουν διοργανώσει ή σκοπεύουν να διοργανώσουν εκδηλώσεις για οικογένειες. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ερώτηση απευθυνόταν σε Δημάρχους και Γενικούς Γραμματείς και όχι σε Προϊστάμενους Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Διάγραμμα 14. Ποσοστό ερωτηθέντων που δήλωσε ότι έχουν διοργανώσει ή σκοπεύουν να διοργανώσουν εκδηλώσεις για οικογένειες

Όπως παρατηρείται, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, καθώς δηλώνουν πως έχουν πραγματοποιήσει ή σχεδιάζουν να πραγματοποιήσουν εκδηλώσεις που σχετίζονται με οικογενειακά ζητήματα. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς τονίζει την ευαισθητοποίηση των Δήμων για το συγκεκριμένο κοινωνικό θέμα, καθώς και την κινητοποίηση για την ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις παροχές και ενέργειες που μπορούν να αξιοποιήσουν ώστε να υποστηριχθούν.

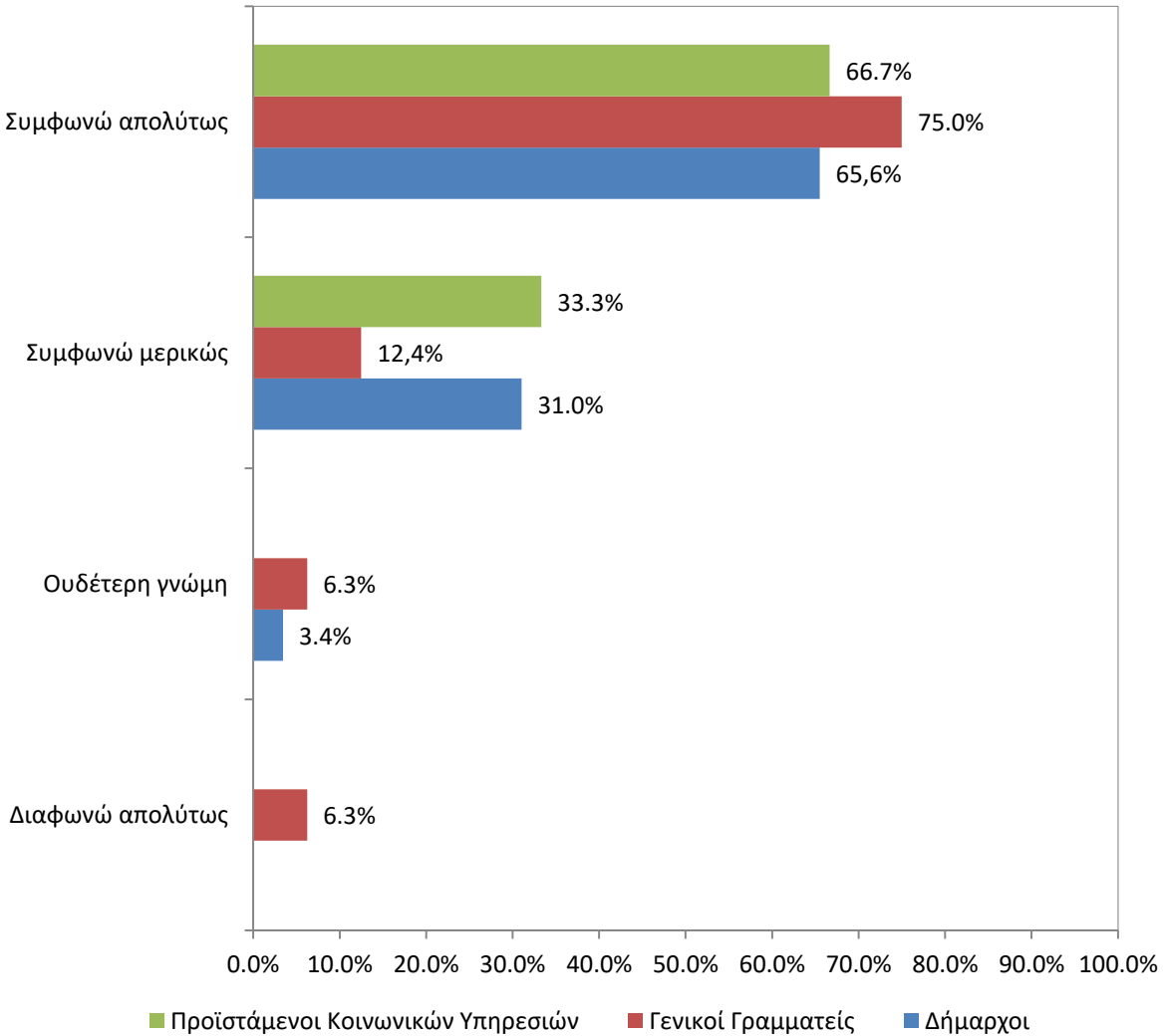
Εκτός από τις οικογενειακές οργανώσεις, η παρούσα μελέτη στοχεύει να αποτυπώσει τις συνεργασίες του κάθε Δήμου με τον τοπικό Σύλλογο Πολυτέκνων. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο ακόλουθο Διάγραμμα.

Διάγραμμα 15. Ποσοστό ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι έχουν συνεργασία με το Σύλλογο Πολυτέκνων της περιοχής τους

Παρατηρείται πως πάνω από το 70% των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, ότι έχουν αναπτύξει δηλαδή συνεργασίες με τους Συλλόγους Πολυτέκνων που λειτουργούν χωρικά στο Δήμο τους. Το αυξημένο ποσοστό συνεργασίας τονίζει και τις ευκαιρίες που μπορούν να αναδυθούν για περισσότερα κοινά πεδία δράσης μεταξύ των Δήμων και των Συλλόγων αυτών.

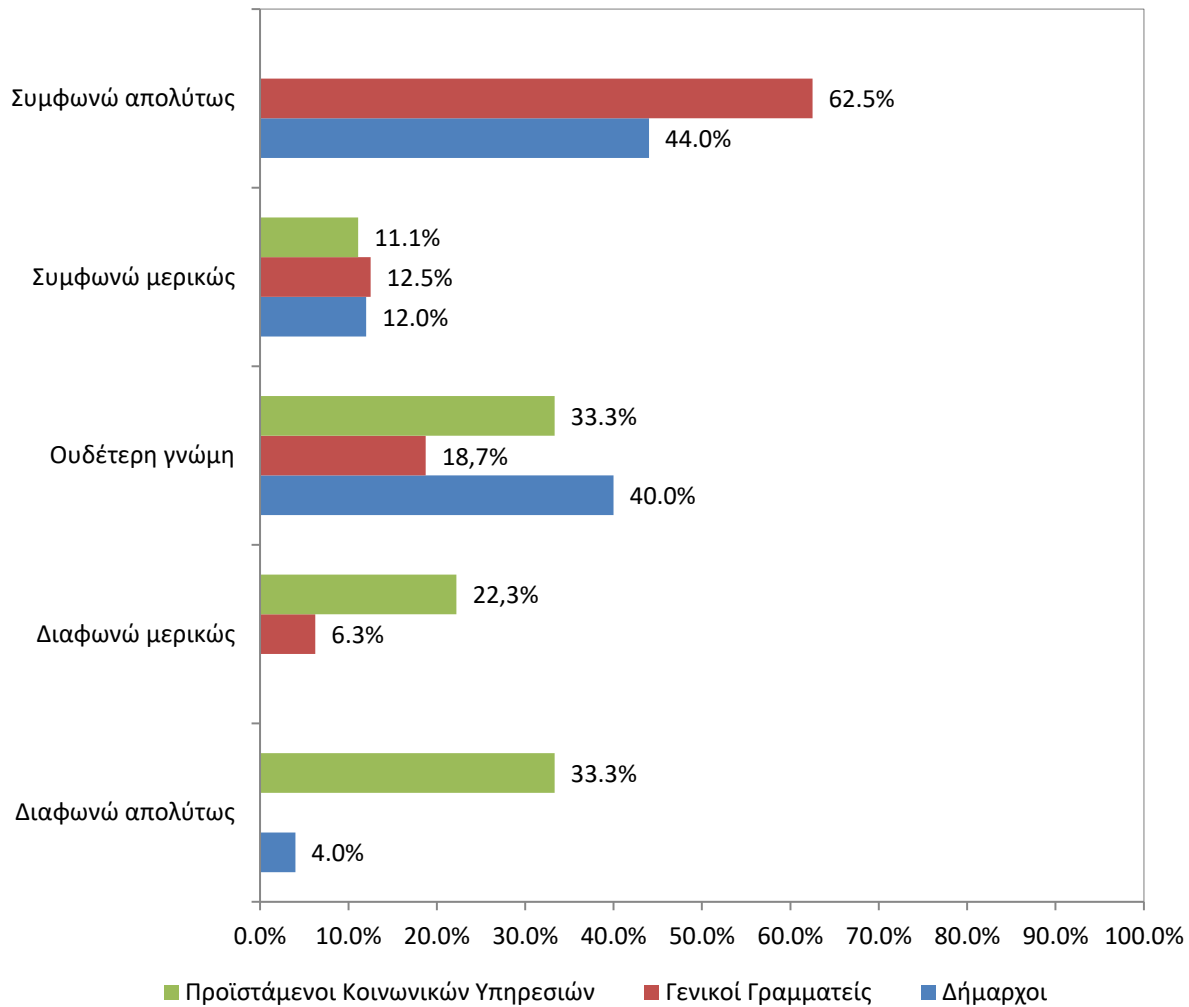
Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που εκδήλωσαν ενδιαφέρον να συμμετάσχουν σε συνέδριο Δήμων σχετικά με δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων.

Διάγραμμα 16. Ποσοστό ερωτηθέντων που εκδήλωσαν ενδιαφέρον να συμμετάσχουν σε συνέδριο Δήμων σχετικά με δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (πάνω από το 80%), δήλωσε πως θα τους ενδιέφερε να μετάσχουν σε συνέδριο που θα διοργανωθεί από το Δήμο για θέματα που σχετίζονται με την οικογένεια, ενώ οι αρνητικές απαντήσεις περιορίστηκαν σε ποσοστό 6,3%, το οποίο αφορούσε τους Γενικούς Γραμματείς. Συνεπώς, παρατηρείται ότι η Δημοτική Αρχή στους περισσότερους Δήμους εκδηλώνει μεγάλο ενδιαφέρον για την ενίσχυση των συνεργασιών, αλλά και την ενημέρωση των πολιτών για τα θέματα που απασχολούν τις οικογένειες γενικά και τις πολύτεκνες ειδικότερα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι εκτός από τη συμμετοχή σε συνέδρια, οι εκπρόσωποι της Δημοτικής Αρχής εκδηλώνουν και ενδιαφέρον για ενεργό συμμετοχή, ως ομιλητές σε συνέδριο των Δήμων για οικογενειακά θέματα.

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται αναλυτικά το ποσοστό των ερωτηθέντων, που δήλωσαν ότι θα ήθελαν να μετάσχουν ως ομιλητές.

Διάγραμμα 17. Ποσοστό ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι θα ήθελαν να μετάσχουν ως ομιλητές σε συνέδριο των Δήμων με θέματα οικογενειών

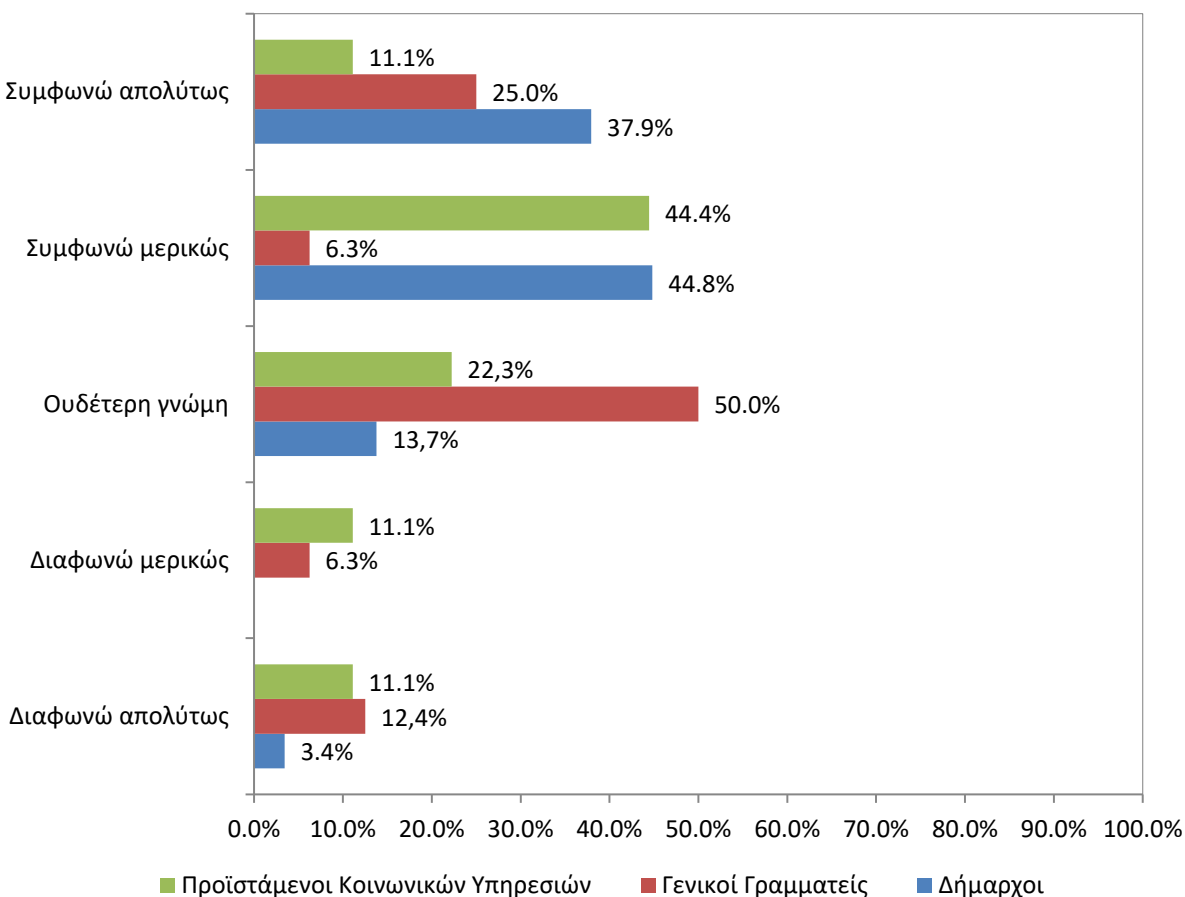
Όπως παρατηρείται από το Διάγραμμα, η πλειονότητα των Γενικών Γραμματέων απάντησαν θετικά, ενώ μεγάλο ενδιαφέρον για τη συμμετοχή ως ομιλητές σε συνέδριο παρουσιάζουν και οι Δήμαρχοι, το ποσοστό των οποίων κυμάνθηκε στο 50%. Ωστόσο, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι στην περίπτωση των Προϊστάμενων Κοινωνικών Υπηρεσιών, παρόλο που υπάρχει επιθυμία για συμμετοχή σε συνέδρια για οικογενειακά θέματα, η πλειονότητα δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον για συμμετοχή ως ομιλητές.

Νομοθετικά Ζητήματα

Άλλος ένας βασικός άξονας γύρω από τον οποίο έχει δομηθεί η μελέτη είναι η ανάδειξη τυχόν εμποδίων που θεωρούν οι Δήμοι ότι υπάρχουν στη σχετική νομοθεσία, καθώς και σχετικών προτάσεων για σχετικές νομοθετικές παρεμβάσεις προς διευκόλυνση των Δήμων.

Ειδικότερα, στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων, που δήλωσαν ότι οι υπηρεσιακοί παράγοντες του Δήμου τους γνωρίζουν τη νομοθεσία γύρω από τις οικογενειακές, δημογραφικές και τις πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων.

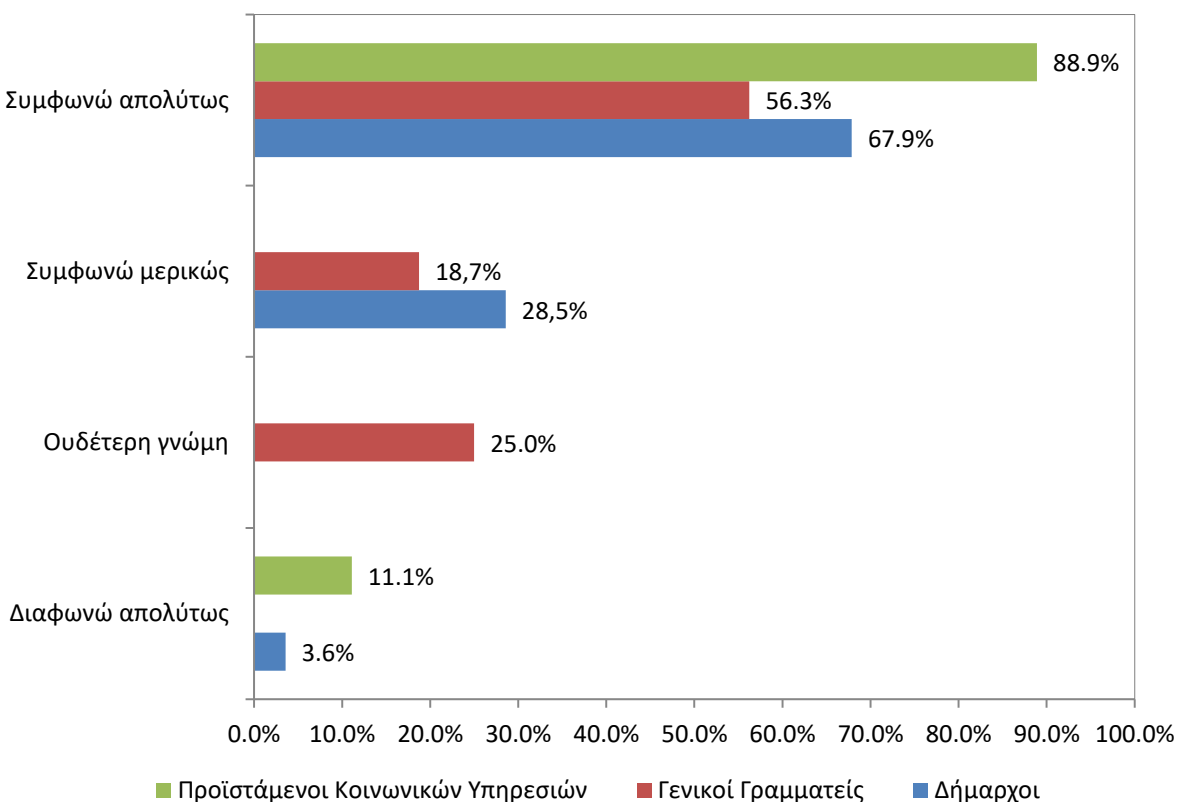

Διάγραμμα 18. Ποσοστό ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι οι υπηρεσιακοί παράγοντες του Δήμου τους γνωρίζουν τη νομοθεσία γύρω από τις οικογενειακές και τις πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων

Παρατηρείται πως πάνω από το 80% των Δημάρχων απάντησαν θετικά, ενώ στη συνέχεια ακολουθούν οι Προϊστάμενοι Κοινωνικών Υπηρεσιών, οι οποίοι απάντησαν θετικά σε ποσοστό πάνω από το 50%. Στην περίπτωση των Γενικών Γραμματέων, οι θετικές απαντήσεις κυμάνθηκαν σε πολύ μικρότερο ποσοστό, περίπου στο 17%, ενώ μισοί από τους ερωτηθέντες Γενικούς Γραμματείς εξέφρασαν ουδέτερη γνώμη. Οι αρνητικές απαντήσεις συνολικά δεν ξεπέρασαν το

10%. Από τα παραπάνω φαίνεται ότι οι υπηρεσιακοί παράγοντες στη Δημοτική Αρχή έχουν γνώση της νομοθεσίας, που σχετίζεται με οικογενειακά θέματα και πολιτικές στήριξης των πολύτεκνων. Στόχος του ερωτηματολογίου ήταν η σε βάθος ανάλυση των νομοθετικών ζητημάτων για τον εντοπισμό τυχόν εμποδίων. Για το σκοπό αυτό ερευνώνται και συγκεκριμένα σημεία της νομοθεσίας, τα οποία είναι κρίσιμα για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολύτεκνων οικογενειών.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων, που δήλωσαν ότι γνωρίζουν πως η ιδιότητα του πολύτεκνου αποδεικνύεται με πιστοποιητικό της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος, σύμφωνα με το Ν. 4316/2014.

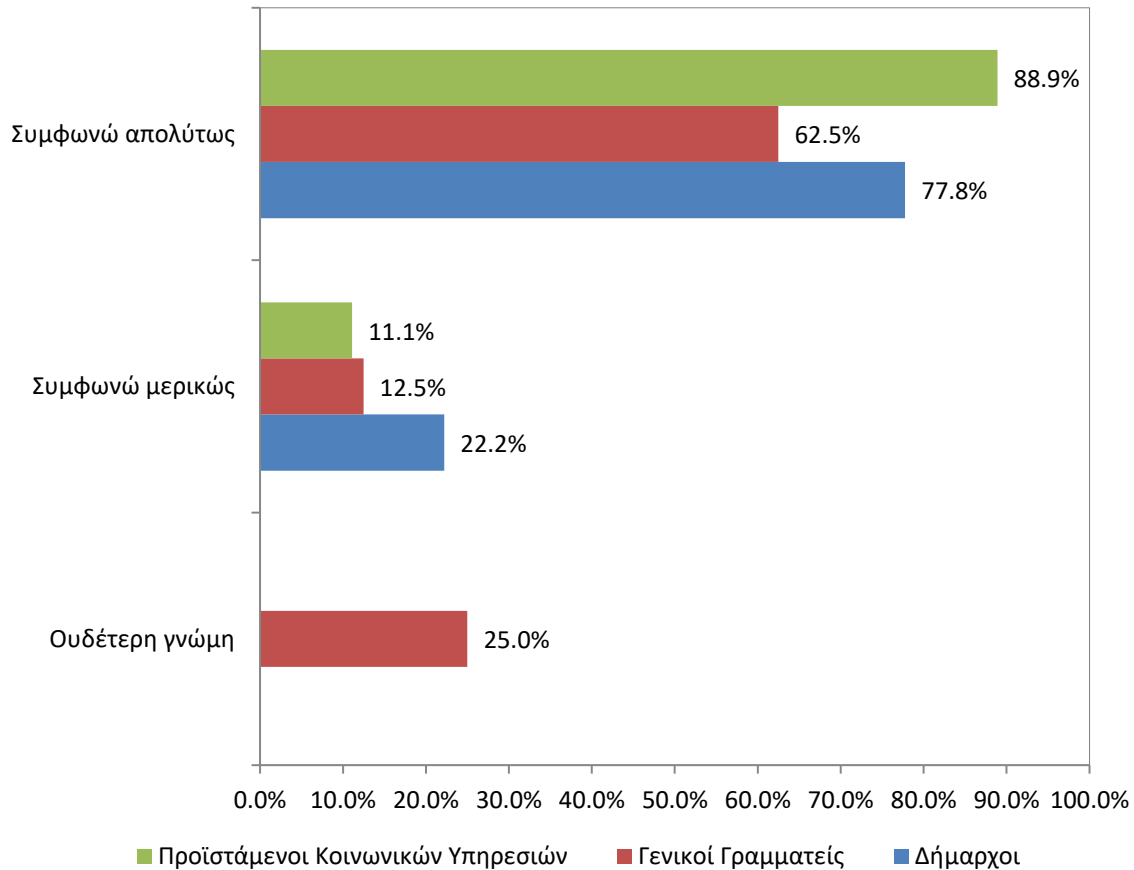

Διάγραμμα 19. Ποσοστό ερωτηθέντων που γνωρίζουν ότι η ιδιότητα του πολύτεκνου αποδεικνύεται με πιστοποιητικό της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος σύμφωνα με το Ν. 4316/2014

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, με το 96,5% από τους Δημάρχους, το 76,1% από τους Γενικούς Γραμματείς και το 88,9% από τους Προϊστάμενους Κοινωνικών Υπηρεσιών να δηλώνουν ότι γνωρίζουν για την αναγνώριση της ιδιότητας του πολύτεκνου, σύμφωνα με το Ν. 4316/2014. Συνεπώς, παρατηρείται ότι η Δημοτική Αρχή στην πλειονότητα των Δήμων έχει καλή

γνώση του νόμου και των διαδικασιών που απαιτούνται για την εξυπηρέτηση των πολύτεκνων οικογενειών.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι έχουν γνώση του άρθρου 21 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι οι πολύτεκνοι δικαιούνται ειδικής φροντίδας από το κράτος χωρίς εισοδηματικά κριτήρια σύμφωνα με νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣΤΕ).

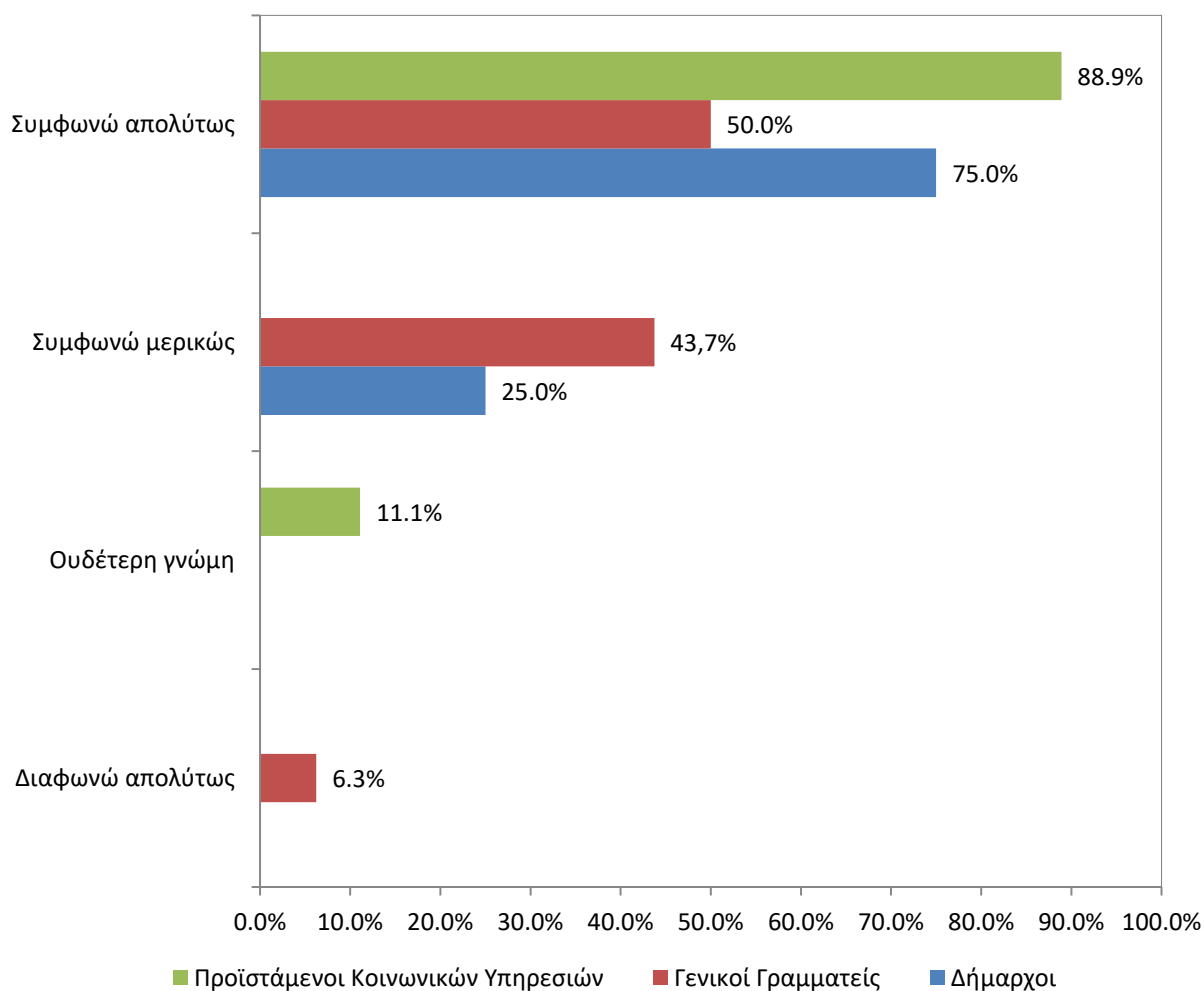

Διάγραμμα 20. Ποσοστό ερωτηθέντων που γνωρίζει ότι στο άρθρο 21 του Συντάγματος ορίζεται ότι οι πολύτεκνοι δικαιούνται ειδικής φροντίδας από το κράτος χωρίς εισοδηματικά κριτήρια σύμφωνα με νομολογία του ΣΤΕ

Από το Διάγραμμα παρατηρείται ότι το σύνολο τόσο των Δημάρχων, όσο και των Προϊσταμένων των Κοινωνικών Υπηρεσιών έχουν γνώση της σχετικής νομοθεσίας, που αφορά στην ειδική φροντίδα που δικαιούνται οι πολύτεκνοι από το κράτος. Στην περίπτωση των Γενικών Γραμματέων υπάρχει και ένα ποσοστό 25%, το οποίο εξέφρασε ουδέτερη γνώμη. Αξίζει να σημειωθεί πως δεν λήφθηκε καμία αρνητική απάντηση, το οποίο τονίζει το ενδιαφέρον για την καλή γνώση της νομοθεσίας και των διαδικασιών που απαιτούνται για την υποστήριξη των πολυτέκνων.

Από τα παραπάνω Διαγράμματα φαίνεται ότι οι Δήμοι γνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό τη νομοθεσία που έχει θεσπιστεί για την υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών. Ωστόσο, είναι κομβικό να επισημανθεί ότι δεν εντοπίστηκε κάποιο εμπόδιο ή πρόταση βελτίωσης για το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο από τους ερωτηθέντες, γεγονός το οποίο δηλώνει ότι παρόλο που η νομοθεσία είναι γνωστή, οι δυσκολίες από την πρακτική της εφαρμογή ακόμα δεν έχουν αναγνωριστεί. Συνεπώς απαιτείται περισσότερη ενασχόληση με τα νομοθετικά ζητήματα και την εφαρμογή τους, καθώς επίσης και την ένταξη των ίδιων των πολύτεκνων οικογενειών στην αναζήτηση των τρόπων βελτίωσης του νομοθετικού πλαισίου.

Μια πρακτική που θα μπορούσε να συμβάλλει στην αναγνώριση των εμποδίων και των προτάσεων για τη βελτίωση της νομοθεσίας είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Δημοτικής Αρχής και πολιτών – πολυτέκνων μέσα από κοινές εκδηλώσεις.

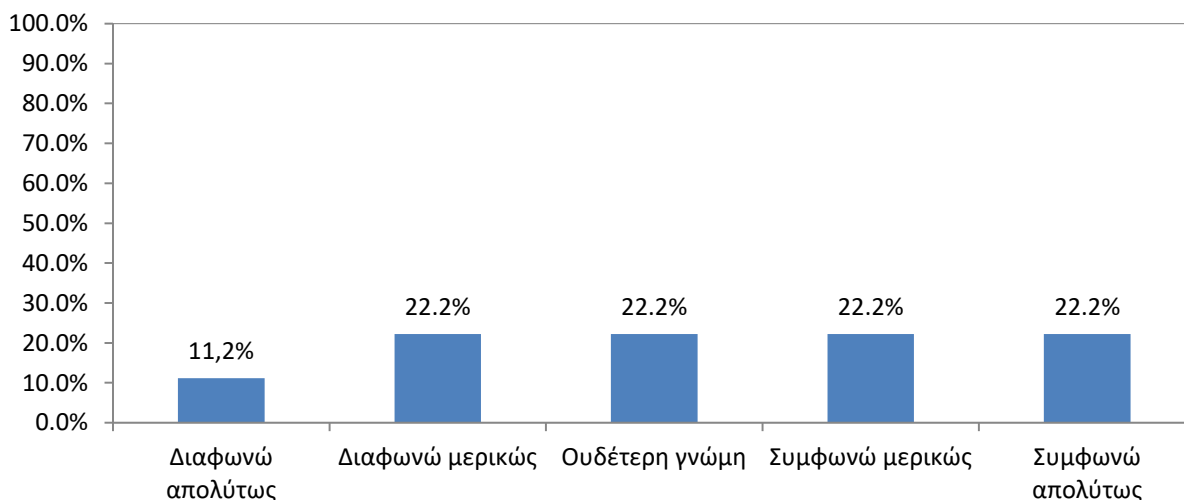
Διάγραμμα 21. Ποσοστό ερωτηθέντων που θεωρούν ότι μια ημερίδα στην ΚΕΔΕ σχετική με τη νομοθεσία οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων είναι χρήσιμη

Στο ανωτέρω Διάγραμμα, παρουσιάζεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που θεωρούν ότι μια ημερίδα στην Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ) σχετική με τη νομοθεσία των οικογενειακών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων θα ήταν χρήσιμη.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων, με ποσοστό που ανέρχεται στο 90%, απάντησαν θετικά και δηλώνουν πως θα ήταν χρήσιμη η πραγματοποίηση μιας ημερίδας από την ΚΕΔΕ για θέματα που αφορούν τις οικογένειες και τους πολύτεκνους. Μόλις, 6% των ερωτηθέντων Γενικών Γραμματέων έδωσαν αρνητική απάντηση και 10% των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών είχε ουδέτερη γνώμη. Επομένως, φαίνεται ότι είναι απαραίτητη η ενίσχυση του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των Δήμων, αλλά και των πολιτών για την αναγνώριση των εμποδίων, αλλά και την ανάδειξη προτάσεων για την υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών.

Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται οι κοινωνικές υπηρεσίες που παρέχονται από τους Δήμους, ώστε να προσδιοριστεί ο βαθμός ετοιμότητας των Δήμων να υποστηρίξουν τις οικογένειες με παιδιά και να κινηθούν προς την κατεύθυνση αυτή οργανωμένα και συστηματικά. Οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων λήφθηκαν από τους Προϊσταμένους Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων που έλαβαν μέρος στη μελέτη, καθώς λόγω της ιδιότητάς τους διαθέτουν την απαραίτητη τεχνογνωσία για την ανάλυση και ενημέρωση σχετικά με τις κοινωνικές υπηρεσίες. Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν ότι έχουν πρόσβαση στα στοιχεία των οικογενειακών μερίδων των δημοτών τους και κατά πόσο τα στοιχεία αυτά αρκούν για το σχεδιασμό και την άσκηση πολιτικών στήριξης των οικογενειών με παιδιά.

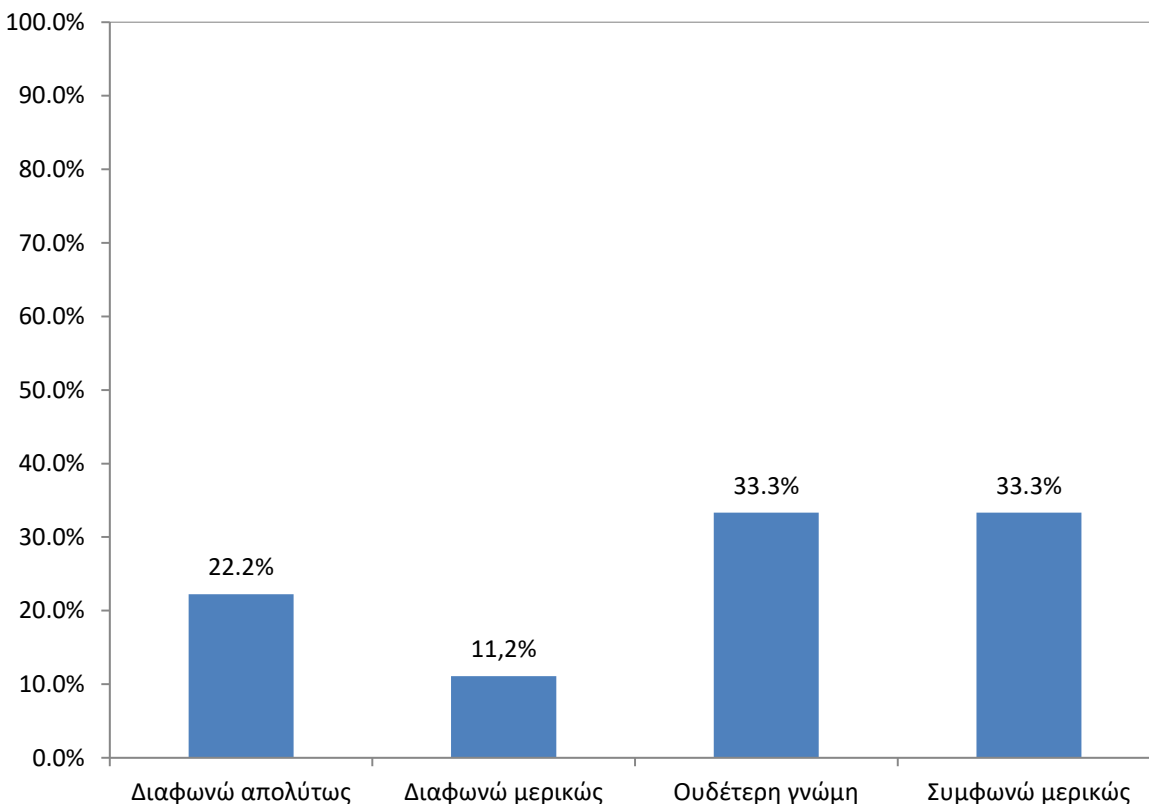

Διάγραμμα 22. Ποσοστό Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν ότι έχουν

πρόσβαση στα στοιχεία των οικογενειακών μερίδων των δημοτών τους και κατά πόσο τα στοιχεία αυτά αρκούν για το σχεδιασμό και την άσκηση πολιτικών για οικογένειες με παιδιά

Το μεγαλύτερο ποσοστό των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών απάντησαν θετικά σχετικά με την πρόσβαση στα στοιχεία των οικογενειακών μερίδων των δημοτών τους. Η καλή γνώση των οικογενειακών μερίδων που απαρτίζουν τον εκάστοτε Δήμο, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη διαμόρφωση της κατάλληλης πολιτικής, που θα πρέπει να ακολουθήσει ο Δήμος. Ωστόσο, μόνο η γνώση αυτή δεν αρκεί για την χάραξη της πολιτικής, καθώς η αποτελεσματική υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών πρέπει να συμπεριλαμβάνει και άλλους παράγοντες, όπως π.χ. οι διαθέσιμοι πόροι του ίδιου του Δήμου. Το γεγονός αυτό διαφαίνεται και από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, όπου ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 33% δήλωσε πως δεν έχει πρόσβαση στα συγκεκριμένα στοιχεία των δημοτών, καθώς και ότι τα συγκεκριμένα στοιχεία δεν επαρκούν για τη διαμόρφωση του στρατηγικού σχεδίου για τους πολύτεκνους.

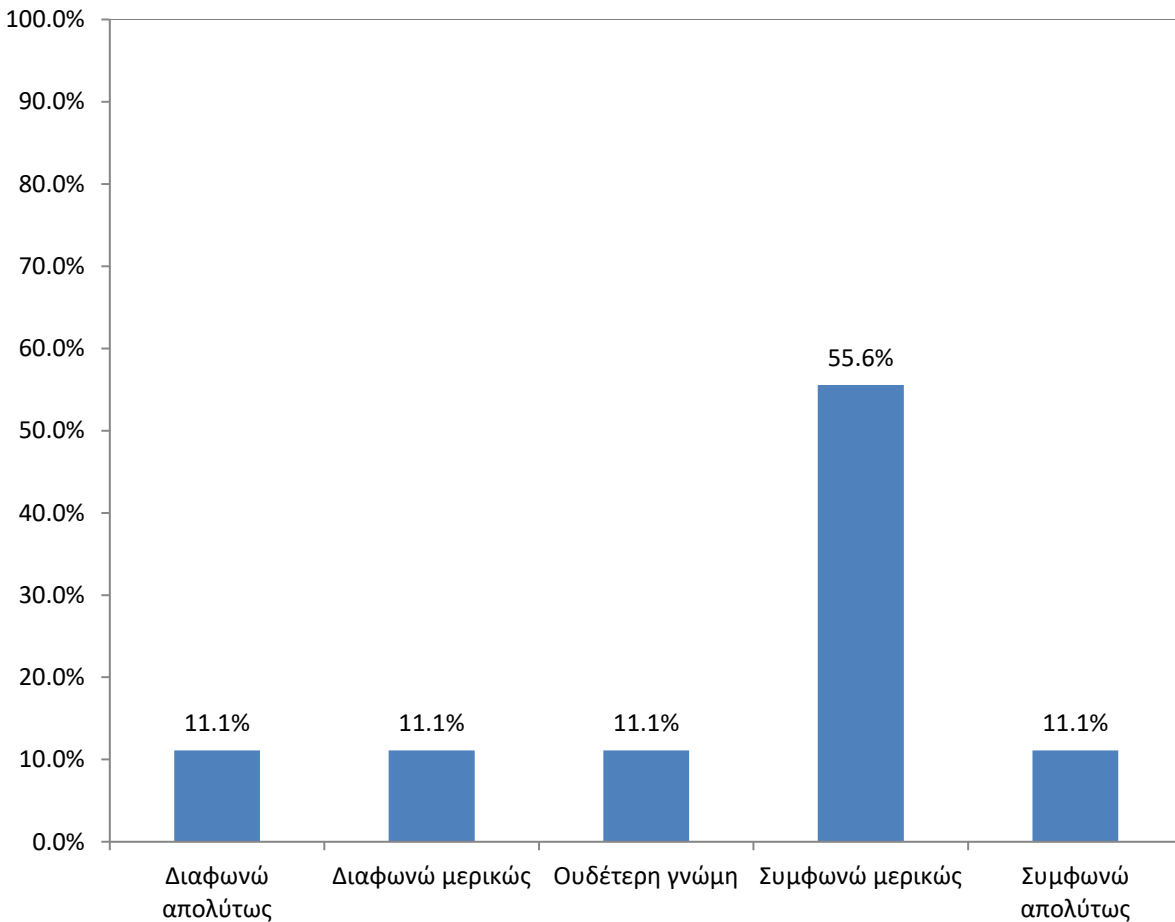
Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν πως υπάρχουν διαθέσιμοι πόροι για το σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά.

Διάγραμμα 23. Ποσοστό Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν πως υπάρχουν διαθέσιμοι πόροι για το σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά

Σε ίδια ποσοστά κυμάνθηκαν οι θετικές, οι αρνητικές, αλλά και οι ουδέτερες απαντήσεις σχετικά με τους διαθέσιμους πόρους, σύμφωνα με τους Προϊστάμενους Κοινωνικών Υπηρεσιών. Ειδικότερα, φαίνεται ότι οι περισσότεροι Δήμοι δεν διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους οι οποίοι να απευθύνονται αποκλειστικά στο σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά. Ωστόσο, ορισμένοι Δήμοι έχουν καταφέρει να υποστηρίξουν τις συγκεκριμένες δράσεις έμμεσα, μέσα από προγράμματα παροχής τροφίμων (διατακτικές, ΤΕΒΑ, κοινωνικό παντοπωλείο κ.λπ.).

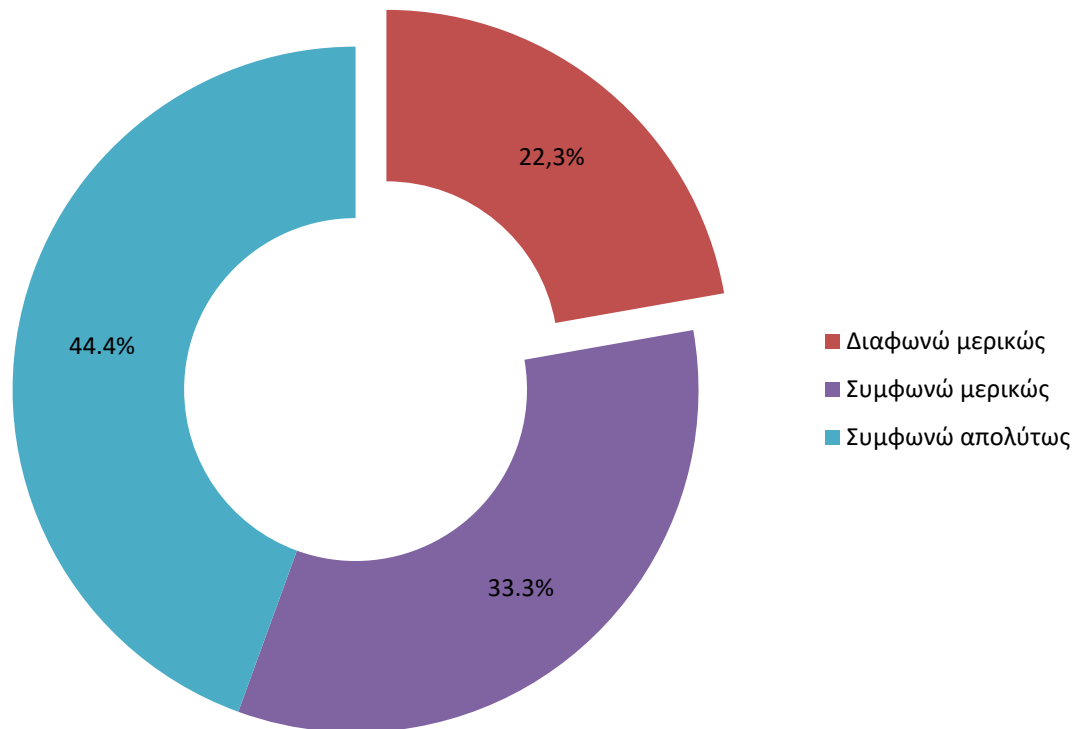
Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν ότι διαθέτουν τεχνογνωσία στο σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά.

Διάγραμμα 24. Ποσοστό Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που διαθέτουν τεχνογνωσία στο σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά

Ένα υψηλό ποσοστό των ερωτηθέντων (πάνω του 65%) απάντησε θετικά, με τους Προϊσταμένους Κοινωνικών Υπηρεσιών να δηλώνουν πως διαθέτουν την τεχνογνωσία για το σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά. Σε χαμηλά ποσοστά (22%) κυμάνθηκαν οι αρνητικές απαντήσεις, ενώ ένα ποσοστό 11% εξέφρασε ουδέτερη γνώμη. Συνεπώς, φαίνεται ότι οι Δήμοι διαθέτουν την κατάλληλη τεχνογνωσία που σε συνδυασμό με την ορθολογική διαχείριση των πόρων, αλλά και τις ανάγκες των πολύτεκνων οικογενειών θα τους επιτρέψουν να διαμορφώσουν μια αποδοτική στρατηγική υποστήριξης.

Στο επόμενο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν ότι όλες οι οικογένειες έχουν πρόσβαση στις δομές και τα προγράμματα της υπηρεσίας τους.

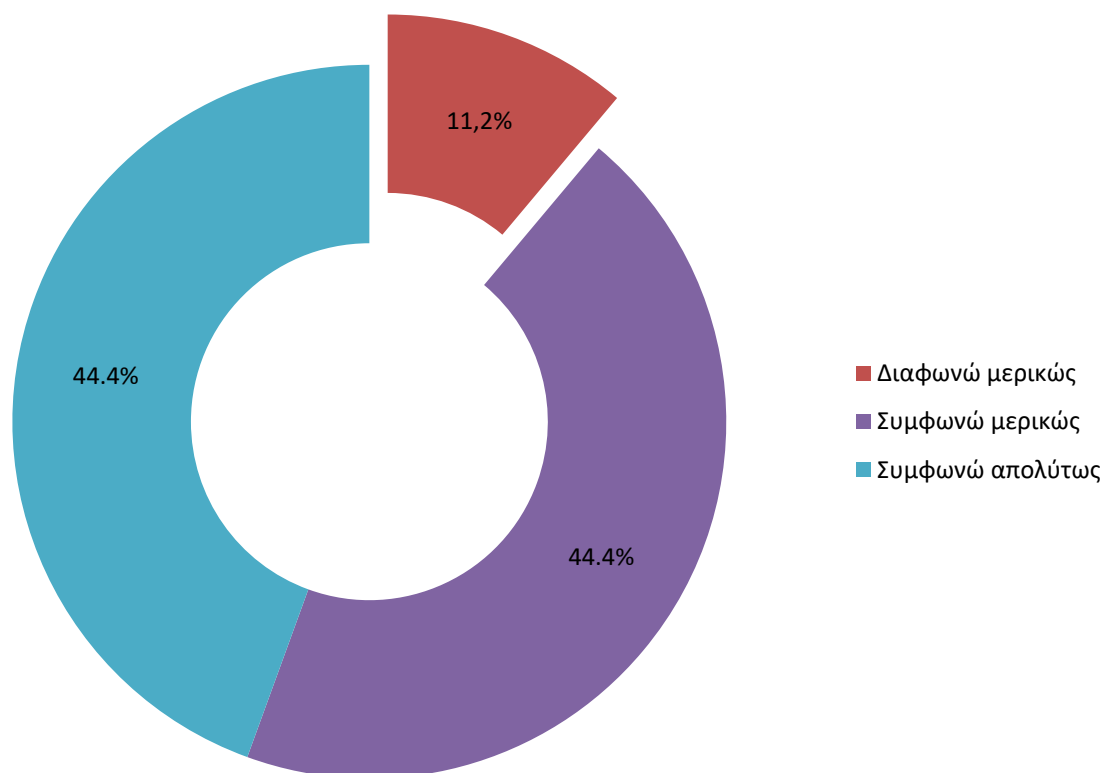
Διάγραμμα 25. Ποσοστό Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν πως όλες οι οικογένειες έχουν πρόσβαση στις δομές και τα προγράμματα της υπηρεσίας τους

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (πάνω από το 70%) απάντησε θετικά, με τους Προϊσταμένους Κοινωνικών Υπηρεσιών να δηλώνουν ότι οι δομές και τα προγράμματα της υπηρεσίας τους είναι διαθέσιμα και προσβάσιμα από όλες τις οικογένειες. Ωστόσο, το 22% των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών απάντησε αρνητικά, αναφέροντας πως οι κοινωνικές δομές και τα προγράμματα των υπηρεσιών τους δεν αφορούν στο σύνολο των οικογενειών, αλλά στις

οικονομικά και κοινωνικά ευπαθείς οικογένειες που είναι ενταγμένες στις κοινωνικές δομές. Συνεπώς, φαίνεται ότι απαιτείται σε ορισμένες περιπτώσεις, η αναδιαμόρφωση του δημοτικού προγράμματος στήριξης, ώστε να συμπεριλάβει και δράσεις και υπηρεσίες οι οποίες να απευθύνονται και να υποστηρίζουν το σύνολο των πολύτεκνων οικογενειών.

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν ότι η υπηρεσία τους έχει επαρκή επικοινωνία με τις οικογένειες-δημότες, προκειμένου να τους γνωστοποιούνται αποτελεσματικά οι δράσεις της, στις οικογένειες με παιδιά.

Διάγραμμα 26. Ποσοστό Προϊσταμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών που δήλωσαν ότι η υπηρεσία τους έχει επαρκή επικοινωνία με τις οικογένειες-δημότες για να τους γνωστοποιήσει αποτελεσματικά τις δράσεις της στις οικογένειες με παιδιά

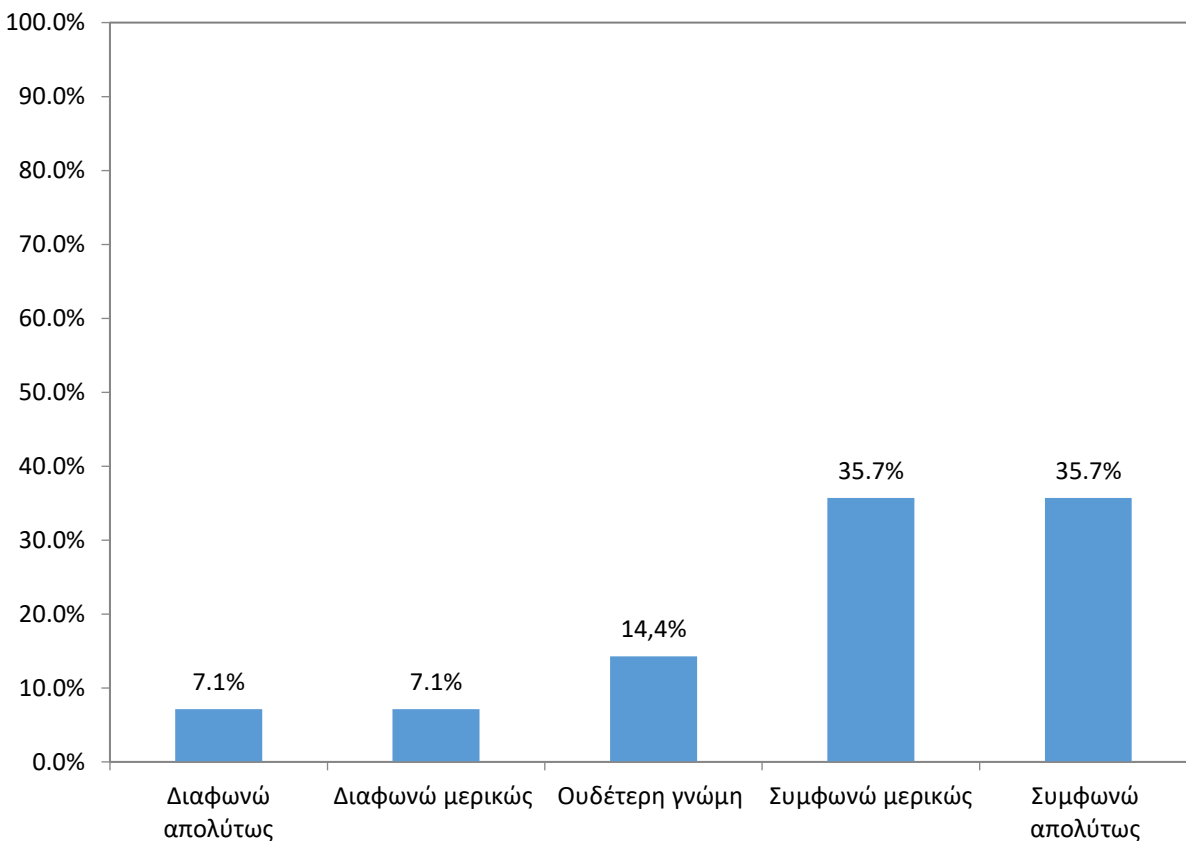
Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων, που αγγίζει το 90% απάντησε θετικά, με τους Προϊσταμένους Κοινωνικών Υπηρεσιών να δηλώνει πως οι δράσεις της υπηρεσίας τους γνωστοποιούνται σε ικανοποιητικό βαθμό στις οικογένειες-δημότες. Συνεπώς, παρατηρείται ότι οι Δήμοι επικοινωνούν αποτελεσματικά με τις οικογένειες και τους δημότες, ώστε να τους

κρατάνε ενήμερους σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες και παροχές υποστήριξης στις οικογένειες.

Σύλλογοι Πολυτέκνων Οικογενειών

Στο πλαίσιο της μελέτης και για την αποτύπωση συμπερασμάτων που να λαμβάνουν υπόψη όλες τις παραμέτρους προσεγγίστηκαν και διάφοροι Σύλλογοι και Ενώσεις Πολυτέκνων ανά την επικράτεια προκειμένου να αξιολογηθεί η αλληπίδρασή τους με τους αντίστοιχους δήμους, σε επίπεδο γενικότερης συνεργασίας, παροχών και πολιτικών για τη στήριξη των πολυτέκνων.

Το σύνολο των Συλλόγων Πολυτέκνων κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο 10 ερωτήσεων (ποσοτικές και ποιοτικές). Τα αποτελέσματα των απαντήσεων αναλύονται παρακάτω, όπου αρχικά παρουσιάζεται το ποσοστό των Συλλόγων Πολυτέκνων που δήλωσαν ότι έχουν συνεργασία με τις Δημοτικές αρχές των Δήμων τους.

Διάγραμμα 27. Ποσοστό Συλλόγων Πολυτέκνων που δήλωσαν ότι έχουν συνεργασία με τις αρχές των Δήμων τους

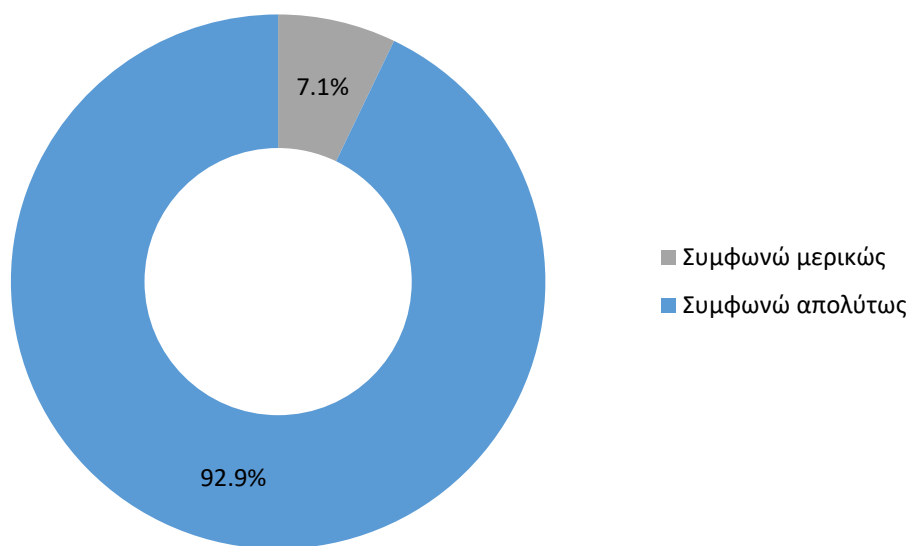
Στην πλειονότητά τους, οι Σύλλογοι Πολυτέκνων δήλωσαν ότι συνεργάζονται με τις Δημοτικές αρχές των Δήμων του Νομού στον οποίο εντάσσονται χωρικά. Όπως επισημάνθηκε από τους

Συλλόγους, προσπαθούν να διατηρούν τις καλύτερες σχέσεις και μια αρμονική συνεργασία με τις τοπικές αρχές.

Η συνεργασία με τις Δημοτικές Αρχές, περιλαμβάνει την παροχή κτηρίων του Δήμου τόσο για τη στέγαση των Συλλόγων, όσο και για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων, όπως βραβεύσεις μαθητών, το σχεδιασμό δράσεων για τη στήριξη των Συλλόγων (μειώσεις σε δημοτικά τέλη, εκπτώσεις στα τιμολόγια ύδρευσης, δωρεάν τρόφιμα). Επιπρόσθετα, οι Σύλλογοι συνεργάζονται στενά με το Ληξιαρχείο, για την έκδοση πιστοποιητικών, όπως για παράδειγμα πιστοποιητικών θανάτου.

Ωστόσο, ένας μικρός αριθμός Συλλόγων εξέφρασε δυσαρέσκεια ή μια ουδέτερη στάση για τη συνεργασία τους με τις Δημοτικές Αρχές της περιοχής τους, καθώς όπως ανέφεραν, τα τελευταία δύο χρόνια η συνεργασία αυτή έχει ατονήσει, γεγονός που αποδίδουν κατά ένα μέρος στην πανδημία του COVID-19. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις θεωρούν πως οι Δήμοι δεν πραγματοποιούν τις υποσχέσεις τους για τη στήριξη των Συλλόγων.

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό των Συλλόγων Πολυτέκνων που επιθυμούν οι Δήμοι του Νομού τους να συνεργάζονται περισσότερο μαζί τους.

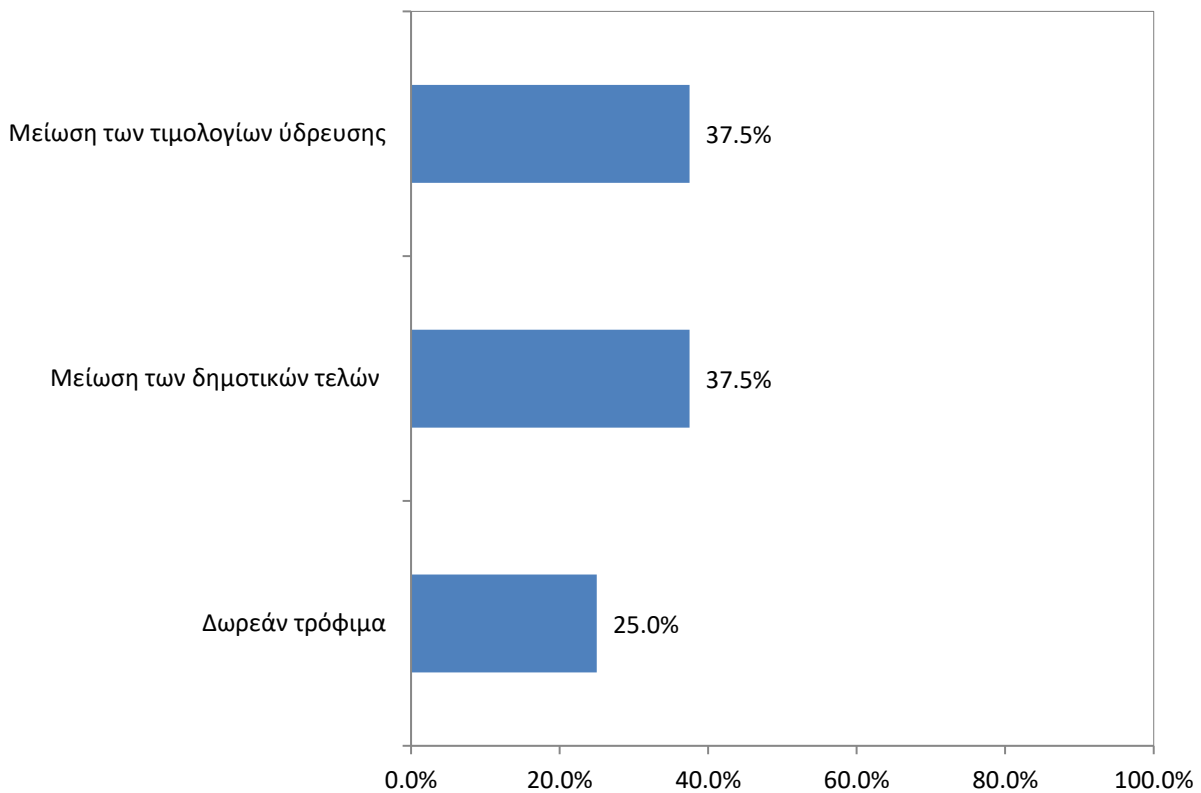

Διάγραμμα 28. Ποσοστό Συλλόγων Πολυτέκνων που επιθυμούν οι Δήμοι του Νομού τους να συνεργάζονται περισσότερο μαζί τους

Το σύνολο των Συλλόγων εξέφρασαν την επιθυμία να υπάρχει πιο στενή και συστηματική συνεργασία με τις Δημοτικές Αρχές, και να συμμετέχουν ενεργά στα Δημοτικά Συμβούλια καταθέτοντας τις απόψεις τους σε διαβουλεύσεις, αλλά και στη συνδιοργάνωση εκδηλώσεων που αφορούν γενικότερα το θεσμό της οικογένειας, αλλά και το δημογραφικό θέμα στην

περιοχή και ευρύτερα. Οι Σύλλογοι επιθυμούν να ενισχύονται οικονομικά, αλλά και ηθικά, οι πολύτεκνες οικογένειες, μέσω μειωμένων δημοτικών τελών, διανομή τροφίμων, επιδομάτων για κάθε νέα γέννηση παιδιού και ενοικίου, επιβραβεύσεις των αριστούχων μαθητών, προτεραιότητα στις προσλήψεις πολυτέκνων, στην εισαγωγή των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς, στη φιλοξενία στις κατασκηνώσεις, στη διοργάνωση θεματικών εκδηλώσεων για τα παιδιά κ.ά.

Επιπλέον, οι Σύλλογοι Πολυτέκνων Οικογενειών ρωτήθηκαν για το ποιες είναι κατά τη γνώμη τους οι καλύτερες παροχές προς τις οικογένειες, αλλά και ειδικότερα προς τις πολύτεκνες οικογένειες-μέλη τους, από τους Δήμους των Νομών τους. Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των παροχών των Δήμων προς οικογένειες που θεωρούνται καλύτερες από τους Συλλόγους Πολυτέκνων.

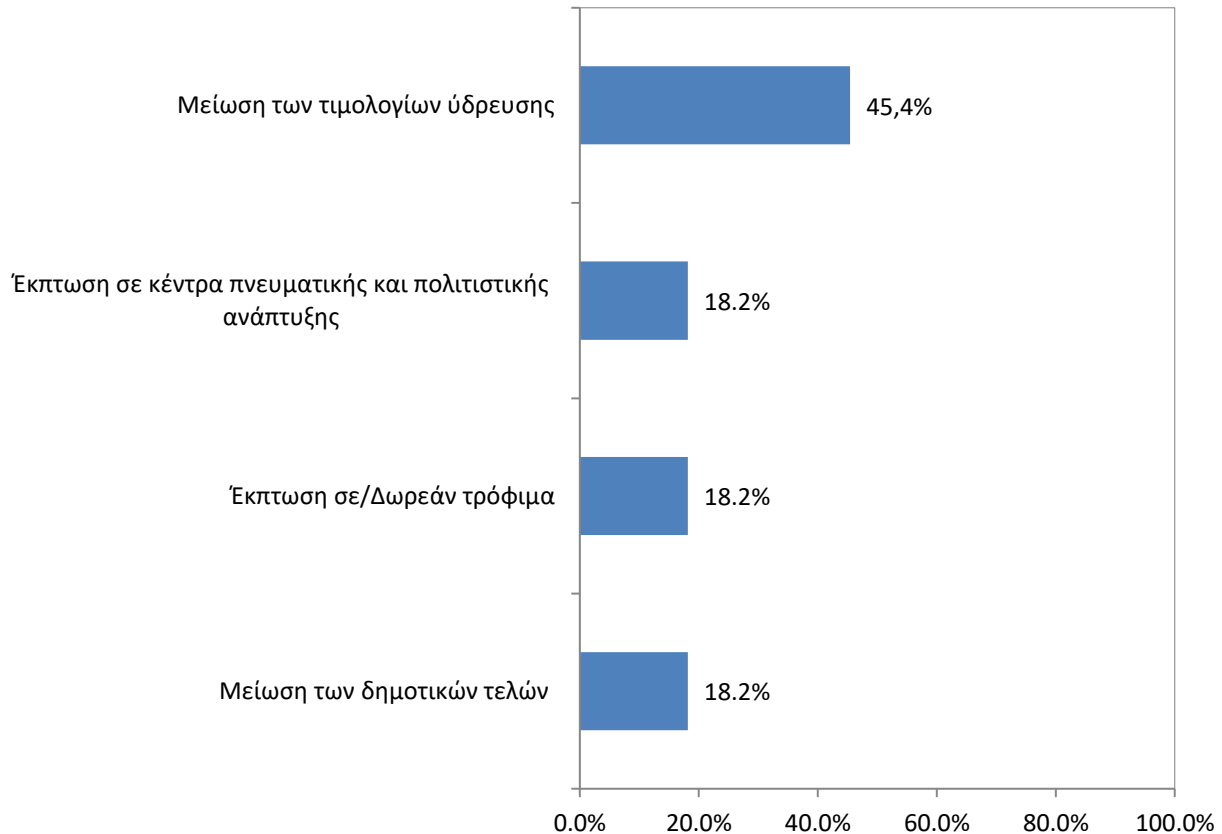

Διάγραμμα 29. Ποσοστό παροχών των Δήμων προς οικογένειες που θεωρούνται καλύτερες από τους Συλλόγους Πολυτέκνων

Οι Σύλλογοι Πολυτέκνων επισήμαναν αρκετές παροχές, οι οποίες αποτελούν καλό παράδειγμα για τη στήριξη των οικογενειών, ωστόσο ανάμεσα στις απαντήσεις ξεχώρισαν τρεις παροχές, οι οποίες επαναλαμβάνονταν μεταξύ των απαντήσεων. Ειδικότερα, περίπου το 37% από αυτούς που ανταποκρίθηκαν στις απαντήσεις αναφέρει ως καλύτερες παροχές: τη μείωση των

δημοτικών τελών και τη μείωση έως μηδενισμό των τιμολογίων ύδρευσης. Παράλληλα, ένα ποσοστό γύρω στο 25% των ερωτηθέντων τόνισε την παροχή δωρεάν τροφίμων ιδιαίτερα κατά την περίοδο των γιορτών (Χριστούγεννα, Πάσχα), ως ιδιαίτερα σημαντική παροχή για τις οικογένειες των Δήμων.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των παροχών των Δήμων προς τις πολύτεχνες οικογένειες, που θεωρούνται καλύτερες από τους Συλλόγους Πολυτέκνων.

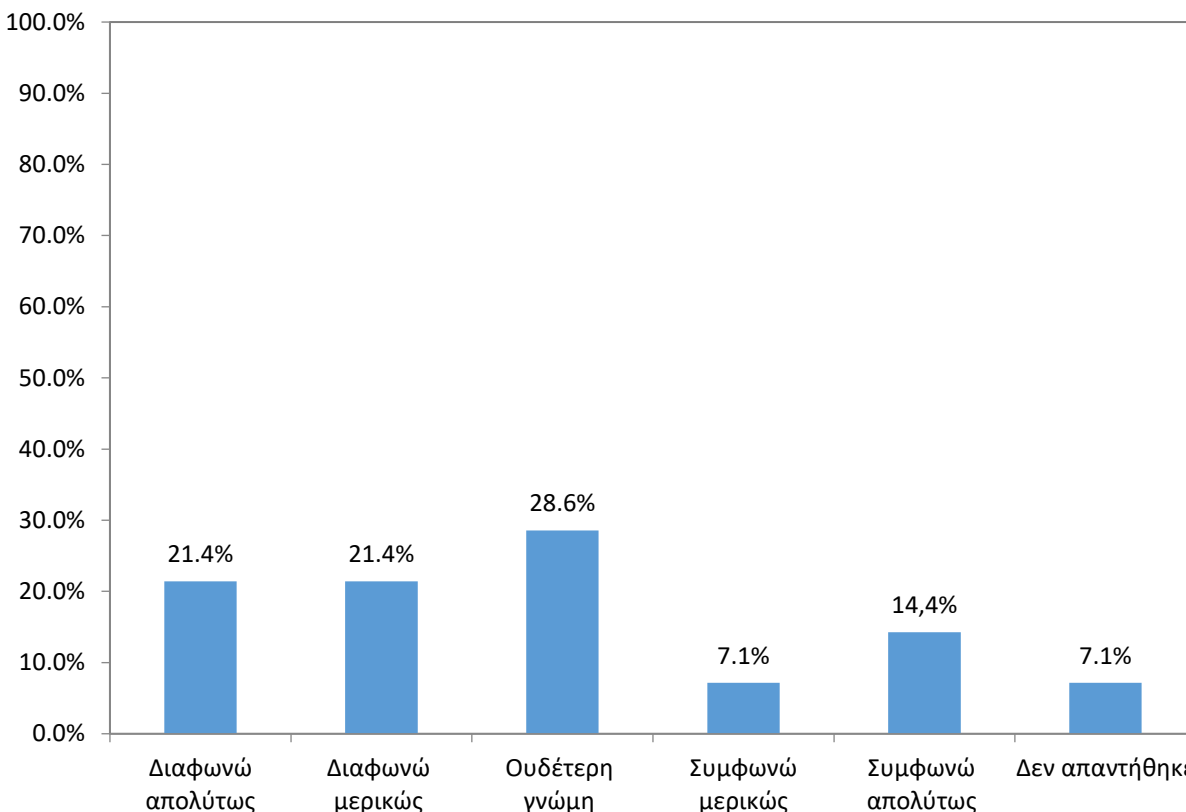

Διάγραμμα 30. Ποσοστό παροχών των Δήμων προς τις πολύτεχνες οικογένειες που θεωρούνται καλύτερες από τους Συλλόγους Πολυτέκνων

Οι Σύλλογοι Πολυτέκνων επισήμαναν αρκετές παροχές, οι οποίες αποτελούν καλό παράδειγμα για τη στήριξη των πολύτεκνων οικογενειών, ωστόσο ανάμεσα στις απαντήσεις ξεχώρισαν τρεις παροχές, οι οποίες επαναλαμβάνονταν μεταξύ των απαντήσεων. Ως καλύτερη παροχή από τους Δήμους αναδείχθηκε η μείωση των τιμολογίων ύδρευσης με ποσοστό άνω του 45%, ενώ σε ποσοστό 18,2%, οι Σύλλογοι Πολυτέκνων οικογενειών θεωρούν πως στις καλύτερες παροχές συγκαταλέγονται η μείωση των δημοτικών τελών έως και 50%, σε ορισμένες περιπτώσεις, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη εισοδηματικά κριτήρια, η παροχή δωρεάν τροφίμων ιδιαίτερα κατά την περίοδο των γιορτών (Χριστούγεννα, Πάσχα), καθώς και η έκπτωση σε κέντρα πνευματικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, όπως παιδικούς σταθμούς, πολιτιστικά κέντρα, ωδεία, γυμναστήρια.

Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε η έκπτωση που παρέχεται από το Πολιτιστικό Πολυκέντρο στα μαθήματα δραστηριοτήτων της Δημοτικής Κοινωφελούς Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης Ορεστιάδας (ΔΗΚΕΠΑΟ), στο Νομό Έβρου.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των Συλλόγων Πολυτέκνων που πιστεύουν ότι οι Δήμοι του Νομού τους έχουν όραμα σχετικά με τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης πολυτέκνων.

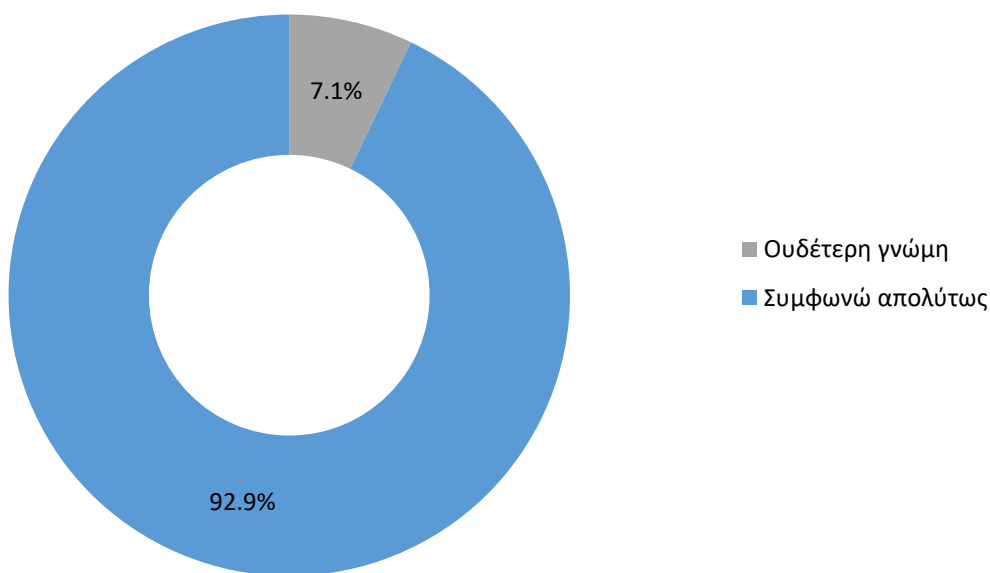
Διάγραμμα 31. Ποσοστό Συλλόγων Πολυτέκνων που πιστεύουν ότι οι Δήμοι του Νομού τους έχουν όραμα σχετικά με τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης πολυτέκνων

Αξιοσημείωτο είναι πως μόνο ένας μικρός αριθμός των Συλλόγων πιστεύουν πως οι Δήμοι έχουν όραμα σχετικά με τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Η πλειονότητα των Συλλόγων εξέφρασε την άποψη πως οι Δήμοι δεν δίνουν μεγάλη έμφαση στις πραγματικές ανάγκες της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, προσφέροντας μόνο τα απολύτως απαραίτητα. Παράλληλα, θεωρούν πως οι πολύτεκνες οικογένειες αν και προστατεύονται από το ίδιο άρθρο του Συντάγματος που αφορά τα ΑμεΑ, εντούτοις οι ενέργειες για τη στήριξή τους είναι αρκετά πιο περιορισμένες.

Ωστόσο, οι Σύλλογοι αναγνωρίζουν πως πολλές φορές το όραμα των Δήμων περιορίζεται από εξωγενείς παράγοντες, για τους οποίους δεν φέρουν ευθύνη οι ίδιοι οι Δήμοι, όπως για

παράδειγμα ορισμένα προγράμματα βοήθειας των πολυτέκνων απαιτούν την υποστήριξη και άλλων ομάδων εκτός νομού, ενώ παράλληλα οι ισχύοντες νόμοι περιορίζουν τους Δήμους σε αποφάσεις που αφορούν παροχές στήριξης.

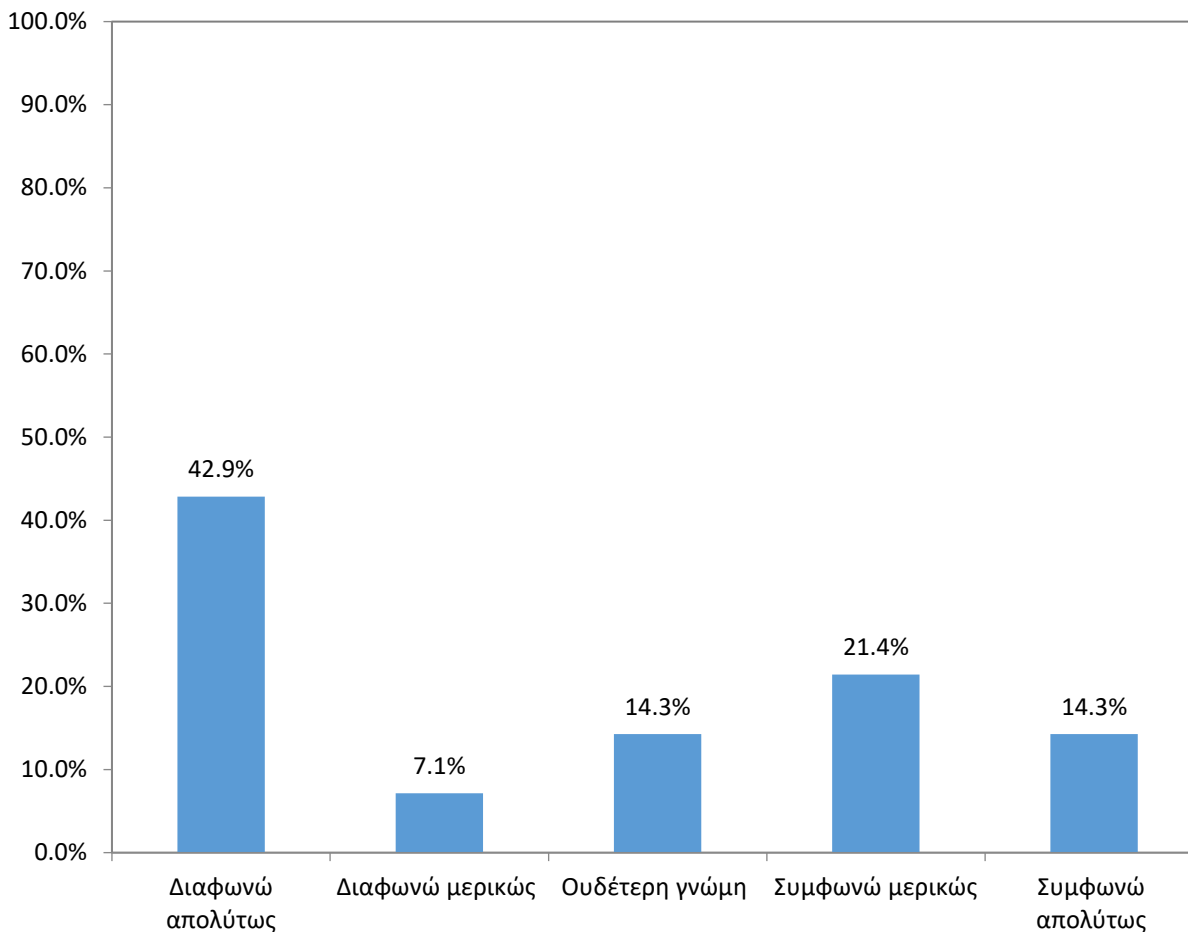
Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των Συλλόγων Πολυτέκνων, που θα επιθυμούσε να συνδιοργανώνει εκδηλώσεις με το Δήμο προκειμένου να προκύπτει όφελος για τα μέλη τους.

Διάγραμμα 32. Ποσοστό Συλλόγων Πολυτέκνων που θα επιθυμούσε να συνδιοργανώνει εκδηλώσεις με το Δήμο προκειμένου να προκύπτει όφελος για τα μέλη τους

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, με τους Συλλόγους να συμφωνούν πως θα επιθυμούσαν ο Δήμος στον οποίο ανήκουν χωρικά, να συμμετέχει στην οργάνωση των εκδηλώσεων του Συλλόγου, οι οποίες πραγματοποιούνται με στόχο τη δημιουργία αξίας για τη στήριξη των πολυτέκνων οικογενειών. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη συνεργασία μεταξύ των Δήμων και των Συλλόγων, αφού και οι δύο φαίνεται να επιθυμούν τη διοργάνωση από κοινού δράσεων και εκδηλώσεων για την υποστήριξη και ενημέρωση των πολύτεκνων οικογενειών.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των Συλλόγων Πολυτέκνων που δήλωσαν ότι οι Δημοτικοί Σύμβουλοι έρχονται σε επικοινωνία μαζί τους για αποφάσεις της πόλης.

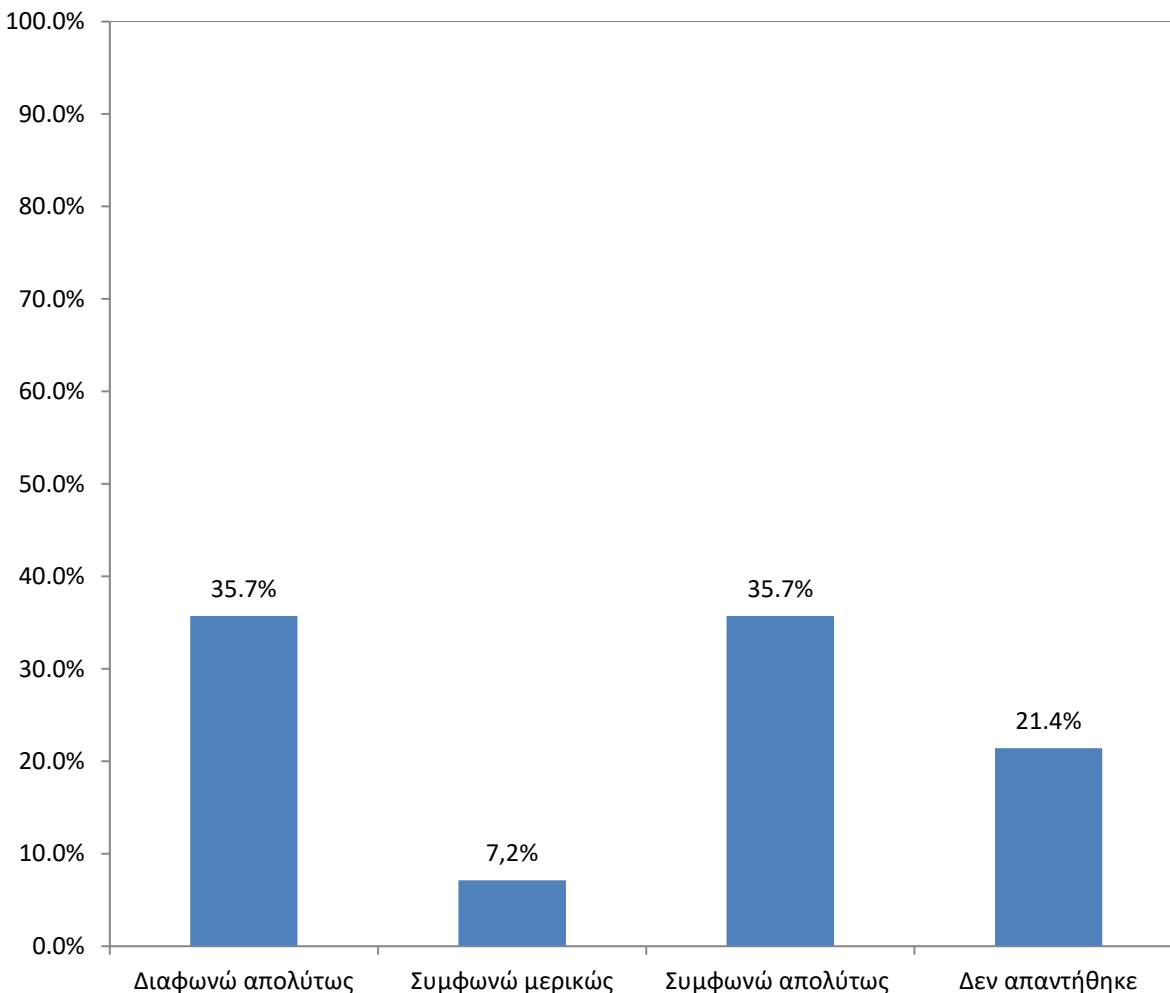

Διάγραμμα 33. Ποσοστό Συλλόγων Πολυτέκνων που δήλωσαν ότι οι Δημοτικοί Σύμβουλοι έρχονται σε επικοινωνία μαζί τους για αποφάσεις της πόλης

Ένας σημαντικός αριθμός των Συλλόγων που έλαβαν μέρος στην έρευνα ανέφεραν πως δεν ενημερώνονται καθόλου ή τουλάχιστον επαρκώς, από τους Δημοτικούς Συμβούλους για τις αποφάσεις του Δήμου που σχετίζονται με θέματα πολυτέκνων, ενώ όσοι ανέφεραν ότι έχουν κάποια επικοινωνία με τον Δήμο, επισήμαναν ότι αυτή περιορίζεται στην ενημέρωση του προϋπολογισμού ή σε παλαιότερη πρόσκληση του Συλλόγου σε Δημοτικά Συμβούλια. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν και με την προαναφερθείσα επιθυμία των Συλλόγων για ουσιαστικότερη συνεργασία με τις Δημοτικές Αρχές.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των Συλλόγων Πολυτέκνων, που δήλωσαν ότι έχουν ζητήσει από το Δήμο να τους παραχωρήσει χώρο γραφείων ή κάποιο αποθηκευτικό χώρο.

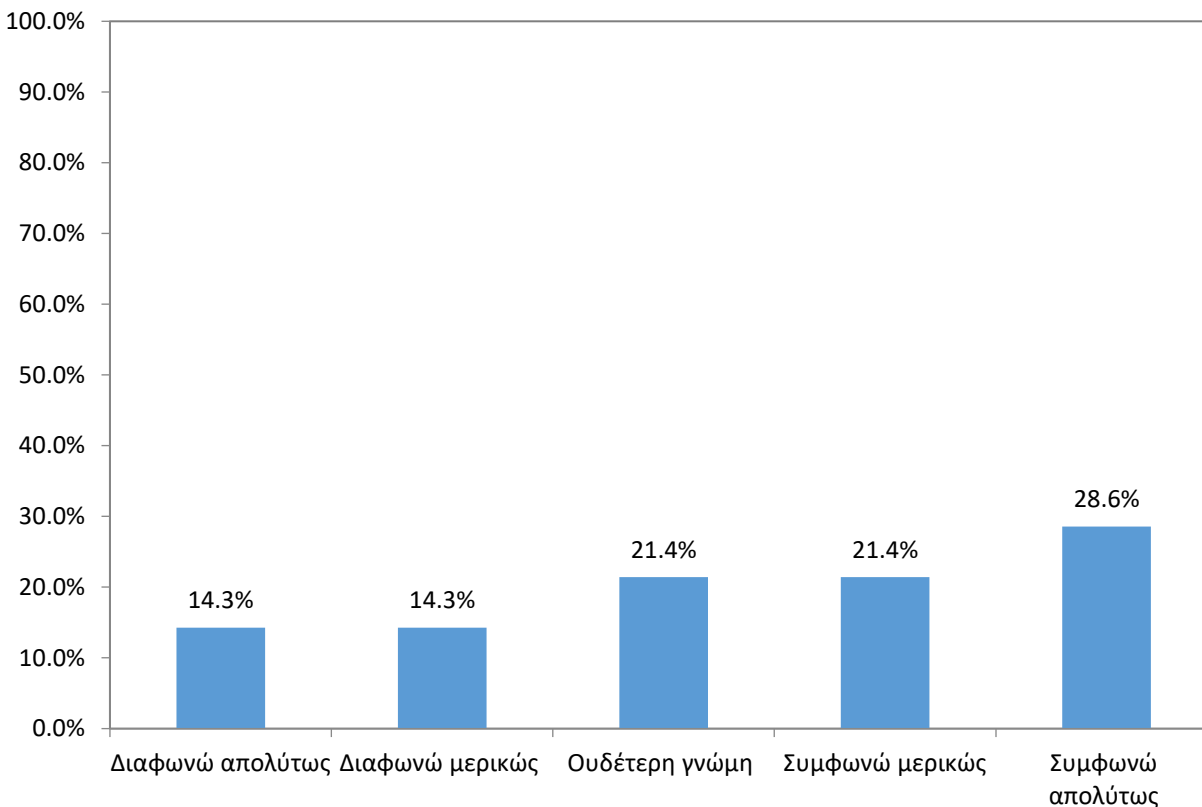

Διάγραμμα 34. Ποσοστό Συλλόγων Πολυτέκνων που δήλωσαν ότι έχουν ζητήσει από το Δήμο να τους παραχωρήσει χώρο γραφείων ή αποθήκευσης

Από τους ερωτηθέντες Συλλόγους ένα ποσοστό που ξεπερνά το 40% έχουν αναφέρει πως ο Δήμος τους έχει παραχωρήσει κάποιο χώρο γραφείων. Ορισμένοι εξ αυτών στεγάζονται εντός του Δημαρχείου, χωρίς την καταβολή ενοικίου και με πλήρη κάλυψη των λειτουργικών εξόδων (όπως λογαριασμοί ρεύματος), είτε τους έχει παραχωρηθεί χώρος με μειωμένο κόστος μίσθωσης, ενώ κάποιοι βρίσκονται σε προκαταρκτικό στάδιο για τη μετεγκατάστασή τους με τη βοήθεια του Δήμου. Υπήρξαν ωστόσο κάποιες αρνητικές αναφορές, καθώς ορισμένοι από τους Συλλόγους δεν είναι ικανοποιημένοι από τους χώρους που τους έχουν παραχωρηθεί, επιδιώκοντας καλύτερες συνθήκες. Από την άλλη, το 35% από τους Συλλόγους αποκρίθηκαν πως δεν έχουν ζητήσει από το Δήμο κάποιο χώρο (γραφείου ή αποθηκευτικό), για τις εγκαταστάσεις τους, καθώς είτε διαθέτουν ιδιόκτητους χώρους, είτε τους έχουν διατεθεί χώροι από οργανισμούς, όπως για παράδειγμα από τον Οργανισμό Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ).

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των Συλλόγων Πολυτέκνων που πιστεύουν ότι ο Δήμος αναγνωρίζει τους πολύτεκνους ως ειδική κοινωνική ομάδα στην οποία το Κράτος οφείλει ειδική μέριμνα όπως επιτάσσει το Σύνταγμα.

Διάγραμμα 35. Ποσοστό Συλλόγων Πολυτέκνων που πιστεύουν ότι ο Δήμος αναγνωρίζει τους πολύτεκνους ως ειδική κοινωνική ομάδα στην οποία το Κράτος οφείλει ειδική μέριμνα όπως επιτάσσει το Σύνταγμα

Μια γενικότερη αβεβαιότητα παρατηρήθηκε στους Συλλόγους όσον αφορά την αναγνώριση των πολυτέκνων ως ειδική ομάδα από το Δήμο, η οποία χρήζει ειδικής μέριμνας, παρότι υπάρχουν συχνές αναφορές στο ζήτημα των πολυτέκνων οικογενειών και των αναγκών τους. Η πλειονότητα βέβαια από τους Συλλόγους πιστεύει πως υπάρχει ειδική διαχείριση των πολυτέκνων, όπως επιτάσσει το Σύνταγμα, ενώ ένα ποσοστό 28% έχει αντίθετη άποψη, θεωρώντας ότι οι πολύτεκνοι δεν αντιμετωπίζονται ως ειδική κοινωνική ομάδα.

Για την καλύτερη κατανόηση των αναγκών των πολυτέκνων οικογενειών, ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να καταγράψουν τους Δήμους στην Ελλάδα, οι οποίοι αποτελούν καλό παράδειγμα όσον αφορά στις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Σύμφωνα, επομένως, με τους Συλλόγους, κάποιες καλές πρακτικές που έχουν ξεχωρίσει παρατηρούνται στους ακόλουθους Δήμους:

- Δήμος Δράμας
- Δήμος Νεάπολης – Συκεών
- Δήμος Προσοτσάνης
- Δήμος Νευροκοπίου

Οι συγκεκριμένοι Δήμοι έχουν επισημανθεί για τις καλές τους πρακτικές και από τους εκπροσώπους των Δημοτικών Αρχών, που συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη. Συνεπώς, φαίνεται ότι οι καλές πρακτικές έχουν αναγνωριστεί από το σύνολο των εμπλεκόμενων και μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπο και για τους υπόλοιπους Δήμους, στην κατεύθυνση προς τη βελτίωση των υπηρεσιών και της ποιότητας ζωής των πολύτεκνων οικογενειών.

3.5 Προτάσεις που Προκύπτουν από την Έρευνα

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας που αναλύθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, παρακάτω δίνονται συγκεντρωτικά κάποια συμπεράσματα, καθώς και προτάσεις βελτίωσης των υφιστάμενων πολιτικών και πρακτικών στήριξης των πολύτεκνων οικογενειών.

Αναφορικά με τις δημογραφικές, οικογενειακές και τις πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων παρατηρήθηκε πως στην πλειοψηφία τους θεωρούνται σημαντικές για τους Δήμους. Επιπλέον, αν και οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων θεωρήθηκε πως ανήκουν κυρίως στις αρμοδιότητες των Δήμων, ένας σημαντικός αριθμός θεωρεί πως εμπίπτουν μερικώς σε αυτούς, και σίγουρα απαιτείται συνεργασία φορέων, όπως οι οικογενειακές οργανώσεις και οι Σύλλογοι Πολυτέκνων για την υλοποίηση κοινών δράσεων υποστήριξης.

Παράλληλα, εκφράστηκε η επιθυμία, όπως το Υπουργείο Εσωτερικών να εκχωρήσει περισσότερες αρμοδιότητες στους Δήμους, οι οποίες θα σχετίζονται κυρίως με την εκπαίδευση (Α΄ Βάθμια και Β΄ Βάθμια), τη στέγαση, τις προσλήψεις των πολυτέκνων και των οικογενειών με παιδιά, καθώς επίσης και με τη διαχείριση των πόρων για την εφαρμογή εθνικών πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων και με την εκπόνηση προγραμμάτων στελέχωσης των κοινωνικών υπηρεσιών, με απαραίτητη προϋπόθεση ωστόσο την ενίσχυση τόσο σε προσωπικό, όσο και σε χρηματοδοτικούς πόρους.

Σχετικά με τις προεκλογικές εξαγγελίες, παρατηρήθηκε πως στο μεγαλύτερο ποσοστό οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές για την υποστήριξη των πολυτέκνων οικογενειών αποτέλεσαν μέρος των προεκλογικών εξαγγελιών και των σχετικών προγραμμάτων των αιρετών των Δήμων στις προηγούμενες δημοτικές εκλογές. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναλυθεί και ο βαθμός στον οποίο τα προεκλογικά προγράμματα έχουν υλοποιηθεί ή πρόκειται να υλοποιηθούν στο άμεσο μέλλον.

Στην πλειοψηφία τους, οι Δήμοι φαίνεται να έχουν υλοποιήσει κάποιες δράσεις ή έχουν αναπτύξει δομές και προγράμματα στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων και εξέφρασαν την πρόθεση σχεδιασμού - υλοποίησης δράσεων στο εγγύς χρονικό διάστημα. Συνεπώς, παρατηρείται ότι οι δράσεις

υποστήριξης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των σχεδίων των Δήμων τόσο της υφιστάμενης περιόδου, όσο και σε μελλοντικό χρόνο. Βασικό σημείο που επισημάνθηκε κατά τη μελέτη των προγραμμάτων των Δήμων, ήταν το γεγονός ότι η πρόσβαση σε κοινωνικές δομές και υπηρεσίες δεν αφορά πάντα στο σύνολο των οικογενειών, αλλά κάποιες φορές περιορίζεται στις οικονομικά και κοινωνικά ευπαθείς οικογένειες, με συγκεκριμένα εισοδηματικά κριτήρια, που είναι ενταγμένες στις κοινωνικές δομές. Συνεπώς, φαίνεται ότι απαιτείται σε ορισμένες περιπτώσεις η αναδιαμόρφωση του προγράμματος, ώστε να συμπεριλάβει και δράσεις και υπηρεσίες, οι οποίες να απευθύνονται και να υποστηρίζουν το σύνολο των πολύτεκνων και των οικογενειών με παιδιά, με στόχο τη δημογραφική και όχι μόνο την προνοιακή διάσταση των μέτρων.

Παράλληλα, εξετάστηκαν οι παροχές με τη μεγαλύτερη απήχηση, όπως τα προγράμματα «Νταντάδες της Γειτονιάς» και «Βοήθεια στο σπίτι», αλλά και οι παροχές που σχετίζονται με την ενίσχυση του ελεύθερου χρόνου των γονέων, με τις παροχές οικονομικής φύσεως να θεωρούνται λιγότερο σημαντικές σε σχέση με τις ανωτέρω, αλλά αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της στήριξης των οικογενειών.

Στον άξονα των καλών πρακτικών και των παραδειγμάτων παρατηρήθηκε γενικότερα χαμηλός βαθμός γνώσης των καλών πρακτικών σε άλλους Δήμους του εσωτερικού και του εξωτερικού. Όσον αφορά στον άξονα των συνεργασιών, αρκετοί Δήμοι φαίνεται πως έχουν κάποιου τύπου συνεργασία με οργανώσεις που ασχολούνται με οικογενειακά θέματα, καθώς και με τους τοπικούς Συλλόγους Πολυτέκνων, γεγονός που υπογραμμίζει την ύπαρξη πρόσφορου εδάφους για περισσότερα κοινά πεδία δράσης μεταξύ των Δήμων και των Συλλόγων Πολυτέκνων-μελών της ΑΣΠΕ και άλλων οικογενειακών οργανώσεων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η Δημοτική Αρχή στους περισσότερους Δήμους εκδηλώνει μεγάλο ενδιαφέρον για την ενίσχυση των συνεργασιών, αλλά και την ενημέρωση των πολιτών για τα θέματα που απασχολούν τις πολύτεκνες οικογένειες και γενικά τις οικογένειες με παιδιά, μέσα από την επιθυμία τους να συμμετάσχουν σε σχετικά συνέδρια, αλλά και την ενεργό συμμετοχή εκπροσώπων του Δήμου ως ομιλητές σε συνέδριο των Δήμων για οικογενειακά θέματα.

Παράλληλα, οι περισσότεροι Δήμοι έχουν πραγματοποιήσει ή σχεδιάζουν να πραγματοποιήσουν εκδηλώσεις που σχετίζονται με οικογενειακά ζητήματα. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς τονίζει την ευαισθητοποίηση των Δήμων για το συγκεκριμένο κοινωνικό θέμα, καθώς και την κινητοποίηση για την ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις παροχές και τις ενέργειες που μπορούν να αξιοποιήσουν, ώστε αυτοί να υποστηριχθούν.

Επιπλέον, θετικά υπήρξαν τα αποτελέσματα όσον αφορά τη γνωστοποίηση των δράσεων των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων στις οικογένειες-δημότες, καθώς φαίνεται ότι οι Δήμοι επικοινωνούν αποτελεσματικά με τις οικογένειες και τους δημότες, ώστε να τους κρατούν ενήμερους σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες και παροχές υποστήριξης.

Σχετικά με τα νομοθετικά ζητήματα των πολυτέκνων διαπιστώθηκε πως αν και στην πλειονότητά τους οι Δήμοι γνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό τη νομοθεσία που έχει θεσπιστεί, θεωρούν πως θα ήταν χρήσιμη η πραγματοποίηση μιας ημερίδας στην Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ) σχετική με τη νομοθεσία των οικογενειακών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων.

Ωστόσο, είναι κομβικό να επισημανθεί ότι δεν εντοπίστηκε κάποιο, εμπόδιο ή πρόταση βελτίωσης για το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο από τους ερωτηθέντες, γεγονός το οποίο δηλώνει ότι παρόλο που η νομοθεσία είναι γνωστή, οι δυσκολίες από την πρακτική της εφαρμογή ακόμα δεν έχουν αναγνωρισθεί. Συνεπώς, απαιτείται περισσότερη ενασχόληση με τα νομοθετικά ζητήματα και την εφαρμογή τους, καθώς επίσης και την ένταξη των ίδιων των πολύτεκνων οικογενειών στην αναζήτηση των τρόπων βελτίωσης, καθώς και η ενίσχυση του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των Δήμων, αλλά και των πολιτών για την αναγνώριση των εμποδίων, αλλά και την ανάδειξη προτάσεων για την υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών.

Επιπροσθέτως, διερευνήθηκε ο βαθμός ετοιμότητας των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων να υποστηρίξουν τις πολύτεκνες οικογένειες και να κινηθούν προς την κατεύθυνση αυτή οργανωμένα και συστηματικά. Παρατηρήθηκε ότι υπάρχει καλή γνώση των οικογενειακών μερίδων που απαρτίζουν τον εκάστοτε Δήμο, καθώς και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, προκειμένου να διαμορφωθεί η κατάλληλη πολιτική που θα πρέπει να ακολουθήσει ο Δήμος.

Ωστόσο, μόνο η γνώση αυτή δεν αρκεί για την χάραξη της πολιτικής, καθώς η αποτελεσματική υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών πρέπει να συμπεριλαμβάνει και άλλους παράγοντες, όπως οι διαθέσιμοι πόροι του ίδιου του Δήμου. Στο πλαίσιο αυτό, φαίνεται ότι οι περισσότεροι Δήμοι δεν διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους, οι οποίοι να απευθύνονται αποκλειστικά στο σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά, με αποτέλεσμα η υποστήριξη συγκεκριμένων δράσεων να πραγματοποιείται έμμεσα, μέσα από προνοιακά προγράμματα, όπως παροχής τροφίμων (διατακτικές, ΤΕΒΑ, κοινωνικό παντοπωλείο κ.λπ.), που απευθύνονται μόνο σε χαμηλού εισοδήματος δημότες και όχι στη στήριξη των οικογενειών με παιδιά, σε μια λογική δημογραφικής κατεύθυνσης.

Αντίθετα, οι Δήμοι φαίνεται να διαθέτουν την κατάλληλη τεχνογνωσία, η οποία, σε συνδυασμό με τους αναγκαίους πόρους και το απαραίτητο προσωπικό θα επιτρέπει στους Δήμους να διαμορφώσουν μια αποδοτική στρατηγική υποστήριξης, αξιοποιώντας προτεραιότητες που θα μπορούσαν να δώσουν οι ίδιες οι οικογενειακές οργανώσεις, οι μεγαλύτερες των οποίων είναι οι Σύλλογοι Πολυτέκνων – Μέλη της ΑΣΠΕ.

Στο πλαίσιο της μελέτης και για την αποτύπωση συμπερασμάτων που να λαμβάνουν υπόψη όλες τις παραμέτρους προσεγγίστηκαν και διάφοροι Σύλλογοι και Ενώσεις Πολύτεκνων ανά την επικράτεια. Εξετάζοντας, λοιπόν, το ζήτημα της στήριξης των πολυτέκνων από την πλευρά των Συλλόγων Πολυτέκνων, διαπιστώθηκε πως αν και στην πλειονότητά τους οι Σύλλογοι Πολυτέκνων διατηρούν καλές σχέσεις και έχουν μια αρμονική συνεργασία με τις τοπικές αρχές για τη διοργάνωση εκδηλώσεων, τις παροχές στήριξης των συλλόγων, αλλά και διαδικαστικά

ζητήματα, εξέφρασαν την επιθυμία να υπάρχει πιο στενή και συστηματική συνεργασία με τις Δημοτικές Αρχές, και να συμμετέχουν ενεργά στα Δημοτικά Συμβούλια καταθέτοντας τις απόψεις τους σε διαβουλεύσεις, αλλά και στη συνδιοργάνωση εκδηλώσεων που αφορούν γενικότερα το θεσμό της οικογένειας, αλλά και το δημογραφικό.

Ως καλύτερες παροχές των Δήμων προς τις οικογένειες και τους πολύτεκνους αναδείχθηκαν η μείωση των τιμολογίων ύδρευσης και των δημοτικών τελών και η έκπτωση σε τρόφιμα ή η δωρεάν παροχή τους, παρότι, πολλές φορές, οι Δήμοι έχουν θέσει εισοδηματικά κριτήρια που αντιστοιχούν σε κατά κεφαλήν εισόδημα για τα μέλη των πολύτεκνων οικογενειών, κατά πολύ χαμηλότερο από τα όρια της φτώχειας! Στο σημείο αυτό φαίνεται ότι οι Δήμοι δεν γνωρίζουν τη σχετική νομολογία του ΣτΕ (π.χ. 430/2022), που, ερμηνεύοντας το Σύνταγμα, έχει ορίσει ότι οι παροχές προς τις πολύτεκνες οικογένειες πρέπει να έχουν καθολικό χαρακτήρα και να μην βασίζονται σε εισοδηματικά ή άλλα κριτήρια.

Αξίζει να σημειωθεί, πως μόνο ένας μικρός αριθμός των Συλλόγων πιστεύουν πως οι Δήμοι έχουν όραμα σχετικά με τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Η πλειονότητα των Συλλόγων εξέφρασε την άποψη πως οι Δήμοι δεν δίνουν μεγάλη έμφαση στις πραγματικές ανάγκες της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, προσφέροντας μόνο τα απολύτως απαραίτητα, στα πιο φτωχά από τα μέλη τους. Παράλληλα, θεωρούν πως οι πολύτεκνες οικογένειες αν και προστατεύονται από το ίδιο άρθρο του Συντάγματος, που αφορά τα ΑμεΑ, εντούτοις οι ενέργειες για τη στήριξή τους είναι πιο περιορισμένες έναντι των αναπήρων.

Ωστόσο, οι Σύλλογοι αναγνωρίζουν πως πολλές φορές το όραμα των Δήμων περιορίζεται από εξωγενείς παράγοντες, για τους οποίους δεν φέρουν ευθύνη οι ίδιοι οι Δήμοι, όπως για παράδειγμα ορισμένα προγράμματα βοήθειας των πολυτέκνων απαιτούν την υποστήριξη και άλλων ομάδων εκτός νομού, ενώ παράλληλα οι ισχύοντες νόμοι περιορίζουν τους Δήμους σε αποφάσεις που αφορούν παροχές στήριξης.

Ένας σημαντικός αριθμός των Συλλόγων ανέφεραν πως δεν ενημερώνονται καθόλου ή τουλάχιστον επαρκώς, από τους Δημοτικούς Συμβούλους για τις αποφάσεις του Δήμου που σχετίζονται με θέματα πολυτέκνων, ενώ όσοι ανέφεραν ότι έχουν κάποια επικοινωνία με το Δήμο, επισήμαναν ότι αυτή περιορίζεται στην ενημέρωση του προϋπολογισμού ή σε παλαιότερη πρόσκληση του Συλλόγου σε Δημοτικά Συμβούλια. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν και με την προαναφερθείσα επιθυμία των Συλλόγων για ουσιαστικότερη συνεργασία με τις Δημοτικές Αρχές.

Επίσης, παρατηρήθηκε δυσαρέσκεια από μια σημαντική μερίδα των Συλλόγων Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ, όσον αφορά την παραχώρηση χώρων από το Δήμο για την κάλυψη των αναγκών λειτουργίας των Συλλόγων, καθώς στην πλειονότητά τους οι Σύλλογοι χρησιμοποιούν ιδιόκτητους χώρους για τη στέγασή τους, ενώ ακόμα και στην περίπτωση που ο Δήμος τους έχει παραχωρήσει κάποιο χώρο αυτός κρίνεται ανεπαρκής.

Συνοψίζοντας, στην πλειονότητά τους οι Δήμοι γνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό τη νομοθεσία που έχει θεσπιστεί για την υποστήριξη των οικογενειών και των πολυτέκνων, και καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες για τη στήριξή τους. Οι προσπάθειες αυτές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του σχεδιασμού της πολιτικής τους. Την ίδια στιγμή, κρίνεται απαραίτητο να ενισχυθεί η συνεργασία των Δήμων με φορείς όπως οι οικογενειακές οργανώσεις και οι Σύλλογοι Πολυτέκνων, προκειμένου να υπάρχει καλύτερη κατανόηση των πραγματικών αναγκών των πολυτέκνων, ορθότερη εφαρμογή της νομοθεσίας και νομολογίας, αλλά και στενότερη συνεργασία μεταξύ των Δήμων και των πολιτών για την ανταλλαγή καλών πρακτικών, τον καλύτερο προσδιορισμό των προβλημάτων που προκύπτουν στην εφαρμογή των πολιτικών στήριξης, την ανάδειξη περισσότερων κοινών πεδίων δράσης, αλλά και την ανάδειξη προτάσεων για την υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών. Επιπλέον, είναι σημαντικό να διευρυνθεί η πρόσβαση σε κοινωνικές δομές και υπηρεσίες προκειμένου να απευθύνεται στο σύνολο των οικογενειών, αλλά και να αυξηθούν οι διαθέσιμοι πόροι για την αποτελεσματική διαμόρφωση του στρατηγικού σχεδίου στήριξης των πολυτέκνων, καθώς και για τη στήριξη της ομαλής λειτουργίας των Συλλόγων Πολυτέκνων.

Οι προτάσεις που αποσκοπούν στην περαιτέρω βελτίωση των πολιτικών και των πρακτικών στήριξης των πολύτεκνων οικογενειών με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας του ερωτηματολογίου, που αποτυπώθηκαν παραπάνω, περιλαμβάνουν:

- Συνεργασία μεταξύ των Δήμων προκειμένου να υπάρχει επαρκής ενημέρωση για τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται σε άλλους Δήμους τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό (π.χ. με τη διοργάνωση συναντήσεων σε ετήσια βάση, όπου θα συζητούνται τα ζητήματα και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων,
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της Δημοτικής αρχής και των Συλλόγων Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ μέσα από κοινές εκδηλώσεις για την αναγνώριση των εμποδίων και των προτάσεων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, και
- Αύξηση των διαθέσιμων πόρων για μεγαλύτερο επί του πεδίου αποτύπωμα των πολιτικών για τις οικογένειες με παιδιά και την πραγματοποίηση δράσεων στήριξης των πολυτέκνων.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η αξιολόγηση της προόδου και της αποτελεσματικής εφαρμογής των δημογραφικών, οικογενειακών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων από τον εκάστοτε Δήμο και τους τοπικούς Συλλόγους Πολυτέκνων Οικογενειών, με τη μέτρηση και την καταγραφή της προόδου προς την επίτευξη των στόχων και των επιδιώξεων που έχουν τεθεί για τη στήριξη των πολύτεκνων οικογενειών. Προς την κατεύθυνση αυτή, κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης / συγκριτικής αξιολόγησης, προκειμένου τα μέρη κάθε Δήμου που εμπλέκονται στη στήριξη των οικογενειών και των πολυτέκνων ειδικότερα, να είναι σε θέση να συγκρίνουν πολιτικές, διαδικασίες και διεργασίες με τις αντίστοιχες άλλων Δήμων, καθώς και να παρακολουθούν την πορεία των δικών τους ενεργειών. Το σύστημα αυτό θα είναι

μέρος του Παρατηρητηρίου Δημογραφικών και Οικογενειακών Πολιτικών, που προτείνεται αναλυτικά στο τελευταίο κεφάλαιο της μελέτης.

Το σύστημα παρακολούθησης / συγκριτικής αξιολόγησης θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- τον εντοπισμό ευκαιριών για βελτίωση,
- τη διερεύνηση των λόγων για τους οποίους άλλοι Δήμοι σημειώνουν καλύτερες επιδόσεις στους στοχοθετημένους τομείς,
- την κατάρτιση σχεδίου βελτίωσης των επιδόσεων,
- την επανεξέταση των αποτελεσμάτων,
- τον προσδιορισμό περαιτέρω τομέων βελτίωσης.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης θα πρέπει να τίθενται στη διάθεση των Δήμων, της ΑΣΠΕ καθώς και των πολιτών, με τη δημοσίευσή τους σε επίσημα μέσα ή στον ιστότοπο του Δήμου και της ΑΣΠΕ, για την ενίσχυση της διαφάνειας των διαδικασιών, τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των φορέων του Δήμου και των πολιτών, αλλά και τη δυνατότητα συμμετοχής των πολιτών στη βελτίωση των πολιτικών στήριξης των οικογενειών με παιδιά και των πολυτέκνων.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Εισαγωγή

Στο Μέρος αυτό, επιχειρείται μία ενδεικτική καταγραφή καλών πρακτικών με αντίκτυπο στην οικογένεια, που έχουν ήδη εφαρμοστεί σε Δήμους στην Ελλάδα. Στόχος είναι η αναλυτική παρουσίασή τους και η αποτύπωση ιδεών που έχουν ήδη υιοθετηθεί και εφαρμοστεί σε περιοχές, νησιά, πόλεις, δήμους και χωριά στην Ελλάδα και αποτελούν πρωτότυπες και καινοτόμες δράσεις, που βοηθούν άμεσα ή έμμεσα την οικογένεια.

Στόχος των Δημοτικών αρχών πρέπει να είναι: η οικογενειακή πολιτική, η αξιοπρεπής διαβίωση των δημοτών, η υποστήριξή τους σε όλους τους τομείς της ζωής τους και η αναβάθμιση της καθημερινότητάς τους. Για το λόγο αυτό, οι Δήμοι συχνά υιοθετούν καινοτόμες δράσεις, τις λεγόμενες “καλές πρακτικές”, οι οποίες έχουν ως στόχο να βελτιώσουν την καθημερινότητα των πολιτών και το βιοτικό επίπεδο των οικογενειών μέσα στους δήμους κατοικίας.

Σύμφωνα με την Πανελλήνια Ένωση Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Κλεισθένης», ο όρος “καλή πρακτική” χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει μία δοκιμασμένη διαδικασία ή δράση που έχει αποδείξει στην πράξη ότι είναι περισσότερο αποτελεσματική από άλλες, όταν εφαρμόζεται σε συγκεκριμένες συνθήκες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει χαρακτηριστικά ότι:

«κύρια χαρακτηριστικά που καθιστούν μία πρακτική «καλή» είναι: η καινοτομία, η αποτελεσματικότητα, η βιωσιμότητα, η εύκολη αναπαραγωγή, η δυνατότητα μεταφοράς και πιο συγκεκριμένα η εφαρμογή σε διαφορετικό περιβάλλον από νέους χρήστες που θέλουν να την υιοθετήσουν».

Οι Καλές Πρακτικές των Δήμων που αναδεικνύονται στην παρούσα μελέτη και προέρχονται από την Ελλάδα, είναι μια δεξαμενή ιδεών, ώστε οι Δήμοι να αξιοποιήσουν την υφιστάμενη εμπειρία και να φέρουν άμεσο αποτέλεσμα σε δεδομένες τοπικές ανάγκες. Σε συνδυασμό με το υπόλοιπο υλικό της μελέτης μπορούν να εξελιχθούν σε περισσότερες στοχευμένες στην οικογένεια δράσεις με ευρύτερο και ουσιαστικότερο αποτύπωμα. Οι καλές πρακτικές που αναφέρονται παρακάτω και έχουν ήδη εφαρμοστεί σε δήμους της Ελλάδας, αφορούν στις παρακάτω ενότητες: οικονομική στήριξη, ψυχοκοινωνική στήριξη, υγεία και πρόληψη, εκπαίδευση, ψυχαγωγία, υπαίθριες δραστηριότητες, αστική κινητικότητα, κτιριακές υποδομές και τιμητικές διακρίσεις/βραβεύσεις/εκδηλώσεις.

Για λόγους ομαδοποίησης, οι καλές πρακτικές, κατηγοριοποιήθηκαν στους παρακάτω τρεις άξονες:

- Χρόνος (1^{ος} άξονας)
- Υπηρεσίες (2^{ος} άξονας)
- Χρηματο-οικονομικά (3^{ος} άξονας)

Από τις 46 πρακτικές που ακολουθούν: τέσσερις (4) εντάσσονται στον 1^ο άξονα (χρόνο), έξη (6) στο 2^ο άξονα (υπηρεσίες), και είκοσι (20) στον 3^ο άξονα (χρηματο-οικονομικά). Αξίζει να

σημειωθεί ότι κάποιες από αυτές που αναφέρθηκαν ανήκουν ταυτόχρονα σε δύο ή και στους τρεις άξονες ομαδοποίησης.

Η κατάταξη αυτή συνοψίζεται αναλυτικά στον τελευταίο πίνακα του Τέταρτου Μέρους.

4.2 Καταγραφή Καλών Πρακτικών

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	1
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Νέας Σμύρνης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσία (1 ^{ος} Πυλώνας: Ψυχοκοινωνική στήριξη παιδιών, εφήβων, γονέων και εκπαιδευτικών) 3 ^{ος} άξονας - Χρηματο-οικονομικά (2 ^{ος} Πυλώνας: Σχολικό Δεκατιανό) 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσία (3 ^{ος} Πυλώνας: Ασφάλιση Μαθητών/τριών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη/ Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Σχολική Κοινωνική Υπηρεσία
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ψυχοκοινωνική στήριξη παιδιών, εφήβων, γονέων και εκπαιδευτικών, Στήριξη οικονομικά ασθενέστερων οικογενειών με την ένταξή τους στο Πρόγραμμα του Σχολικού Δεκατιανού, Ασφάλιση μαθητών/τριών, που φοιτούν στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο Δήμο Νέας Σμύρνης.
ΚΟΣΤΟΣ	Συνεργασία του Δήμου με την ΚΟΙΝΣΕΠ Δημαρέτη
ΟΦΕΛΟΣ	Υποστήριξη σε Σχολική Κοινότητα, μαθητικό πληθυσμό, παιδιά και έφηβοι, γονείς και εκπαιδευτικούς, αντιμετώπιση ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, στήριξη ευάλωτων οικογενειών.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	Θετικά σχόλια, πολύ καλή συνεργασία με γονείς και εκπαιδευτικούς
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://neasmyrni.gr/programmata-koionikis-merimnas/scholiki-koινωνiki-yphresia/
ΣΧΟΛΙΟ	Ιδρύθηκε το 2016 και εποπτεύεται από το Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων και τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Αλληλεγγύης του Δήμου Νέας Σμύρνης. Αποτελεί μια συνεργασία του Δήμου με την ΚΟΙΝΣΕΠ Δημαρέτη στο πλαίσιο της ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας.

Τον Απρίλιο του 2016, το Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων, σύστησε τη δομή της Σχολικής Κοινωνικής Υπηρεσίας (ΣΚΥ), σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 194/2016 Απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου. Η ΣΚΥ δημιουργήθηκε στο πλαίσιο λειτουργίας

διαφόρων κοινωνικών δομών στα όρια του Δήμου Νέας Σμύρνης, καθώς και την υλοποίηση δράσεων και προγραμμάτων με συναφή αντικείμενα κοινωνικού – προνοιακού χαρακτήρα.

Τη Σχολική Κοινωνική Υπηρεσία στελεχώνουν 1 κοινωνικός/ή λειτουργός και 1 ψυχολόγος. Η πρόσληψη των υπαλλήλων πραγματοποιείται σε συνεργασία με την ΚΟΙΝΣΕΠ Δημαρέτη.

Η ΣΚΥ έχει ως επίκεντρο τη σχολική κοινότητα και λειτουργεί βάσει τριών κεντρικών πυλώνων:

- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη και ευαισθητοποίηση γονέων, μαθητών και εκπαιδευτικών
- Παροχή σχολικού δεκατιανού γεύματος για οικονομικά ευάλωτες οικογένειες
- Ασφάλιση ατυχημάτων για το παιδί στο σχολείο

Πώς φτάσαμε στη δημιουργία της Σχολικής Κοινωνικής Υπηρεσίας, Η όξυνση της κρίσης μέσα στην οικογένεια, οι μακρές λίστες αναμονής στους δημόσιους φορείς των κοινοτικών υπηρεσιών σχετικά με αιτήματα που αφορούν τα παιδιά, καθώς και το αίσθημα ανασφάλειας και άγχους για το τι μέλλει γενέσθαι, οδήγησαν σε αυξημένο αριθμό αιτημάτων από οικογένειες του Δήμου Νέας Σμύρνης για Κοινωνική και Ψυχολογική υποστήριξη.

Στα αιτήματα αυτά, παρατηρήθηκε μια γενικότερη αύξηση των εντάσεων στις οικογένειες, αδυναμία διαχείρισης των συγκρούσεων, καθώς και μια απορρύθμιση των σχέσεων μέσα στην οικογένεια, ιδίως μετά από καταστάσεις κρίσης (όπως, ανεργία, διαζύγιο, απώλειες, καταστάσεις αδιεξόδου και συνεχείς εκπτώσεις στις ποιοτικές προδιαγραφές του βιοτικού επιπέδου). Επιπλέον, πολλά από τα αιτήματα αφορούσαν τη γενικότερη ένδεια των νοικοκυριών με παιδιά, όπου υπάρχει δυσκολία κάλυψης αναγκών:

- α) υλικών (φαγητό, ρούχα, στέγαση, δαπάνες για επιμορφωτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς),
- β) συναισθηματικών (ασφαλές οικογενειακό περιβάλλον, γονεϊκή διαθεσιμότητα), και
- γ) κοινωνικών (δυνατότητα συμμετοχής σε ομαδικές εκδηλώσεις, δραστηριότητες, εκδρομές).

Παράλληλα, η αποσταθεροποίηση στο σχολικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο φοιτούν τα παιδιά, επέφερε αυξημένο αριθμό περιπτώσεων που παραπέμφθηκαν από τις σχολικές μονάδες.

Μέσα από τις συνθήκες αυτές, προέκυψε σαν επιτακτική ανάγκη η ΣΚΥ να στελεχωθεί από έναν Κοινωνικό Λειτουργό και μια Ψυχολόγο, οι οποίοι λειτουργούν ως πλαίσιο αναφοράς, στήριξης και δικτύωσης με δομές και υπηρεσίες.

Οι τρεις Κεντρικοί Πυλώνες της Σχολικής Κοινωνικής Υπηρεσίας:

1. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη και ευαισθητοποίηση γονέων, μαθητών και εκπαιδευτικών.

Ο πρώτος πυλώνας αφορά την ψυχοκοινωνική στήριξη μαθητών και των οικογενειών τους, καθώς και των εκπαιδευτικών με διαρκή συνεργασία μέσω συνεδριών (ατομικών και ομαδικών) και εκπαιδεύσεων, επιμορφώσεων, καταρτίσεων, μέσω του προγράμματος «Χτίζοντας γέφυρες μεταξύ σχολείου και οικογένειας».

Συγκεκριμένα, στόχος του προγράμματος είναι:

- Η γεφύρωση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων που αποτελούν οι μαθητές και οι οικογένειες τους και η πλαισίωση αυτών, με Κοινωνικά Προγράμματα και Δομές του Δήμου Νέας Σμύρνης.
- Η αντιμετώπιση περιπτώσεων κρίσης στο σχολικό περιβάλλον σε επίπεδο μαθητών γονέων και εκπαιδευτικών:
  - ✓ Σε επίπεδο μαθητών: αντιμετώπιση δυσκολιών προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον, βελτίωση συμπεριφοράς και βαθμού συμμετοχής στην τάξη, ενίσχυση κοινωνικών σχέσεων, δεξιοτήτων και συναισθηματικής ωριμότητας παιδιών, κ.ά.
  - ✓ Σε επίπεδο γονέων: βελτίωση της σχέσης γονέα – παιδιού, ενίσχυση γονεϊκού ρόλου, διαχείριση δυσκολιών (οριοθέτηση, δυσκολίες επικοινωνίας, διαχείριση συγκρούσεων, ενδοσχολική και ενδο-οικογενειακή βία, διαζύγιο, ζητήματα ψυχικής υγείας, κ.ά.).
  - ✓ Σε επίπεδο εκπαιδευτικών: κατανόηση και υποστήριξη μαθητών, ανταπόκριση σε τυχόν ιδιαίτερες ανάγκες τους (π.χ. πολιτισμικές, κοινωνικο-οικονομικές, μαθησιακές, κ.ά.), διαθεσιμότητα και υποστήριξη γονέων για τυχόν διευκρινήσεις ή/και ειδικές κατευθύνσεις ως προς τη μελέτη των μαθητών, κ.ά.
- Η ανεύρεση κατάλληλων πηγών υποστήριξης στην κοινότητα μέσω της δικτύωσης και συνεργασίας με κατάλληλα πλαίσια και φορείς.

Μορφές παρέμβασης: Η παρέμβαση έχει ολιστικό χαρακτήρα και αφορά:

- Την αξιολόγηση και εκτίμηση του προβλήματος/αναγκών.
- Τη συμβουλευτική υποστήριξη γονέων, μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών σε επίπεδο πρόληψης και διαχείρισης δυσκολιών (π.χ. παραβατική συμπεριφορά, δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο, σχολική άρνηση, οριοθέτηση και τρόποι διαχείρισης δυσλειτουργικών συμπεριφορών, δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις, δυσκολίες στην επικοινωνία, κ.ά.).
- Τη δικτύωση με κατάλληλες υπηρεσίες (π.χ. Κοινωνικό Παντοπωλείο, Κοινωνικό Φαρμακείο, Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης, κ.ά.).
- Διεκπεραίωση Εισαγγελικών Παραγγελιών από το Τμήμα Εισαγγελίας Ανηλίκων, διερευνώντας ενδεικτικά, τα παρακάτω:
  - ✓ Συνθήκες διαβίωσης οικογένειας (υγιεινή, καθαριότητα, καταλληλότητα χώρου και εξοπλισμού, θέματα ασφάλειας, είδη πρώτης ανάγκης, όπως φαγητό, ρουχισμός, θέρμανση, κ.ά.).
  - ✓ Ψυχοκοινωνικό ιστορικό, συμπεριλαμβανομένων των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων με σημαντικούς άλλους (κοινωνικές, φιλικές σχέσεις, ευρύτερο οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον, κ.ά.).
- Θέματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και κατάσταση υγείας παιδιού και οικογένειας
- Θέματα σταθερότητας και παροχής ασφάλειας από την οικογένεια και κάλυψη συναισθηματικών αναγκών των ανηλίκων, κ.ά.

- Τη διοργάνωση δράσεων – ομιλιών σε σχολικές μονάδες του Δήμου με συγκεκριμένη θεματολογία, με στόχο την ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών για ζητήματα ψυχικής υγείας.
- Τη διασύνδεση με την ευρύτερη Κοινότητα στο πλαίσιο της Τοπικής Ομάδας Προαγωγής Ψυχικής Υγείας (Τ.Ο.Π.Ψ.Υ.) μέσω δράσεων – ομιλιών.

Προϋποθέσεις Ένταξης στο Πρόγραμμα:

- Αποδεικτικό Κατοικίας ΔΕΚΟ (ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, Μισθωτήριο, κ.λπ.), που να πιστοποιεί ότι είναι κάτοικοι του Δήμου Νέας Σμύρνης.
- Έντυπο Συγκατάθεσης Γονέα-Κηδεμόνα / Υπεύθυνη Δήλωση, όπου θα δηλώνεται η συγκατάθεση των γονιών στη διαδικασία συμβουλευτικής, καθώς και το σχολείο φοίτησης του ανήλικου.

2. Παροχή σχολικού δεκατιανού γεύματος για οικονομικά ευάλωτες οικογένειες.

Ο δεύτερος πυλώνας αφορά την ενίσχυση των οικογενειών, που λόγω της οικονομικής κρίσης αδυνατούν να καλύψουν τη δαπάνη του δεκατιανού των παιδιών τους στο σχολείο, μέσα από την ανάπτυξη του προγράμματος «Σχολικό Δεκατιανό».

Συγκεκριμένα, παρέχεται δεκατιανό γεύμα σε μαθητές που φοιτούν σε σχολεία Α' βάθμιας και Β' βάθμιας Εκπαίδευσης του Δήμου Νέας Σμύρνης. Τα παιδιά-μαθητές σιτίζονται μέσω του σχολικού κυλικείου με προϊόντα διατροφής αξίας 1,80 ευρώ / σχολική ημέρα πλέον του νόμιμου Φ.Π.Α.. Το μικρογεύμα ενδεικτικά περιλαμβάνει: Σάντουιτς ή τυρόπιτα και χυμό. Αξίζει να σημειωθεί πως απαραίτητη είναι η σύναψη σύμβασης μεταξύ κυλικείου και εκάστοτε σχολικής μονάδας, γεγονός το οποίο είναι ανεξάρτητο από την Κοινωνική Υπηρεσία, αποτελεί δε προϋπόθεση, για την έναρξη και λειτουργία του προγράμματος.

Το πρόγραμμα «Σχολικό Δεκατιανό» λειτουργεί κάτω από την ομπρέλα της Σχολικής Κοινωνικής Υπηρεσίας από το σχολικό έτος 2016-2017 και καλύπτει περίπου 150 μαθητές ετησίως.

Προϋποθέσεις Ένταξης στο Πρόγραμμα:

- Αίτηση Ένταξης στο Πρόγραμμα Σίτισης Οικονομικά Αδύναμων Μαθητών του Δήμου Νέας Σμύρνης.

Ισχύουν οι προϋποθέσεις ένταξης στις δομές και τα προγράμματα Κοινωνικής Πολιτικής σύμφωνα με την από 25-5-2017, αρ. Απόφασης 135/2017 του Δημοτικού Συμβουλίου.

Σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος είναι δικαιούχος των Κοινωνικών Δομών, καλείται να το γνωστοποιήσει στην Αίτησή του.

Σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος δεν είναι δικαιούχος των Κοινωνικών Δομών, χρειάζεται να προσκομίσει επιπλέον το Ε9, καθώς και τα πρόσφατα εκκαθαριστικά σημειώματα της οικογένειάς του/της.

3. Ασφάλιση Ατυχημάτων για το παιδί στο σχολείο.

Ο τρίτος πυλώνας αφορά την έγκαιρη ιατροφαρμακευτική κάλυψη των παιδιών σε περίπτωση ατυχήματος στο σχολείο. Συγκεκριμένα, η ΣΚΥ κλήθηκε να αναπτύξει έναν τρίτο πυλώνα το Σεπτέμβριο του 2020, που έχει ως επίκεντρο την κάλυψη της ασφάλειας των παιδιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω ομαδικής ασφάλισης ατυχημάτων στο σχολείο, παρέχοντας πρωτίστως πρωτοβάθμια υγειονομική κάλυψη και φροντίδα στους μαθητές των δημόσιων σχολείων.

Το πρόγραμμα «Ασφάλιση ατυχημάτων για το παιδί στο σχολείο», καλύπτει την παραπάνω ανάγκη, ταυτόχρονα όμως, ανακουφίζει τους γονείς – κηδεμόνες από το άγχος και την αγωνία που βιώνουν (πολύωρη αναμονή σε επείγοντα νοσοκομείου, έξοδα διαγνωστικών εξετάσεων και αποκατάστασης, η απαραίτητη φυσιοθεραπεία, κ.λπ.).

Να σημειωθεί εδώ ότι μέσω του ομαδικού προγράμματος ασφάλισης ατυχημάτων στο σχολείο, καλύπτονται οι μαθητές: κατά την ώρα των μαθημάτων – διαλειμμάτων – εκδρομών και σχολικών εκδηλώσεων, και κατά τη διάρκεια ολόημερου σχολείου, πάντα με την επίβλεψη των αρμοδίων για το θέμα αυτό οργάνων (δασκάλων, καθηγητών, νηπιαγωγών), καθώς και μία (1) ώρα πριν (κατά τη μετάβαση) και μία (1) ώρα μετά (κατά την επιστροφή στην κατοικία τους).

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	2
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Νέας Σμύρνης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας – Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Γραφείο Υποστήριξης τις Οικογένειας
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Με τη σύσταση του Γραφείου Υποστήριξης τις Οικογένειας δημιουργείται ένα Σημείο Πληροφόρησης και Διασύνδεσης για τις Οικογένειες.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Ολιστική Προσέγγιση Οικογένειας με παράλληλη ενημέρωση κάθε ενδιαφερόμενου για ό,τι μπορεί να δικαιούται στο Δήμο.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://neasmyrni.gr/grafeio-yposthriksis-oikogeneias/
ΣΧΟΛΙΟ	Καινοτόμα πρωτοβουλία με στόχο την ολιστική προσέγγιση της οικογένειας.

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης, πρωτοπορώντας, δημιούργησε το Γραφείο Υποστήριξης της Οικογένειας (Reference Point for Family- R.P.F / «Family Unity – For U») με σκοπό την ανάπτυξη και υλοποίηση ολικής στρατηγικής προσέγγισης για την οικογένεια.

Μέσω αυτού οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα πληροφόρησης για όλες τις δέσμες ενεργειών του

Δήμου Νέας Σμύρνης προς την οικογένεια, με γνώμονα την έγκυρη ενημέρωση τους και τη σωστή δικτύωση με όλες τις δημοτικές υπηρεσίες – πρώτα της κοινωνικής πολιτικής και ακολούθως με κάθε άλλη παροχή του Δήμου. Μέσα από την ανάπτυξη της παρούσας στρατηγικής με τη σύσταση του Γραφείου Υποστήριξης Οικογένειας δημιουργείται ένα Σημείο Πληροφόρησης και διασύνδεσης για τις Οικογένειες.

Εκδόθηκε σχετική απόφαση, η οποία περιγράφει τη σύσταση του Γραφείου Υποστήριξης Οικογένειας, το οποίο συντονίζεται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Αλληλεγγύης. Δημιουργήθηκε λογότυπο καθώς και βίντεο για την ενημέρωση των πολιτών.

Παράλληλα, έχουν γίνει οι απαραίτητες ενέργειες και ο Δήμος Νέας Σμύρνης εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φιλικών προς την Οικογένεια Δήμων της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων.

Η οικογένεια αποτελεί το πιο ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας. Η οικογένεια είναι οι γονείς και τα παιδιά τους, οι γονείς και οι γονείς τους. Για αυτό και η μεγάλη οικογένεια του Δήμου Νέας Σμύρνης, αγκαλιάζει τις οικογένειες της πόλης.

Στόχος είναι η μετάβαση από την κοινωνική φροντίδα στην κοινωνική συνοχή!

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	3
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Νέας Σμύρνης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Τοπική Ομάδα Προαγωγής Ψυχικής Υγείας - ΤΟΠΨΥ και Τοπική Ομάδα Φορέων Ψυχικής Υγείας
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Συστάθηκε με σκοπό να συμπληρώσει τα «κενά» όλων των υπηρεσιών, με στόχο να λαμβάνουν οι πολίτες όσο το δυνατόν πληρέστερη κάλυψη των ψυχοκοινωνικών τους αναγκών και έχει ως στόχο την παροχή υπηρεσιών ενημέρωσης, συμβουλευτικής, πρόληψης, παρέμβασης και αποκατάστασης.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Παροχή δωρεάν υπηρεσιών ενημέρωσης, παρακολούθησης δράσεων για θέματα ψυχικής υγείας, πρόληψης, έγκαιρης παρέμβασης και άμεσης συμβουλευτικής υποστήριξης ατόμων σε ψυχοκοινωνικά θέματα που τα απασχολούν.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://neasmyrni.gr/topsi/
ΣΧΟΛΙΟ	Βασίζεται στη δημιουργία δικτύου και στην καλή συνεργασία τοπικών φορέων ψυχικής υγείας με στόχο την ψυχοκοινωνική υποστήριξη του ατόμου.

Η Τοπική Ομάδα Προαγωγής Ψυχικής Υγείας (Τ.Ο.Π.Ψ.Υ.) λειτουργεί από το 2016 και απαρτίζεται από φορείς της Νέας Σμύρνης, που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με θέματα ψυχικής υγείας παρέχοντας υπηρεσίες σε επίπεδο ενημέρωσης, πρόληψης, έγκαιρης παρέμβασης, θεραπείας και αποκατάστασης. Συστάθηκε με σκοπό να συμπληρώσει τα «κενά» όλων

των υπηρεσιών, με στόχο να λαμβάνουν οι πολίτες όσο το δυνατόν πληρέστερη κάλυψη των ψυχοκοινωνικών τους αναγκών.

Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών είχε, εκτός από οικονομικές, κοινωνικές και ψυχικές συνέπειες σε όλους μας. Διαταράχτηκαν οι διαπροσωπικές σχέσεις, διασπάστηκε ο κοινωνικός ιστός, διασαλεύτηκε η ενδοοικογενειακή ισορροπία, με αποτέλεσμα να υπάρχει έντονο άγχος,

να κλείνονται οι πολίτες στον εαυτό τους και να επιζητούν την απομόνωση. Στο πλαίσιο της προσπάθειας να στηριχθούν οι δημότες και οι κάτοικοι με ένα δίκτυ κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, δημιουργήθηκε στο Δήμο Νέας Σμύρνης ένας πρωτότυπος σύγχρονος κοινωνικός θεσμός, η Τοπική Ομάδα Προαγωγής Ψυχικής Υγείας (Τ.Ο.Π.Ψ.Υ.).

Το Τ.Ο.Π.Ψ.Υ. απαρτίζεται από φορείς που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με θέματα ψυχικής υγείας παρέχοντας υπηρεσίες στο επίπεδο της πρόληψης, της θεραπείας και της αποκατάστασης στα όρια του Δήμου Νέας Σμύρνης. Λειτουργεί ως ομάδα ενημέρωσης και έγκαιρης παρέμβασης σε διάφορα περιστατικά. Επίσης, ευαισθητοποιεί τους πολίτες με ομιλίες, ημερίδες και προβολές ταινιών.

Μέσα από τη συνεργασία στοχεύει να καλύπτει όσο το δυνατόν πληρέστερα τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες των δημοτών και των κατοίκων. Λειτουργεί στο πλαίσιο της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου Νέας Σμύρνης, που αποτελεί την υπηρεσία αναφοράς για συμβουλευτική βοήθεια και ψυχολογική στήριξη.

Τα μέλη της ομάδας έως τώρα είναι:

- Η Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου
- Η Σχολική Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου
- Το Κέντρο Κοινότητας του Δήμου
- Το Γραφείο Πρόληψης και Κοινωνικής Φροντίδας του Δήμου
- Το Κέντρο Πρόληψης «Ήλιος»
- Το Κέντρο Ημέρας Ενηλίκων για την παρακολούθηση των ψυχικά ασθενών που διαβιούν στην κοινότητα της Εταιρίας Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας
- Το Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων Νέας Σμύρνης (ΚΟΚΕΨΥΠΕ)
- Το Κέντρο Ημέρας για τη Φροντίδα της Ψυχικής Υγείας της Γυναίκας (περιγεννητικές ψυχικές διαταραχές) – ΑμΚΕ Φαιναρέτη
- Το Συμβουλευτικό – Θεραπευτικό Κέντρο Ημέρας για Ενήλικες με Ψυχικές Διαταραχές «Άνοδος», του Φορέα Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας «ΑΝΟΔΟΣ»
- Το Συμβουλευτικό – Θεραπευτικό Κέντρο Ημέρας για Ενήλικες με Ψυχικές Διαταραχές «Ανέλιξη», του Φορέα Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας «Ξένιος Ζευς»
- Το Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παγκρατίου – Τμήμα Ενηλίκων

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	4
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αγίας Βαρβάρας & Κορυδαλλού
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος & 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη/ Εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Τράπεζα Χρόνου για παροχή και ανταλλαγή υπηρεσιών
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Αποτελεί ένα κοινωνικό δίκτυο παροχής και ανταλλαγής υπηρεσιών μεταξύ των ανθρώπων χωρίς τη μεσολάβηση του χρήματος. Στο δίκτυο αυτό αξία έχει ο ΧΡΟΝΟΣ που διαθέτει το κάθε μέλος ή που του διαθέτουν. Βασική αρχή στη λειτουργία της Τράπεζας είναι ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να προσφέρουν κάτι μικρότερο ή μεγαλύτερο, χρήσιμο στον συνάνθρωπό τους.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Επωφελήθηκαν πολίτες και κυρίως μαθητές μέσω του Κοινωνικού Φροντιστηρίου. Όλα αυτά πραγματοποιούνται χωρίς κόστος. Στόχος είναι η αλληλεγγύη και η κάλυψη αναγκών.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://agiavarvara.gr/trapeza-chronou-tou-dimou-agias-varvaras/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία που ενισχύει τον εθελοντισμό, την αλληλεγγύη και την ενότητα των πολιτών.

Η Τράπεζα Χρόνου του Δήμου Αγίας Βαρβάρας – Κορυδαλλού συμπληρώνει 1 χρόνο λειτουργίας από τη σύμπραξη των δήμων Αγίας Βαρβάρας, Κορυδαλλού και του "ΟΜΙΛΟΥ UNESCO ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ". Στηρίχθηκε στη μαγιά της πρώτης πανελλαδικά Τράπεζας Χρόνου σε επίπεδο Δήμου, της «Τράπεζας Χρόνου του Δήμου Αγίας Βαρβάρας», που δημιουργήθηκε το 2011 μέσα από το πρόγραμμα «Πανευρωπαϊκό Έτος για την Καταπολέμηση της Φτώχειας 2010».

Η διαδημοτική πια Τράπεζα Χρόνου εμπλουτίστηκε με νέα μέλη που της προσέδωσαν μια μεγαλύτερη δυναμική. Μέχρι σήμερα στην Τράπεζα Χρόνου Δήμων Αγίας Βαρβάρας και Κορυδαλλού, έχουν ανταλλαχθεί 258 ώρες.

Βασικό ενδιαφέρον των μελών είναι για υπηρεσίες εκπαίδευσης σε νέες τεχνολογίες, ξένες γλώσσες, μελέτη σχολικών μαθημάτων, ψυχοθεραπεία, μικροεπισκευές σπιτιού και αισθητική περιποίηση. Η σημαντικότερη όμως προσφορά των μελών της Τράπεζας Χρόνου ήταν στη λειτουργία του Κοινωνικού Φροντιστηρίου για μαθητές με χαμηλή σχολική απόδοση, από οικογένειες σε οικονομική αδυναμία, που δεν μπορούν να υποστηρίξουν τη σχολική μελέτη των παιδιών τους.

Μέσα από τη συμμετοχή τους στο «Κοινωνικό Φροντιστήριο» τα μέλη της Τράπεζας, νέοι και συνταξιούχοι εκπαιδευτικοί, μπόρεσαν να βοηθήσουν τους μαθητές αυτούς να βελτιώσουν σημαντικά την απόδοσή τους στην τάξη και τους βαθμούς τους, όπως έχουν επισημάνει και αναγνωρίσει οι δάσκαλοι των παιδιών. Ειδικά για το Δήμο Αγίας Βαρβάρας, δεχόμαστε συμμετοχές από κάθε ενδιαφερόμενο που μπορεί να προσφέρει δωρεάν τον χρόνο του:

- στα καλοκαιρινά προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών του Δήμου Αγίας Βαρβάρας (γυμναστές, κοινωνικοί επιστήμονες, παιδαγωγοί, απόφοιτοι θεατρικών σπουδών κ.α.), και

- στο Κοινωνικό Φροντιστήριο.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΡΟΝΟΥ είναι ο κεντρικός διαχειριστής που ρυθμίζει και διευκολύνει την προσφορά και τη ζήτηση υπηρεσιών μεταξύ των μελών της. Κεντρικό θέμα είναι το ακόλουθο: Τι μπορείς να προσφέρεις, Τι μπορείς να ζητήσεις,

Οποιαδήποτε υπηρεσία από μαθήματα και μικροεπισκευές στο σπίτι μέχρι να σου κοντύνει κάποιος ένα παντελόνι, να σου μεταφράσει μία σελίδα στα ελληνικά που τη χρειάζεσαι για την εργασία της σχολής σου, να σου πλέξει ένα πουλόβερ, να σε βοηθήσει με τα ψώνια της λαϊκής, να σου συνδέσει ξανά το internet στο υπολογιστή κ.ά.

Υπάρχουν όμως κάποιοι περιορισμοί στην προσφορά και στη ζήτηση, ώστε να μην προωθούνται πελατειακές σχέσεις μεταξύ των μελών, π.χ. μπορείς να ζητήσεις κάποιον να σου επισκευάσει μία χαλασμένη βρύση, δεν μπορείς όμως να ζητήσεις ολόκληρη υδραυλική εγκατάσταση. Αυτό ρυθμίζεται μέσω της ελάχιστης πίστωσης χρόνου από την Τράπεζα Χρόνου.

Η Τράπεζα Χρόνου έχει ήδη 29 μέλη μέσα στις πρώτες 20 ημέρες λειτουργίας της. Ορισμένες από τις υπηρεσίες που έχουν δηλώσει τα μέλη στην προσφορά και στη ζήτηση είναι: Μαθήματα, σχολική μελέτη μαθητών, μικροεπισκευές σπιτιού, φροντίδα σπιτιού, βοήθεια στις συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες.

Σημαντικό στη λειτουργία της Τράπεζας Χρόνου είναι η δυνατότητα που προσφέρει στα μέλη της να αξιοποιήσουν άτυπα ταλέντα, δεξιότητες, χόμπυ, π.χ. ένα μέλος που η μητρική της γλώσσα είναι τα Αγγλικά προσφέρεται να παρέχει προφορική εξάσκηση στα Αγγλικά σε άτομα που δίνουν εξετάσεις.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	5
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αμαρουσίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας - Χρηματοοικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη/Υγεία
ΘΕΜΑ	“ΤΗΛΕΦΡΟΝΤΙΔΑ” - 24/ΩΡΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΤ’ ΟΙΚΟΝ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ – ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Η “Τηλεφροντίδα” είναι η παροχή 24ωρης φροντίδας σε ευπαθείς ομάδες για την αποφυγή άλλων κοστοβόρων υπηρεσιών. Ορίζεται ένα σύστημα αισθητήρων, οι οποίοι επιβλέπουν το περιβάλλον (εντός και εκτός οικίας), τη συμπεριφορά και την καθημερινή δραστηριότητα ενός ανθρώπου με σκοπό τον άμεσο εντοπισμό και την έγκαιρη αντιμετώπιση περιπτώσεων στις οποίες χρειάζεται βοήθεια. Το σύστημα Τηλεφροντίδας στο Δήμο Αμαρουσίου έχει ως βάση μια κεντρική μονάδα, η οποία επικοινωνεί με το κέντρο διαχείρισης επειγόντων περιστατικών (εφεξής ΚΔΕΠ) αναλογικά ή ψηφιακά μέσω δικτύων.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Τα ευρήματα από όλες τις μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε χώρες της Ε.Ε. συναινούν στο ότι εκτός από τα οφέλη για το χρήστη στο επίπεδο της υγείας και της ασφάλειας, η στοχευμένη χρήση σε μεγάλη κλίμακα μπορεί επίσης να προσφέρει οικονομικά οφέλη στον ίδιο, την οικογένεια, αλλά και στις κρατικές δομές (μείωση δαπανών). Μπορεί να αποφέρει στους δήμους εξοικονόμηση δαπανών από 7,4% έως 19,4% του προϋπολογισμού κοινωνικής πρόνοιας για ηλικιωμένους.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	Αίσθηση ασφάλειας, μείωση άγχους, έγκαιρη και ορθή αντιμετώπιση επειγόντων περιστατικών ή ατυχημάτων.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://observatory.sustainablegreece2020.com/gr/practice/thlefrontida-24wrhs-parakoloy8hshs-kai-yposthrikshs-katoikon.1439.html
ΣΧΟΛΙΟ	Αξιόλογη καινοτομία για τη στήριξη ηλικιωμένων και την ανακούφιση των οικογενειών τους.

Ως “Τηλεφροντίδα” ορίζεται ένα σύστημα αισθητήρων, οι οποίοι επιβλέπουν το περιβάλλον (εντός και εκτός οικίας), τη συμπεριφορά και την καθημερινή δραστηριότητα ενός ανθρώπου με σκοπό τον άμεσο εντοπισμό και την έγκαιρη αντιμετώπιση περιπτώσεων στις οποίες χρειάζεται

βοήθεια. Απευθύνεται κυρίως σε ανθρώπους οι οποίοι ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες όπως ηλικιωμένοι και άτομα που πάσχουν από χρόνια προβλήματα υγείας.

Βασικός σκοπός της εγκατάστασης του συστήματος Τηλεφροντίδας στο Δήμο Αμαρουσίου είναι να δημιουργήσει τις απαραίτητες συνθήκες για τη χρονική παράταση της διαμονής στο σπίτι και την ανεξάρτητη διαβίωση ανθρώπων που χρήζουν βοήθειας συμβάλλοντας κατ' επέκταση στην καθυστέρηση ή ακόμα και την αποφυγή της ανάγκης παροχής περισσότερο κοστοβόρων υπηρεσιών.

Το σύστημα Τηλεφροντίδας στο Δήμο Αμαρουσίου έχει ως βάση μια κεντρική μονάδα, η οποία επικοινωνεί με το κέντρο διαχείρισης επειγόντων περιστατικών (εφεξής ΚΔΕΠ) αναλογικά ή ψηφιακά μέσω δικτύων GSM, GPRS, σταθερής, κινητής και VoiP τηλεφωνίας.

Το ΚΔΕΠ λειτουργεί αδιάκοπα και δέχεται τα αυτοματοποιημένα σήματα των αισθητήρων και τις κλήσεις των χρηστών. Η κεντρική μονάδα συνδέεται με ραδιοπομπούς κλήσης έκτακτης ανάγκης (συσκευές σήμανσης κινδύνου), οι οποίες συνδέονται ασύρματα (σε συχνότητες αποκλειστικής χρήσης συστημάτων τηλεφροντίδας) με τη μονάδα επικοινωνίας, η οποία σε περίπτωση σήμανσης κινδύνου μεταδίδει στο λογισμικό του ΚΔΕΠ απαραίτητες τεχνικές πληροφορίες (όπως, ταυτότητα μονάδας, αναγνώριση της συσκευής η οποία σηματοδότησε τον κίνδυνο κ.ά.), ενώ ταυτόχρονα πραγματοποιεί άμεση κλήση παρέχοντας τη δυνατότητα αμφίδρομης φωνητικής επικοινωνίας (σε ανοιχτή ακρόαση).

Οι συσκευές σήμανσης κινδύνου φέρονται από το χρήστη είτε στον καρπό -σαν ρολόι- ή στο λαιμό – σαν κρεμαστό και η διεπαφή τους αποτελείται από τουλάχιστον 1 πλήκτρο κλήσης βοήθειας και ενδεικτικές λυχνίες. Ο χρήστης συνεπώς, σε οποιαδήποτε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, απειλής ή κινδύνου, πιέζοντας το πλήκτρο της συσκευής μπορεί να καλεί σε βοήθεια και να έρχεται σε επαφή με το ΚΔΕΠ, χωρίς να χρειαστεί οποιαδήποτε άλλη περίπλοκη πνευματική ή σωματική ενέργεια από μέρους του. Οι συσκευές επίσης έχουν τη δυνατότητα ανίχνευσης πτώσης του φέροντα και αυτόματης κλήσης προς το ΚΔΕΠ ακόμη και αν ο χρήστης αδυνατεί να πιέσει το πλήκτρο μόνος του.

Η λειτουργία της υπηρεσίας επιτυγχάνεται με τους χειριστές του ΚΔΕΠ να ανταποκρίνονται σε περίπτωση κλήσης έκτακτης ανάγκης καλώντας ανάλογα με τη φύση του περιστατικού την απαραίτητη υπηρεσία άμεσης επέμβασης ή τους φροντιστές του χρήστη. Σε οποιαδήποτε περίπτωση, η επικοινωνία του χρήστη με το χειριστή του ΚΔΕΠ είναι αμφίδρομη και σε ανοιχτή ακρόαση, μέσω της κεντρικής μονάδας. Ο χειριστής μέσω του εξειδικευμένου λογισμικού αποκτά πρόσβαση σε σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την κλήση, όπως π.χ. από ποιόν αισθητήρα προέκυψε αυτή. Ως αποτέλεσμα, μπορεί να δράσει άμεσα, αφού έχει σχηματίσει εικόνα για το τι συμβαίνει στο χρήστη ακόμη και αν εκείνος αδυνατεί να επικοινωνήσει.

Τα οφέλη για τα άτομα που χρησιμοποιούν την υπηρεσία είναι ιδιαίτερα χρήσιμα και κρίσιμα. Τα συστήματα τηλεφροντίδας χρησιμοποιούνται με επιτυχία στις περισσότερες χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης, στις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία για περισσότερα από 40 χρόνια.

Η ευρεία υιοθέτηση των συστημάτων τηλεφροντίδας από τις κοινωνικές υπηρεσίες στις οποίες είναι διαθέσιμα, καθώς και οι προσπάθειες των αντίστοιχων κρατών για την προώθηση της χρήσης τους, οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι προσφέρουν πολλαπλά οφέλη. Τα ευρήματα από όλες τις μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε χώρες της Ε.Ε. συναινούν στο ότι εκτός από τα οφέλη για το χρήστη στο επίπεδο της υγείας και της ασφάλειας, η στοχευμένη χρήση σε μεγάλη κλίμακα μπορεί επίσης να προσφέρει οικονομικά οφέλη στον ίδιο, την οικογένεια, αλλά και στις κρατικές δομές. Σύμφωνα με στοιχεία πρόσφατων ερευνών αυτό σταδιακά φαίνεται πως προκύπτει από παράγοντες όπως, η μείωση της χρήσης υπηρεσιών άμεσης βοήθειας και η μείωση των εισαγωγών στα τμήματα επειγόντων περιστατικών, η μείωση στις αυτόβουλες εισαγωγές στα νοσοκομεία και των ημερών νοσηλείας, η μείωση της δαπάνης των ασφαλιστικών ταμείων, η μείωση του δείκτη θνησιμότητας. Τα οικονομικά οφέλη που εντοπίσαμε όσον αφορά στην οικογένεια και στο χρήστη, προκύπτουν σε μεγάλο βαθμό από την παράταση του χρόνου ανεξάρτητης διαβίωσης του ηλικιωμένου στην οικία του. Ως αποτέλεσμα μπορεί να παραταθεί σημαντικά η ανάγκη για οικιακή φροντίδα ή διαμονή σε κάποια Μονάδα Φροντίδας Ηλικιωμένων.

Σε ψυχολογικό επίπεδο, οι υπηρεσίες τηλεφροντίδας δημιουργούν στο χρήστη, αλλά και στην οικογένεια του την αίσθηση της ασφάλειας, τη μείωση του άγχους, και την αύξηση της αυτοπεποίθησης του ιδίου, ώστε να έχουμε ως επιθυμητό αποτέλεσμα, την αύξηση της καθημερινής σωματικής δραστηριότητας και ως εκ τούτου τη συνολική βελτίωση της υγείας του. Στο Δήμο Αμαρουσίου, η χρήση του Συστήματος Τηλεφροντίδας προσφέρει την πρωτοποριακή για τα Ελληνικά δεδομένα δυνατότητα παροχής ουσιαστικής και άμεσης βοήθειας στο χρήστη σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και αυτό θεωρείται ως ένα καινοτόμο επίτευμα. Παράλληλα, δίνεται η δυνατότητα στο Δήμο να παρέχει μια συνεχόμενη και 24ωρη υποστήριξη στο σπίτι, προσαρμοσμένη στις ανάγκες του χρήστη.

Η δράση αυτή απευθύνεται σε ένα τμήμα του πληθυσμού, το οποίο έχει πληγεί σημαντικά από την οικονομική κρίση και αντιμετωπίζει αντικειμενικές δυσκολίες πρόσβασης σε σημαντικές πληροφορίες και προσαρμογής στη χρήση νέων τεχνολογιών σε τομείς που επηρεάζουν την καθημερινότητα του σε μεγάλο βαθμό. Οι άνθρωποι αυτοί βιώνουν στην ουσία έναν ακούσιο κοινωνικό αποκλεισμό, ο οποίος μπορεί να καταπολεμηθεί με τις δυνατότητες που μας προσφέρει η τεχνολογία της τηλεφροντίδας.

Με δεδομένο πως οι άνθρωποι άνω των 65 ετών αρχίζουν να παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες πτώσης μέσα στο σπίτι, πιθανότητες οι οποίες αγγίζουν το 50% μετά τα 80 έτη και οι πτώσεις αυτές αποτελούν την πρώτη αιτία θανάτου από ατύχημα στους ηλικιωμένους, όπως επίσης και με δεδομένη την πιθανότητα τραυματισμού ή έστω τη δυσκολία μετακίνησης ως αποτέλεσμα μιας πτώσης και το γεγονός ότι ο ηλικιωμένος βιώνει καθημερινά το άγχος και το φόβο ενός ατυχήματος περιορίζοντας την καθημερινή τους δραστηριότητα για να μην τους ξανασυμβεί κάποιο ατύχημα, η ύπαρξη ενός εύκολου τρόπου κλήσης βοήθειας με μια κίνηση, η

δυνατότητα ανίχνευσης περιβαλλοντικών κινδύνων, πτώσης και αυτόματης ειδοποίησης του ΚΔΕΠ, δημιουργεί αίσθηση ασφάλειας και αυτοπεποίθησης στο χρήστη.

Με την υπηρεσία της τηλεφροντίδας, ο χρήστης σταδιακά αναπτύσσει ένα αίσθημα ανεξαρτησίας και ελέγχου της καθημερινότητας του παρατείνοντας το χρόνο ανεξάρτητης διαβίωσης του και μεταθέτοντας την ανάγκη για οικιακή φροντίδα ή διαμονή σε κάποια Μονάδα Φροντίδας Ηλικιωμένων στο μέλλον. Ο άνθρωπος γίνεται συνεπώς περισσότερο δραστήριος, γεγονός το οποίο εξ' ορισμού βελτιώνει την πνευματική και σωματική του υγεία.

Υπάρχει άμεσο και εμφανές όφελος στα μέλη της οικογένειας, οι οποίοι μοιράζονται τους φόβους, τις ανησυχίες και πολλές φορές τα οικονομικά βάρη του ανθρώπου τους. Αναλόγως μοιράζονται και όλα τα ευεργετικά αποτελέσματα της τηλεφροντίδας.

Σε επίπεδο υγείας ο χρήστης επωφελείται από την ταχύτητα ειδοποίησης των κατάλληλων αρχών σε περίπτωση τραυματισμού ή κινδύνου. Με τη διαδικασία αυτή τηρείται και ο χρυσός κανόνας της γρήγορης ιατρικής αντιμετώπισης ενός τραυματισμού, με τον οποίο αυξάνονται σε μεγάλο βαθμό οι πιθανότητες επιβίωσης του θύματος και μειώνεται ο χρόνος αποθεραπείας και οι μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες για την υγεία του. Ως εκ τούτου προκύπτει σημαντικό οικονομικό όφελος για το χρήστη και την οικογένειά του. Ο Δήμος Αμαρουσίου έχει ήδη ενεργοποιήσει ραδιοπομπούς κλήσης έκτακτης ανάγκης με τις αντίστοιχες κεντρικές μονάδες και τους έχει διαθέσει στους πολίτες που το έχουν ανάγκη.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	6
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Χαλανδρίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας – Υπηρεσία
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Δια ζώσης εξυπηρέτηση στα ΚΕΠ κωφών και βαρήκων στη νοηματική γλώσσα.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Τέσσερις υπάλληλοι των ΚΕΠ του Δήμου Χαλανδρίου εκπαιδεύτηκαν για 2 χρόνια στη νοηματική προκειμένου να μπορούν να εξυπηρετήσουν επαρκώς πολίτες κωφούς και βαρήκοους.
ΚΟΣΤΟΣ	-
ΟΦΕΛΟΣ	Η επίδραση στους ανθρώπους που εξυπηρετήθηκαν ήταν ιδιαίτερα θετική και όσοι εξυπηρετήθηκαν μια φορά ξαναπήγαν και πάλι.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	Άρση στερεοτύπων, ισότιμη υποστήριξη ατόμων με προβλήματα ακοής.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://observatory.sustainablegreece2020.com/gr/practice/dia-zwshs-eksyphrethsh-sth-nohmatikh-sta-kep-toy-dhmoy-xalan.2285.html
ΣΧΟΛΙΟ	Η συγκεκριμένη δράση θεωρείται πράξη υψηλού συμβολισμού και αξίας, καθότι άρει τις κοινωνικές ανισότητες για τους ανθρώπους με αναπηρία που προκύπτουν εξαιτίας της έλλειψης υποδομών και θέτει τις βάσεις για μια διαφορετική αυτοδιοίκηση με ανθρώπινο πρόσωπο.

Στόχος της πρωτοβουλίας είναι να μπορούν να εξυπηρετηθούν κωφοί και βαρήκοοι πολίτες, που έως τώρα ήταν αποκλεισμένοι από την πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες. Η βελτίωση της επικοινωνίας με τους ανθρώπους αυτούς αποτελεί το κλειδί για μια νέα κοινωνική πραγματικότητα καθολικά προσβάσιμη για όλους.

Έπειτα από ειδική εκπαίδευση από την ομοσπονδία κωφών, η οποία κράτησε δύο (2) χρόνια, τέσσερις υπάλληλοι των ΚΕΠ πήραν τα διπλώματά τους στη νοηματική. Οι ίδιοι περιέγραψαν ως πολύ σημαντική, αλλά και συγκινητική την εμπειρία που αποκόμισαν από την εκμάθηση της νοηματικής. Οι διαπιστευμένοι υπάλληλοι έπειτα από την παραλαβή των πτυχίων τους από την Ομοσπονδία ξεκίνησαν τη δια ζώσης εξυπηρέτηση των μη ακούοντων με μεγάλη χαρά, καθώς όπως επισήμαναν και οι ίδιοι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε όλους τους πολίτες.

Οι πολίτες με προβλήματα ακοής μπορούν να εξυπηρετούνται πλέον στα δύο από τα τέσσερα ΚΕΠ του Χαλανδρίου: στο Κεντρικό ΚΕΠ Χαλανδρίου & στο ΚΕΠ στο Σταθμό Μετρό Χαλανδρίου.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	7
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Παλαιού Φαλήρου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Εκπαίδευση/ Ψυχαγωγία
ΘΕΜΑ	“Τα βιβλία έρχονται σπίτι σας”
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Η υπηρεσία του Δήμου Παλαιού Φαλήρου, έφερε το βιβλίο στο σπίτι των πολιτών, αφού είχε προηγηθεί συνεννόηση για την ημέρα και ώρα και με όλα τα μέτρα ασφαλείας για τους εργαζομένους στο Δήμο.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Συνέχιση της επαφής των πολιτών με τα βιβλία, ενίσχυση της φιλαναγνωσίας, θετική και εποικοδομητική δραστηριότητα για τις οικογένειες, ειδικά την περίοδο που παρέμεναν στο σπίτι λόγω της πανδημίας.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://libpfaliro.openabekt.gr/ Για επικοινωνία και πληροφορίες: vivliothiki.dpf@palaiofaliro.gr
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία εν μέσω πανδημίας που ενισχύει την ενασχόληση με τα βιβλία.

Ο Δήμος Παλαιού Φαλήρου και οι Δημοτικές Βιβλιοθήκες του δεν έπαψαν ποτέ, ακόμη και στην περίοδο των περιορισμών, να αφουγκράζονται τις ανάγκες των ανθρώπων, να πιστεύουν στον πολιτισμό και τη δύναμη της φιλαναγνωσίας.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ενώ όλα τα βιβλιοπωλεία και οι δημοτικές βιβλιοθήκες παρέμεναν κλειστά για το κοινό, ο Δήμος Παλαιού Φαλήρου παρέμεινε ανοιχτός στην ανθρώπινη επικοινωνία. Ως φορέας πολιτισμού του Δήμου μας, η Βιβλιοθήκη συνέχισε τις εργασίες της σε όλα τα επίπεδα, εκτός αυτών που απαιτούν φυσική παρουσία του κοινού, δηλαδή του δανεισμού και των υπηρεσιών αναγνωστηρίου. Η υπηρεσία του Δήμου Παλαιού Φαλήρου, έφερε το βιβλίο στο σπίτι των πολιτών, αφού είχε προηγηθεί συνεννόηση για την ημέρα και ώρα και με όλα τα μέτρα ασφαλείας για τους εργαζομένους στο Δήμο.

Όπως ανακοίνωσε, η Υπεύθυνη των Δημοτικών Βιβλιοθηκών, η υπηρεσία ξεκίνησε από την Πέμπτη 14/5/2020. Το προσωπικό συνέχισε να λειτουργεί μέσω τηλεργασίας και με σύμμαχο τις αναπτυγμένες cloud υπηρεσίες του ολοκληρωμένου συστήματος υπηρεσιών βιβλιοθήκης #openABEKT του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης. Το προσωπικό συνέχισε απρόσκοπτα και τον εμπλουτισμό του Καταλόγου της Βιβλιοθήκης και από το σπίτι!

Τρόπος και κανονισμός λειτουργίας για τους πολίτες: κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης με την βιβλιοθηκονόμο. Επικοινωνία τηλεφωνική με τον/την αιτούντα/αιτούσα. Δανεισμός 1-2 βιβλίων για 15 ημέρες. Στην σελίδα τίτλου υπάρχει ειδική κάρτα δανεισμού βιβλίων κατ' οίκον, η οποία θα σφραγίζεται με την επιστροφή των βιβλίων (η οποία θα παραμένει μόνο προς χρήση από την Βιβλιοθήκη). Τα βιβλία απολυμαίνονται πριν δοθούν και αφού επιστραφούν με ειδικό αλκοολούχο διάλυμα.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	8
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Παλαιού Φαλήρου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας - Χρήματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Υγεία
ΘΕΜΑ	Συμβουλευτικό Κέντρο Παχυσαρκίας και Διατροφικής Αγωγής
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Δωρεάν διατροφική στήριξη για όλους τους πολίτες και για όλα τα παιδιά των σχολείων με προγράμματα και εξειδικευμένες συμβουλές.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Πρόληψη και ενημέρωση για τις διατροφικές συνήθειες και αντιμετώπιση προβλημάτων διατροφής.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://palaiofaliro.gr/politis/pronia-igia/tmima-diatrofikis-agogis-ke-askisis/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία για το διατροφικό έλεγχο και την αντιμετώπιση θεμάτων διατροφής.

ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΗΣ

ΕΔΡΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΜΑΡΙΝΑ ΦΛΟΙΣΒΟΥ 1, ΤΚ 17561, Τηλ./Φαξ: 210 9848730, 210 9827022

Tmima.diatrofikisagogis@yahoo.gr

Στο πλαίσιο της λειτουργίας του Πολιτιστικού Αθλητικού Κέντρου Παλαιού Φαλήρου εντάσσεται και η λειτουργία του Συμβουλευτικού Κέντρου Παχυσαρκίας και Διατροφικής Αγωγής.

Το Κέντρο λειτουργεί υπό την επίβλεψη του Ολυμπιονίκη και Καθηγητή Φυσικής Αγωγής, κ. Χρήστου Παπανικολάου και οι δημότες και οι κάτοικοι του Παλαιού Φαλήρου θα μπορούν να απευθύνονται στη γραμματεία του προγράμματος

προκειμένου να ενημερώνονται. Το σύνολο της σχετικής ομάδας υποστήριξης του έργου απαρτίζεται από γυμναστές με πολυετή και πολυδιάστατη εμπειρία σε ανάλογα θέματα.

Μεταξύ των δωρεάν υπηρεσιών που προσφέρονται, περιλαμβάνονται οι εξής:

- Κατάρτιση ατομικών προγραμμάτων διατροφής.

- Έλεγχος Προόδου ανά τακτά χρονικά διαστήματα και καταγραφή της πορείας του υπέρβαρου, καθώς και της φυσικής του κατάστασης μέσω της σχετικής ατομικής ή οικογενειακής κάρτας ελέγχου.
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες σε όλους τους ενδιαφερόμενους (ακόμα και αν δεν υπάρχει πρόβλημα βάρους) προκειμένου να διατηρείται το σωστό βάρος.
- Ειδική πρόνοια και σχετική παρακολούθηση για τους αθλητές μέσω ειδικών προγραμμάτων διατροφής για καλύτερη απόδοση και υγεία.
- Ειδικά προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για παιδιά και μαθητές από το Δημοτικό έως το Λύκειο.

Πέρα των παραπάνω ειδική μέριμνα δίνεται σε θέματα παιδικής παχυσαρκίας, σακχαρώδη διαβήτη και κυρίως για άτομα και οικογένειες που δεν έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν σε ειδικούς προκειμένου να ακολουθηθεί η σχετική συμβουλευτική αγωγή.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	9
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Χανιά
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Γραφείο Πληροφόρησης και Προώθησης της Απασχόλησης
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ενημέρωση και κινητοποίηση ανέργων, οργάνωση σεμιναρίων και άλλων δράσεων, επαγγελματική συμβουλευτική ανέργων, δικτύωση με τοπικούς φορείς και εργοδότες.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Υποστήριξη ανέργων πολιτών στη διαδικασία αναζήτησης εργασίας, ενδυνάμωση των ανέργων και βοήθεια στην αναζήτηση και εύρεση εργασίας.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	http://www.chania-city.com/ergasia , https://www.facebook.com/ergasiaChania www.chania.gr , email: gengram@chania.gr
ΣΧΟΛΙΟ	Αξιόλογη πρωτοβουλία για την ενίσχυση και κινητοποίηση των ανέργων πολιτών.

Σε μια περίοδο, όπου η αντιμετώπιση της ανεργίας, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, συνιστά μείζονα προτεραιότητα, ο Δήμος Χανίων, στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών που έχει αναλάβει τα τελευταία δύο χρόνια του για την ενίσχυση των μηχανισμών πληροφόρησης για την προώθηση της απασχόλησης, προχώρησε στη σύσταση και λειτουργία μιας νέας υπηρεσιακής μονάδας του «Γραφείου Πληροφόρησης και Προώθησης της Απασχόλησης» υπαγόμενης απευθείας στο Δήμαρχο.

Το «Γραφείο Πληροφόρησης και Προώθησης της Απασχόλησης» αποτελεί μια νέα υπηρεσία του Δήμου Χανίων, η οποία λειτουργεί από τον Ιανουάριο του 2012 με σκοπό την ενίσχυση των μηχανισμών πληροφόρησης για την προώθηση της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό αποστολή του Γραφείου είναι η βέλτιστη ενημέρωση των ανέργων για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας και τις ευκαιρίες επιμόρφωσης/κατάρτισης που υπάρχουν σε τοπικό επίπεδο, ενώ στις αρμοδιότητες του περιλαμβάνεται και η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής υποστήριξης για την ανάπτυξη επαγγελματικών και προσωπικών δεξιοτήτων των ανέργων.

Ειδικότερα, το Γραφείο Πληροφόρησης και Προώθησης της Απασχόλησης, υλοποιεί τα ακόλουθα:

- -πληροφορεί τους άνεργους για τις θέσεις απασχόλησης, που υπάρχουν στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα,
- -ενημερώνει για τις ευκαιρίες και τα προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, επιμόρφωσης ανέργων, που υλοποιούνται στα διοικητικά όρια του Δήμου Χανίων,
- -παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες για την ανάπτυξη / ενίσχυση των επαγγελματικών και προσωπικών δεξιοτήτων ανέργων (π.χ. σύνταξη βιογραφικού, τεχνικές ανεύρεσης εργασίας, προετοιμασία για συνέντευξη, κ.λπ.),
- -προωθεί τη συνεργασία, δικτύωση και διασύνδεση με άλλα ιδρύματα, οργανισμούς και πιστοποιημένους φορείς προώθησης της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο (π.χ. Επιμελητήρια, Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και οργανισμούς, κ.λπ.),
- -προωθεί την πρακτική άσκηση φοιτητών στις υπηρεσίες του Δήμου Χανίων για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, και
- -σχεδιάζει, οργανώνει και υποστηρίζει δράσεις και εκδηλώσεις, που συμβάλλουν στην προώθηση της απασχόλησης, της σταδιοδρομίας, της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας σε τοπικό επίπεδο.

Όλες οι υπηρεσίες του Γραφείου παρέχονται δωρεάν.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	10
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αγίου Δημητρίου Αττικής
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ύπαιθρος/ Ψυχαγωγία
ΘΕΜΑ	Πάρκο Οικογένειας
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Χώρος ειδικά διαμορφωμένος με ποικιλία παιχνιδιών και όλες τις προδιαγραφές για ψυχαγωγία παιδιών και διασκέδασης όλης της οικογένειας.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Δίνεται η δυνατότητα σε παιδιά να παίξουν σε έναν ασφαλή χώρο και αν έχουν επιλογές ψυχαγωγίας μαζί με την οικογένειά τους. Το πάρκο είναι φιλικό και για τα ΑμεΑ.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://dad.gr/parko-oikogeneias-o-koinochristos-choros-kerdizei-tin-axia-poy-toy-ofeiloyme/
ΣΧΟΛΙΟ	Αξιοποίηση υπαίθριου χώρου για τη δημιουργία Πάρκου για όλη την Οικογένεια.

Το «Πάρκο Οικογένειας» παραδόθηκε στους κατοίκους του Δήμου Αγίου Δημητρίου Αττικής (και όχι μόνο) και λειτουργεί στις οδούς Αργοστολίου, Βαμβακάρη και Μακρυγιάννη. Το πάρκο είναι έκτασης 2.000 τ.μ. και δημιουργήθηκε εντός δενδροφυτευμένου χώρου, για τις οικογένειες και κυρίως για τα παιδιά, τα οποία θα μπορούν να παίζουν με ασφάλεια στο εσωτερικό του.

Το πάρκο προσφέρει ακόμη τη δυνατότητα για άθληση και αναψυχή και είναι με όλες τις απαραίτητες προδιαγραφές για την πρόσβαση ΑμεΑ.

Ο κοινόχρηστος χώρος στον οποίο βρίσκεται το «Πάρκο Οικογένειας» αγοράστηκε από το Δήμο Αγίου Δημητρίου με δικούς του οικονομικούς πόρους, ενώ η ανάπλαση χρηματοδοτήθηκε από το Πράσινο Ταμείο με το ποσό των 363.855 ευρώ. Η μελέτη του έργου συντάχθηκε από την Τεχνική Υπηρεσία του δήμου, η οποία επέβλεψε και την εκτέλεσή της.

Συγκεκριμένα, το νέο πάρκο περιλαμβάνει:

- Μία πιστοποιημένη παιδική χαρά με ολοκαίνουργια όργανα.
- Εκτεταμένες φυτεύσεις όμορφων λουλουδιών.
- Όργανα γυμναστικής για άσκηση και για τους μεγαλύτερους.
- Καινούργια παγκάκια και καθιστικά για ξεκούραση και χαλάρωση.
- Δύο σιντριβάνια.
- Μία κυκλική διαδρομή για ποδήλατο με ασφάλεια.
- Προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	11
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αγίου Δημητρίου Αττικής
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη/Ύπαιθρος
ΘΕΜΑ	Δημοτικοί Λαχανόκηποι
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Πρωταρχικός στόχος η κάλυψη αναγκών πολιτών σε σπυροκηπευτικά προϊόντα. Η δημιουργία περιβολιών μέσα στο πυκνοδομημένο περιβάλλον της πόλης αποτελεί μια εναλλακτική πράσινη πρόταση, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα το επίπεδο της ζωής των περιοίκων και βελτιώνοντας αισθητικά την περιοχή. Οι πολίτες, ειδικά οι ασθενέστεροι οικονομικά, ανακουφίζονται και παράλληλα προσφέρουν αξιοποιώντας τη γη μέσα στο Δήμο τους.
ΚΟΣΤΟΣ	Πόροι του Δήμου
ΟΦΕΛΟΣ	Υποστήριξη ευπαθών οικονομικά οικογενειών, οικολογικό και περιβαλλοντικό όφελος, ευαισθητοποίηση πολιτών για το φυσικό περιβάλλον, αξιοποίηση της γης.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://dad.gr/environment/perivallon/dimotikoi-lachanokipoi/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία για την ενίσχυση πολιτών με προϊόντα πρώτης ανάγκης και για την αξιοποίηση των υπαίθριων χώρων του Δήμου.

που δεν αφορά μόνο στην κοινωνία, αλλά και στο περιβάλλον, την οικολογία, το σεβασμό στη φύση και την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση παιδιών και ενηλίκων. Στόχος του Δήμου Αγίου Δημητρίου με το έργο αυτό είναι πρωταρχικά η ανακούφιση των

Σε κρίσιμες περιόδους για την οικονομία και την κοινωνία, όπως αυτή που διανύουμε, που ο κοινωνικός ρόλος του κράτους συρρικνώνεται, η Τοπική Αυτοδιοίκηση έρχεται με τη δράση της να καλύψει δυναμικά άμεσες και καθημερινές ανάγκες των πολιτών, αλλά και να συμβάλει στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και ισορροπίας. Οι Δημοτικοί Λαχανόκηποι όμως ήταν ένα διαφορετικό έργο Κοινωνικής Πολιτικής. Μια δομή

νοικοκυριών με χαμηλά εισοδήματα, αλλά και η προσφορά μιας εναλλακτικής διεξόδου για τους πολίτες.

Σήμερα, μέσω των Δημοτικών Λαχανόκηπων, καταφέρνουν να καλύπτουν τις ανάγκες τους σε οπωροκηπευτικά προϊόντα 45 οικογένειες του Δήμου και επιπλέον να δίνουν το 10% της καλλιέργειάς τους για την κάλυψη των αναγκών του Κοινωνικού Παντοπωλείου του Δήμου μας, το οποίο υποστηρίζει πολλές άλλες οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Οι Δημοτικοί Λαχανόκηποι ήταν μια τολμηρή εναλλακτική παρέμβαση μέσα στο επιβαρυσμένο αστικό περιβάλλον της πόλης του Αγίου Δημητρίου. Μιας πόλης πυκνοδομημένης με σημαντική έλλειψη χώρων πρασίνου.

Για την υλοποίηση του Έργου, αρχικά αναζητήθηκε μια αδόμητη και μη οικοδομήσιμη έκταση ικανή να καλύψει αυτό το φιλόδοξο σχέδιο. Το κίνητρο ήταν η ολοένα αυξανόμενη ανάγκη να δοθεί η δυνατότητα σε κατοίκους να συμπληρώσουν τα αγαθά του οικογενειακού τραπέζιού απευθείας από το δικό τους περιβάλλον. Η έκταση συνολικά 2,5 στρεμμάτων, στην οποία αποφασίστηκε να υλοποιηθεί το έργο, ανήκε στο Δήμο, ήταν ανεκμετάλλευτη, εκτός σχεδίου, σε μια αρκετά υποβαθμισμένη γειτονιά στην άκρη της πόλης. Εκπονώντας ειδική μελέτη, δόθηκε μια νέα ευκαιρία στο τμήμα αυτό της δημοτικής γης.

Η περιοχή αυτή καθαρίστηκε, χωρίστηκε σε περιβόλια και αξιοποιήθηκε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, τόσο για τους δικαιούχους καλλιεργητές, όσο και για τους περίοικους. Η υλοποίηση του Έργου των Λαχανόκηπων ήταν άμεση και κυρίως με πόρους του Δήμου.

Οι δικαιούχοι επιλέγονται με κοινωνικο-οικονομικά κριτήρια: την ανεργία, την οικογενειακή κατάσταση κ.λπ. και με προτεραιότητα στις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Ο συνολικός χρόνος του δικαιώματος χρήσης της γης είναι 2 χρόνια.

Η καλλιέργεια στους Δημοτικούς Λαχανόκηπους είναι αποκλειστικά βιολογική και αυτού του είδους τη μέθοδο είναι υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν όλοι οι καλλιεργητές. Εξάλλου, η Βιολογική Καλλιέργεια έχει οριστεί και από τον Κανονισμό Λειτουργίας (που συστήθηκε από την έναρξη του έργου) ως ο μοναδικός τρόπος καλλιέργειας.

Τους όρους του Κανονισμού Λειτουργίας έχουν αποδεχθεί όλοι οι δικαιούχοι κατά την παραλαβή του περιβολιού τους και έτσι διασφαλίζεται η ποιότητα στην καλλιέργεια.

Η δημιουργία περιβολιών μέσα στο πυκνοδομημένο περιβάλλον της πόλης αποτελεί μια εναλλακτική πράσινη πρόταση, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα το επίπεδο της ζωής των περιοίκων και βελτιώνοντας αισθητικά την περιοχή. Τα κοινωνικά οφέλη επίσης είναι πολύ σημαντικά. Αρκεί να αναφέρουμε πως η ενασχόληση με τους λαχανόκηπους συμβάλλει στην εξοκείωση των νέων ανθρώπων με τη γη και την καλλιέργεια, δίνοντας ακόμη και κίνητρο σε κάποιους από αυτούς να στρέψουν το επαγγελματικό τους ενδιαφέρον προς το συγκεκριμένο τομέα.

Φέρνει κοντά τους πολίτες που ασχολούνται, ανθρώπους διαφόρων ηλικιών και κουλτούρας, οι οποίοι κοινωνικοποιούνται και απασχολούνται δημιουργικά προς όφελος της οικογένειάς τους. Ακόμη, οι Δημοτικοί Λαχανόκηποι έχουν ήδη αποτελέσει κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για τους μαθητές της πόλης του Αγίου Δημητρίου χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς.

Είναι σημαντικό μια κοινωνική δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να βοηθά τους πολίτες να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως κομμάτι του φυσικού περιβάλλοντος, να ανακαλύπτουν την αξία της ενασχόλησης με τη φύση, να νιώθουν σεβασμό γι' αυτήν και να μαθαίνουν να την προστατεύουν και να την αναδεικνύουν.

Οι Δημοτικοί Λαχανόκηποι του Δήμου Αγίου Δημητρίου βρίσκονται επί της οδού Εθνομαρτύρων 61.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	12
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αθηναίων
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Απαλλαγή δημοτικών τελών για ευπαθείς ομάδες πολιτών
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Απαλλαγή από τα δημοτικά τέλη σε οικογένειες πολυτέκνων και τριτέκνων ανάλογα με το εισόδημά τους, καθώς και σε άπορες οικογένειες.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Οικονομική ενίσχυση και ανακούφιση νοικοκυριών με οικονομικές δυσκολίες.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.cityofathens.gr/node/29311
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ σημαντική απόφαση που μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα και για άλλους δήμους.

Ο Δήμος Αθηναίων προχώρησε στις παρακάτω απαλλαγές δημοτικών τελών:

1. Απαλλαγή από τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού α' κατοικίας για τους πολύτεκνους, με ετήσιο εισόδημα έως 25.000 ευρώ. Προσαυξημένο κατά 10.000 ευρώ για το τρίτο τέκνο, 8.000 ευρώ για το τέταρτο τέκνο, 6.000 ευρώ για το πέμπτο τέκνο και 5.000 ευρώ για κάθε τέκνο πέραν του πέμπτου.
2. Απαλλαγή από τα δημοτικά τέλη για την α' κατοικία των τριτέκνων με συνολικό ετήσιο εισόδημα έως 35.000 ευρώ. Προσαυξημένο κατά 10.000 ευρώ για το τρίτο τέκνο, δηλαδή 35.000 ευρώ.
3. Απαλλαγή από τα δημοτικά τέλη των απόρων, όπως αυτοί ορίζονται από τη νομοθεσία.
4. Απαλλαγή κατά 50% για την α' κατοικία των αναπήρων με ποσοστό αναπηρίας 80%, με εισόδημα μέχρι ποσού 20.000 ευρώ.
5. Απαλλαγή των τελών κατά 50% για την α' κατοικία για τις μονογονεϊκές οικογένειες, μέχρι ετήσιου εισοδήματος 25.000 ευρώ.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	13
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αθηναίων
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας- Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Κοινωνικό Φροντιστήριο
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Στόχος της δράσης είναι η ενισχυτική διδασκαλία στο μαθητικό πληθυσμό του Δήμου για την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στη μάθηση για όλα τα παιδιά ευπαθών και άπορων οικογενειών. Παρέχεται εκπαιδευτική υποστήριξη σε μαθητές και μαθήτριες β΄ Βάθμιας εκπαίδευσης σε διάφορα μαθήματα στο πλαίσιο των ίσων ευκαιριών στη γνώση.
ΚΟΣΤΟΣ	Εθελοντές εκπαιδευτικοί
ΟΦΕΛΟΣ	Υποστήριξη σε μαθητές και μαθήτριες από εκπαιδευτικούς, ειδικότερα υποστήριξη σε υποψήφιους για τις Πανελλήνιες Εξετάσεις.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.cityofathens.gr/node/36903
ΣΧΟΛΙΟ	Παρόμοια πρωτοβουλία έχουν πλέον υιοθετήσει και άλλοι Δήμοι με πολύ θετικά αποτελέσματα για το μαθητικό πληθυσμό και με κύριο στόχο την υποστήριξη των μαθητών και μαθητριών αδύναμων οικογενειών στα μαθήματά τους.

Δεδομένων των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες στο κόστος της προετοιμασίας των μαθητών για τις εισαγωγικές εξετάσεις και στη βάση του δικαιώματος των ίσων ευκαιριών στη γνώση και την εκπαίδευση, ο Δήμος Αθηναίων το 2012 δημιούργησε το Κοινωνικό Φροντιστήριο, που σύντομα καθιερώθηκε ως μία από τις σημαντικότερες δομές κοινωνικής στήριξης.

Με την πολύτιμη συμβολή εθελοντών εκπαιδευτικών, το Κοινωνικό Φροντιστήριο του Δήμου Αθηναίων παρέχει πρόσθετη διδακτική στήριξη σε μαθητές άπορων ή οικονομικά αδύναμων οικογενειών, που κατοικούν στο δήμο της Αθήνας, καθώς και σε άπορους απόφοιτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο της λειτουργίας του, υποστηρίζονται μαθητές όλων των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου, με ιδιαίτερη έμφαση στην προετοιμασία των υποψηφίων στις Πανελλήνιες Εξετάσεις.

Το Κοινωνικό Φροντιστήριο έχει θεσμοθετηθεί στον οργανισμό του Δήμου Αθηναίων, και λειτουργεί σύμφωνα με κανονισμό λειτουργίας που εγκρίθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	14
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Νέας Σμύρνης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Το κουτί του Φοιτητή
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ονομάζεται «Το κουτί του φοιτητή» και είναι, όπως λέει και η περιγραφή του ένα κουτί με βασικά είδη διατροφής και υγιεινής, το οποίο θα αποστέλλεται κάθε μήνα ταχυδρομικά στον τόπο διαμονής των φοιτητών. Υποστήριξη σε υλικά αγαθά, βασικά είδη διατροφής νέων φοιτητών σε επαρχιακές πόλεις.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Το όφελος είναι μεγάλο από οικονομική άποψη, καθώς θα ανακουφίσει τα ήδη επιβαρυμένα νοικοκυριά και οικογένειες που τα παιδιά τους φοιτούν σε επαρχιακές πόλεις.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://neasmyrni.gr/anak-dhlwseis-summetoxhs-to-kouti-tou-foithth/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική και πρωτότυπη πρωτοβουλία οικονομικής, υλικής και ηθικής υποστήριξης νέων φοιτητών που σπουδάζουν σε επαρχιακές πόλεις.

«Το κουτί του φοιτητή» από το Δήμο Νέας Σμύρνης, που αποστέλλεται σε φοιτητές της επαρχίας, ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2020, ως μία πρωτοβουλία για τους νέους φοιτητές που σπουδάζουν στην επαρχία. Λόγω του κορονοϊού διακόπηκε για 2 χρόνια και αναμένεται να ξεκινήσει πάλι από τον Οκτώβριο του 2022 και δυναμικά το 2023. Η πρωτοβουλία αυτή ονομάζεται «Το κουτί του φοιτητή» και είναι, όπως λέει και η περιγραφή του ένα κουτί με βασικά είδη διατροφής και υγιεινής, το οποίο θα αποστέλλεται κάθε μήνα ταχυδρομικά στον τόπο διαμονής των φοιτητών. Η επιλογή των δικαιούχων φοιτητών θα γίνει με κοινωνικά κριτήρια, μέσω της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου Νέας Σμύρνης.

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης δηλώνει με τον τρόπο αυτό έμπρακτα την υποστήριξή του σε όλους τους φοιτητές και τις φοιτήτριες στο νέο τους ξεκίνημα και τους ενισχύει στηρίζοντας κάθε προσπάθειά τους.

Οι δηλώσεις συμμετοχής για το πρόγραμμα «Το Κουτί του Φοιτητή» γίνονται με τη συμπλήρωση και την υποβολή αίτησης μέσω ειδικής πλατφόρμας.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	15
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αμαρουσίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Κάρτα Κατοίκου & Δημότη «Artemis Card»
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Κάρτα για κατοίκους και δημότες, η οποία δίνει τη δυνατότητα οικονομικών προνομίων κυρίως σε καταστήματα, δωρεάν μετακίνηση με τη δημοτική συγκοινωνία, εκπτωτική πολιτική σε δραστηριότητες φορέων του δήμου, σε κλινικές και διαγνωστικά κέντρα κ.ά.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Εκπτωτική πολιτική σε διάφορες δραστηριότητες εντός του Δήμου και διευκολύνσεις κατοίκων και δημοτών σε μετακινήσεις, δραστηριότητες και εμπορικά καταστήματα του Δήμου.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://maroussi.gr/dimotes/artemis-card/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ χρήσιμη πρωτοβουλία του Δήμου, που ισχύει και στο Δήμο Αλίμου για δωρεάν είσοδο στην πλαζ Ακτή του Ήλιου και έκπτωση σε ιατρικό κέντρο και σε άλλους Δήμους, όπως: Αθηναίων, Παπάγου-Χολαργού, Αμαρουσίου, Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, Διονύσου, Αγίας Βαρβάρας, Φιλοθέης-Ψυχικού. Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ τους αφορούν τη χρήση από τον κάτοικο ή/και το δημότη και τις παροχές από τη χρήση της κάρτας.

Η ARTEMIS CARD είναι μία πρωτοβουλία του Δήμου Αμαρουσίου με τη συνεργασία του Εμπορικού Συλλόγου και επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην πόλη.

Οι κάτοχοι της ARTEMIS CARD διασφαλίζουν:

- Δωρεάν μετακινήσεις με τη Δημοτική Συγκοινωνία Αμαρουσίου.
- Δωρεάν είσοδο σε όλες τις Πολιτιστικές Εκδηλώσεις του Δήμου, όλο το χρόνο.
- Σημαντική Έκπτωση στα προγράμματα του Κέντρου Τέχνης και Πολιτισμού και του Αθλητικού Οργανισμού του Δήμου Αμαρουσίου.
- Έκπτωση έως και 70% στα συνεργαζόμενα εμπορικά καταστήματα του Ιστορικού Εμπορικού Κέντρου.
- Έκπτωση έως και 70% στις συνεργαζόμενες κλινικές και διαγνωστικά κέντρα.
- Προσφορές προς τους εργαζόμενους του Δήμου.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	16
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Ηρακλείου Κρήτης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Γραφείο Ενημέρωσης για την Απασχόληση, την Επιχειρηματικότητα και την Καινοτομία
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Υποστήριξη και συμβουλευτική ανέργων πολιτών στην αναζήτηση εργασίας και σε υποψήφιους ή νυν επιχειρηματίες.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Πληροφόρηση και συμβουλευτική στήριξη σε ανέργους για αναζήτηση εργασίας και σε επιχειρηματίες ή υποψήφιους για έναρξη επιχείρησης.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.heraklion.gr/municipality/press-releases-2010/26-05-10a.html
ΣΧΟΛΙΟ	Το συγκεκριμένο γραφείο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2010 και είναι το πρώτο πανελλαδικά με αυτό το αντικείμενο.

Το γραφείο που είναι στελεχωμένο από κοινωνικούς επιστήμονες και διοικητικό προσωπικό παρέχει προσωποποιημένες υπηρεσίες σε ανέργους, αλλά και σε επιχειρηματίες. Οι Υπηρεσίες που προσφέρονται και ο τρόπος λειτουργίας, είναι ο ακόλουθος:

Παρεχόμενες Υπηρεσίες Προς Ανέργους:

- Ενημέρωση για θέσεις απασχόλησης του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.
- Ενημέρωση για ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης, επιμόρφωσης.
- Εκμάθηση τεχνικών εύρεσης εργασίας, σύνταξη βιογραφικού, τρόποι διερεύνησης για θέσεις εργασίας συνέντευξη με εργοδότη.
- Συμβουλευτική για ανάπτυξη επαγγελματικών και προσωπικών δεξιοτήτων.
- Διασύνδεση με άλλους σχετικούς φορείς.
- Τεχνική υποστήριξη για αξιοποίηση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας - www.workfinder.gr

Παρεχόμενες Υπηρεσίες Προς Επιχειρηματίες:

- Γενικές κατευθύνσεις για την ίδρυση και στήριξη μιας επιχείρησης.
- Ενημέρωση για ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης, επιμόρφωσης.

- Ενημέρωση για χρηματοδοτικά προγράμματα ενίσχυσης υφισταμένων και υπό ίδρυση επιχειρήσεων.
- Διασύνδεση με άλλους σχετικούς φορείς.
- Τεχνική υποστήριξη για αξιοποίηση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας - www.workfinder.gr

Βασικό εργαλείο - καινοτομία του γραφείου είναι η ανάπτυξη και χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας - www.workfinder.gr, που συνδέει αυτόματα την προσφορά με τη ζήτηση εργασίας και ενημερώνει αντίστοιχα τους ενδιαφερόμενους.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	17
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αθηναίων
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Ξενώνας Φιλοξενίας Γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Τα θύματα βίας φιλοξενούνται δωρεάν και υποστηρίζονται ψυχοκοινωνικά και ολιστικά μέσω εξειδικευμένου προσωπικού με απόλυτη εχεμύθεια και σεβασμό στις ανάγκες τους.
ΚΟΣΤΟΣ	Δήμος και ΕΣΠΑ
ΟΦΕΛΟΣ	Υποστήριξη, ενδυνάμωση και επανένταξη των γυναικών θυμάτων βίας στην κοινότητα και στην αγορά εργασίας.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.accmr.gr/el/component/teams/team/617.html
ΣΧΟΛΙΟ	Οι δέκα οκτώ (18) Ξενώνες Φιλοξενίας των Γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους έχουν δημιουργηθεί και σε άλλους Δήμους: Αγρινίου, Βόλου, Ηρακλείου (Κρήτης), Θεσσαλονίκης, Ιωαννιτών, Κέρκυρας, Κοζάνης, Κομοτηνής, Κορδελιού-Ευόσμου, Λαμιέων, Λαρισαίων, Λέσβου, Πατρέων, Πειραιώς, Ρόδου, Τρίπολης και Χανίων.

Ο «Ξενώνας φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας & των παιδιών τους» του Δήμου Αθηναίων ξεκίνησε τη λειτουργία του από τον Ιούνιο του 2013 και λειτουργεί καθημερινά όλο το 24ωρο. Ο Ξενώνας παρέχει στις γυναίκες και στα παιδιά τους ασφαλή φιλοξενία, σίτιση, ψυχοκοινωνική στήριξη και φροντίδα από εξειδικευμένο προσωπικό (κοινωνική λειτουργός, ψυχολόγος, παιδαγωγός).

Στόχος του ξενώνα είναι η υποστήριξη, η ενδυνάμωση και η επανένταξη των γυναικών στην κοινότητα και στην αγορά εργασίας. Η διαμονή έχει προσωρινό και μεταβατικό χαρακτήρα και απευθύνεται σε γυναίκες κάθε ηλικίας, θρησκείας, και εθνικότητας, που έχουν υποστεί οποιαδήποτε μορφή έμφυλης βίας, όπως: σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική και οικονομική βία.

Νομική συμβουλευτική και αρωγή παρέχονται μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων, των Συμβουλευτικών Κέντρων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων ή άλλων φορέων, οι οποίοι διευκολύνουν την πρόσβασή τους σε φορείς προώθησης στην απασχόληση, εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας.

Ο ξενώνας χρηματοδοτείται από το έργο «Λειτουργία δομών και υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας - Ανάπτυξη και Λειτουργία Ξενώνων Φιλοξενίας».

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	18
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αθηναίων
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχαγωγία
ΘΕΜΑ	Παιδικό Μουσείο
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο πραγματοποιεί καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα, που εξυπηρετούν το σκοπό και το όραμα του. Υλοποιεί εκπαιδευτικές δράσεις για παιδιά και γονείς, εκπαιδευτικούς και μαθητικό πληθυσμό.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Μέσω του Κέντρου Οικογένειας που λειτουργεί στο Μουσείο, δίνεται η δυνατότητα στην οικογένεια να εντάξει την επίσκεψη στο Μουσείο στις επιλογές της.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	“Πολύ δημιουργικό και με πολλές δράσεις για όλα τα παιδιά”, “θα έπρεπε να λέγεται μαγικό μουσείο!”
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	www.hcm.gr
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ θετική πρωτοβουλία, που δίνει τη δυνατότητα σε γονείς και παιδιά και ευρύτερα σε οικογένειες να περάσουν δημιουργικό χρόνο “μαζί”.

Το Παιδικό Μουσείο της Αθήνας, αποτέλεσμα της καινοτόμου συνεργασίας του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου με τον Οργανισμό Πολιτισμού, Αθλητισμού & Νεολαίας του Δήμου Αθηναίων, εγκαινιάστηκε το 1994, στο κτίριο της οδού Κυδαθηναίων 14, στην Πλάκα. Μετά από 22 χρόνια λειτουργίας στην Πλάκα, έχοντας φιλοξενήσει περισσότερους από ένα εκατομμύριο επισκέπτες, άλλαξε γειτονιά και πλέον λειτουργεί σε χώρο του κτιρίου του Ωδείου Αθηνών.

Στο Παιδικό Μουσείο της Αθήνας, η μάθηση υποστηρίζεται από τα πραγματικά αντικείμενα, τις χειροπιαστές εμπειρίες και το παιχνίδι. Τα τρισδιάστατα εκθέματά του είναι ειδικά σχεδιασμένα για να διεγείρουν την περιέργεια και να παροτρύνουν τα παιδιά να μπουν στη διαδικασία της μάθησης και απευθύνονται κυρίως σε παιδιά μέχρι 12 χρόνων, αλλά και τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, που συμβάλλουν στην ανάπτυξή τους. Η είσοδος στο μουσείο είναι ελεύθερη. Στο Παιδικό Μουσείο της Αθήνας, Μικροί και Μεγάλοι μπορούν να παίξουν παιχνίδια ρόλων, να κάνουν μικρές, μεγάλες, πολύχρωμες φυσαλίδες και πειράματα με το νερό, να αποκτήσουν χειροπιαστές εμπειρίες γύρω από την υγιεινή διατροφή και την αγωγή του καταναλωτή, να παίξουν παιχνίδια λέξεων, να ψυχαγωγηθούν, να δημιουργήσουν κ.ά.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	19
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αλίμου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχαγωγία
ΘΕΜΑ	Πρόγραμμα «Η Ζωή είναι ωραία»
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Πρόγραμμα οργάνωσης δράσεων και εκδηλώσεων για παρακολούθηση ή επίσκεψη με χαμηλό κόστος για δημότες του Αλίμου και δυνατότητα δωρεάν μεταφοράς με το λεωφορείο του Δήμου.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Επαφή των πολιτών με την Τέχνη, τη Φύση, τη Μουσική κ.ά., καθώς και παρακολούθηση παραστάσεων και δράσεων με μειωμένο κόστος μέσω του Δήμου.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	Πολύ θετική άποψη, πολύ θετικά σχόλια από τους δημότες.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.alimos.gov.gr/dimofili/i-zoi-einai-oraia/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ θετική πρωτοβουλία από το Δήμο για ψυχαγωγία και διασκέδαση με ποικίλους τρόπους.

Ο Δήμος Αλίμου ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2015, το Πρόγραμμα “Η ζωή είναι ωραία”, που φιλοδοξεί να δώσει στις δημότισσες και τους δημότες μια ευκαιρία, για να ξεφύγουν από τη δύσκολη καθημερινότητα και να ανακαλύψουν ξανά τη χαρά της επαφής με την Τέχνη, τη Γνώση, το Φυσικό Περιβάλλον και τη χαρά της επαφής με τον Άνθρωπο.

Στόχος των δράσεων είναι η καλλιέργεια του πνεύματος, της ψυχής και του σώματος, παράλληλα με τη διασκέδαση και την ευχαρίστηση. Παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων, μουσικών συναυλιών, επισκέψεις σε Μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, εκπαιδευτικές εκδρομές, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, φιλανθρωπικές δράσεις, εξορμήσεις στη φύση, διαλέξεις και επιμορφωτικά σεμινάρια – εργαστήρια, οργανώνονται από το δήμο και προσφέρονται στο κοινό με δωρεάν μεταφορά και μειωμένες τιμές, προσιτές σε όλους.

Το Πρόγραμμα συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια της πανδημίας αναπροσαρμοσμένο στις νέες ανάγκες και απαιτήσεις και φυσικά με την τήρηση όλων των απαραίτητων μέτρων (Πρόγραμμα e-Ζωή είναι ωραία).

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	20
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αλίμου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Τιμητικές διακρίσεις/ βραβεύσεις
ΘΕΜΑ	Βράβευση πολύτεκνων μητέρων για την προσφορά τους
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Τιμητική εκδήλωση για τη βράβευση των πολύτεκνων μητέρων για τη συνεισφορά τους στις οικογένειές τους και στην κοινωνία.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Αναγνώριση της αξίας και της προσφοράς της πολύτεκνης μητέρας
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.alimosonline.gr & https://trikalacity.gr/timi-kai-vraveysi-stin-polytekni-mitera-apo-dimo-trikkaion-syllogo-polyteknon-trikalon/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ αξιόλογη προσπάθεια και πρωτοβουλία. Ανάλογες εκδηλώσεις έχουν πραγματοποιηθεί και σε άλλους Δήμους, όπως στο Δήμο Τρικκαίων (Δεκέμβριος 2021).

Μία πολύ αξιέπαινη, ξεχωριστή και όμορφη εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στις 7/4/2019, στον Άλιμο. Η εκδήλωση αφορούσε τη βράβευση των 32 πολύτεκνων μητέρων του Αλίμου και οργανώθηκε από το Δήμο Αλίμου, σε συνεργασία με την Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	21
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αλίμου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρήματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Εκπαίδευση / Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Σχολική τσάντα στα πρωτάκια
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ο Δήμος Αλίμου διανέμει τα τελευταία χρόνια σε όλα τα "πρωτάκια", τα παιδάκια που θα φοιτήσουν στην Α' Δημοτικού, τσάντες με σχολικά είδη και μια επιστολή για την καλή σχολική χρονιά.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Δωρεάν διανομή τσάντας και απαραίτητων υλικών για τα παιδιά που πηγαίνουν πρώτη φορά στο Δημοτικό σχολείο, οικονομική υποστήριξη των γονέων.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.alimoslive.gr/alimos-to-dwro-ekplhksh-toy-andrea-sta-prwtakia-videoampeikones
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ θετική πρωτοβουλία που βοηθά πολλές οικογένειες, που πιθανά δυσκολεύονται να προμηθευτούν τα σχολικά είδη.

Από το Σεπτέμβριο του 2015, ο Δήμος Αλίμου κάνει ένα δώρο την πρώτη μέρα του σχολείου σε όλα τα πρωτάκια του Δήμου τσάντα με σχολικά είδη για να ξεκινήσουν τη σχολική τους πορεία. Μέσα στη τσάντα υπάρχουν σχολικά είδη για τα πρωτάκια για μια 'καλή σχολική χρονιά'.

Πρόκειται για μια 'παράδοση' που είναι πρωτοβουλία του Δήμου Αλίμου, ήδη από τον πρώτο χρόνο της θητείας του Δημάρχου Ανδρέα Κονδύλη.

Το 2021, η τσάντα τους περιείχε ένα μπλοκ ζωγραφικής, ένα τετράδιο 'Trolls', μαρκαδόρους, γόμα, ξύστρα, κόλλα, μολύβι και Stabilo ξυλομπογιές, αλλά και τους «Αρχαιολογικούς περιπάτους στον Άλιμο».

Όλα αυτά τα συνόδευε και μία επιστολή που έγραφε «Αγαπητό Πρωτάκι, καλή αρχή και καλή σχολική χρονιά».

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	22
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Πυλαίας – Χορτιάτη
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Αστική Κινητικότητα/ Εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Καμπάνια ευαισθητοποίησης με θέμα την Αστική Κινητικότητα στα δημοτικά σχολεία
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Η εξοικείωση με τα αστικά μέσα μεταφοράς, η διάδοση των ωφελειών τους και η αύξηση της χρήσης τους από τους μελλοντικούς επιβάτες του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη, με στόχο τη μείωση της χρήσης των Ι.Χ. αυτοκινήτων. Γίνονται δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών Δημοτικού για τις αστικές συγκοινωνίες.
ΚΟΣΤΟΣ	Το κόστος από πλευράς δήμου εστιάζεται κυρίως στις ανθρωπόωρες, που θα δαπανηθούν για το σχεδιασμό και την υλοποίησή του. Το μοναδικό χρηματικό κόστος της καμπάνιας αφορά στην εκτύπωση αφίσας και των εντύπων και δεν ξεπέρασε το ποσό των 1.500,00€.
ΟΦΕΛΟΣ	Οι μαθητές των Δημοτικών σχολείων εξοικειώνονται με τα ΜΜΜ και αντιλαμβάνονται τα οφέλη τους.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	http://www.pilea-hortiatis.gr/web/guest/home
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ θετική πρωτοβουλία με αποδέκτη την εκπαιδευτική κοινότητα του Δημοτικού.

Το 2013, ο Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη και συγκεκριμένα ο Τομέας Πολιτισμού, Αθλητισμού & Κοινωνικής Ανάπτυξης πήρε την πρωτοβουλία για οργάνωση μιας σειράς δράσεων με στόχο την εκπαιδευτική κοινότητα των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και την εξοικείωσή τους με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, τη σωστή χρήση τους, την αναγκαιότητα και τα οφέλη τους για τους πολίτες και το περιβάλλον. Οργανώθηκαν δράσεις ενημέρωσης για την αστική συγκοινωνία (τραμ, τρόλεϋ, λεωφορείο, μετρό) με θεματολογία τη χρησιμότητα της αστικής συγκοινωνίας ως μέσο μεταφοράς, τη φιλικότητα των ΜΜΜ προς το περιβάλλον, την οικονομία που επιτυγχάνεται, την κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση που προκαλείται, την ασφάλεια των μέσων μεταφοράς κ.ά.

Οι δράσεις αφορούσαν:

- Επίσκεψη των αστικών λεωφορείων μέσα στις αυλές των σχολείων, όπου υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης.
- Ενημέρωση για τη χρήση των ΜΜΜ, τη συμπεριφορά ως επιβάτες, τα δικαιώματα και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις.
- Πρόκληση της ενεργού συμμετοχής των μαθητών με την παροχή κινήτρων – βραβείων και με διαγωνισμούς φωτογραφίας, ζωγραφικής, σκίτσου, κειμένου. Τα βραβεία που δίνονται είναι: Laptop, ετήσιες και εξαμηνιαίες κάρτες ΟΑΣΘ δωρεάν μετακίνησης κ.ά.
- Διανομή του βιβλίου για τις Αστικές Συγκοινωνίες του ΟΑΣΘ στις βιβλιοθήκες των σχολείων του δήμου.
- Διανομή χαρτών με τις διαδρομές του ΟΑΣΘ (άφιξη και τέρμα λεωφορείων, στάσεις διαδρομών).

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	23
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αλίμου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες / 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχαγωγία
ΘΕΜΑ	Μικρές Χαριστικές Βιβλιοθήκες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Οι πολίτες μπορούν να πάρουν ελεύθερα βιβλία και να έχουν πρόσβαση στο διάβασμα δωρεάν σε διάφορα σημεία του Δήμου.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Ενίσχυση της φιλαναγνωσίας των πολιτών, ανταλλακτική βιβλιοθήκη.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://vivliothiki.gr/istoria_vivliothikis/
ΣΧΟΛΙΟ	Μια διαφορετική πρωτοβουλία της δημοτικής βιβλιοθήκης, που ενισχύει το διάβασμα βιβλίων και ομορφαίνει διαφορετικές γωνιές της πόλης.

Τον Οκτώβρη του 2019, η Δημοτική Βιβλιοθήκη Αλίμου δημιούργησε τις “Χαριστικές Βιβλιοθήκες Αλίμου” με στόχο, για άλλη μια φορά, την ενίσχυση τους φιλαναγνωσίας, αλλά και την ελεύθερη πρόσβαση των δημοτών στα βιβλία.

Την κατασκευή τους ανέλαβε με πολύ μεράκι η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου και τον εφοδιασμό τους η Βιβλιοθήκη από δωρεές δημοτών. Σε οκτώ κεντρικά σημεία της πόλης, χαριτωμένα σπιτάκια γεμάτα βιβλία περιμένουν τους αναγνώστες. Πρόκειται για μικρές χαριστικές βιβλιοθήκες, στις οποίες ο καθένας μπορεί να έχει πρόσβαση, για να πάρει το βιβλίο που θα του αρέσει. Τα σπιτάκια τροφοδοτούνται από τη Βιβλιοθήκη του Δήμου Αλίμου με βιβλία που δίνονται ως δωρεές και οι κάτοικοι μπορούν να πάρουν βιβλία και να τα κρατήσουν δικά τους ή να τα δανειστούν και να τα επιστρέψουν ή να αφήσουν εκεί δικά τους βιβλία που θέλουν να προσφέρουν.

Τα 8 σημεία που έχουν στηθεί οι χαριστικές βιβλιοθήκες του Δήμου Αλίμου είναι: έξω από το Δημαρχείο, στο Δημοτικό Κολυμβητήριο, στις παιδικές χαρές της παραλίας, στις οδούς Θουκυδίδου και στην Πλατείας Καραϊσκάκη, στο Γήπεδο Τραχώνων, στη γωνία των οδών Λευκωσίας & Υψηλάντου και στη δημοτική Βιβλιοθήκη Αλίμου (Λεωφ. Ιωνίας 24).

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	24
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αμαρουσίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Γραφείο Ενημέρωσης για ΑμεΑ
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Το Γραφείο Ενημέρωσης Ατόμων με Αναπηρία του Δήμου Αμαρουσίου παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες πληροφόρησης σε θέματα νομοθεσίας της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας και των ασφαλιστικών καλύψεων, ενώ παράλληλα λειτουργεί ως σημείο αναφοράς των πολιτών, αλλά και της παρακολούθησης για τη σωστή εφαρμογή τους.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Υποστήριξη των ΑμεΑ και προάσπιση των δικαιωμάτων τους, ευαισθητοποίηση των πολιτών, προαγωγή ισότητας και ισονομίας.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://maroussi.gr/167emotes/amea/grafeio-enimerosis-amea/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία που ενισχύει μια ευάλωτη ομάδα πολιτών και τις οικογένειές τους.

Ο Δήμος Αμαρουσίου έχει ιδρύσει το Γραφείο Ενημέρωσης Ατόμων με Αναπηρία, με διαρκή στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του. Οι υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται από το γραφείο απευθύνονται στα Άτομα με Αναπηρία, στις οικογένειές τους, αλλά και σε όσους βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον τους και περιλαμβάνουν τν μελέτη, την προβολή και την επίλυση θεμάτων πρόσβασης στο δομημένο αστικό περιβάλλον, σε σχολεία, σε καταστήματα και σε μέσα μαζικής μεταφοράς.

Οι ενέργειες του Γραφείου Ενημέρωσης Ατόμων με Αναπηρία αφορούν στην ενημέρωση και στην ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού για ζητήματα πρόσβασης, στάθμευσης και γενικότερα ελεύθερης μετακίνησης των πολιτών με αναπηρία, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε απόλυτη συνεργασία και αλληλεπίδραση με το κοινωνικό σύνολο. Στόχος του γραφείου αποτελεί η ενημέρωση για προγράμματα απασχόλησης σε συνεργασία με προνοιακούς φορείς, δήμους και συλλόγους για την προάσπιση και την κατοχύρωση των εργασιακών δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία.

Υπηρεσίες – Στόχοι του Γραφείου Ενημέρωσης Ατόμων με Αναπηρία του Δήμου Αμαρουσίου:

- Η μελέτη, προβολή και επίλυση θεμάτων πρόσβασης των ΑμεΑ, καθώς και η προαγωγή των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων τους.
- Η συμβολή του Γραφείου ΑμεΑ Δήμου Αμαρουσίου στη διαμόρφωση, συμπλήρωση και τροποποίηση της νομοθεσίας που αφορά στα ΑμεΑ.
- Οι δράσεις ενημέρωσης για ασφαλιστικά θέματα, την επαγγελματική αποκατάσταση και την απασχόληση των ΑμεΑ.
- Η συμμετοχή του κοινωνικού συνόλου στα ζητήματα των ΑμεΑ και η προώθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης, αλλά και η διαμόρφωση συνθηκών αποδοχής των ΑμεΑ από το κοινωνικό σύνολο.
- Η συμμετοχή του Γραφείου Ενημέρωσης ΑμεΑ του Δήμου Αμαρουσίου σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα, καθώς τους και η συνεργασία του με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, τον Πανελλήνιο Σύλλογο Παραπληγικών, αλλά και κάθε εθνικό φορέα με δράση συναφή με τη δράση του Γραφείου.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	25
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αμαρουσίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Απαλλαγή από τα δημοτικά τέλη
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Απαλλαγή από τα δημοτικά τέλη ανάλογα με το εισόδημα και τον αριθμό των τέκνων.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Οικονομική ελάφρυνση σε ευπαθείς ομάδες πολιτών.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://maroussi.gr/γρονολι-aitiseon-gia-meiosi-i-apallag/
ΣΧΟΛΙΟ	Το παράδειγμα του Δήμου Αμαρουσίου οφείλουν να ακολουθήσουν κα άλλοι δήμοι.

Ο Δήμος Αμαρουσίου, στο πλαίσιο τους κοινωνικής πολιτικής που υλοποιεί, με στόχο την έμπρακτη στήριξη των ευπαθών ομάδων πληθυσμού, συνεχίζει το πρόγραμμα μείωσης/απαλλαγής δημοτικών τελών για συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών. Συγκεκριμένα:

1. Απαλλαγή 100% για τους μακροχρόνια άνεργους.
2. Απαλλαγή 100% για τους άπορους.
3. Απαλλαγή 100% για τους πολίτες με αναπηρία άνω του 67%, όταν το μοναδικό τους εισόδημα είναι το επίδομα αναπηρίας.
4. Απαλλαγή 100% για τις πολύτεκνες οικογένειες με εισόδημα έως 60.000 και 50% αν τους υπερβαίνει.
5. Απαλλαγή 100% για τις τρίτεκνες οικογένειες με εισόδημα έως 40.000 και πάνω από τους 40.000, απαλλαγή 50%.
6. Απαλλαγή 100% για τις μονογονεϊκές οικογένειες, (οικογένειες που αποτελούνται από ανύπαντρες μητέρες ή χήρες, που έχουν ανήλικο ή ανήλικα παιδιά με εισόδημα έως 20.000). Πάνω από τους 20.000, απαλλαγή 50%.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	26
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αμαρουσίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες / 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Εκπαίδευση/ Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Δωρεάν Φοίτηση σε φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης και ξένων γλωσσών σε παιδιά οικονομικά ευπαθών οικογενειών.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Πρόγραμμα που υλοποιεί ο ΟΚΟΙΠΑΔΑ με στόχο την οικονομική ελάφρυνση οικογενειών για την εκπαίδευση των παιδιών τους σε φροντιστήρια.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Οικονομική υποστήριξη οικογενειών ευπαθών κοινωνικά ομάδων, που αντιμετωπίζουν οικονομικές ή ψυχοκοινωνικές δυσκολίες.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://maroussi.gr/programma-dorean-foitisis-i-meiomenu-koustous-sta-frontistiria-mesis-ekpaidefsis-kai-xenon-glosson-gia-mathites-tries-efpathon-oikogeneion-me-tin-evgeniki-ypostirixiton-frontistirion-tis-polis/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ θετική πρωτοβουλία για την οικονομική ελάφρυνση οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα ή άλλα κοινωνικά κριτήρια.

Δωρεάν φοίτηση σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών και σε φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης, παράλληλα με τη διάθεση σχολικών ειδών, από το Δήμο Αμαρουσίου στα παιδιά των κατοίκων της πόλης, που ανήκουν στις ευπαθείς κοινωνικά και οικονομικά ομάδες, στο πλαίσιο της κοινωνικής υποστήριξης και αλληλεγγύης. Το πρόγραμμα υλοποιείται από το Γραφείο Κοινωνικής Στήριξης του Οργανισμού Κοινωνικής Πολιτικής και Αλληλεγγύης του Δήμου Αμαρουσίου, απευθύνεται σε οικογένειες της πόλης, που αντιμετωπίζουν κοινωνικές ή οικονομικές δυσκολίες, ώστε όλα τα παιδιά να έχουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σε δομές και υπηρεσίες για τη μόρφωσή τους.

Υπάρχει και η επιλογή της έκπτωσης για οικογένειες που δεν είναι άπορες, αλλά με χαμηλό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα. Αυτό έχει συμφωνηθεί με τους ιδιοκτήτες των φροντιστηρίων κατόπιν προσωπικής συνάντησης και ανάλογα με τις δυνατότητες που έχει η επιχείρησή τους. Οι οικογένειες που ωφελούνται, ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, όπως οι άποροι, οι μακροχρόνια άνεργοι, τα Άτομα με Αναπηρία, οι μονογονεϊκές και οι πολύτεκνες οικογένειες.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί πιστοποιούν τη συμμετοχή των παιδιών, αφού ελέγξουν όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά και αφού πραγματοποιήσουν κοινωνική έρευνα με επίσκεψη κατ' οίκον, ώστε να διαπιστωθούν οι πραγματικές συνθήκες διαβίωσης του αιτούντος.

Τα κριτήρια για να ενταχθεί κάποιος στη λίστα των ωφελούμενων είναι εισοδηματικά και κοινωνικά και ισχύουν το ίδιο για όλους τους πολίτες, χωρίς καμία διάκριση. Ποτέ δεν κρίνονται μεμονωμένα τα στοιχεία, αλλά η συνολική κατάσταση, δηλαδή εκτός από τα εισοδήματα ελέγχεται η ιδιοκτησία, η ανεργία, τα εισοδήματα της ευρύτερης οικογένειας, η ακίνητη περιουσία κ.ά. Σε άμεση συνάρτηση και με την ίδια βαρύτητα είναι και τα κοινωνικά κριτήρια, όπως η ύπαρξη σοβαρών ασθενειών ή αναπηρίας, η μονογονεϊκότητα, η πολυτεκνία, οι καταστάσεις εξαρτήσεων, κακοποιήσεων, μετανάστευσης, οι ανασφάλιστοι ή υπερήλικες πολίτες κ.ά.

Τα φροντιστήρια που εντάσσονται στο κοινωφελές αυτό πρόγραμμα, περιλαμβάνονται στη λίστα των χορηγών του Δήμου και λαμβάνουν δημόσια αναγνώριση μέσω δημοσίευσης στον τοπικό τύπο και της συμμετοχής τους στην ετήσια εκδήλωση που γίνεται προς τιμή των επιχειρήσεων, που ευγενικά στηρίζουν τις δράσεις της Κοινωνικής Πρόνοιας.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	27
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Άργους - Μυκηνών
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Τιμητικές διακρίσεις /βραβεύσεις
ΘΕΜΑ	Τοποθέτηση αγάλματος της πολύτεκνης μητέρας σε πλατεία του Δήμου.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ο Σύλλογος Πολυτέκνων Αργολίδας σε συνεννόηση και συνεργασία με το Δήμο Άργους - Μυκηνών, τοποθέτησε στην πλατεία Δερβενακίων, το Άγαλμα της Πολύτεκνης Μητέρας για να τιμήσει τις πολύτεκνες οικογένειες.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Αναγνώριση της προσφοράς της πολύτεκνης μητέρας.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.argolidaportal.gr/news/21/agalma-tis-polyteknis-miteras-sto-argos
ΣΧΟΛΙΟ	Μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα για τους άλλους δήμους. Ακόμα μπορεί να γίνει αφορμή για την καθιέρωση ετήσιων τιμητικών εκδηλώσεων για τις πολύτεκνες οικογένειες στους Δήμους με αφορμή την Ημέρα της Οικογένειας ή τη γιορτή της Μητέρας, του Πατέρα κ.λπ.

Ο Σύλλογος Πολυτέκνων Αργολίδας σε συνεννόηση και συνεργασία με το Δήμο Άργους - Μυκηνών, τοποθέτησε στην πλατεία Δερβενακίων, το Άγαλμα της Πολύτεκνης Μητέρας για να τιμήσει τις πολύτεκνες οικογένειες. Τα αποκαλυπτήρια έγιναν από το Δήμαρχο στις 25/9/2011, στο πλαίσιο μιας τελετής, την οποία παρακολούθησαν βουλευτές, νομάρχες, σύμβουλοι, εκπρόσωποι φορέων, σωματείων και συλλόγων και φυσικά πλήθος κόσμου.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	28
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Γλυφάδας
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Εφάπαξ χορήγηση ποσού σε πολύτεκνες οικογένειες μετά την απόκτηση 4 ^{ου} τέκνου.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Χορήγηση εφάπαξ επιδόματος ύψους 5.000 ευρώ μετά την απόκτηση 4 ^{ου} παιδιού και για κάθε επιπλέον.
ΚΟΣΤΟΣ	Επιβάρυνση του ταμείου του Δήμου.
ΟΦΕΛΟΣ	Οικονομική υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.aftodioikisi.gr/ota/dimoi/d-glyfadas-tha-dosi-epidoma-5-000-evro-se-polyteknes-miteres/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία για την άμβλυση της υπογεννητικότητας και κίνητρο για παραμονή στο Δήμο.

Μια σημαντική απόφαση για την ενίσχυση των νέων πολύτεκνων οικογενειών, μέσα στην περίοδο της κρίσης που διανύουμε, πήρε ο Δήμος Γλυφάδας και πιο συγκεκριμένα το Δημοτικό Συμβούλιο: να ξεκινήσει τη χορήγηση εφάπαξ επιδόματος ύψους 5.000 ευρώ σε μητέρες που αποκτούν τέταρτο τέκνο και για κάθε επιπλέον τέκνο, στηρίζοντας έτσι τις πολύτεκνες οικογένειες σε μία ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο. Αναμένεται η υλοποίηση της απόφασης, καθώς η έναρξη εφαρμογής του μέτρου και η ανακοίνωση για την ακριβή διαδικασία θα γίνει μετά την απαιτούμενη έγκριση από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής και το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Η απόφαση ελήφθη ομόφωνα από το Δημοτικό Συμβούλιο Γλυφάδας, και όπως επεσήμανε η σχετική εισήγηση, «... σε εθνικό επίπεδο, με βάση τα επίσημα στοιχεία, από το 2009 μέχρι το 2015 μειώθηκαν σε ετήσια βάση οι γεννήσεις κατά 22%, ενώ παρατηρείται αύξηση των θανάτων κατά 12%, με αποτέλεσμα από το έτος 2011 και μετά οι θάνατοι να είναι πάντοτε περισσότεροι από τις γεννήσεις».

Με βάση τη σχετική νομοθεσία που δίνει τη δυνατότητα τους Δήμους για υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας, για την έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας, αλλά και για τη χορήγηση χρηματικών βοηθημάτων, ο Δήμος Γλυφάδας προχώρησε στη θεσμοθέτηση του μέτρου αυτού. Είναι κάτι που έχει ζητήσει επανειλημμένως να γίνει πανελλαδικά η Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδας και ο πρόεδρός τους, Βασίλης Θεοτοκάτος.

«Το δημογραφικό είναι από τα πιο σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τόπος μας», δήλωσε ο Δήμαρχος Γλυφάδας, Γιώργος Παπανικολάου. «Η στατιστική χτυπά ένα καμπανάκι που πρέπει να το ακούσουμε όλοι μας. Ο Δήμος Γλυφάδας, που μηδένισε την 1^η Ιανουαρίου του 2015 τα δημοτικά τέλη για τις πολύτεκνες οικογένειες, παρέχει στο εξής εφάπαξ βοήθημα για το τέταρτο και κάθε επιπλέον παιδί κάθε οικογένειας της πόλης. Με το μέτρο που υιοθετήσαμε, δείχνουμε ότι σε τοπικό επίπεδο μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά. Ελπίζουμε ανάλογες κινήσεις να γίνουν και σε εθνικό επίπεδο. Θα συνεχίσουμε να στηρίζουμε τις πολύτεκνες οικογένειες με κάθε πρόσφορο μέσο».

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	29
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Γλυφάδας
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη/ Εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Υποτροφίες σε άπορα παιδιά για εκπαιδευτικούς σκοπούς
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Προσφορά υποτροφιών σε παιδιά οικογενειών των Κοινωνικών Δομών για να παρακολουθήσουν μαθήματα σε φροντιστήρια, ξένες γλώσσες, αθλητικές και δημιουργικές δραστηριότητες.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Παροχή δυνατότητας σε παιδιά άπορων οικογενειών για εκπαίδευση, αθλητισμό και ψυχαγωγία χωρίς οικονομική επιβάρυνση.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.aftodioikisi.gr/ota/dimoi/dimos-glifadas-saranta-iprotrofies-se-apora-paidia/amp/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ σημαντική πρωτοβουλία με οικονομικό όφελος και ανακούφιση για τους γονείς, κίνητρο για ενασχόληση παιδιών με δραστηριότητες.

Ο Δήμος Γλυφάδας πραγματοποίησε με επιτυχία μέσω της Τράπεζας Χρόνου τη «δράση υποτροφιών» για το έτος 2015-2016. Συνολικά, 15 ιδιωτικά εκπαιδευτικά κέντρα και σύλλογοι της πόλης που συμμετέχουν στη δράση, προσέφεραν 40 ετήσιες υποτροφίες στους ωφελούμενους των δημοτικών κοινωνικών δομών (Πρόγραμμα «Κοινωνικές Δομές για την Άμεση Αντιμετώπιση της Φτώχειας στο Δήμο Γλυφάδας»), προκειμένου να καλυφθούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών.

Ειδικότερα, χορηγήθηκαν 18 υποτροφίες εκμάθησης ξένων γλωσσών, 6 μαθημάτων Μέσης Εκπαίδευσης, 12 αθλητικών και 4 δημιουργικών δραστηριοτήτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι μέλη της Τράπεζας Χρόνου Δήμου Γλυφάδας πραγματοποιούν ήδη ιδιαίτερα μαθήματα σε παιδιά και ενήλικες για εκμάθηση Αγγλικών, Γαλλικών και Ρώσικων, καθώς και ενισχυτική διδασκαλία σε μαθήματα Δημοτικού και Γυμνασίου.

Ο Δήμαρχος Γλυφάδας, η Αντιδήμαρχος Παιδείας και Κοινωνικής Μέριμνας εκ μέρους της δημοτικής αρχής ευχαριστούν θερμά όλα τα συνεργαζόμενα εκπαιδευτήρια και συλλόγους, που ενισχύουν έμπρακτα την κοινωνική αλληλεγγύη και προωθούν την ισότιμη πρόσβαση στη γνώση, ενώ καλούν και τους άλλους φορείς να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	30
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αιγάλεω
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Γραφείο Ψυχολόγου και Λογοθεραπευτή
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Παροχή ολοκληρωμένης ψυχοκοινωνικής στήριξης όσων αντιμετωπίζουν προβλήματα με τη θέση σε λειτουργία του Γραφείου Ψυχολογικής Υποστήριξης της Διεύθυνσης Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δήμου.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Πρόληψη, αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχοκοινωνικής φύσης, παρεμβάσεις σε σχολεία, λογοθεραπευτική εκτίμηση και παρέμβαση.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.aigaleo.gr/psilchogos-logotherapeutis/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία για την ψυχική υγεία των πολιτών, που συναντάται σε αρκετούς δήμους πλέον με τη δωρεάν παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό.

Γραφείο
Ψυχολογικής
Υποστήριξης

Ο Δήμος Αιγάλεω στο πλαίσιο της κοινωνικής του πολιτικής και με σκοπό την όσο το δυνατόν ολοκληρωμένη ψυχοκοινωνική στήριξη όσων αντιμετωπίζουν προβλήματα, έχει θέσει σε λειτουργία το Γραφείο Ψυχολογικής Υποστήριξης της Διεύθυνσης Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δήμου. Αναλυτικότερα, το γραφείο προσφέρει ενημέρωση και ψυχολογική υποστήριξη σε οικογένειες και άτομα όλων των ηλικιών, που αντιμετωπίζουν προσωπικά ή οικογενειακά, ψυχολογικά ή κοινωνικά προβλήματα.

Στις βασικές επιδιώξεις του Γραφείου Ψυχολογικής Υποστήριξης εντάσσονται:

- η προώθηση της προσωπικής ανάπτυξης των δημοτών,
- η πρόληψη των προβλημάτων ψυχικής υγείας,

- η παροχή άμεσων και κατάλληλων μορφών παρεμβάσεων, όταν και όπου αυτές είναι αναγκαίες,
- η παροχή δυνατοτήτων στις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες να ζουν με αξιοπρέπεια ως ενεργά μέλη της κοινότητας.

Γραφείο Ψυχολογικής Υποστήριξης

Βασική επιδίωξη του Γραφείου Ψυχολογικής Υποστήριξης είναι η παροχή ενημέρωσης και ψυχολογικής υποστήριξης σε άτομα, αλλά και σε ομάδες μελών της κοινότητας του Δήμου τους. Οι υπηρεσίες παρέχονται άμεσα και εξατομικευμένα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του κάθε αιτήματος.

Η Ατομική Συμβουλευτική, η Συμβουλευτική Γονέων, η Συμβουλευτική Ζεύγους επιτυγχάνονται, με την πραγματοποίηση συνεδριών ατομικού χαρακτήρα. Με ιδιαίτερη ευαισθησία, αντιμετωπίζονται αιτήματα που σχετίζονται με παιδιά και εφήβους. Παρεμβάσεις καθώς και ομιλίες ενημερωτικού χαρακτήρα, πραγματοποιούνται σε συνεργασία με τη σχολική κοινότητα (συλλόγους γονέων, εκπαιδευτικούς, μαθητές).

Γραφείο Λογοθεραπείας

Το Γραφείο Λογοθεραπείας απευθύνεται σε παιδιά με διαταραχές ομιλίας, λόγου και επικοινωνίας. Γίνεται μια πρώτη λογοθεραπευτική εκτίμηση για την ανίχνευση δυσκολιών και εφόσον κριθεί απαραίτητο και πληρούνται οι προϋποθέσεις, παρέχονται δωρεάν ατομικά λογοθεραπευτικά προγράμματα αποκατάστασης, όπου στοχεύουν στην ενίσχυση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων, στην κοινωνικοποίηση του ατόμου και στην ορθή παραγωγή του λόγου.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	31
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Νέας Σμύρνης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΕ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Υπηρεσία Λογοθεραπείας -Εργοθεραπείας για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Η υπηρεσία παρέχεται δωρεάν σε παιδιά οικογενειών ενταγμένων στις Κοινωνικές Δομές του Δήμου και αφορά συνεδρίες με λογοθεραπευτή και εργοθεραπεύτρια με στόχο τη θεραπευτική παρέμβαση.
ΚΟΣΤΟΣ	Συνεργασία του Δήμου με την ΚΟΙΝΣΕΠ Δημαρέτη για την πρόσληψη του εξειδικευμένου προσωπικού.
ΟΦΕΛΟΣ	Τα παιδιά και οι έφηβοι που χρήζουν ανάγκης εργο-λογοθεραπείας ξεκινούν τις συνεδρίες τους άμεσα και δωρεάν.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	Θετική ανταπόκριση για την κάλυψη μιας πολύ ουσιαστικής ανάγκης των παιδιών που ανήκουν σε οικονομικά ευάλωτες οικογένειες.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://neasmyrni.gr
ΣΧΟΛΙΟ	Οι οικονομικά αδύναμες οικογένειες υποστηρίζονται στην πλαισίωση των παιδιών τους με εκτίμηση/διάγνωση για λογο-εργοθεραπευτική παρέμβαση.

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης και η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Αλληλεγγύης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παιδιών – εφήβων ηλικίας από 2,5 έως 17 ετών αναφορικά με την Επικοινωνία (λόγο, ομιλία, αλληλεπίδραση, συμπεριφορά κ.ά.) και το Έργο (δραστηριότητες καθημερινής ζωής, εκπαίδευση, κοινωνική συμμετοχή κ.ά.), δημιούργησαν δύο νέες δομές – παροχές που αφορούν τη Λογοθεραπευτική και την Εργοθεραπευτική παρέμβαση.

Η Υπηρεσία αυτή παρέχεται δωρεάν και χρήση της μπορούν να κάνουν πολίτες της Νέας Σμύρνης, που υπάγονται στα κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια της υπ’ αριθμόν 37/2021 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου «περί ένταξης στις κοινωνικές δομές».

Η Λογοθεραπεία και Εργοθεραπεία παρέχεται στη διεύθυνση Ανδριανουπόλεως 18.

Οι συνεδρίες είναι ατομικές και εξατομικευμένες σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού/εφήβου και κατόπιν διαγνωστικής εκτίμησης που έχει προηγηθεί από τους ειδικούς.

Ο Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας και Αλληλεγγύης του Δήμου Νέας Σμύρνης, δήλωσε: «η Λογοθεραπευτική και Εργοθεραπευτική δωρεάν παρέμβαση έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό στην κοινότητα και να βοηθήσει γονείς και παιδιά που χρήζουν των υπηρεσιών αυτών, προκειμένου να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους».

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	32
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Χαλανδρίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Γραφείο Ψυχικής Υγείας Παιδιού Εφήβου και Οικογένειας
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Το Γραφείο Ψυχικής Υγείας Παιδιού Εφήβου και Οικογένειας λειτουργεί πολλά χρόνια στο Δήμο και παρέχει υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης σε παιδιά, εφήβους και οικογένειες, καθώς και υπηρεσίες αξιολόγησης και αποκατάστασης μαθησιακών δυσκολιών.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Δωρεάν, πολύπλευρη υποστήριξη γονέων, παιδιών και εφήβων σε επίπεδο συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης και στη διάγνωση και αποκατάσταση μαθησιακών δυσκολιών.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.chalandri.gr/yphresies/koinoniki-merimna/skepi/
ΣΧΟΛΙΟ	Δωρεάν ολιστική και διεπιστημονική υποστήριξη για την οικογένεια σε θέματα ψυχικής υγείας και μαθησιακών δυσκολιών από εξειδικευμένους δημοτικούς υπαλλήλους.

Το Γραφείο Ψυχικής Υγείας Παιδιού Εφήβου και Οικογένειας παρέχει υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης σε παιδιά, εφήβους και οικογένειες, καθώς και υπηρεσίες αξιολόγησης και αποκατάστασης μαθησιακών δυσκολιών, εδώ και πολλά χρόνια στο Δήμο Χαλανδρίου.

Στελεχώνεται από διεπιστημονική ομάδα που αποτελείται από ψυχολόγους, ειδικούς παιδαγωγούς και παιδοψυχίατρο. Παράλληλα, δραστηριοποιείται στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών, του μαθητικού πληθυσμού και των εκπαιδευτικών για θέματα ψυχικής υγείας μέσα από την οργάνωση ομιλιών και παρεμβάσεων στα σχολεία.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	33
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Χαλανδρίου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Κτιριακές Υποδομές/ Εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Πολύχρωμα Σχολεία
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Κατασκευές και εικαστικές παρεμβάσεις σε σχολεία για να είναι τα σχολεία λειτουργικά και προσβάσιμα στην πράξη για τους μαθητές και τις μαθήτριες.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Φιλικά σχολεία για τους μαθητές και το περιβάλλον που προάγουν το κίνητρο για μάθηση.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.chalandri.gr/uncategorized/81080/
ΣΧΟΛΙΟ	Πρωτοβουλία που αναβαθμίζει την αισθητική των σχολικών κτιρίων, σέβεται το μαθητικό πληθυσμό και δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες για μάθηση.

Τα πολύχρωμα σχολεία του Χαλανδρίου, τα οποία έχουν ξαναγεννηθεί μετά από μια σειρά κτιριακών αναβαθμίσεων, εικαστικών παρεμβάσεων, κατασκευής ραμπών και χώρων υγιεινής και έργων ενεργειακής αναβάθμισης, εξασφάλισαν το «αργυρό» βραβείο στην κατηγορία «Έργα ανάπλασης» της διοργάνωσης Best City Awards, που διεξήχθη το Μάρτιο του 2022. Τα Best City Awards, τα οποία διοργανώνονται για 5η συνεχή χρονιά υπό την αιγίδα της ΚΕΔΕ και της Περιφέρειας Αττικής, επιβραβεύουν την καινοτομία και την ποιότητα ζωής στις ελληνικές πόλεις.

Η εμπνευσμένη βέβαια δουλειά της Αντιδημάρχου Τεχνικών Υπηρεσιών Έλενας Χριστούλη, της Τεχνικής Υπηρεσίας και του ζωγράφου Χρήστου Ρουμελιώτη, είναι μέρος μόνο του τεράστιου έργου που γίνεται τα τελευταία χρόνια στα σχολικά συγκροτήματα της πόλης, με στόχο ένα λειτουργικό, προσβάσιμο για όλους και φιλικό προς το περιβάλλον δημόσιο σχολείο. Τα έργα επίσης περιλαμβάνουν κτιριακές παρεμβάσεις, ενεργειακή αναβάθμιση σχολείων, κατασκευή ραμπών και χώρων υγιεινής ΑμεΑ, εγκατάσταση ανελκυστήρων και την ανακατασκευή των αύλειων χώρων.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	34
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Πατρέων
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχοκοινωνική στήριξη
ΘΕΜΑ	Γραφείο Υποστήριξης ΑμεΑ
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Το γραφείο έχει στόχο την πληροφόρηση, τη δικτύωση των ΑμεΑ με φορείς και υπηρεσίες, καθώς και την υποστήριξή τους σε μετακινήσεις για τις συνδιαλλαγές τους με υπηρεσίες.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Υποστήριξη ατόμων με αναπηρία σε πολλά επίπεδα.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://kede.gr/patra-grafeio-exyiretisis-amea-syntoma-kai-diadiktyaki-platforma/
ΣΧΟΛΙΟ	Καινοτόμος δράση για άτομα με αναπηρίες για να έχουν ένα σημείο αναφοράς μέσα στο Δήμο κατοικίας τους.

Ο Κοινωνικός Οργανισμός του Δήμου Πατρέων λειτουργεί από τη Δευτέρα 25 Ιανουαρίου 2021, Γραφείο Εξυπηρέτησης Ατόμων με Αναπηρία στην Αγορά Αργύρη. Πρόκειται για μια καινοτόμο δράση, η οποία θα δώσει νέες διεξόδους σε μια σημαντική μερίδα πολιτών λειτουργώντας ως κέντρο πληροφόρησης και παραπομπής σε αρμόδια όργανα, φορείς και υπηρεσίες. Σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πατρών τίθεται σε λειτουργία μια

πρωτοποριακή διαδικτυακή πλατφόρμα καταγραφής ΑμεΑ μέσω συλλόγων και κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου, αλλά και με τη δυνατότητα αυτό-εγγραφής (SAFEAMEA) με σκοπό να ενημερώνει τις αρμόδιες υπηρεσίες σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Επιπροσθέτως, λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία (ΑμεΑ), που αφορά την παροχή δωρεάν μετακίνησης με ειδικό όχημα, σε όσους δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν από τα συμβατικά οχήματα των αστικών συγκοινωνιών για μετακινήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος. Η δράση αυτή βρίσκεται σε επίπεδο προγραμματισμού, ανάδειξης και διερεύνησης των αναγκών.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	35
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Σίφνου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Αστική κινητικότητα
ΘΕΜΑ	Δημοτική συγκοινωνία για μαθητές και μαθήτριες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ο Δήμος Σίφνου αποφάσισε να καθιερώσει δρομολόγια της δημοτικής συγκοινωνίας κατά τις απογευματινές ώρες, προκειμένου να εξυπηρετήσει μαθητές και μαθήτριες για τις εξωσχολικές του δραστηριότητες.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Δωρεάν μετακίνηση με τη δημοτική συγκοινωνία σε μαθητές που πηγαίνουν σε εξωσχολικές δραστηριότητες το απόγευμα.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	http://www.otapractices.gr/portfolio-items/practice54/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική πρωτοβουλία για την εξυπηρέτηση οικογενειών για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών τους.

Ο τομέας Πολιτισμού, Αθλητισμού και Κοινωνικής Ανάπτυξης του Δήμου Σίφνου καθιέρωσε απογευματινά δρομολόγια του δημοτικού λεωφορείου για την εξυπηρέτηση των δημοτών και των μαθητών που μετακινούνται για τις εξωσχολικές τους δραστηριότητες.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	36
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Τρικκαίων
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Αστική Κινητικότητα/Ψυχαγωγία/Υπαιθρια δραστηριότητα
ΘΕΜΑ	Ποδηλατόδρομος
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Αύξηση του δικτύου ποδηλατοδρόμου στην πόλη των Τρικάλων
ΚΟΣΤΟΣ	ΣΒΑΚ
ΟΦΕΛΟΣ	Ασφάλεια στη διαδρομή με ποδήλατο, δυνατότητα για μεγαλύτερες διαδρομές και αύξηση της ορθής χρήσης του ποδηλάτου από τους πολίτες μέσα στην πόλη.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://trikalacity.gr/trikala-20-chlm-podilatodromon-os-ta-telito-2023/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ εξυπηρετική κατασκευή για ψυχαγωγία της οικογένειας και για την ανάπλαση της πόλης. Παράλληλα βοηθά στη μείωση χρήσης του αυτοκινήτου για τις μετακινήσεις και στην ανάδειξη της σημασίας του ποδηλάτου ως μέσο καθημερινών μετακινήσεων.

Το μεγαλύτερο δίκτυο αστικού ποδηλατόδρομου στην Ελλάδα αποκτά μέχρι τα τέλη του 2023, ο Δήμος Τρικκαίων. Το έργο είναι τμήμα ενός μεγαλύτερου έργου, που εντάσσεται στο Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής κινητικότητας (ΣΒΑΚ). Ουσιαστικά, μαζί με τους λοιπούς, τα Τρίκαλα θα αποκτήσουν ένα δίκτυο ποδηλατοδρόμων μήκους 20 χλμ. στα τέλη του 2023, για τους δεκάδες χιλιάδες χρήστες ποδηλάτων στην πόλη. Σε μια από τις πλέον επίπεδες πόλεις της χώρας, τα πάνω από 40.000 ποδήλατα των πάνω από 70.000 κατοίκων της, θα μπορούν πλέον να κινούνται σε πιο ασφαλείς και οριοθετημένες διαδρομές. Ο Δήμος Τρικκαίων αυξάνει τα 8 χλμ. (7.950 μ. για την ακρίβεια) υπαρχόντων ποδηλατοδρόμων σε 19,5 χλμ. με έργα συνολικού προϋπολογισμού άνω των 7,5 εκ. €. Οι ποδηλατόδρομοι έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στοιχεία, όπως:

- ενώνουν τους 4 κεντρικούς άξονες της πόλης (από βορρά προς νότο και από ανατολή προς δύση),
- εγκαινιάζουν μια όμορφη διαδρομή δίπλα στο Ληθαίο ποταμό,
- ενώνουν μεγάλο σχολικό συγκρότημα (περιοχή Μπάρας) με αθλητικές εγκαταστάσεις (Δημοτικό Στάδιο και Κλειστό Γυμναστήριο),

- ενοποιούν διαδρομή με πολιτιστικά μνημεία και αξιοθέατα (Μουσείο Τσιτσάνη, Τζαμί, κεντρική πεζογέφυρα, άγαλμα Ασκληπιού κ.ά.), και
- δημιουργούν ασφαλείς διαδρομές και μετακινήσεις για μαθητές/τριες.

Ανήμερα της Παγκόσμιας Ημέρας Ποδηλάτου ο Δήμος Τρικκαίων πραγματοποίησε ποδηλατοβόλτα μήκους 8 χλμ. με έμφαση στη διαδρομή δίπλα από τον Ληθαίο ποταμό.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	37
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Καρδίτσας
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες & 3 ^ο άξονας - Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Κοινωνικό Ξενόγλωσσο Φροντιστήριο
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Δωρεάν εκμάθηση ξένων γλωσσών σε παιδιά οικογενειών που αντιμετωπίζουν κοινωνικο-οικονομικές δυσκολίες. Η δράση υποστηρίζεται από το Δήμο σε συνεργασία με ιδιοκτήτες φροντιστηρίων ξένων γλωσσών του Δήμου.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Εκμάθηση ξένης γλώσσας παιδιών από ευάλωτες κοινωνικο-οικονομικά οικογένειες.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://dimoskarditsas.gov.gr/aitiseis-symmetochis-gia-to-koioniko-xenoglosso-frontistirio-toy-dimoy-karditsas/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ καινοτόμα πρωτοβουλία που βοηθά οικονομικά πολλές οικογένειες και παράλληλα βοηθά, ώστε τα παιδιά να μη στερούνται την εκμάθηση ξένων γλωσσών.

Το «Κοινωνικό Ξενόγλωσσο Φροντιστήριο», που υλοποιεί η Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου Καρδίτσας βασίζεται καθαρά στην εθελοντική προσφορά των Ιδιοκτητών Ξενόγλωσσων Φροντιστηρίων του Δήμου μας.

Για το σχολικό έτος 2021-2022, θα συμμετέχουν εξήντα (60) συνολικά μαθητές, των οποίων οι οικογένειες τους αντιμετωπίζουν κοινωνικο-οικονομικές δυσκολίες. Είκοσι (20) μαθητές θα ξεκινήσουν για πρώτη φορά φέτος την εκμάθηση ξένης γλώσσας, ενώ θα συνεχίσουν και οι παλαιότεροι μαθητές, ο αριθμός των οποίων ανέρχεται σε σαράντα (40).

Τα δικαιολογητικά που απαιτούνται είναι:

- Έντυπη αίτηση που παρέχεται από την υπηρεσία.
- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης.
- Πρόσφατο Εκκαθαριστικό Εφορίας.
- Ε1 & Ε9, των γονέων ή του ασκούντα τη γονική μέριμνα του παιδιού αν έχει.
- Αποδεικτικά κοινωνικών κριτηρίων (π.χ. πολύτεκνες ή μονογονεϊκές οικογένειες, αναπηρίες κ.λπ.).
- Αντίγραφο βαθμολογίας, προηγούμενης σχολικής χρονιάς Δημοτικού ή Γυμνασίου.

Η αίτηση γίνεται δεκτή μόνο εφόσον είναι σωστά τα δικαιολογητικά και οι κηδεμόνες συμφωνούν με τον κανονισμό λειτουργίας. Η κατάθεση των αιτήσεων θα γίνεται στα γραφεία της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού (Πρόνοια).

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	38
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Ηλιούπολης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες & 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική στήριξη
ΘΕΜΑ	Ελεύθερη διάθεση ξυλείας σε πολίτες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Διάθεση ξυλείας που έχει προκύψει από εργασίες αποψίλωσης ή απομάκρυνσης σπασμένων κλαδιών σε πολίτες.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Ξυλεία για τους πολίτες για το χειμώνα και αποσυμφόρηση δρόμων και δημόσιων χώρων στο Δήμο.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://ilioupoli.gr/index.php/2022/07/07/dorean-diathesi-temachion-kormonkai-kladion/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ καλή πρωτοβουλία για τους πολίτες και για την προστασία του περιβάλλοντος.

Σε συνεννόηση του Δήμου Ηλιούπολης με το Σύνδεσμο Προστασίας Αξιοποίησης Υμηττού (ΣΠΑΥ), θα διατεθεί ελεύθερα από τον Ιούλιο του 2022, στους κατοίκους της Ηλιούπολης, η ξυλεία, που έχει προκύψει από τις εργασίες δασικής αποψίλωσης και απομάκρυνσης σπασμένων κλαδιών και πεσμένων δέντρων, που πραγματοποιούν συνεργεία του ΣΠΑΥ, για την δημιουργία ασπίδας αντιτυρικής προστασίας στον Υμηττό, περιμετρικά του Δήμου Ηλιούπολης. Οι κάτοικοι της Ηλιούπολης που ενδιαφέρονται, μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν για προσωπική χρήση στα τζάκια τους, παίρνοντας με δικά τους μεταφορικά μέσα, περιορισμένο αριθμό τεμαχίων και οπωσδήποτε με ιδιαίτερη προσοχή και με την αυστηρή τήρηση των κανόνων ασφαλούς πρόσβασης στο βουνό.

Η συγκεντρωμένη ξυλεία βρίσκεται στην είσοδο του βουνού προς Προφήτη Ηλία, πολύ κοντά στην οδό Μαραθωνομάχων.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	39
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Γλυφάδας
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2ος άξονας - Υπηρεσίες & 3ος άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική στήριξη
ΘΕΜΑ	Διάθεση ξυλείας σε όλους τους πολίτες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ξυλεία για τους πολίτες για το χειμώνα και αποσυμφόρηση δρόμων και δημόσιων χώρων στο Δήμο.
ΚΟΣΤΟΣ	Μηδενικό
ΟΦΕΛΟΣ	Διάθεση δωρεάν ξυλείας για τους πολίτες για το χειμώνα δεδομένων των δύσκολων οικονομικών συνθηκών.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.ilioupoligiaolous.gr/dimos-glyfadas-dorean-dianomi-xyleias-se-oloys-toys-glyfadiotes-
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ καλή πρωτοβουλία για τους πολίτες και για την προστασία του περιβάλλοντος.

Τη δωρεάν διανομή ξυλείας σε όλους τους δημότες της Γλυφάδας, αποφάσισε ο Δήμος της πόλης το Φεβρουάριο του 2022 σε μια προσπάθεια να αποσυμφορηθούν οι δρόμοι από τα εκατοντάδες σπασμένα κλαδιά που άφησε πίσω της η χιονοκαταιγίδα στα τέλη του Ιανουαρίου 2022.

Ο Δήμος Γλυφάδας, με πρωτοβουλία του Δημάρχου Γλυφάδας, Γιώργου Παπανικολάου, προχωρά σε τεμαχισμό όλων των σπασμένων δένδρων προκειμένου να διανεμηθούν στους κατοίκους για να τους ζεστάνουν τις κρύες μέρες του χειμώνα:

«Τι να κάνουμε με τα πολλά δέντρα και κλαδιά που μαζέψαμε από τους δρόμους και τα πεζοδρόμια της Γλυφάδας, αφού τα έριξε η σφοδρή κακοκαιρία της περασμένης εβδομάδας, Αντί να τα πετάξουμε σε έναν τεμαχιστή, επιλέγουμε την πιο ουσιαστική και χρήσιμη λύση. Όλα τα δέντρα και κλαδιά ήδη τεμαχίζονται, με ευθύνη του Δήμου μας, και θα διανεμηθούν δωρεάν ως ξυλεία στους δημότες και κατοίκους της πόλης μας, για να ζεστάνουν τα σπίτια τους τις πολλές κρύες ημέρες που έχει ακόμα αυτός ο χειμώνας», τονίζει ο Δήμαρχος της πόλης Γιώργος Παπανικολάου και προσθέτει:

«Όποιος δημότης ή κάτοικος της πόλης μας επιθυμεί, μπορεί να συμπληρώσει την ηλεκτρονική φόρμα και στη συνέχεια θα επικοινωνήσουμε μαζί του για να παραλάβει, όσα ξύλα χωράνε στο πορτ μπαγκάζ ενός επιβατικού αυτοκινήτου.

Τα ξύλα θα διανέμονται μέχρι εξαντλήσεως των αποθεμάτων, αλλά το σχέδιο που βάλαμε μπροστά θα συνεχιστεί, με νέες διανομές, όταν έχουμε επαρκείς ποσότητες από όλα τα κλαδέματα που συγκεντρώνουμε καθημερινά από όλη τη Γλυφάδα».

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	40
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Χολαργού -Παπάγου
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχαγωγία/ Υπαίθριες δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Πρότυπη Παιδική Χαρά
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Κατασκευή Παιδικής Χαράς για όλο το φάσμα ηλικιών και για ΑμεΑ που παρέχει μεγάλη ποικιλία παιχνιδιών με ασφάλεια και κατάλληλες προδιαγραφές.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Παιχνίδι με ποικιλία και ασφάλεια για όλα τα παιδιά, όλων των ηλικιών
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://kede.gr/diakriseis-dimou-papagou-cholargou-gia-tin-paidiki-chara-protypo-kai-ton-aftomato-psifiako-voitho/
ΣΧΟΛΙΟ	Παιδική χαρά που καλύπτει τις ανάγκες όλων των παιδιών, όλων των ηλικιών για παιχνίδι με ασφάλεια.

Η Παιδική Χαρά Πρότυπο στο Δήμο Χολαργού-Παπάγου βραβεύτηκε ως η καλύτερη στην Ελλάδα κερδίζοντας το Χρυσό Βραβείο στα Best City Awards 2022. Βρίσκεται στο πάρκο «Στρατόπεδο Αλεξάνδρου Παπάγου», μιας παιδικής χαράς πρότυπο, με βασικό της χαρακτηριστικό την πρόσβαση κάθε παιδιού στο παιχνίδι.

Η παιδική χαρά έχει παιχνίδια που μπορούν να ψυχαγωγήσουν παιδιά νηπιακής, προσχολικής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας και το κυριότερο όλων, παιχνίδια για παιδιά με αναπηρία. Διαθέτει εξοπλισμό και περιοχές παιχνιδιού για όλες τις ηλικιακές ομάδες χρηστών: Ένας υποδειγματικός χώρος παιχνιδιού, ως προς την ασφάλεια, τα ποιοτικά, λειτουργικά και παιδαγωγικά χαρακτηριστικά, σε σχέση πάντοτε με τις ανάγκες της κάθε ηλικιακής ομάδας. Μεγιστοποιεί τις δυνατότητες για ανεξαρτησία και αυθόρμητο-ελεύθερο παιχνίδι, καθώς φιλοξενεί όργανα που δεν συναντάμε εύκολα σε παιδικές χαρές.

Για την κάλυψη των αναγκών όλων των παραπάνω ηλικιακών ομάδων έχουν επιλεγεί 20 διαφορετικοί τύποι εξοπλισμού, μεταξύ των οποίων ένα μεγάλο εξάεδρο χωροδικτύωμα, μία σύνθεση αναρρίχησης με τρία πολύεδρα, ένας περιστρεφόμενος δίσκος ισορροπίας, ένα εναέριο σύστημα μεταφοράς «Τελεφερίκ», μία μεταλλική πεντάγωνη κούνια, μία πολυλειτουργική σύνθεση πύργου (προσβάσιμη από ΑμεΑ) και δύο μεταλλικές τσουλήθρες λόφου.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	41
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Κομοτηνή
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Αστική κινητικότητα
ΘΕΜΑ	Προσβασιμότητα στην πόλη για όλους και όλες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ενέργειες και τεχνικά έργα μέσα στην πόλη για την ίση πρόσβαση στο αστικό περιβάλλον για όλους και όλες με ασφάλεια.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Τα οφέλη είναι πολλά για όλους τους πολίτες, για την καλύτερη βιωσιμότητα στο αστικό περιβάλλον, αλλά κυρίως για τα άτομα με κινητικά προβλήματα ή μητέρες με παιδιά σε καροτσάκια.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://kede.gr/evropaiki-diakrisi-stin-komotini-gia-tin-prosvasimotita/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ σημαντική πρωτοβουλία για την αστική κινητικότητα, την ασφαλή πρόσβαση όλων των πολιτών και ειδικά των ΑμεΑ σε χώρους, δρόμους και υπηρεσίες.

Ευρωπαϊκή διάκριση για την προσβασιμότητα έλαβε η Κομοτηνή, κατακτώντας το βραβείο: «Ειδική μνεία για την πόλη που αντιμετώπισε την προσβασιμότητα σαν ευκαιρία», στα Ευρωπαϊκά Βραβεία Προσβάσιμων Πόλεων 2021 (Access City Award). Το Access City Award επιβραβεύει την ικανότητα και τις προσπάθειες μιας πόλης να γίνει πιο προσιτή, προκειμένου να βελτιώσει την ποιότητα ζωής του πληθυσμού της και να διασφαλίσει ότι όλοι – ανεξαρτήτως ηλικίας, κινητικότητας ή ικανότητας – έχουν ίση πρόσβαση στο αστικό περιβάλλον. Απευθύνεται σε όλες τις πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης άνω των 50.000 κατοίκων ή σε αστικές περιοχές, που αποτελούνται από δύο ή περισσότερες πόλεις με συνολικό πληθυσμό άνω των 50.000 κατοίκων. Επισημαίνεται ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση ζουν σήμερα περί τα 120 εκατομμύρια άτομα με αναπηρίες, ο γενικός πληθυσμός γερνά, ενώ τέσσερις στους πέντε κατοικούν σε πόλεις, δεδομένα που καθιστούν την προσβασιμότητα όλων ακόμη πιο αναγκαία.

Με αφορμή τη βράβευση της πόλης, σε συγχαρητήρια επιστολή που απέστειλε στο Δήμο Κομοτηνής, ο Γενικός Γραμματέας Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος έκανε γνωστό ότι θα ακολουθήσουν προσκλήσεις χρηματοδότησης, ώστε οι Δήμοι να προχωρήσουν σε παρεμβάσεις και έργα για τα εμποδιζόμενα άτομα και τα ΑμεΑ: *«Η Κομοτηνή αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση για τις ελληνικές πόλεις που πρέπει να ακολουθήσουν τα βήματά της»*,

«στο χωροταξικό-πολεοδομικό νομοσχέδιο του υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, που ψηφίζεται αυτές τις ημέρες στη Βουλή, προβλέπονται διατάξεις για τη βιώσιμη προσβασιμότητα, ενώ θα ακολουθήσουν προσκλήσεις χρηματοδότησης, ώστε οι ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού να προχωρήσουν σε παρεμβάσεις και έργα για τα εμποδιζόμενα άτομα και τα ΑΜΕΑ».

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	42
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Διάφοροι Δήμοι: Αλίμου, Γλυφάδας, Παλαιού Φαλήρου, Κηφισιάς, Πλατανιά, Αλιάρτου-Θεσπιέων, Σπάρτης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο- οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη / Τιμητικές διακρίσεις/ βραβεύσεις
ΘΕΜΑ	Βραβεύσεις Μαθητών και Μαθητριών των σχολείων των Δήμων
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Αρκετοί Δήμοι στη χώρα οργανώνουν τιμητικές εκδηλώσεις για τους επιτυχόντες και τις επιτυχούσες στις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν τιμητικές πλακέτες, κληρώσεις με δώρα, χρηματικά ποσά για τα παιδιά κ.τλ.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Αναγνώριση προσπάθειας και επιτυχίας των παιδιών, κίνητρα για τους υπόλοιπους μαθητές και οικονομική υποστήριξη (όπου δίδεται χρηματικό έπαθλο ή δώρο).
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	Ιστοσελίδες Δήμων και σε ανακοινώσεις των Γραφείων Τύπου των Δήμων που αναφέρθηκαν.
ΣΧΟΛΙΟ	Καλή πρακτική που μπορεί να υιοθετηθεί και από άλλους Δήμους και να αποτελέσει κίνητρο για καλύτερη προσπάθεια στις Πανελλαδικές Εξετάσεις και για άλλα παιδιά.

Είναι κοινή πρακτική πλέον σε διάφορους Δήμους στην Ελλάδα να οργανώνονται τελετές βράβευσης των μαθητών και μαθητριών που πέτυχαν την είσοδό τους σε Ανώτατες Σχολές μετά τη διαδικασία των Πανελλήνιων Εξετάσεων. Κατά τη διάρκεια των τελετών δίνονται τιμητικές πλακέτες στους μαθητές και διάφορα άλλα δώρα.

- Δήμος Αλίμου- χρηματικό ποσό, κληρώσεις με δώρο λαπτοπ, τιμητικός έπαινος.
- Δήμος Πλατανιά- εισιτήρια για ταξίδι με ακτοπλοϊκή γραμμή.
- Δήμος Γλυφάδας - τιμητικός έπαινος και εκπαιδευτικό ταξίδι στις Βρυξέλλες.
- Δήμος Κηφισιάς- τιμητική πλακέτα.
- Δήμος Αλιάρτου - Θεσπιέων- τσάντα με έπαινο, πλακέτα και usb με υλικό για το δήμο και για αποθήκευση εργασιών κατά τη φοιτητική ζωή.
- Δήμος Παλαιού Φαλήρου - “Γιορτή Εκπαίδευσης” - τιμητική εκδήλωσης βράβευσης μαθητών επιτυχόντων στις Πανελλήνιες, μαθητών - αθλητών με διακρίσεις σε αγώνισματα και εκπαιδευτικών των σχολείων του Δήμου.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	43
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Διάφοροι Δήμοι: Γαλάτσι, Άγιοι Ανάργυροι - Καματερό, Πετρούπολη, Άγιος Δημήτριος, Παπάγου - Χολαργού, Αργυρούπολη, Ηλιούπολη, Παλαιό Φάληρο, Περιστερί, Νίκαια-Ρέντη, Ηράκλειο (Αττικής), Μοσχάτο, Καισαριανή, Πειραιάς
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Ψυχαγωγία/Υπαιθριες δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Πάρκα Σκύλων
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Όμορφα πάρκα σκύλων, ειδικά διαμορφωμένοι χώροι για τα σκυλιά και τους ιδιοκτήτες τους, όπου η βόλτα και η διασκέδαση των κατοικίδιων γίνεται η πιο όμορφη καθημερινή συνύπαρξη ανθρώπων και ζώων.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Καλύτερη φροντίδα για τα ζώα σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους προστατευμένους και ασφαλείς για όλους, καθώς και αξιοποίηση χρόνου και χώρου για τις οικογένειες.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	Πηγή: https://dimosio.gr/pame-volta-se-ena-apo-ta-16-dimotika-parka-skylon-vreite-to-kontino-sas/
ΣΧΟΛΙΟ	Καλή πρακτική, η δημιουργία πάρκων σκύλων τόσο για τα τετράποδα, όσο και για τις οικογένειες που έχουν την ευθύνη τους και μπορούν να περνούν ώρες ξενοιασιάς στη βόλτα με ασφάλεια.

Διάφοροι δήμοι έχουν προχωρήσει στην κατασκευή ή αναβάθμιση δημόσιων χώρων πρασίνου, όπου αυτή η «ανάγκη» γίνεται πραγματικότητα και γεμίζει χαρά, τόσο τα σκυλάκια, όσο και τους ιδιοκτήτες αυτών και τις οικογένειες τους.

Κατάλληλα και όμορφα πάρκα σκύλων, όπου η βόλτα και η διασκέδαση των κατοικίδιων γίνεται η πιο όμορφη καθημερινή συνύπαρξη ανθρώπων και ζώων, με σεβασμό επίσης σε όσους προτιμούν να μην έρχονται σε επαφή με ζώα.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	44
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Διάφοροι Δήμοι σε όλη τη χώρα
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Οικονομική Στήριξη σε πολύτεκνες οικογένειες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Υιοθέτηση και εφαρμογή πολιτικών για πολύτεκνες οικογένειες με στόχο την πλήρη απαλλαγή ή μείωση των δημοτικών τελών, μείωση τροφείων σε παιδικούς σταθμούς, μειώσεις συνδρομών σε αθλητικές ή πολιτιστικές δραστηριότητες των Δήμων κ.ά.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Οικονομική ελάφρυνση και υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	Βιβλίο "Οδηγός Χρήσιμων Θεμάτων για τις Πολύτεκνες Οικογένειες", Έκδοση της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος
ΣΧΟΛΙΟ	Πρωτοβουλία σημαντική, που ενισχύει την οικονομική στήριξη των πολύτεκνων οικογενειών και βοηθά στην ανακούφισή τους.

-Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού: Μείωση Δημοτικών Τελών, Αθλητικές/ Πολιτιστικές Δραστηριότητες και Δημοτικό Ωδείο: Κάθε μέλος πολύτεκνης οικογένειας με εκκαθαριστικό κάτω των 18.000 € δικαιούται έκπτωση 50% σε μία δραστηριότητα. Η επιλογή δεύτερης δραστηριότητας χρεώνεται κανονικά. Αν υπάρχουν παραπάνω από μία δραστηριότητα, η έκπτωση πηγαίνει στη δράση με το χαμηλότερο κόστος./ Στους Παιδικούς Σταθμούς, οι Πολύτεκνοι με εισόδημα έως 12.500 € έχουν πλήρη απαλλαγή, εφόσον δεν μπορούν να ενταχθούν στο ΕΣΠΑ. Πολύτεκνοι με εισοδήματα άνω των 27.000 € θα καταβάλλουν το 50% της συμβολικής συμμετοχής σύμφωνα με την κατηγορία στην οποία υπάγονται.

-Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος: Διοργάνωση θερινών εκδηλώσεων (Πολιτιστικό Καλοκαίρι 2021) με χρηματοδότηση από ιδίους πόρους. Ωφελούμενοι είναι Αθλούμενοι, Αλλοδαποί, ΑμεΑ, Άνεργοι, Γονείς, Δημοτικοί και Ιδιωτικοί Υπάλληλοι, Εθελοντές, Επιβάτες ΜΜΜ, Επιχειρηματίες, Ηλικιωμένοι, Μαθητές, Οδηγοί, Οικονομικά ασθενείς, Παιδιά, Πεζοί και Πολύτεκνοι. 50% έκπτωση για τους πολύτεκνους, τα ΑμεΑ και οι άποροι.

-Δήμος Δοξάτου: Πλήρης απαλλαγή Δημοτικών Τελών σε πολύτεκνες οικογένειες με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως 16.000 €/ Σε Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς οικογένειες με πολυτεκνική ιδιότητα μοριοδοτούνται με 30 μόρια.

-Δήμος Ελευσίνας: Πλήρης απαλλαγή 100% από τα Τέλη Καθαριότητας & Φωτισμού στους λογαριασμούς παροχών ηλεκτρικής ενέργειας για το έτος 2021 σε Πολύτεκνες οικογένειες (τέσσερα προστατευόμενα τέκνα και άνω) με συνολικό οικογενειακό Εισόδημα έως 20.000 €.

-Δήμος Ζωγράφου: Στους παιδικούς σταθμούς του Δήμου, οι πολύτεκνες οικογένειες έχουν πλήρη απαλλαγή των τροφείων και πρόσθετη μοριοδότηση για 4 παιδιά μόρια και από 5 παιδιά και πάνω +15 μόρια για κάθε παιδί.

-Δήμος Ηρακλείου (Αττικής): Συμμετοχή στις Πολιτιστικές και Αθλητικές δραστηριότητες οι Πολύτεκνοι και τα τέκνα πολυτέκνων με κάρτα πολυτεκνίας σε ισχύ και εκκαθαριστικό έως 18.000 €, αποκλειστικά για μόνιμους κατοίκους Ηρακλείου, δικαιούνται δωρεάν συμμετοχή/ Κατάταξη των παιδιών στους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς: Προηγούνται στη σειρά κατάταξης (2) τα παιδιά πολυτέκνων οικογενειών και έχουν απαλλαγή τροφείων/ Δημοτικά Τέλη. Ειδικές απαλλαγές για πολύτεκνους που φτάνουν έως και το 100% έκπτωσης.

-Δήμος Καλλιθέας: Μείωση των Δημοτικών Τελών με εισοδηματικά κριτήρια/ Απαλλαγή διδάκτρων για το πρώτο παιδί πολύτεκνης οικογένειας στο Δημοτικό Ωδείο για την εκμάθηση μουσικών οργάνων με οικογενειακό εισόδημα έως 40.000 €. Το δεύτερο παιδί έχει έκπτωση 50%.

-Δήμος Κορυδαλλού: Απαλλαγή Δημοτικών Τελών για πολύτεκνες οικογένειες/ Βρεφονηπιακοί Σταθμοί: Με βάση την οικογενειακή κατάσταση, οικογένειες με 4 ανήλικα τέκνα παίρνουν 30 μόρια και από 5 τέκνα και άνω +10 μόρια ανά παιδί/ Ειδικές κατηγορίες εγγραφών στα αθλητικά προγράμματα: Πολύτεκνοι (με εισόδημα έως 40.000 €), 1ο, 2ο & 3ο Μέλος: Έκπτωση 50%.

-Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας: Απαλλαγή από τα δημοτικά τέλη για τους μακροχρόνια άνεργους, τους άπορους, τους πολύτεκνους και τους τρίτεκνους, που εξομοιώνονται με τους πολύτεκνους, όπως ο Νόμος ορίζει, τους ανάπηρους με ποσοστό αναπηρία από 80% και παράλληλα μείωση κατά 50% στα δημοτικά τέλη για ανάπηρους με ποσοστό αναπηρία από 67%.

-Δήμος Νέας Προποντίδας: Μείωση οικονομικών εισφορών (τροφείων) κατά 50% για πολύτεκνες οικογένειες στο Δημοτικό Παιδικό Σταθμό/ Παιδικό Σταθμό που υπάγονται στην "Κοινωφελή Επιχείρηση Πολύτεκνες οικογένειες", παρέχουν πλήρη απαλλαγή των οικονομικών εισφορών σε πολύτεκνες οικογένειες και εφόσον το οικογενειακό τους εισόδημα δεν ξεπερνά

τις 26.000€/ Στα τμήματα του Δημοτικού ωδείου παρέχονται ειδικές εκπτώσεις μόνο για πολύτεκνους και τέκνα πολυτέκνων/ Μείωση 50% σε Δημοτικά Τέλη και τέλη ύδρευσης και αποχέτευσης για την πρώτη και κύρια κατοικία πολύτεκνων οικογενειών.

-Δήμος Πατρέων: Στους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς προβλέπεται μοριοδότηση σε οικογένειες με 4 τέκνα, 50 μόρια και άλλα συν 10 μόρια για καθένα παιδί άνω των τεσσάρων/ Οικονομική εισφορά (τροφεία): Πολύτεκνοι ή εφόσον υπάρχει στην οικογένεια άτομο με ειδικές ανάγκες (γονείς παιδιά) με κατ' ελάχιστο ποσοστό αναπηρίας 67%, με εισόδημα μέχρι 40.000€ και με την προϋπόθεση οικείας βεβαίωσης του ασφαλιστικού φορέα τους ή της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής, απαλλάσσονται. Άνω των 40.000 €, η μηνιαία οικονομική εισφορά είναι 40 € για το πρώτο παιδί και 20 € για κάθε επόμενο/ Δημοτικά Τέλη: Πολύτεκνες οικογένειες με τέσσερα προστατευόμενα τέκνα και άνω και με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως 30.000€. Πλήρης απαλλαγή. Πολύτεκνοι με τέσσερα προστατευόμενα τέκνα και άνω, με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα από 30.001 έως 40.000€. Απαλλαγή κατά το 50%.

-Δήμος Πεντέλης: Απαλλαγή Δημοτικών Τελών για πολύτεκνους με οικογενειακό ετήσιο εισόδημα έως 12.000 € προσαυξημένο κατά 15% για κάθε παιδί/ Παραδοσιακοί και Λαϊκοί χοροί, Latin & Ballroom χοροί, Παιδική Θεατρική Σκηνή, Θεατρική ομάδα Ενηλίκων, Χορωδία Δήμου Πεντέλης, Εφηβική Θεατρική Σκηνή: Δωρεάν για πολύτεκνους.

-Δήμος Πετρούπολης: Πλήρης απαλλαγή των Δημοτικών Τελών καθαριότητας και ηλεκτροφωτισμού σε πολύτεκνους και άτομα με αναπηρία άνω του 67%, με εισόδημα έως 35.000 €.

-Δήμος Λυκόβρυσσης-Πεύκης: Μείωση ή απαλλαγή από τα τροφεία των Παιδικών Σταθμών για τις πολύτεκνες οικογένειες ως εξής:

- ✓ -Για φορολογητέο εισόδημα έως 18.000 € δεν θα καταβάλλει τροφεία το 1ο παιδί, ενώ το 2ο ή 3ο παιδί (που φιλοξενείται την ίδια περίοδο στον παιδικό σταθμό), θα καταβάλλει το 25% στα εκάστοτε προβλεπόμενα τροφεία.
- ✓ -Για φορολογητέο εισόδημα έως 24.000 € δεν θα καταβάλλει τροφεία το 1ο παιδί, ενώ το 2ο ή 3ο παιδί (που φιλοξενείται την ίδια περίοδο στον παιδικό σταθμό) θα καταβάλλει το 50% στα εκάστοτε προβλεπόμενα τροφεία.
- ✓ -Για φορολογητέο εισόδημα από 24.001 έως 30.000 € θα καταβάλλει τροφεία το 30% στα εκάστοτε προβλεπόμενα τροφεία.
- ✓ -Για φορολογητέο εισόδημα από 30.001 έως 36.000 € αντίστοιχα το 50% στα εκάστοτε προβλεπόμενα τροφεία.
- ✓ -Για φορολογητέο εισόδημα από 36.001 έως 42.000 € αντίστοιχα το 70% στα εκάστοτε προβλεπόμενα τροφεία.

- ✓ -Για φορολογητέο εισόδημα από 42.001 € και άνω θα καταβάλλονται κανονικά τα προβλεπόμενα τροφεία.

Μοριοδότηση: Πολύτεκνη οικογένεια 30 μόρια.

Δημοτικό Ωδείο Πεύκης. Ειδική μέριμνα για πολύτεκνες οικογένειες με μειώσεις στα μηνιαία δίδακτρα/ Γυμναστήριο (Γυμναστική γυναικών, δημιουργική κίνηση, ενεργειακή ισορροπία): παρέχεται έκπτωση 50% σε πολύτεκνους, με εισόδημα κάτω των 10.000€/ Δημοτικό Κολυμβητήριο Πεύκης: 50% σε πολύτεκνους, με εισόδημα κάτω των 10.000€/ Μπαλέτο, Ζωγραφική, Χοροί, Τέννις: 50% σε πολύτεκνους με εισόδημα κάτω των 10.000€.

-Δήμος Σιθωνίας: Παρέχεται η μείωση των δημοτικών Τελών και Τελών ύδρευσης κατά 50% στις πολύτεκνες οικογένειες του Δήμου Σιθωνίας Νομού Χαλκιδικής, χωρίς εισοδηματικά κριτήρια.

-Δήμος Φλωρίνης: Για τις οικονομικές εισφορές (τροφεία) των Παιδικών Σταθμών πλήρεις απαλλαγές γίνονται μόνο για παιδιά πολύτεκνων οικογενειών (και μόνο αν έχουν εισόδημα κάτω από 35.000 €).

-Δήμος Ωρωπού: Μείωση κατά 50% των Δημοτικών Τελών ύδρευσης - καθαριότητας και ηλεκτροφωτισμού για την πρώτη και κύρια κατοικία των πολύτεκνων οικογενειών, με ετήσιο συνολικό οικογενειακό εισόδημα, πραγματικό, εκκαθαρισμένο κατά το προηγούμενο του έτους ένταξης οικονομικό έτος, μικρότερο των 15.000 € χωρίς τις εκάστοτε προβλεπόμενες μειώσεις εισοδήματος/ Πλήρης απαλλαγή των Δημοτικών Τελών ύδρευσης - καθαριότητας και ηλεκτροφωτισμού για την πρώτη και κύρια κατοικία των πολύτεκνων οικογενειών με ετήσιο συνολικό οικογενειακό εισόδημα, πραγματικό, εκκαθαρισμένο κατά τον προηγούμενο του έτους ένταξης οικονομικό έτος, μικρότερο των 7.000 € χωρίς τις εκάστοτε προβλεπόμενες μειώσεις εισοδήματος/ Μοριοδότηση: Αριθμός ανηλίκων τέκνων στην οικογένεια 5.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	45
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Προσοτσάνης (Νομός Δράμας)
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
ΕΝΟΤΗΤΑ	Οικονομική Στήριξη
ΘΕΜΑ	Οικονομική ενίσχυση 1.000 ευρώ για κάθε παιδί που γεννιέται στο Δήμο
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Πρόκειται για μια οικονομική ενίσχυση που προσφέρει ο Δήμος Προσοτσάνης σε νέα ζευγάρια, ώστε να μπορέσει να αυξήσει τις γεννήσεις στην περιοχή και φυσικά να κρατήσει νέες οικογένειες στον τόπο τους. Τα κριτήρια είναι αρχικά οικονομικά και οι οικογένειες θα πρέπει να έχουν εισόδημα μέχρι 16.000 ευρώ, ενώ απαραίτητα θα πρέπει όχι μόνο να είναι δημότες του Δήμου Προσοτσάνης, αλλά και να κατοικούν μόνιμα στην περιοχή.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Κίνητρο οικονομικό για άπορες οικογένειες για υποστήριξη και ως κίνητρο για να παραμείνουν στον τόπο κατοικίας τους.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.proinos-typos.gr/xekinisan-oi-aitiseis-gia-epidomateknou-1-000-eyro-gia-katoikodimotes-toy-dimoy-prosotsanis-o-dimarchos-prosotsanis-milaei-ston-p-t/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ σημαντική πρωτοβουλία από Δήμο για οικονομική στήριξη των οικογενειών και κίνητρο για παραμονή των κατοίκων στο Δήμο.

Με ανακοίνωση του ο Δήμος Προσοτσάνης, έκανε γνωστή την ενίσχυση αδύναμων οικογενειών, με το νέο επίδομα των 1.000€ για κάθε παιδί που θα γεννιέται. Η περίοδος υποβολής των αιτήσεων ξεκίνησε από Πέμπτη 14 Απριλίου έως και τις 30 Μαΐου 2022 και η υποβολή των αιτήσεων γίνεται στο Κέντρο Κοινότητας του Δήμου Προσοτσάνης.

Πρόκειται για μια οικονομική ενίσχυση που προσφέρει ο Δήμος Προσοτσάνης σε νέα ζευγάρια, ώστε να μπορέσει να αυξήσει τις γεννήσεις στην περιοχή και φυσικά να κρατήσει νέες οικογένειες στον τόπο τους. Τα κριτήρια είναι αρχικά οικονομικά και οι οικογένειες θα πρέπει να έχουν εισόδημα μέχρι 16.000 ευρώ, ενώ απαραίτητα θα πρέπει όχι μόνο να είναι δημότες του Δήμου Προσοτσάνης, αλλά και να κατοικούν μόνιμα στην περιοχή.

Όπως είναι γνωστό, ο Δήμαρχος Προσοτσάνης, Θεόδωρος Αθανασιάδης, είχε ξεκινήσει την υπόθεση αυτή από την πρώτη στιγμή της εκλογής του, παρ' όλα αυτά συνάντησε την άρνηση

της πολιτείας, ώστε να προσφέρει το επίδομα τέκνου των 1.000 ευρώ για κάθε παιδί που θα γεννιέται.

Σύμφωνα με τα απαιτούμενα, χρειάζεται φορολογική δήλωση Ε1 του έτους γέννησης του τέκνου (2021) – εκκαθαριστικό σημείωμα έτους 2021 – πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης – IBAN λογαριασμού δικαιούχου και βεβαίωση μόνιμης κατοικίας.

Μιλώντας στον «Πρωινό Τύπο», ο Δήμαρχος Προσοτσάνης, επισημαίνει ότι «έχουμε ήδη ξεκινήσει και όσα παιδιά έχουν γεννηθεί το 2021, δικαιούνται να πάρουν μια βοήθεια 1.000 ευρώ από το Δήμο. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι, για δημότες – κατοίκους, του Δήμου και το οικογενειακό εισόδημα δεν πρέπει να ξεπερνάει τις 16.000 ευρώ».

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	46
ΧΩΡΑ	ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Διάφοροι Δήμοι: Νέας Σμύρνης, Παύλου Μελά, Βαρης-Βούλας-Βουλιαγμένης
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
ΕΝΟΤΗΤΑ	Υγεία
ΘΕΜΑ	Εβδομάδα Υγείας / Εβδομάδα Πρόληψης/ Ημέρες Υγείας
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Οργάνωση Εβδομάδας Υγείας και Πρόληψης με πλήθος διαγνωστικών εξετάσεων για τους πολίτες, τόσο για τη σωματική, όσο και για την ψυχική υγεία. Παράλληλες ενημερωτικές δράσεις με ομιλίες από εξειδικευμένους επαγγελματίες ανοικτές και δωρεάν για όλες και όλους.
ΚΟΣΤΟΣ	
ΟΦΕΛΟΣ	Πρόληψη και προαγωγή υγείας με πλήθος εξετάσεων για τη σωματική και ψυχική υγεία και ενημερωτικών ομιλιών και δράσεων δωρεάν για τους πολίτες.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://neasmyrni.gr/event/ https://pavlosmelas.gr/synexizontai-oi-imeres-ygeias-me-proliptikes-eksetaseis-kai-enimerosi-mexri-tis-28-4-2018/ https://www.ebdomi.com/69-nea/8723-ebdomada-prolhchs-ygeias-sto-dhmo-varis-voulas-vouliagmenis.html
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ καινοτόμο και χρήσιμη πρωτοβουλία των δήμων για τις οικογένειες για δωρεάν ιατρικό έλεγχο που βοηθά στην κινητοποίηση για την πρόληψη και προαγωγή της υγείας.

Δήμος Νέας Σμύρνης: Για τρίτη συνεχή χρονιά πραγματοποιήθηκε στο Δήμο Νέας Σμύρνης η Εβδομάδα Υγείας και Πρόληψης από 18 έως 26 Σεπτεμβρίου 2021. Εκατοντάδες πολίτες κάνουν δωρεάν προληπτικές και διαγνωστικές ιατρικές εξετάσεις με την εποπτεία και την καθοδήγηση των ιατρών των Δημοτικών Ιατρείων του Δήμου.

Επίσης, Ιατρικά Διαγνωστικά Κέντρα προσφέρουν δωρεάν προληπτικές εξετάσεις για τους κατοίκους της Νέας Σμύρνης, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην υποστήριξη του

προγράμματος, που έχει θεσπίσει η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Αλληλεγγύης και ο Τομέας Υγείας.

Κατά τη διάρκεια της 3ης Εβδομάδας Υγείας και Πρόληψης εκτός των Προληπτικών Διαγνωστικών ιατρικών εξετάσεων πραγματοποιούνται εκπαιδευτικά σεμινάρια Πρώτων Βοηθειών, Καρδιοπνευμονικής Αναζωογόνησης, Εθελοντική Αιμοδοσία, Διαλέξεις και Επιστημονικές Ημερίδες με την υποστήριξη εξειδικευμένου ιατρικού προσωπικού.

Είναι πολύ σημαντικό ότι κατά τη διάρκεια της Εβδομάδας Υγείας έγιναν διαγνωστικά τεστ για το άγχος και την κατάθλιψη από ψυχολόγους του Δήμου και της Τοπικής Ομάδας Προαγωγής Ψυχικής Υγείας.

Δήμος Παύλου Μελά: Οι «Ημέρες Υγείας» εδώ και πολλά χρόνια αποτελούν μια σημαντικότερη ετήσια δράση της Αντιδημαρχίας Κοινωνικής Πολιτικής και μια λογική ανάληψη πρωτοβουλίας, αναλογιζόμενοι τον κομβικό ρόλο που διαδραματίζει η πρόληψη και η προαγωγή υγείας στη σύγχρονη ιατρική, οι οποίες αποσκοπούν αμφότερες στη βελτίωση του βιοτικού μας επιπέδου. Ο σχεδιασμός των «Ημερών Υγείας» δίνει βάση στη λήψη των απαραίτητων προληπτικών μέτρων φέρνοντας δίπλα στον πολίτη, πολύτιμα εργαλεία πρόληψης τα οποία έχουν αδιαμφισβήτητα θετικά αποτελέσματα. Μια πόλη λοιπόν που ενδιαφέρεται και νοιάζεται για τον πολίτη οφείλει να ακούει, να αφουγκράζεται τις εξελίξεις, να μην παραμένει αδρανής και να αναλαμβάνει δράση για την προάσπιση της

δημόσιας υγείας. Οι «Ημέρες Υγείας» κινούνται σταθερά σε αυτήν την κατεύθυνση και σε αυτή αποσκοπούν να κινηθούν και το 2022: να αφήσουν το θετικό τους αποτύπωμα στο κομμάτι της δημόσιας υγείας.

Ο Δήμος Παύλου Μελά έχει στόχο την ανάδειξη της προστασίας της υγείας και αποδίδει μεγάλη σημασία στο αδιαπραγμάτευτο δικαίωμα όλων σε αυτό το δημόσιο και υπερπολύτιμο αγαθό. Οι «Ημέρες Υγείας» αποτελούν σταθερά ένα σημαντικό θεσμό στο κομμάτι αυτό και μια αξιοσημείωτη καλή πρακτική που αφενός αναδεικνύει το ρόλο των ΟΤΑ στην υγεία και αφετέρου, έχει μετρήσιμα και απτά αποτελέσματα σε χιλιάδες συμπολίτες μας, που συμμετέχουν στους δωρεάν ιατρικούς ελέγχους που προγραμματίζονται προς όφελός τους.

Δήμος Βάρης-Βούλας: Δωρεάν εξετάσεις για έγκαιρη διάγνωση και πρόληψη. Επ' ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας υγείας, με πρωτοβουλία του Δήμου και του Δημάρχου Σπύρου Πανά, διοργανώθηκε για τους δημότες «Εβδομάδα Πρόληψης της Υγείας».

Συγκεκριμένα από το Τμήμα της Δημόσιας Υγείας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πολιτικής, Παιδείας, Αθλητισμού και Πολιτισμού του Δήμου, έχει προγραμματιστεί μια σειρά δράσεων που

έχουν ως στόχο την έγκαιρη διάγνωση, αλλά και την πρόληψη των κινδύνων που απειλούν την υγεία μας.

Στην Εβδομάδα Πρόληψης πραγματοποιήθηκαν οι εξής δράσεις:

ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ
Κατερίνα Κουτσιμυρφή Παιδίατρος
 Δευτέρα 07-04-14 ώρα 19.00 ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΒΟΥΛΑΣ

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΘΥΡΟΕΙΔΟΥΣ
Ευσταθία Τσιγκάνου Ενδοκρινολόγος
 ΤΡΙΤΗ 08-04-14 ώρα 18.00 ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΒΟΥΛΑΣ

ΕΓΚΥΡΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΜΑΣΤΟΥ
Κελέση Νικόλαος Ειδικός Χειρουργός Ογκολόγος
 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11-04-14 ώρα 20:30 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ ΒΟΥΛΑΓΜΕΝΗΣ

ΠΡΟΛΗΨΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΛΟΓΟΥ & ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
Γεώργιος Κουράκος Λογοθεραπευτής
Φωτεινή Σταματοπούλου Παιδοψυχίατρος
 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11-04-14 ώρα 14.00 -17.00 ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΒΟΥΛΑΣ

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΠΤΩΞΕΩΝ ΣΤΗΝ 3η ΗΛΙΚΙΑ
Ειρήνη Δορίζη Φυσικοθεραπεύτρια
 ΔΕΥΤΕΡΑ 07-04-14 ΚΑΠΗ ΒΑΡΗΣ 11:00
 ΤΕΤΑΡΤΗ 09-04-14 ΚΑΠΗ ΒΟΥΛΑΣ 11:00
 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11-04-14 ΚΑΠΗ ΒΟΥΛΑΓΜΕΝΗΣ 11:00

ΔΩΡΕΑΝ ΠΝΕΥΜΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΜΕ ΣΠΥΡΟΜΕΤΡΗΣΗ
 Από **MEDITERRANEO HOSPITAL** Γλυφάδας
 ΔΕΥΤΕΡΑ 07-04-14 ώρα 09:00 με 12:00 ΚΑΠΗ ΒΟΥΛΑΣ
 ΤΕΤΑΡΤΗ 09-04-14 ώρα 09:00 με 12:00 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ ΒΟΥΛΑΓΜΕΝΗΣ
 ΠΕΜΠΤΗ 10 & ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ώρα 09:00 με 12:00 11-4-14 ΚΑΠΗ ΒΑΡΗΣ

Δωρεάν Πνευμονολογική εξέταση με σπυρομέτρηση από το Mediterraneo Hospital Γλυφάδας, Ενημέρωση για την Πρόληψη των πτώσεων στην Τρίτη Ηλικία από Φυσικοθεραπεύτρια, Ομιλία με θέμα «Μέτρα Πρόληψης Ατυχημάτων» από παιδίατρο, Ομιλία με θέμα «Διαταραχές Θυρεοειδούς» από Ενδοκρινολόγο, Ομιλία με θέμα «Πρόληψη Διαταραχών Λόγου και Συμπεριφοράς, Ο Ρόλος της Οικογένειας», από Λογοθεραπευτή και Παιδοψυχίατρο, Έγκυρη Διάγνωση και Πρόληψη Μαστού από Ειδικό Χειρουργό Ογκολόγο.

Ο Δήμαρχος, υπογράμμισε: «*Η πρόληψη και η ενημέρωση πάνω στα ζητήματα της υγείας αποτελούν ζητήματα προτεραιότητας, ιδιαίτερα σε*

μια περίοδο που ο τομέας της δημόσιας υγείας υποβαθμίζεται διαρκώς εξαιτίας των δραστικών οικονομικών περικοπών. Μπροστά στη νέα αυτή πραγματικότητα οφείλουμε ως κοινωνία να αναζητήσουμε εναλλακτικές λύσεις, ώστε να αποτρέψουμε την περαιτέρω επιβάρυνση των δεικτών δημόσιας υγείας. Δίνοντας βάρος στην καλύτερη ενημέρωση των πολιτών, καθώς και στην υιοθέτηση πολιτικών πρόληψης, θα μπορούσαμε να διαφυλάξουμε την υγεία μας με σημαντικά χαμηλότερο κόστος. Η Εβδομάδα Πρόληψης της Υγείας που ο Δήμος μας διοργανώνει, υπηρετεί αυτό το στόχο, να δώσει τη δυνατότητα στους συμπολίτες μας να ενημερωθούν, αλλά και να προχωρήσουν σε δωρεάν προληπτικό έλεγχο. Είναι μια πρωτοβουλία που υπηρετεί τη φιλοσοφία μας να ζούμε σε υγιείς πόλεις, με υγιείς πολίτες».

4.3 Σύνοψη Καλών Πρακτικών

α/α ΚΠ	Θέμα	Χώρα / Δήμος	Χρόνος 1 ^{ος} άξ.	Υπηρεσίες 2 ^{ος} άξ.	Χρηματοοικονομικά 3 ^{ος} άξ.
1	Σχολική Κοινωνική Υπηρεσία	Νέα Σμύρνης		X	X
2	Γραφείο Υποστήριξης της Οικογένειας	Νέα Σμύρνης		X	
3	Τοπική Ομάδα Προαγωγής Ψυχικής Υγείας ΤΟΠΨΥ	Νέα Σμύρνης		X	
4	Τράπεζα Χρόνου	Αγίας Βαρβάρας	X		

5	“Τηλεφροντίδα” - 24ωρη παρακολούθηση και υποστήριξη κατ’ οίκον ευπαθών κοινωνικών ομάδων & ηλικιωμένων	Αμαρουσίου	X	X	X
6	Εξυπηρέτηση στη Νοηματική σε ΚΕΠ	Χαλανδρίου		X	
7	Τα βιβλία στο σπίτι σας	Παλαιού Φαλήρου	X	X	
8	Συμβουλευτικό Κέντρο παχυσαρκίας και διατροφικής αγωγής	Παλαιού Φαλήρου		X	X
9	Γραφείο Απασχόλησης	Χανίων		X	
10	Πάρκο Οικογένειας	Αγίου Δημητρίου		X	
11	Δημοτικοί Λαχανόκηποι	Αγίου Δημητρίου		X	X
12	Απαλλαγή από δημοτικά τέλη	Αθηναίων			X
13	Κοινωνικό Φροντιστήριο	Αθηναίων		X	
14	“Το κουτί του φοιτητή”	Νέας Σμύρνης			X
15	Artemis Card	Αμαρουσίου		X	X
16	Γραφείο Απασχόλησης και Επιχειρηματικότητας	Ηρακλείου (Αττικής)		X	
17	Ξενώνας Φιλοξενίας Γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους	Αθηναίων		X	
18	Παιδικό Μουσείο	Αθηναίων		X	
19	“Η ζωή είναι ωραία”	Αλίμου		X	
20	Βράβευση πολύτεκνων μητέρων	Αλίμου			X
21	Σχολική τσάντα στα “πρωτάκια”	Αλίμου		X	X
22	Καμπάνια ευαισθητοποίησης με θέμα την Αστική Κινητικότητα στα δημοτικά σχολεία	Πυλαίας - Χορτιάτη		X	
23	Χαριστικές Βιβλιοθήκες	Αλίμου		X	X
24	Γραφείο Ενημέρωσης ΑμεΑ	Αμαρουσίου		X	
25	Απαλλαγή από δημοτικά τέλη για πολύτεκνες οικογένειες	Αμαρουσίου			X

26	Δωρεάν Φοίτηση σε φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης και ξένων γλωσσών σε παιδιά οικονομικά ευπαθών οικογενειών	Αμαρουσίου		X	X
27	Άγαλμα για την πολύτεκνη μητέρα	Άργους – Μυκηνών		X	
28	Εφάπαξ χορήγηση ποσού σε πολύτεκνες οικογένειες μετά την απόκτηση 4ου τέκνου	Γλυφάδας			X
29	Υποτροφίες σε άπορα παιδιά για εκπαιδευτικούς σκοπούς	Γλυφάδας			X
30	Γραφείο ψυχολογικής υποστήριξης	Αιγάλεω		X	
31	Υπηρεσίες Λογοθεραπείας - Εργοθεραπείας	Νέας Σμύρνης		X	
32	Γραφείο Ψυχικής Υγείας Παιδιού, Εφήβου και Οικογένειας	Χαλανδρίου		X	
33	Πολύχρωμα Σχολεία	Χαλανδρίου		X	
34	Γραφείο Υποστήριξης ΑμΕΑ	Πατρέων		X	
35	Δημοτική Συγκοινωνία για μαθητές με απογευματινά δρομολόγια	Σίφνου		X	
36	Ποδηλατόδρομος	Τρικκαίων		X	
37	Ξενόγλωσσο Κοινωνικό Φροντιστήριο	Καρδίτσας		X	X
38	Ξυλεία για πολίτες	Ηλιούπολης		X	X
39	Ξυλεία για πολίτες	Γλυφάδας		X	X
40	Πρότυπη Παιδική Χαρά	Χολαργού - Παπάγου		X	
41	Προσβασιμότητα στην πόλη για όλους, όλες	Κομοτηναίων		X	
42	Βραβεύσεις Μαθητών και Μαθητριών σχολείων διάφορων Δήμων	Διάφοροι Δήμοι			X
43	Πάρκα Σκύλων	Διάφοροι Δήμοι	X	X	

44	Πολύτεκνες Οικογένειες και ενέργειες για την ανακούφισή τους	Διάφοροι Δήμοι			X
45	Οικονομική ενίσχυση 1.000 ευρώ για κάθε παιδί που γεννιέται στο Δήμο	Προσοτσάνης			X
46	Εβδομάδα Υγείας / Εβδομάδα Πρόληψης/ Ημέρα Υγείας	Διάφοροι Δήμοι		X	

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

5.1 Εισαγωγή

Στο Μέρος αυτό, επιχειρείται μία ενδεικτική καταγραφή καλών πρακτικών από Δήμους του εξωτερικού. Σκοπός είναι η αποτύπωση ιδεών που εφαρμόζονται ή έχουν εφαρμοστεί σε χώρες από όλο τον κόσμο και μπορούν να χρησιμοποιηθούν – αξιοποιηθούν από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αφού πρώτα προσαρμοστούν στις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

Η καταγραφή τους, που είναι απόλυτα ενδεικτική – ως μια πρώτη προσπάθεια, επιχειρεί να δώσει το έναυσμα για τη δημιουργία νέων ιδεών, οι οποίες θα μετεξελιχθούν σε νέες καλές πρακτικές από τους Δήμους της χώρας μας.

Οι καλές πρακτικές που αναφέρονται, αφορούν θεματικές οικονομικής στήριξης, ψυχοκοινωνικής στήριξης, ομαδικές δραστηριότητες, καταγραφή και σχεδιασμό για την οικογένεια, ψυχαγωγία, εκπαίδευση, υπαίθριες δραστηριότητες, αστικό σχεδιασμό και αστική ανάπτυξη, τεχνολογία, σχεδιασμό πηγών πληροφόρησης και αθλητισμό.

Για λόγους ομαδοποίησης, οι καλές πρακτικές, κατηγοριοποιήθηκαν στους παρακάτω τρεις άξονες:

- Χρόνος (1^{ος} άξονας)
- Υπηρεσίες (2^{ος} άξονας)
- Χρηματο-οικονομικά (3^{ος} άξονας)

Οι περισσότερες από αυτές τις καλές πρακτικές κατατάσσονται σε περισσότερους του ενός άξονα. Από τις εικοσιέξη (26) καλές πρακτικές που ακολουθούν, οι επτά (7) εντάσσονται στον 1^ο άξονα (χρόνος), οι εικοσιδύο (22) στο 2^ο άξονα (υπηρεσίες), και οι εννέα (9) στον 3^ο άξονα (χρηματο-οικονομικά). Η κατάταξη αυτή συνοψίζεται στον πίνακα που παρατίθεται στο τέλος της ανάλυσης.

5.2 Γκράτς (Αυστρία): Ένα Σημαντικό Παράδειγμα Φιλικού Προς την Οικογένεια Δήμου

Να δούμε συνοπτικά το πολύ φιλικό προς την οικογένεια πρόσωπο του Δήμου Γκράτς της Αυστρίας, που χτίζεται συστηματικά από το Δημοτικό Συμβούλιο για περίπου είκοσι (20) έτη. Το θέμα του Φιλικού προς την Οικογένεια Δήμου αναδείχθηκε σε πεδίο συναίνεσης, άμιλλας και όχι αντιπαράθεσης ανάμεσα στις πολιτικές παρατάξεις, που εκπροσωπούνται στο Δήμο αυτό, αποτελεί δε διαχρονικά προτεραιότητα ανάπτυξης για όλους τους διατελέσαντες Δημάρχους στην πόλη.

Το 2011, ο Δήμος του Γκράτς διενήργησε μια έρευνα, στην οποία πήραν μέρος οι δημότες/ισσες και στην οποία κλήθηκαν να απαντήσουν στο βασικό ερώτημα «πώς θα ήθελαν να είναι η πόλη τους, προκειμένου να αποκτήσει ένα πιο φιλικό προς την οικογένεια πρόσωπο»,

Η έρευνα περιλάμβανε ερωτηματολόγια σε επί μέρους τομείς που έχριζαν βελτίωσης. Οι προτάσεις που κατατέθηκαν από τους πολίτες συγκεντρώθηκαν, κατηγοριοποιήθηκαν και με τη βοήθεια ειδικών οδήγησαν το Δημοτικό Συμβούλιο σε αποφάσεις και στην υλοποίηση σειράς σπουδαίων μέτρων, που βελτίωσαν ιδιαίτερα το ήδη φιλικό προς την οικογένεια πρόσωπο της πόλης.

Ο Δήμος εξέδωσε μάλιστα ενημερωτικό έντυπο 50 σελίδων, στις οποίες αναφέρονται και περιγράφονται οι

προσφερόμενες ευκαιρίες της πόλης προς τις οικογένειες. Οι προσφορές αυτές περιλαμβάνουν την περίοδο της εγκυμοσύνης, του θηλασμού, της βρεφικής ηλικίας των παιδιών, της ηλικίας για παιδικό σταθμό, την περίοδο του υποχρεωτικού σχολείου, την περίοδο των σπουδών, την μεταγονική περίοδο, την περίοδο γήρανσης, την περίπτωση αναπηρίας, καθώς και την ξεχωριστή περίπτωση των απόδημων πολιτών.

Το Δημαρχείο του Γκρατς (Αυστρία)

Ο Δήμος έδωσε το δικαίωμα στους πολίτες του, να αναμειγνύονται ενεργά στη διαμόρφωση της πόλης μέσω ιδεών, προτάσεων, επαίνων, αλλά και καταγγελιών και μέσω συμμετοχής σε

επιτροπές για τις συγκοινωνίες, για το πράσινο, για τη συλλογική συμβίωση, ώστε να γίνει η πόλη πιο φιλική προς την οικογένεια.

Ακολουθούν συνοπτικά, οι προβλέψεις της δημοτικής αρχής της πόλης προς την οικογένεια:

1. Ίδρυσε το 1985, το Ινστιτούτο Λουδοβίκος, για την καλλιέργεια και την παιδαγωγική του παιχνιδιού. Προσφέρει ποικιλία ομαδικών παιχνιδιών, αλλά και παιχνιδιών τα οποία είναι δυνατόν να δανειστούν. Υπάρχουν όμως και απογεύματα στα οποία προβάρονται πολύ παλιά και νεότερα παιχνίδια κάτω από υπεύθυνη καθοδήγηση. Στη διάρκεια των θερινών διακοπών διοργανώνονται απογεύματα παιχνιδιού. Υπάρχουν και μετακινούμενες ομάδες παιχνιδιού, οι οποίες εφόσον είναι επιθυμητό μπορούν να επισκεφθούν κοινότητες, νεανικά κέντρα και να οργανώσουν ομαδικά παιχνίδια, στα οποία συμμετέχουν περισσότερες γενιές.
2. Κάθε πέντε χρόνια διοργανώνει η πόλη Γκρατς εκτενή δημοσκόπηση για τους δείκτες ποιότητας ζωής, και με βάση τα δείγματα αυτά καταρτίζει για τα επόμενα χρόνια τον κοινωνικό σχεδιασμό για την πόλη και το χώρο της, όπως τις ανάγκες για παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία.
3. Το 2008 άρχισε ένας σχεδιασμός για καλύτερη προσφορά υγειονομικής φροντίδας σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού και σε συνεργασία με όλους τους υγειονομικούς φορείς. Δημιούργησε την πρότυπη υγειονομική συνοικία Gries, προκειμένου να καλλιεργήσει υπεύθυνη υγειονομική συνείδηση και να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Από το 2012, μάλιστα, υπάρχει στο Γκράτς σε κίνηση το «λεωφορείο της ευχαρίστησης», το οποίο παρκάρει σε διάφορες δημόσιες θέσεις και προσφέρει στους κατοίκους ψυχική χαλάρωση, ηρεμία, αντιμετώπιση του άγχους, κινησιοθεραπεία, αλλά και δυνατότητα διατροφής σε ανθρώπους που την έχουν ανάγκη. Είναι κατάλληλα εξοπλισμένο και για σύντομες θεραπείες. 106 συνολικά εθελόντριες και εθελοντές προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, ανάμεσα στις οποίες και φυσιοθεραπείες, απεξάρτηση από το τσιγάρο, συμβουλευτική για «μητέρες σε διάσταση» και πολλές άλλες υπηρεσίες χωρίς καμία επιβάρυνση.
4. Για κατοίκους με προβλήματα εξάρτησης υπάρχει ειδική κοινότητα που βοηθά όχι μόνο σε θέματα απεξάρτησης από ουσίες, αλλά και από τη μανία των τυχερών παιχνιδιών. Στην κοινότητα αυτή διεξάγονται συνομιλίες κατά μόνας ή κατά ζεύγη ή και κατά συγγένειες και όπου είναι αναγκαίο παραπέμπονται σε ειδική επιστημονική αντιμετώπιση.
5. Από το 2009, η πόλη του Γκρατς απονέμει βραβείο για την προστασία του παιδιού, προκειμένου να ευαισθητοποιήσει οργανισμούς και άτομα που ενδιαφέρονται για τα παιδιά και τις οικογένειες. Έκτοτε απονέμεται το βραβείο αυτό σε επτά διαφορετικές κατηγορίες (παιδικοί σταθμοί, δημοτικά σχολεία, ανώτερα σχολεία, ιδιώτες,

εκκλησιαστικές κοινότητες, επιχειρήσεις, κοινωφελή ιδρύματα) και έχει κάθε χρόνο διαφορετικό κέντρο βάρους.

6. Από το 1988, ξεκίνησε από το Δήμο, η πρωτοβουλία «μητέρες για μητέρες» (και πατέρες) και ιδρύθηκε το κέντρο «Γονείς και Παιδί», στο οποίο αντιμετωπίζονται όλες οι ερωτήσεις γύρω από τα θέματα «γινόμαστε γονείς» και «είμαστε γονείς». Υπάρχει δανειστική βιβλιοθήκη με 2.000 σχετικά βιβλία. Κυρίως υπάρχει η δυνατότητα συναντήσεων και ανταλλαγής απόψεων στο πλαίσιο 40 εκδηλώσεων, που διοργανώνονται σε εβδομαδιαία βάση. Στις συναντήσεις αυτές προσφέρονται: ψυχική και φυσική προετοιμασία για τη γέννηση, ήπιες μορφές μεθόδων γέννησης, σχέσεις γονέων και παιδιού σε μικρές ομάδες, το πρώτο για μητέρες ή πατέρες που ανατρέφουν μόνοι παιδιά. Το ίδιο κέντρο εκπαιδεύει βρεφονηπιοκόμους (babysitter), αναρτά δε στην ιστοσελίδα του κατάλογο με εκπαιδευμένες βρεφονηπιοκόμους (babysitters).
7. Από το 1998, λειτουργεί το Γραφείο Παιδιών, που συμβουλεύει τους πολίτες με τις 20 περίπου συνεργάτισσές του σε θέματα που άπτονται της παιδικής και νεανικής ηλικίας και σε θέματα οικογένειας. Το Γραφείο Παιδιών βραβεύει φιλικά προς την παιδική ηλικία εστιατόρια.
8. Με το Κέντρο Προστασίας Παιδιού προσφέρει ο Δήμος δωρεάν και εχέμυθη βοήθεια για την υπέρβαση δύσκολων προβλημάτων, αλλά και για την προαγωγή της παιδικής ανάπτυξης. Υπάρχουν προσφορές για παιδιά και νέους, για γονείς και οικογένειες.
9. Από το 2006 προσφέρει πέντε φορές το χρόνο νομική βοήθεια σε θέματα Οικογενειακού Δικαίου για νεόνυμφους. Την πρωτοβουλία αυτή είχε η Καθολική Ένωση Οικογενειών σε συνεργασία με το Επιμελητήριο των Νομικών του Γκράτς. Ο θεσμός αυτός επεκτάθηκε και σε άλλες έξι ομόσπονδες χώρες.
10. Ίδρυσε την Υπηρεσία Παππούς – Γιαγιά για τις περιπτώσεις που οι πραγματικοί παππούδες και γιαγιάδες ζουν σε άλλη πόλη ή είναι ακόμη εργαζόμενοι. Ο δήμος αναλαμβάνει να μεσολαβήσει για την εξεύρεση κατάλληλου παππού ή γιαγιάς ως φροντιστών παιδιών για διευκόλυνση των γονέων. Υπάρχουν στην πόλη 130 εκπαιδευμένοι παππούδες και γιαγιάδες, που τίθενται στην υπηρεσία των γονέων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η αποζημίωση των φροντιστών είναι τα εισιτήρια με τα μέσα μαζικής μεταφοράς και ένα χαρτζιλίκι.
11. Το Πανεπιστήμιο του Γκράτς συμμετέχει και αυτό σε προγράμματα διευκόλυνσης σπουδαστών γονέων, προκειμένου να μη σταθεί η γονικότητα εμπόδιο στις σπουδές τους. Παρέχει μάλιστα και δωροεπιταγές, βάσει των οποίων έχουν οι γονείς που είναι σπουδαστές έκπτωση 50% για τη φροντίδα των παιδιών τους. Ειδική μέριμνα παρέχεται σε τέκνα πολύτεκνων οικογενειών.

Το Πανεπιστήμιο του Γκρατς (Πηγή: διαδίκτυο)

12. Συχνά υπάρχει ανάγκη αιφνίδιας και σύντομης φροντίδας παιδιών για επίσκεψη π.χ. του γονέα σε γιατρό ή σε κάποια υπηρεσία. Ιδρύθηκε ο σύλλογος Μ.Α.Μ.Α. (Με όλους τους ανθρώπους εργαζόμαστε) που προσφέρει παιδαγωγικά εκπαιδευμένες συνεργάτισσες για σύντομες (ωριαίες ή ημερήσιες) φροντίδες παιδιών.
13. Στις πυκνοκατοικημένες συνοικίες της πόλης δεν υπάρχουν δυνατότητες παιχνιδιού για παιδιά και νέους. Ο Δήμος καθιέρωσε τα μετακινούμενα παιχνίδια που στήνονται σε πάρκα από το Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο και δίνουν τη δυνατότητα παιχνιδιού σε 40 μέχρι 100 παιδιά και νέους κάθε φορά. Υπάρχει το λεωφορείο παραμυθιών, των Ινδιάνων, των Ιπποτών, το πολυπολιτισμικό λεωφορείο.
14. Δημιούργησε το Σπίτι Συνάντησης Περισσότερων Γενεών, όπου συγκεντρώνονται νέοι και ώριμοι άνθρωποι σε καθημερινή βάση και στο οποίο μπορούν να μάθουν διάφορες γλώσσες ή να οργανώσουν οι ίδιοι διάφορες εκδηλώσεις.
15. Ίδρυσε Γραφείο Ειρήνης σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Αγοράς Εργασίας, το οποίο με τη φροντίδα και τη διευκόλυνση εύρεσης κατοικίας και εργασίας ανάλογης με τις ανάγκες της οικογένειας συντελεί στην ειρηνική συμβίωση των διαφόρων εθνικών ομάδων της πόλης.
16. Με το Παιδικό Μουσείο προσφέρει ο δήμος σε παιδιά ανεξαρτήτως πολιτισμού, θρησκείας ή σωματικών προϋποθέσεων τη δυνατότητα να κατανοήσουν, να παρατηρήσουν κριτικά και να γνωρίσουν την πολλαπλότητα και συνθετότητα του κόσμου. Γίνονται παιδαγωγικά προετοιμασμένες εκθέσεις με διάφορα θέματα, όπως: Χρήμα, θάνατος, νερό, σώμα, υγεία κ.λπ.

Το Παιδικό Μουσείο

17. Τα νεανικά κέντρα των Συλλόγων της πόλης δίνουν τη δυνατότητα στους μεν νέους να οργανώσουν δημιουργικά τα δικά τους απογευματινά στις δε μητέρες να συναντιούνται εκτός σπιτιού με φιλικά τους πρόσωπα, στη διάρκεια που τα παιδιά τους σε διπλανούς χώρους ασκούνται σε ομαδικά παιχνίδια. Τα ίδια κέντρα προσφέρουν φαγητά σε φθηνές τιμές και μη αλκοολούχα ποτά.
18. Από το 2011 άνοιξε το Κέντρο Κοριτσιών, στο οποίο συναντιούνται κορίτσια ηλικίας 12 μέχρι 21 ετών. Διαθέτει εξειδικευμένη βιβλιοθήκη για κορίτσια, πολλαπλή δυνατότητα σύνδεσης με Ιντερνέτ, κονσόλες για μουσική και πλήρως εξοπλισμένο εργαστήριο για μικρές και μεγάλες χειρώνακτες κοπέλες. Δύο φορές την εβδομάδα παρέχεται δωρεάν φροντιστηριακή βοήθεια σε μαθητές για τις ασκήσεις και εργασίες στο σπίτι, εκθέσεις κ.λπ. Διαθέτει επίσης στούντιο φωτογραφίας και διοργανώνει εργαστήρια και εκδηλώσεις μουσικής, χορού, κινηματογράφου και μαγειρικής.
19. Από το 2006, έδωσε ο Δήμος τη δυνατότητα σε νέους να επισκέπτονται οίκους ευγηρίας και να περνούν μερικές ώρες μαζί με τους υπερήλικες παίζοντας σκάκι ή άλλο επιτραπέζιο παιχνίδι, να βγαίνουν μαζί τους βόλτα για ψώνια ή περπάτημα. Οι νέοι συγκεντρώνουν πόντους (1 για κάθε ώρα που περνούν με γέροντες), τους οποίους μπορούν να εξαργυρώσουν είτε για είσοδο σε κινηματογράφο, για αγορά πίτσας κ.λπ. Μέχρι το 2010 συμμετείχαν συνολικά 658 νέοι με 12.751 ώρες. Το 2011 προστέθηκαν άλλοι 245 νέοι με 6080 ώρες.
20. Ο Δήμος σε συνεργασία με τα Πανεπιστήμια της πόλης δημιούργησαν το λεγόμενο Παιδικό Πανεπιστήμιο, στις ειδικές διοργανώσεις του οποίου παίρνουν μέρος με πολύ ενθουσιασμό κάθε χρόνο πολλές εκατοντάδες παιδιών. Οι διοργανώσεις αυτές είναι: εβδομάδες ή καλοκαίρια με ομάδες εργασίας και επεξεργασία επιστημονικών θεμάτων από διάφορες οπτικές γωνίες, στις οποίες γίνονται έρευνες, πειραματισμοί, φιλοσοφικές συζητήσεις. Στο τέλος αναδεικνύεται ο μάγιστρος ή η μάγιστρος του Παιδικού Πανεπιστημίου Γκράτς.
21. Τέλος, ο Δήμος (ειδικότερα η Υπηρεσία για τη Νεότητα και την Οικογένεια) προσφέρει ένα ευρύ πρόγραμμα διακοπών με εκατοντάδες διοργανώσεις για παιδιά κάθε ηλικίας. Από εργαστήρια χαλάρωσης, μέχρι πορείες λαμπαδηφορίας, κατασκηνώσεις για

Ινδιάνους, τσίρκους κ.λπ. Το ίδιο και στις διακοπές Χριστουγέννων και Πάσχα προσφέρονται για παιδιά και νέους πολλές δυνατότητες άθλησης, αλλά και δημιουργικής κάλυψης του ελεύθερου χρόνου.

Με όλες αυτές τις δυνατότητες που παρέχει ο Δήμος Γκράτς σε παιδιά, νέους, γονείς και οικογένειες αναδεικνύεται όντως σε έναν πολύ φιλικό προς την οικογένεια Δήμο, όχι μόνο στην Αυστρία, αλλά και στην Ευρώπη.

A. Κέντρο Θεμάτων Οικογένειας

Η πόλη του Γκράτς ακολουθεί μια επιτυχημένη πορεία στον τομέα της ευημερίας των παιδιών και των νέων από το 2004, καθώς παρέχει εξατομικευμένη βοήθεια για παιδιά και νέους αντί για τυπικές υπηρεσίες, ίδιες για όλους, όπως στο παρελθόν.²⁵

Δημοτικός Σύμβουλος Νεολαίας και Οικογένειας Kurt Hohensinner, Sabine Wirnsberger (Ινστιτούτο Οικογενειακής Υποστήριξης), Gerald Friedrich, Ingrid Krammer (Γραφείο Νεολαίας και Οικογένειας) © Stadt Graz/Foto Fischer

Η πόλη των 333.049 ατόμων τον Ιανουάριο του 2021, εκ των οποίων παιδιά και νέοι είναι 47.119 (δηλαδή το 14% του πληθυσμού) έχει δημιουργήσει το Γραφείο Νεολαίας και Οικογένειας με εκατόν ενενήντα τέσσερις (194) εργαζόμενους μόνιμο προσωπικό συν τους εξωτερικούς

²⁵ <https://www.graz.at/cms/beitrag/10383471/7751496/FamilienKompetenzZentrum.html>

συνεργάτες. Η αναλογία προσωπικού προς παιδιά και νέους είναι ένας προς διακόσια σαράντα δύο (242) παιδιά ή νέους. Ο ετήσιος προϋπολογισμός του γραφείου είναι 38.567.174,33 ευρώ. Οι σκοποί του Γραφείου Νεολαίας και Οικογένειας συνοψίζονται στα ακόλουθα αντικείμενα:

- Ευκαιρίες αναψυχής για τα παιδιά του Γκρατς: Στις προτάσεις για διακοπές στην πόλη του Γκρατς θα βρείτε διάφορες προσφορές για το παιδί σας - χαλάρωση και περιπέτεια, παιχνίδια και διασκέδαση εγγυημένα.
- Ένα μικρό οικογενειακό πάσο για οικογενειακές εκπτώσεις.
- Υποστήριξη παιδιού και γονεϊκότητας.
- Συμβουλευτική γονέων.
- Υπηρεσία εφημερίας.
- Υπηρεσίες Παιδιών και Νέων.
- Κέντρα νεότητας.
- Προστασία των ανηλίκων.
- Εγγραφή για το ενημερωτικό δελτίο.

Οργανογραμματικά, το Γραφείο Νεολαίας και Οικογένειας αποτελείται από τα εξής Τμήματα:

- Νομικό τμήμα.
- Ιατρική υπηρεσία.
- Εφημερία.
- Τμήμα Οικονομικών.
- Τμήμα ανοιχτής εργασίας για παιδιά και νέους.
- Τμήμα Ψυχολογικής Υπηρεσίας και οικογενειακή συμβουλευτική.
- Διαχείριση Πληροφοριών και επικοινωνία.
- Γραφείο Εφημερίας Νέων Γκρατς Βορειοανατολικά.
- Γραφείο Εφημερίας Νέων Γκρατς-Βορειοδυτικά.
- Γραφείο Εφημερίας Νέων Γκρατς-Νοτιοανατολικά.
- Γραφείο Εφημερίας Νέων Γκρατς-Νοτιοδυτικά.
- Σχεδιασμός πρόνοιας παιδιών και νέων, διαχείριση ποιότητας, κοινωνική εργασία.
- Προσωπικό στην καγκελαρία.
- Υπηρεσία ανάδοχου παιδιού.
- Τμήμα Γυναικών & Ισότητας των Φύλων.

Καθήκοντα του Γραφείου Νεολαίας και Οικογένειας είναι:

- Οικογενειακή κοινωνική εργασία.
- Ψυχολογική υπηρεσία με διαμεσολάβηση και οικογενειακή συμβουλευτική.
- Κέντρα Συμβουλευτικής Γονέων.
- Επιδότησεις κόστους στο πλαίσιο της προληπτικής βοήθειας.
- Επιδότησεις για ψυχαγωγικές δραστηριότητες παιδιών.
- Ανοιχτή εργασία για παιδιά και νέους.

- Φιλοξενία παιδιών και νέων με ανάδοχους ή θετούς γονείς.
- Πληροφορίες για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των νόμιμων κηδεμόνων.
- Συμφωνία συντήρησης και προκαταβολή συντήρησης.
- Προστασία των ανηλίκων.
- Φροντίδα υγείας.

Το Γραφείο Οικογένειας και Νεότητας της πόλης του Γκρατς εκδίδει ετήσια έκθεση πεπραγμένων. (https://www.graz.at/cms/beitrag/10392121/7751526/Das_war.html):

Μονάδα Οικογενειακής Συμβουλευτικής και Διαμεσολάβησης

Πρόκειται για μονάδα του Τμήματος Ψυχολογικής Υπηρεσίας και οικογενειακής συμβουλευτικής και είναι ανοιχτό σε όλες τις οικογένειες του Γκρατς με ανήλικα παιδιά.

Η Δομή για Ψυχολογική Υπηρεσία & Οικογενειακή Συμβουλευτική παρέχει συμβουλές σε θέματα ανατροφής και συμβίωσης στην οικογένεια. Οι σύμβουλοι, οι ψυχοθεραπευτές και οι διαμεσολαβητές δεσμεύονται να τηρούν το απόρρητο. Η εξειδικευμένη ομάδα αποτελείται από ψυχοθεραπευτές και εγγεγραμμένους διαμεσολαβητές και εργάζεται με μεθόδους συστημικής οικογενειακής θεραπείας, συναλλακτικής ανάλυσης και διαμεσολάβησης. Οι δικηγόροι είναι διαθέσιμοι για νομικές συμβουλές.

Η μονάδα προσπαθεί να ανταποκριθεί σε θέματα που σχετίζονται με τα ακόλουθα:

- Ψυχοκοινωνική ή ψυχοθεραπευτική βοήθεια.
- Βελτίωση γονεϊκής συμπεριφοράς.
- Λύσεις σε επαναλαμβανόμενα προβλήματα.
- Διαχείριση συμπεριφοράς του παιδιού.
- Επίλυση σε διαφωνίες και συγκρούσεις στην οικογένεια.
- Αντιμέτωπιση σε δυσκολίες σε μια φάση χωρισμού.

Διαχείριση θεμάτων καθοδήγησης γονέων και υποστήριξη τους:

- σε θέματα ανάπτυξης του παιδιού,
- σε συγκρούσεις και κρίσεις στην εκπαίδευση,
- σε αγχωτικές οικογενειακές καταστάσεις, και
- σε περίπτωση χωρισμού και διαζυγίου.

Εκπαιδευτικές συμβουλές και στήριξη νέων:

- τρόποι επιβίωσης των νέων σε δύσκολες στιγμές.

Ψυχοθεραπεία

- Παρέχεται δωρεάν για οικογένειες του Γκράντς με ανήλικα παιδιά με τη μορφή ατομικής θεραπείας, θεραπείας ζευγαριού και οικογενειακής θεραπείας.
- Υποστήριξη για οικογένειες σε δύσκολες προσωπικές, εταιρικές, οικογενειακές ή επαγγελματικές καταστάσεις.
  - *Ατομική θεραπεία:* Τα άτομα σε καταστάσεις κρίσης έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τα προβλήματά τους σε ένα ασφαλές περιβάλλον και να αναζητήσουν νέες λύσεις.
  - *Θεραπεία ζεύγους:* Στη θεραπεία ζευγαριών, μαθαίνουμε να κατανοούμε καλύτερα το σύντροφό μας, να αμφισβητούμε τα ριζωμένα πρότυπα συμπεριφοράς και να επιλύουμε τις συγκρούσεις με εποικοδομητικό τρόπο. Οι συγκρούσεις στις σχέσεις έχουν διαφορετικές αιτίες, όπως στρεσογόνες συνθήκες διαβίωσης, κακή επικοινωνία ή εξωτερικές σχέσεις.
  - *Οικογενειακή θεραπεία:* Η οικογενειακή θεραπεία αντιμετωπίζει την οικογένεια ως σύνολο και υποθέτει ότι οι ενέργειες των μεμονωμένων μελών επηρεάζουν η μία την άλλη. Ανάλογα με την περίπτωση, οι συνεδρίες πραγματοποιούνται με ολόκληρο το σύστημα, με υποομάδες ή με μεμονωμένα μέλη. Οι στόχοι επεξεργάζονται από κοινού και είναι προσανατολισμένοι στη λύση.

- Δωρεάν συμβουλευτική και διαμεσολάβηση σε θέματα διαζυγίων.

Το Τμήμα Υγείας παρέχει τις εξής υπηρεσίες:

- Διατροφικές ιατρικές συμβουλές "Απόλαυση αντί απογοήτευσης".
- Συμβουλές για προβλήματα ύπνου σε βρέφη και παιδιά.
- Λογοθεραπεία αξιολόγησης και συμβουλές από 0 έως 6 ετών.
- Γυμναστική ορθής στάσης σώματος.
- Μαθήματα προετοιμασίας τοκετού "Μια καλή αρχή στη γονεϊκότητα".
- Συμβουλευτική γονέων.
- Καλώς ήρθατε στο Γκρατς: επισκέψεις στα μαιευτήρια.

Καθήκοντα της ιατρικής υπηρεσίας:

- Υγειονομική περίθαλψη και προληπτική υγειονομική περίθαλψη σε δημοτικά κέντρα παροχής ιατρικών υπηρεσιών.
- Συμβουλευτική σε γονείς.
- Εισαγωγή σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, εγγραφή σε νηπιαγωγεία και εποπτεία σε λέσχες μετά το σχολείο.
- Σχολική ιατρική περίθαλψη σε όλα τα δημοτικά υποχρεωτικά σχολεία.
- Δραστηριότητες εμπειρογνομόνων, καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στις ιατρικές αρχές, με παρέμβαση σε κρίση.

Το Τμήμα Υγείας είναι στελεχωμένο με:

- 7 ιατρούς
- 2 γυμναστές
- 3 λογοθεραπευτές
- 3 άτομα υποδοχής
- 1 ειδικός για την παιδική υγεία

5.3 Καταγραφή Καλών Πρακτικών από Δήμους σε Διάφορες Χώρες

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	1
ΧΩΡΑ	Πολωνία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Grodzisk Mazowiecki
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Οικονομική στήριξη
ΘΕΜΑ	Κάρτα μεγάλης οικογένειας
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το Grodzisk Mazowiecki ήταν η πρώτη πόλη στην Πολωνία, που σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Πολύτεκνων Οικογενειών το 2008, εισήγαγε μεγάλες εκπτώσεις για πολύτεκνες οικογένειες. Οι πολύτεκνες οικογένειες έχουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν τα προνόμια που τους προσφέρει η Κοινότητα ως μέρος του Προγράμματος Καρτών Μεγάλης Οικογένειας 3+ και 4+.</p> <p>Το πρόγραμμα περιλαμβάνει: 50% έκπτωση στα εισιτήρια κινηματογράφου, 50% έκπτωση στην πισίνα, 50% έκπτωση για παιδιά και εφήβους σε δραστηριότητες που διοργανώνει το Πολιτιστικό Κέντρο, δωρεάν δημόσια συγκοινωνία για οικογένειες με τέσσερα και άνω παιδιά, 25% ή 30% έκπτωση για πρόσθετες δραστηριότητες σε δημόσιους παιδικούς σταθμούς (εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών στην οικογένεια), έκπτωση 25% ή 50% στη συλλογή σκουπιδιών (εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών). Υπάρχουν ήδη περισσότερες από 60 εταιρείες που παρέχουν εκπτώσεις σε πολύτεκνες οικογένειες, π.χ. έκπτωση σε εκμάθηση ξένων γλωσσών, οδοντιατρικές υπηρεσίες, αποκατάσταση, ψώνια, ψυχαγωγία για παιδιά. Ο αριθμός των συνεργατών αυξάνεται συνεχώς.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Ενίσχυση οικογενειών και υποστήριξη της πολύτεκνης οικογένειας. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολύτεκνων οικογενειών. Προώθηση του μοντέλου της πολύτεκνης οικογένειας. Διαμόρφωση θετικής εικόνας για πολύτεκνη οικογένεια.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://familiycities.eu/best-practices/large-family-card/
ΣΧΟΛΙΟ	Πολύ σημαντική οικονομική στήριξη των μεγάλων οικογενειών με τη συμμετοχή εταιριών και ιδιωτικών φορέων.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	2
ΧΩΡΑ	Ιταλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Περούτζια
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Οικονομική στήριξη
ΘΕΜΑ	Κάρτα μωρού (baby card)
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Πρόκειται για πρόγραμμα που υλοποιείται από το 2008 και παρέχει προπληρωμένες κάρτες για αγορά τροφίμων και άλλων αγαθών για μωρά έως ενός έτους.
ΚΟΣΤΟΣ	38.500€ από το Δήμο με συγχρηματοδότηση 30.000 € (AFAS) για 136 οικογένειες.
ΟΦΕΛΟΣ	Με την πολιτική υποστήριξης γέννησης ενισχύονται οι οικογένειες και προωθούνται μοντέλα οικογενειών με παιδιά.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://familycities.eu/best-practices/baby-card/
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντική οικονομική στήριξη σε οικογένειες με μωρά που βοηθούνται σε μία περίοδο ιδιαίτερα αυξημένων οικονομικά απαιτήσεων.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	3
ΧΩΡΑ	Ιταλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Περούτζια
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Ψυχοκοινωνική στήριξη
ΘΕΜΑ	Baby pit stop
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Πρόκειται για τη δημιουργία ενός ασφαλούς, άνετου και ήσυχου χώρου για τη φροντίδα του μωρού και της μητέρας. Είναι εξοπλισμένος και δίνει τη δυνατότητα - διευκόλυνση στη μητέρα να θηλάσει και να αλλάξει το μωρό της. Απευθύνεται σε μητέρες νεογέννητων παιδιών.
ΚΟΣΤΟΣ	Συγχρηματοδοτείται από τη Unicef
ΟΦΕΛΟΣ	Η διευκόλυνση της μητέρας στο να μπορεί να βρίσκεται εκτός σπιτιού. Η ψυχολογική της ανάταση και η πρόληψη της επιλόχειας κατάθλιψης.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://familycities.eu/best-practices/baby-pit-stop/
ΣΧΟΛΙΟ	Κατά το έτος 2019 προστέθηκαν τρία baby pit-stop σε δημοτικές βιβλιοθήκες και γραφεία (γραφείο δημοσίων σχέσεων, γραφείο κοινωνικών υπηρεσιών).

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	4
ΧΩΡΑ	Ιταλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Περούτζια
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας - Χρηματοοικονομικά
	Οικονομική στήριξη
ΘΕΜΑ	Family Help
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Από το 2018 υλοποιείται οικονομική στήριξη της οικογένειας με κουπόνια για την πληρωμή «οικογενειακών συνεργατών».</p> <p>Η μέγιστη καταβλητέα επιχορήγηση είναι 2.000 ευρώ και πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη – μέχρι αυτό το ποσό – για δαπάνες που προκύπτουν για την αμοιβή συμπληρωματικών υπηρεσιών/υπηρεσιών, από εξωτερικούς συνεργάτες για το σπίτι, οι οποίες μπορούν να αποκτηθούν (σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία στα υφιστάμενα φορολογικά και ασφαλιστικά πλαίσια).</p> <p>Ενδεικτικά: δραστηριότητες υποστήριξης για παιδιά και νέους, συμπεριλαμβανομένης της συνοδείας σε σχολικές ή εξωσχολικές δραστηριότητες ή βοήθειας στην εκτέλεση σχολικών εργασιών και δραστηριοτήτων υποστήριξης για την εκτέλεση οικιακών δραστηριοτήτων και διαφόρων καθημερινών αναγκών, συνοδοί για ανήλικους, ενήλικες και ηλικιωμένους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κλπ. Εξαιρούνται οι κάθε είδους εξειδικευμένες υπηρεσίες στον εκπαιδευτικό, κοινωνικό και υγειονομικό τομέα.</p>
ΚΟΣΤΟΣ	28.800 €. Χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
ΟΦΕΛΟΣ	Η παρέμβαση χρησιμεύει για την αντιμετώπιση των δυσκολιών που σχετίζονται με τη συμφιλίωση του χρόνου ζωής και της εργασίας, για το συνδυασμό του δικαιώματος στην εργασία με το δικαίωμα στην οικογενειακή φροντίδα και για τη μείωση της ανισότητας των φύλων, δημιουργώντας τις απαραίτητες προϋποθέσεις για μεγαλύτερη συμμετοχή ή/και μονιμότητα των γυναικών στην αγορά εργασίας.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://familycities.eu/best-practices/family-help/ https://www.comune.perugia.it/pagine/family-help
ΣΧΟΛΙΟ	Από το 2018 η παρέμβαση έχει φτάσει σε 74 οικογένειες.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	5
ΧΩΡΑ	Πολωνία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Szczecin
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Οικονομική στήριξη
ΘΕΜΑ	Family friendly Szczecin
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Η οικογένεια είναι στο επίκεντρο για την πόλη του Szczecin και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι να δημιουργήσει τις καλύτερες συνθήκες για την αρμονική ανάπτυξή της. Δίνεται σημαντική έμφαση στην οικογένεια στη Στρατηγική Ανάπτυξης Szczecin 2025 και η αποστολή της πόλης που περιέχεται στην παραπάνω Στρατηγική, ως ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία ανάπτυξης, αναγνωρίζει τις συνθήκες που διαμορφώνονται ως καθοριστικό παράγοντα ελκυστικότητας για τη ζωή και την εργασία των κατοίκων της.</p> <p>Με γνώμονα το ενδιαφέρον για τις οικογένειες στο Szczecin, στις 16 Ιουλίου 2012, το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με την εισαγωγή του προγράμματος Family friendly Szczecin.</p> <p>Ο μακροπρόθεσμος και αναπτυξιακός χαρακτήρας του προγράμματος επιτρέπει την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του, προσαρμόζοντάς το στις τρέχουσες ανάγκες των κατοίκων τόσο της κοινότητας της πόλης Szczecin, όσο και των γειτονικών κοινοτήτων (Kolbaskowo, Police και Dobra), οι οποίες έχουν υπογράψει ή θα υπογράψουν συμφωνία για Συμμετοχή στο πρόγραμμα.</p> <p>Ένα παράδειγμα υποστήριξης των κατοίκων από την πόλη του Szczecin είναι η εισαγωγή των παροχών σε χρήμα, δηλαδή:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Κουπόνι κηδεμονίας: 500 PLN» – έως 500 PLN / μήνα για γονείς παιδιών ηλικίας από 1 έως 4 ετών, προκειμένου να επιδοτηθεί η μορφή φροντίδας, που επιλέγουν οι γονείς σε ιδιωτικό βρεφικό – παιδικό σταθμό, παιδική λέσχη, φροντιστή ή νταντά. 2. «Κουπόνι κηδεμονίας: πολλαπλές γεννήσεις» – εφάπαξ επίδομα για τους κηδεμόνες ύψους 5.000 PLN για κάθε παιδί που γεννιέται από πολύδυμη κύηση, δηλαδή τρία ή περισσότερα παιδιά. 3. «Κουπόνι φροντίδας: Alzheimer 75» – για φροντιστές ατόμων με νόσο του Alzheimer που καταβάλλονται σε δόσεις των 1.000 PLN το καθένα.

	<p>Μέχρι το τέλος του 2018:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Είχαν εκδοθεί περισσότερες από 46.000 οικογενειακές κάρτες Szczecin. 2. Είχαν εκδοθεί περισσότερες από 16.000 κάρτες Szczecin Senior. 3. Είχαν πραγματοποιηθεί 819 πληρωμές του «κουπόνι φροντίδας: Alzheimer 75». 4. Έγινε πληρωμή για 10 παιδιά στο πλαίσιο του «κουπόνι φροντίδας: πολλαπλά παιδιά». 5. Κατά μέσο όρο, σχεδόν 500 οικογένειες κάθε μήνα χρησιμοποιούσαν το επίδομα «κουπόνι κηδεμονίας 500 PLN».
ΚΟΣΤΟΣ	7.500.000,00 PLN
ΟΦΕΛΟΣ	<p>Εξάλειψη των διαφορών μεταξύ πολιτών που κατοικούν στο Szczecin με:</p> <ul style="list-style-type: none"> –δημιουργία συνθηκών για τη χρήση διαφόρων μορφών, εκπνώσεων και διευκολύνσεων που στηρίζουν την οικογένεια, –αύξηση της προσβασιμότητας για τις οικογένειες και τα μέλη τους για διάφορα είδη αγαθών, συμπεριλαμβανομένου του πολιτισμού, της αναψυχής, του αθλητισμού, της αναψυχής, του τουρισμού, της εκπαίδευσης που προσφέρονται από οργανικές μονάδες της πόλης Szczecin, δημοτικά πολιτιστικά ιδρύματα και για αγαθά και υπηρεσίες που προσφέρονται από άλλα δημόσια ιδρύματα και άλλους φορείς που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα, –υποστήριξη στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών και των νέων σε οικογένειες που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη και προώθηση χώρων φιλικών προς την οικογένεια που υπάρχουν και αναδύονται τόσο στο δημόσιο, το μη κυβερνητικό, όσο και στον ιδιωτικό τομέα, που διακρίνονται από πιστοποιητικό που εκδίδεται από την πόλη του Szczecin, και –οικονομική υποστήριξη για μέλη των οικογενειών Szczecin τόσο στην εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και στη διαδικασία φροντίδας.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	Υπάρχει συνεχής αύξηση του ενδιαφέροντος των κατοίκων για το πρόγραμμα και τα οφέλη του.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://familycities.eu/best-practices/family-friendly-szczecin/
ΣΧΟΛΙΟ	Μία καλή πρακτική συστηματικής οικονομικής ενίσχυσης.
ΣΗΜΕΙΩΣΗ	Το PLN (ζλότι) είναι το νόμισμα της Πολωνίας.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	6
ΧΩΡΑ	Ουγγαρία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Szolnok
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Ομαδικές δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Διακυβέρνηση Δημοτικού Συμβουλίου Μαθητών Δευτεροβάθμιας και Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και εκλογή Μαθητικού Δημάρχου
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Οι διαφορετικές μορφές υπεράσπισης της δημόσιας ζωής παρέχονται από το Συμβούλιο Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Πόλης και το Συμβούλιο Μαθητών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Από το 2011 λειτουργεί το παραπάνω πρόγραμμα και αφορά νέους της πόλης.</p> <p>Μέσω των παραπάνω συμβουλίων, η τοπική αυτοδιοίκηση λαμβάνει πληροφορίες για τις ανάγκες και τις προσδοκίες των μαθητών, τι σκέφτονται για ορισμένες ερωτήσεις, τι είδους στόχους, σχέδια, ιδέες έχουν. Τι και πώς θα έκαναν, διαφορετικά και ανεξάρτητα, σε ορισμένες περιπτώσεις. Η τοπική αυτοδιοίκηση τα λαμβάνει υπόψη κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων της ή την ανάπτυξη των ήδη υπαρχόντων προγραμμάτων της.</p>
ΚΟΣΤΟΣ	2.000.000 HUF
ΟΦΕΛΟΣ	<p>Η εκπαίδευση στα θέματα της δημόσιας ζωής, η ενίσχυση της ιδιότητας των μαθητών ως ενεργών πολιτών με τη συμμετοχή στα κοινά.</p> <p>Με αυτό το πρόγραμμα, το Szolnok γίνεται πιο άνετο και πιο βιώσιμο για τη νεότερη γενιά και αυτό έχει ως μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα να μένουν περισσότεροι νέοι στο Szolnok.</p>
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://familycities.eu/best-practices/governance-of-the-council-of-town-secondary-school-students-and-the-election-of-student-mayor/
ΣΧΟΛΙΟ	Μέσα από την εκπαίδευση των παιδιών και των νέων στις δημοκρατικές διαδικασίες, ο Δήμος λαμβάνει σημαντικές πληροφορίες που όταν τις αξιοποιεί, έχει άμεσα, αλλά και σημαντικά οφέλη.
ΣΗΜΕΙΩΣΗ	Το HUF (φιορίνι) είναι το νόμισμα της Ουγγαρίας.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	7
ΧΩΡΑ	ΗΠΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	West Palm Beach - Florida
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Ομαδικές δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Αναζωογόνηση περιοχής
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Ο Δήμος αγόρασε ένα παλιό, ιστορικό κέντρο ψυχαγωγίας (τζαζ) και το κενό ακίνητο δίπλα σε αυτό, με την ελπίδα να το αναβιώσει ως πολιτιστικό κόμβο για τα μέλη της κοινότητας. Ο κοινοτικός οργανισμός ανάπλασης προσέλαβε μια ομάδα συμβούλων που ειδικεύονται στην εμπλοκή της κοινότητας, για να συγκεντρώσουν τις ιδέες των κατοίκων, για τη μετατροπή αυτού του μέρους σε πραγματικό περιουσιακό στοιχείο της κοινότητας.</p> <p>Οι σύμβουλοι συνεργάστηκαν με φορείς της τοπικής κοινότητας, οι οποίοι στη συνέχεια τους επέτρεψαν να φιλοξενήσουν συνεδρίες διαβούλευσης στους χώρους τους. Η ομάδα των συμβούλων επισκέφτηκε το τοπικό κέντρο φροντίδας παιδιών για να μιλήσει για το έργο με τους γονείς. Έφεραν επίσης πολύχρωμους, μεγάλους πίνακες επισκόπησης ερευνών σε προγράμματα φροντίδας μετά το σχολείο κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού και κάλεσαν τα μικρά παιδιά να ζωγραφίσουν ή να γράψουν τις ιδέες τους. Συνεργάστηκαν με τοπικές εκκλησίες, οι οποίες συμφώνησαν να τους αφήσουν να ενημερώσουν στην εκκλησία τους πριν ή μετά τις λειτουργίες. Η ομάδα συμβούλων μπόρεσε να συγκεντρώσει ιδέες και στοιχεία από παιδιά και οικογένειες, πολλά από τα οποία δεν είχαν συμμετάσχει ποτέ στο παρελθόν σε μια διαδικασία κοινοτικού σχεδιασμού.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Το πολιτιστικό κέντρο «χτίζεται» βασισμένο στις ανάγκες των μελών της κοινότητας όπως αυτές καταγράφονται μέσα από τη διαδικασία ανοικτού κοινοτικού σχεδιασμού.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Η επιτυχία του εγχειρήματος βασίζεται στη συνεργασία του Δήμου με τοπικούς φορείς και συλλόγους, αλλά και στην αξιοποίηση των πληροφοριών από την ανοικτή αυτή διαβούλευση.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	8
ΧΩΡΑ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Οξφόρδη (εφαρμογή σε Αιθιοπία, Ινδία, Περού και Βιετνάμ)
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Καταγραφή και σχεδιασμός για την οικογένεια
ΘΕΜΑ	Νεανικές ζωές
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το Young Lives είναι μια διαχρονική μελέτη που παρακολουθεί τις ζωές παιδιών στην Αιθιοπία, την Ινδία, το Περού και το Βιετνάμ για πάνω από 15 χρόνια. Το Young Lives συλλέγει ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα σχετικά με τους παράγοντες και τις επιπτώσεις της παιδικής φτώχειας και εργάζεται συλλογικά σε μια προσπάθεια να επηρεάσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για τη βελτίωση της ζωής των φτωχών παιδιών και οικογενειών. Από το 2002, τοπικές ερευνητικές ομάδες συλλέγουν ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα, κάθε λίγα χρόνια, μέσω ερευνών και δομημένων συνομιλιών σε επίπεδο νοικοκυριού και σχολείου. Για παιδιά ηλικίας 7 ετών και κάτω, το Young Lives συνεργάζεται με τους φροντιστές για να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη εικόνα της παιδικής ηλικίας σε αυτό το πλαίσιο.</p> <p>Η τοπική ερευνητική ομάδα αναπτύσσει μακροχρόνιες σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης με τις οικογένειες. Οι ερευνητές γνωρίζουν τα προγράμματα των οικογενειών και συναντιούνται μαζί τους, όταν και όπου είναι πιο βολικό. Η τοποθεσία και η φύση των συνεντεύξεων ποικίλλει. Μερικές φορές ποιοτικοί ερευνητές συνοδεύουν οικογένειες στις δραστηριότητές τους, που σημαίνει τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, ενώ οι οικογένειες μαγειρεύουν στην κουζίνα ή φροντίζουν τις καλλιέργειες στο χωράφι τους. Στο πνεύμα της αμοιβαιότητας, το Young Lives παρέχει στις συμμετέχουσες οικογένειες πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας και αποζημιώνει τις οικογένειες για το χρόνο τους, με σημειωματάρια για παιδιά ή μικρά τρόφιμα για το νοικοκυριό.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	<p>Η συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων σχετικά με τους παράγοντες και τις επιπτώσεις της παιδικής φτώχειας λαμβάνοντας υπόψη ιδιαίτερα πολιτισμικά έθιμα, κανόνες και στοιχεία.</p> <p>Η χάραξη πολιτικών για τη βελτίωση της ζωής οικονομικά αδύναμων οικογενειών.</p>

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Μία πρακτική που μπορεί να αξιοποιηθεί (ως προς τον τρόπο προσέγγισης και συλλογής πληροφοριών) από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, που στον πληθυσμό τους έχουν κοινωνικοοικονομικές ανισότητες μεταξύ των πολιτών τους.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	9
ΧΩΡΑ	Καναδάς
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Peterborough
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Babies First
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το Babies First είναι ένα πρόγραμμα προγεννητικής διατροφής που επικεντρώνεται στο να βοηθήσει τις γυναίκες να προετοιμαστούν για τον τοκετό και τη μετάβαση στη γονεϊκότητα σε ένα εξαιρετικά υποστηρικτικό περιβάλλον. Το πρόγραμμα λειτουργεί από το 1993 και απευθύνεται σε έγκυες γυναίκες που αντιμετωπίζουν κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες (Φτώχεια, Εφηβική εγκυμοσύνη, Κοινωνική και γεωγραφική απομόνωση, Χρήση ουσιών, Οικογενειακή βία κα.).</p> <p>Πριν από την έναρξη του προγράμματος, το Canada Prenatal Nutrition Program - Πρόγραμμα Προγεννητικής Διατροφής του Καναδά (CPNP) ήθελε να συμβουλευτεί γυναίκες από περιβάλλον χαμηλού εισοδήματος για να συν-σχεδιάσουν το πρόγραμμα Babies First. Στη συνέχεια, η συμβολή τους θα βοηθούσε στη διαμόρφωση της παροχής της υπηρεσίας και του τρόπου με τον οποίο θα μπορούσε να ενσωματωθεί με άλλες υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες. Το CPNP δήλωσε εκ των προτέρων ότι θα πληρώσει τις γυναίκες για το χρόνο τους. Παρείχε επίσης μεταφορά, φύλαξη παιδιών, πρωινό σνακ και μεσημεριανό γεύμα, δωροεπιταγή 15\$ την εβδομάδα για φαγητό, ένα κιλό κατεψυγμένο μοσχαρίσιο κιμά, μια τσάντα με κατεψυγμένα λαχανικά και χυμό πορτοκαλιού. Το CPNP κατανόησε τα εμπόδια στη συμμετοχή για την ομάδα γυναικών που θέλουν να συμμετάσχουν και έτσι ανέπτυξε ένα πρόγραμμα και έναν προϋπολογισμό για να καλύψει αυτές τις ανάγκες.</p> <p>Το πρόγραμμα περιλαμβάνει: Διατροφική συμβουλευτική, Προγεννητικές βιταμίνες, Κουπόνια τροφίμων και τροφίμων, Εκπαίδευση προετοιμασίας φαγητού, Συμβουλευτική για την προγεννητική υγεία και τον τρόπο ζωής, Εκπαίδευση και υποστήριξη του θηλασμού, Εκπαίδευση και υποστήριξη για τη βρεφική φροντίδα και την ανάπτυξη του παιδιού.</p>

ΚΟΣΤΟΣ	Η χρηματοδότηση παρέχεται από το Πρόγραμμα Προγεννητικής Διατροφής του Καναδά (CPNP).
ΟΦΕΛΟΣ	Αύξηση του αριθμού των μωρών που γεννιούνται με υγιές βάρος. Αύξηση της υποστήριξης για ευάλωτες εγκύους και νέες μητέρες. Προγεννητική υποστήριξη για γυναίκες κοινωνικά και υγειονομικά αποκλεισμένων οικογενειών. Υποστήριξη των αξιών της ισότητας και της δικαιοσύνης.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf https://www.canada.ca/en/public-health/services/health-promotion/childhood-adolescence/programs-initiatives/canada-prenatal-nutrition-program-cpnp.html
ΣΧΟΛΙΟ	Η Υπηρεσία Δημόσιας Υγείας του Καναδά χρηματοδοτεί επί του παρόντος 236 έργα CPNP, που εξυπηρετούν πάνω από 45.000 εγκύους, γονείς και φροντιστές σε όλο τον Καναδά κάθε χρόνο.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	10
ΧΩΡΑ	ΗΠΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Κοινότητες σε όλη τη Βόρεια Αμερική
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθριες δραστηριότητες - εκπαίδευση
ΘΕΜΑ	Περιβαλλοντική εκπαίδευση
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Η Εθνική Πρωτοβουλία Μάθησης (NLI), από το Κρατικό Πανεπιστήμιο της Βόρειας Καρολίνας από το 2000 προωθεί τη σημασία της καθημερινής αλληλεπίδρασης των παιδιών με το φυσικό περιβάλλον. Το NLI συνεργάζεται με τις κοινότητες για να σχεδιάσει και να επανασχεδιάσει χώρους για παιχνίδι, μάθηση και περιβαλλοντική εκπαίδευση των παιδιών. Τα έργα του NLI ενσωματώνονται στον υπάρχοντα προγραμματισμό σε κοινότητες, όπου τα παιδιά περνούν ήδη χρόνο τακτικά. Το NLI προωθεί την αλληλεπίδραση των παιδιών με το φυσικό περιβάλλον ενσωματώνοντας δραστηριότητες και εργαστήρια στον υπάρχοντα παιδικό προγραμματισμό. Εμπλέκουν τα παιδιά ενσωματώνοντας ευκαιρίες μάθησης σε εξωτερικούς χώρους στα καθημερινά προγράμματα μαθημάτων των παιδικών σταθμών και των σχολείων. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν εργαστήρια, ξεναγήσεις για παιδιά, σχεδιασμό χαρτών και κατασκευή μοντέλων. Το NLI εργάζεται επίσης τακτικά σε άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, όπως ζωολογικούς κήπους, μουσεία και βοτανικούς κήπους που ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο να παρέχουν παιδικό προγραμματισμό. Αυτοί οι χώροι είναι μια μεγάλη ευκαιρία για τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν με το φυσικό περιβάλλον.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Ο σχεδιασμός και επανασχεδιασμός χώρων για παιχνίδι, μάθηση και περιβαλλοντική εκπαίδευση των παιδιών, προσαρμοσμένων στις δικές τους ανάγκες.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Η συνεργασία με άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που μπορούν να παρέχουν δωρεάν τους χώρους τους, δίνει οφέλη αφενός στην κοινότητα αφετέρου στους ίδιους μέσω της διεύρυνσης της απήχησης τους στις οικογένειες και σε άλλα μελλοντικά μέλη/δωρητές.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	11
ΧΩΡΑ	ΗΠΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Μασσαχουσέτη
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθριες δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Brain builder project
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Ομάδα στόχος: παιδιά 0-5 ετών.</p> <p>Το Brain Building in Progress (BBIP) είναι ένα πρόγραμμα - εκστρατεία ευαισθητοποίησης του κοινού στη Μασσαχουσέτη που απευθύνεται σε οικογένειες και ενδιαφερόμενους φορείς (εκτός αυτών της προσχολικής εκπαίδευσης) για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη σημασία της επένδυσης πόρων και χρόνου σε μικρά παιδιά. Προκειμένου να δημιουργηθούν ευκαιρίες για μάθηση στα παιδιά σε καθημερινούς χώρους (Brain Building Zones), διαμορφώθηκαν στρατηγικές συνεργασίες με τοπικούς φορείς και επιχειρήσεις.</p> <p>Το πρόγραμμα BBIP συνεργάστηκε με διάφορες επιχειρήσεις και φορείς για να συμπεριλάβει το Brain Building Zones στους χώρους τους.</p> <p>Στις περιοχές που υπάρχει Μητρώο Μηχανοκίνητων Οχημάτων (RMV –εκεί που γίνεται η διαδικασία έκδοσης αδειών οδήγησης και κυκλοφορίας αυτοκινήτων), δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα «Άδεια για μάθηση», όπου τα παιδιά που συνοδεύουν τους γονείς τους στο RMV, θα μπορούσαν να μάθουν πώς να διασχίζουν το δρόμο με ασφάλεια, να φορούν κράνος, ενώ κάνουν ποδήλατο και τη σημασία του να φορούν ζώνη ασφαλείας στο αυτοκίνητο.</p> <p>Το BBIP συνεργάστηκε με την τοπική αρχή μεταφορών για να ενσωματώσει τις γραμμές του μετρό και των λεωφορείων στο πρόγραμμα. Διαφημίσεις τοποθετήθηκαν σε μετρό και στάσεις λεωφορείων για να παρακινήσουν τους γονείς να διδάξουν τα παιδιά τους κατά τη διάρκεια των μετακινήσεων με τη δημόσια συγκοινωνία.</p>
ΚΟΣΤΟΣ	Συνεργασία Δήμου με ΜΚΟ
ΟΦΕΛΟΣ	Με το πρόγραμμα αυτό δίνονται ευκαιρίες για μάθηση, αλλά και δυνατότητα εμπλοκής των παιδιών σε δομημένο περιβάλλον.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf https://www.mass.gov/locations/springfield-rmv-service-center
ΣΧΟΛΙΟ	<p>Το πρόγραμμα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε καθημερινούς χώρους που ήδη χρησιμοποιούν τα παιδιά και οι γονείς ενσωματώνοντας ευκαιρίες μάθησης. Στο πρόγραμμα μπορούν να συμμετέχουν υπηρεσίες και επιχειρήσεις που παραδοσιακά δεν έχουν σχέση με την πρώιμη παιδική ανάπτυξη, ωστόσο συχνά φιλοξενούν παιδιά στους χώρους τους. Χρησιμοποιώντας αυτούς τους χώρους αποδεικνύεται ότι η μάθηση και η ανάπτυξη των παιδιών συμβαίνουν παντού και πάντα.</p>

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	12
ΧΩΡΑ	ΗΠΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Φιλαδέλφεια
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθριες δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Police Athletic League
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Τα προγράμματα Police Athletic League (PAL) συμβάλλουν στη μείωση της εγκληματικότητας στις γειτονιές της Φιλαδέλφειας, προωθούν την ανάπτυξη θετικού χαρακτήρα και βελτιώνουν τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα για τα παιδιά της περιοχής. Κάθε ένα από τα κέντρα παρέχει ένα ασφαλές μέρος και ένα θετικό περιβάλλον για τα «παιδιά να είναι παιδιά», ενώ παράλληλα εισάγονται σε ένα πλήθος δωρεάν δραστηριοτήτων και εμπειριών στις οποίες διαφορετικά δεν θα είχαν πρόσβαση.</p> <p>Ενώ μαθαίνουν πώς να παίζουν σκάκι ή πινγκ πονγκ, προετοιμάζονται για εξετάσεις ή αγωνίζονται σε ακαδημαϊκούς ή αθλητικούς αγώνες, οι σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των παιδιών της Φιλαδέλφειας και της Αστυνομίας της Φιλαδέλφειας είναι ιδιαίτερες και αποτελούν κρίσιμο στοιχείο για το μέλλον της πόλης.</p> <p>Οι αξιωματικοί του PAL αποτελούν μέρος του ιστού των κοινοτήτων που υπηρετούν. Η ικανότητά να δημιουργούν μοναδικό αντίκτυπο έγκειται στις σχέσεις που σφυρηλατούνται μεταξύ των αστυνομικών, των παιδιών, των οικογενειών και των κοινοτήτων τους.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Η αντιμετώπιση της παραβατικότητας ανηλίκων μέσα από (κατά κύριο λόγο) αθλητικά προγράμματα στην κοινότητα. Η έμμεση ενίσχυση οικογενειών με κοινωνικοοικονομικά προβλήματα.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://phillypal.org
ΣΧΟΛΙΟ	Το πρόγραμμα αυτό μπορεί να συμβάλει στη μείωση της εγκληματικότητας, αλλά και να δώσει μία άλλη διέξοδο σε παιδιά της πόλης.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	13
ΧΩΡΑ	Καναδάς
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Centretown Οττάβα
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθριες δραστηριότητες – αστικός σχεδιασμός
ΘΕΜΑ	Make a Place for People: Dundonald Park
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Η ΜΚΟ 880 Cities συνεργάστηκε με το Κέντρο Υγείας της Κοινότητας Centretown (Centretown Community Health Center - CCHC) για να αναπτύξουν από κοινού μια στρατηγική για το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και τη διαχείριση του υποχρησιμοποιούμενου πάρκου Dundonald στην Οττάβα μέσω μιας διαδικασίας κοινοτικής δέσμωσης.</p> <p>Η 880 Cities και το CCHC πρόσφεραν στα παιδιά, τους ηλικιωμένους, αλλά και σε όλους όσοι ήθελαν δωρεάν σνακ και πραγματοποίησαν δραστηριότητες, όπως χούλα χουπ, παιχνίδι γιο-γιο, καθώς και ασκήσεις τσί τσι, ενώ τα μέλη της κοινότητας μοιράστηκαν τις ιδέες τους για τη μεταμόρφωση του πάρκου. Τα παιδιά θα μπορούσαν να κυκλοφορούν, να είναι δημιουργικά και να εξερευνούν το πάρκο για να παρέχουν τη συμβολή τους στο σχεδιασμό. Οι παραπάνω δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν ακριβώς στο Dundonald Park, ώστε οι χρήστες να μπορούν να προβληματιστούν ενεργά για το πάρκο και να παρέχουν τη συμβολή τους για τη βέλτιστη χρήση του.</p>
ΚΟΣΤΟΣ	Η χρηματοδότηση προήλθε από την κυβέρνηση του Οντάριο. Το έργο υλοποιήθηκε το 2012-2013.
ΟΦΕΛΟΣ	Η συμμετοχή πολιτών κάθε ηλικίας που (θα) χρησιμοποιεί το πάρκο στο σχεδιασμό για την ουσιαστική επαναχρησιμοποίησή του.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.880cities.org/portfolio_page/dundonald-park/ https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Σε ένα πρόγραμμα ανάπτυξης ενός πάρκου είναι σημαντική η ουσιαστική συμμετοχή στη διαβούλευση όσο το δυνατόν περισσότερων πολιτών με τη διαβούλευση να πραγματοποιείται μέσα στο ίδιο το πάρκο και οι συμμετέχοντες να έχουν τη δυνατότητα να προβάλλουν τις ανάγκες τους και να ανακαλύψουν νέες.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	14
ΧΩΡΑ	ΗΠΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Boulder, Colorado
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθρια δραστηριότητα
ΘΕΜΑ	Έργο ανάπλασης της κεντρικής περιοχής του Boulder
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το Δημοτικό Κέντρο (ή Κέντρο Πολιτών) του Boulder βρίσκεται στον πυρήνα της πόλης σε μια περιοχή με δημοτικά κτίρια, την κεντρική βιβλιοθήκη και ένα πάρκο. Το «Μεγαλώνοντας το Boulder» (Growing Up Boulder - GUB) είναι μια πρωτοβουλία για την ενδυνάμωση των νέων, ώστε να ενταχθούν και με τις ιδέες τους να επηρεάσουν για τοπικά ζητήματα σημαντικά για αυτούς, συμπεριλαμβανομένης της ανάπλασης της ευρύτερης περιοχής του Δημοτικού Κέντρου. Το GUB συνεργάστηκε με το νηπιαγωγείο Boulder Journey Pre-school για τη συμμετοχή γονέων και παιδιών προσχολικής ηλικίας σε μια ποικιλία δραστηριοτήτων που καθοδηγούνται από παιδιά. Τα στοιχεία από τις δραστηριότητες, που προέκυψαν με τη μορφή σχεδίων, χαρτών, μοντέλων, δημόσιων παρουσιάσεων και μιας σύντομης αναφοράς έργου ενσωματώθηκαν στην ανατροφοδότηση για το σχεδιασμό της ευρύτερης περιοχής. Ένας συντονιστής του GUB παρακολούθησε όλη τη φάση του σχεδιασμού για να διασφαλίσει ότι η συμβολή των παιδιών ενσωματώθηκε στο σχέδιο ανάπλασης.</p> <p>Το GUB πραγματοποίησε ένα πικνίκ με γονείς και τετράχρονα παιδιά της κοινότητας στο κεντρικό πάρκο στην περιοχή του Δημοτικού Κέντρου. Χώρισαν τα παιδιά σε ομάδες των πέντε και κάθε ομάδα επιβιβάστηκε σε ένα τοπικό αστικό λεωφορείο για να κάνει τη δική της επίσκεψη στο Δημοτικό Κέντρο. Τα παιδιά έπαιξαν κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Κάθε παιδί είχε την ευκαιρία να οδηγήσει την ξενάγηση μέσα στην ομάδα του, κάθε παιδί είχε 10 λεπτά για να είναι αρχηγός και να διαλέξει μια θέση στην περιοχή που του αρέσει για να παίξει με την ομάδα του. Γονείς και προσωπικό παρακολουθούσαν τις δραστηριότητες, έβγαζαν φωτογραφίες και κρατούσαν σημειώσεις για το πώς τα παιδιά αξιοποιούν τον χώρο. Στην παρακάτω δραστηριότητα, τα παιδιά ζωγράφισαν με χρωματιστούς μαρκαδόρους, σε φωτογραφίες χαμηλού κορεσμού του χώρου, τι τους</p>

	<p>άρεσε και τι βελτιώσεις χρειαζόνταν στον χώρο. Τα παιδιά παρουσίασαν και συζήτησαν τις ζωγραφιές τους στο εργαστήριο. Ένας Αστικός Σχεδιαστής από την πόλη επισκέφτηκε αργότερα την προσχολική τάξη για να τους μιλήσει για τη συμμετοχή τους και τα παιδιά αποφάσισαν ανεξάρτητα να δημιουργήσουν ένα μεγάλο μοντέλο του Civic Area στην τάξη τους, που θα μπορούσαν να το αναδιατάξουν για να εκφράσουν τις ιδέες τους για τον χώρο.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Η συμμετοχή των παιδιών στο σχεδιασμό της αστικής ανάπλασης
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Η πρακτική αυτή δίνει τη δυνατότητα ενσωμάτωσης σε μία αστική ανάπλαση ιδεών από μικρά παιδιά – από τους αυριανούς πολίτες.
ΣΗΜΕΙΩΣΗ	Το Boulder αποτελεί μία πόλη που ο πληθυσμός της είναι όσο ενός μεγάλου Δήμου στην Ελλάδα (108.205 κάτοικοι / απογραφή 2020).

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	15
ΧΩΡΑ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Κεντ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθρια δραστηριότητα – αστική ανάπτυξη
ΘΕΜΑ	Πιλοτικό έργο: χώροι για παιχνίδι
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το 2005, η μελέτη «χώροι για παιχνίδι» (Spaces to Play) είχε ως στόχο να διερευνήσει μαζί με μικρά παιδιά την κατανόηση και τη χρήση του εξωτερικού περιβάλλοντος για να προτείνει πώς αυτό πρέπει να διαμορφωθεί. Το έργο πραγματοποίησε διάφορες δραστηριότητες με 28 παιδιά τριών και τεσσάρων ετών για να καταγράψει την κατανόησή τους για το φυσικό περιβάλλον ως σημείο εκκίνησης για τη βελτίωση του χώρου. Οι μαθητές ήταν από ένα νηπιαγωγείο στο Κεντ του Ηνωμένου Βασιλείου. Τα παιδιά ήταν ποικίλου κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου, με διαφορετικές συμπεριφορικές και σωματικές ανάγκες.</p> <p>Το «χώροι για παιχνίδι» προσάρμοσε την προσέγγιση Mosaic της Alison Clark στο να ακούει μικρά παιδιά. Η προσέγγιση Mosaic είναι μια πολυμεθοδική, συμμετοχική διαδικασία, που αναγνωρίζει την ποικιλομορφία των φωνών των παιδιών και τα αντιμετωπίζει ως ειδικούς ενθαρρύνοντας τον προβληματισμό στα νοήματα. Τα παιδιά συμμετείχαν σε δραστηριότητες χαρτογράφησης της παιδικής χαράς τις οποίες συζήτησαν με τους ερευνητές σε μικρές ομάδες. Ξεναγήθηκαν στον χώρο και έλαβαν φωτογραφίες του χώρου τις οποίες σχεδίασαν από πάνω. Ζωγράφισαν αντικείμενα που τους άρεσαν και τα φωτογράφισαν από κοντά για το χάρτη τους. Κατά τη διάρκεια συνομιλιών με τον ερευνητή, τα παιδιά εξηγούσαν πώς τους άρεσε να χρησιμοποιούν την παιδική χαρά και διευκρίνισαν τα συμπεράσματα που έβγαλε ο ερευνητής, παραπέμποντας στο χάρτη.</p> <p>Στη συνέχεια, οι ερευνητές συγκέντρωσαν τα σχόλια και τις φωτογραφίες των παιδιών σε μορφή βιβλίου με παραμύθια, με κύριο χαρακτήρα έναν σκύλο. Τα παιδιά είχαν συνομιλίες με τον ερευνητή για το βιβλίο και έδωσαν επιπλέον διευκρινίσεις και σχόλια. Τέλος, οι ερευνητές χρησιμοποίησαν όλες αυτές τις πληροφορίες για να αναπτύξουν ένα γενικό σχέδιο για το χώρο, με βάση τον τρόπο με τον</p>

	οποίο τα παιδιά χρησιμοποιούν το χώρο και τις περιοχές που θεωρούν ως πιο σημαντικές.
ΟΦΕΛΟΣ	Η συμμετοχή των παιδιών στο σχεδιασμό της αστικής ανάπτυξης. Η αξιοποίηση των ιδεών τους προς όφελος όλων των πολιτών.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf Clark, A., and Moss, P. (2011). <i>Listening to young children: The mosaic approach</i> (Second edition.). London: National Children's Bureau.
ΣΧΟΛΙΟ	Ένα παράδειγμα καλής πρακτικής που δίνει «φωνή» στα παιδιά για το σχεδιασμό χώρων που τα ίδια θα χρησιμοποιήσουν.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	16
ΧΩΡΑ	Βραζιλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Ρίο ντε Τζανέιρο
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθρια δραστηριότητα
ΘΕΜΑ	Το μικρό παιδί στο επίκεντρο
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το Centro de Criação de Imagem Popular (CECIP – Κέντρο Δημιουργίας Δημοφιλών Εικόνων) είναι μια βραζιλιάνικη οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών αφιερωμένη στην ενίσχυση της ιδιότητας του πολίτη μέσω της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας. Το έργο του «Το μικρό παιδί στο επίκεντρο» προωθεί τη συμμετοχή των παιδιών στις δημόσιες πολιτικές στη Βραζιλία. Μία από τις δραστηριότητες περιλάμβανε παιδιά τεσσάρων και πέντε ετών με ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές στη διαμόρφωση της κοινότητάς τους ως ένα φιλικό προς τα παιδιά μέρος.</p> <p>Η χρήση εικαστικών τεχνών και πολυμέσων, όπως κάμερες και βίντεο, οδηγεί τα παιδιά να ασχοληθούν δημιουργικά και ανοιχτά. Τα μέσα όπως το σχέδιο και η λήψη φωτογραφιών δίνουν στα παιδιά το περιθώριο να οικειοποιηθούν τη διαδικασία και τα θέματα που θέλουν να πλαισιώσουν.</p> <p>Έτσι, οι συντονιστές οργάνωσαν μια βόλτα με τα παιδιά και τους παρείχαν κάμερες για να βγάλουν φωτογραφίες από αυτό που είδαν στην κοινότητά τους, τη Favela Santa Marta. Πριν από τη βόλτα, οι συντονιστές εργάστηκαν με τα παιδιά στο να σκεφτούν τη γειτονιά τους, σχεδίασαν μαζί τους τη διαδρομή και τους έδωσαν βασικές οδηγίες για το πώς να χρησιμοποιούν την κάμερα.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Η κατανόηση του χωρικού τους περιβάλλοντος από τα παιδιά και η αποτύπωση προτάσεων μέσα από τις φωτογραφίες που πήραν.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Ένας διαφορετικός τρόπος συμμετοχής των παιδιών σε ενέργειες διαβούλευσης.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	17
ΧΩΡΑ	Αυστραλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Σίδνεϊ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθρια δραστηριότητα
ΘΕΜΑ	Little House, BIG IDEAS
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Η διεθνής σχεδιαστική εταιρία Hassell Studio συνεργάστηκε με τα Sydney Living Museums και το Archikidz, έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό που εμπλέκει τα παιδιά στο σχεδιασμό της πόλης, για να δημιουργήσει το PLAY[ground], μια σειρά διαδραστικών εγκαταστάσεων για να δώσει στα παιδιά μια φωνή για το μέλλον των πόλεων.</p> <p>Το "Little House, BIG IDEAS" ήταν μια από τις εγκαταστάσεις που μεταμόρφωσαν τους πρώην στρατώνες του Hyde Park σε ένα ζωντανό Μουσείο του Σίδνεϊ. Σε ένα μικρό ξύλινο σπίτι, τα παιδιά κλήθηκαν να το καλύψουν εξ ολοκλήρου με τις σκέψεις τους για το μέλλον των πόλεων.</p> <p>Η τριήμερη εκδήλωση ήταν γεμάτη με προγραμματισμό, εργαστήρια και διασκεδαστικές δραστηριότητες για παιδιά. Πολλά παιδιά ήρθαν για να αφήσουν το στίγμα τους στο ξύλινο αυτό σπίτι. Το σπίτι διέθετε μικρά παράθυρα και πόρτες που ήταν βέλτιστες για παιδιά όλων των ηλικιών. Τα παιδιά κάλυψαν την οροφή και τους τοίχους του σπιτιού με τις πολύχρωμες ζωγραφιές τους, που απεικόνιζαν τις ευφάνταστες σκέψεις τους για το μέλλον των πόλεων. Οι συντονιστές ομαδοποίησαν τα σχέδια και τις ιδέες σε πέντε κυρίαρχα θέματα, συμπεριλαμβανομένου του μέλλοντος της στέγασης, των μεταφορών, των «χώρων αναπνοής», της δικαιοσύνης και της διασκέδασης. Το σπίτι των ιδεών με τους λευκούς ξύλινους τοίχους ήταν ένα μέρος για να εκφραστούν τα παιδιά σχεδιάζοντας, ζωγραφίζοντας και δημιουργώντας με παιχνιδιάρικο τρόπο. Παρείχε στα παιδιά το δικό τους χώρο για να δημιουργήσουν και να εκφραστούν για να συμβάλουν σε μια πολύτιμη ανταλλαγή.</p>
ΚΟΣΤΟΣ	Το κόστος καλύφθηκε από ιδιωτικά κεφάλαια
ΟΦΕΛΟΣ	Η συμμετοχή των παιδιών στο σχεδιασμό της συγκεκριμένης περιοχής με βιωματικό τρόπο. Η αξιοποίηση των ιδεών τους προς όφελος όλων

	των πολιτών με τη μεταμόρφωση των πρώην στρατώνων του Hyde Park σε ένα ζωντανό Μουσείο.
ΑΠΟΨΗ ΔΗΜΟΤΩΝ	Οι πολίτες αγκάλιασαν το πρόγραμμα με τη συμμετοχή 4.000 παιδιών.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.hassellstudio.com/project/archikidz-playground https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Σημαντικό σημείο ήταν οι εξηγήσεις των παιδιών για τη ζωγραφική τους. Το πώς ένας ενήλικας ερμηνεύει ένα σχέδιο πολλές φορές είναι διαφορετικό από αυτό που ένα παιδί μεταφέρει.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	18
ΧΩΡΑ	Νορβηγία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Όσλο
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Τεχνολογία – υπαίθριες δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Traffic Agent Mobile App
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Σε μια προσπάθεια να ενθαρρύνει τις συνήθειες περπατήματος και ποδηλασίας στα παιδιά, ο Νορβηγικός Οργανισμός Αστικού Περιβάλλοντος σχεδίασε μία εφαρμογή στο κινητό τηλέφωνο για να κατανοήσουν τις ανησυχίες των παιδιών σχετικά με την ασφάλειά τους στο Όσλο και τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν τους δρόμους. Το Όσλο σχεδίαζε να απαγορεύσει τα ιδιωτικά οχήματα από το κέντρο της πόλης έως το 2019. Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για αυτό, ήταν σημαντικό να γίνουν κατανοητές οι ανάγκες των παιδιών και πώς μπορούν να υποστηριχθούν στην επιδίωξη ενεργητικών τρόπων μεταφοράς, όπως το περπάτημα και το ποδήλατο. Η εφαρμογή για κινητά συγκεντρώνει πληροφορίες από παιδιά για να βελτιώσει την κινητικότητά τους.</p> <p>Με την εφαρμογή Traffic Agent για κινητά, τα παιδιά είναι «μυστικοί πράκτορες» για την πόλη και μπορούν να καταγράφουν τις διαδρομές τους και να αναφέρουν τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν, όπως μεγάλη κυκλοφορία ή επικίνδυνη διάβαση. Το GPS παρακολουθεί τη θέση τους, ώστε οι ερευνητές να μπορούν να εντοπίσουν τις συγκεκριμένες προβληματικές περιοχές. Σε μια εμπειρία, η μητέρα ενός παιδιού εξέφρασε τον ενθουσιασμό του γιου της, όταν οι επικίνδυνοι θάμνοι στη βόλτα του στο σχολείο κόπηκαν, αφού τους ανέφερε μέσω της εφαρμογής Traffic Agent.</p> <p>Η εφαρμογή για κινητά συνδέεται με το πρόγραμμα λογισμικού του σχολείου, το οποίο εκχωρεί έναν μοναδικό κωδικό για κάθε παιδί για χρήση ως σύνδεση. Τα δεδομένα συλλέγονται ανώνυμα και είναι ορατά μόνο στους διαχειριστές εφαρμογών και στο σχολείο.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Με τη χρήση της εφαρμογής αυτής και τη συλλογή πληροφοριών από τα παιδιά είναι ένας τρόπος για να χτιστεί η ευαισθητοποίησή τους για το τοπικό τους περιβάλλον και για να συνειδητοποιήσουν το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν στη βελτίωσή του.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Η ευκολία χρήσης νέων τεχνολογιών και εφαρμογών για κινητά από τα παιδιά μπορεί να αποτελέσει ένα ακόμη εργαλείο ευαισθητοποίησης και συμμετοχής σε διαδικασίες βελτίωσης του αστικού τους περιβάλλοντος.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	19
ΧΩΡΑ	ΗΠΑ
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Πόλεις και κοινότητες στις ΗΠΑ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Υπαίθριες δραστηριότητες – αστικός σχεδιασμός
ΘΕΜΑ	Χώροι για παιχνίδι
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το KaBOOM! είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ασχολείται με παιδιά δύο έως δώδεκα ετών για τη δημιουργία νέων παιδικών χαρών στις κοινότητές τους. Σε συνεργασία με την τοπική κοινότητα καλούνται παιδιά και οι οικογένειές τους, συνήθως μέσω ελκυστικών εντύπων τα οποία μοιράζονται κατά τις ώρες παραλαβής των παιδιών από το σχολείο. Οργανώνεται μια δραστηριότητα αφήγησης με παιδιά και στη συνέχεια συναντώνται με γονείς και κοινοτικούς εταίρους για να δημιουργήσουν μια λίστα επιθυμιών για την παιδική χαρά. Ο συνεργάτης της κατασκευής δημιουργεί τρία σχέδια με βάση τη λίστα επιθυμιών της κοινότητας και η κοινότητα διανέμει το σχέδιο για να ψηφιστεί το καλύτερο.</p> <p>Έπειτα, το KaBOOM! βρίσκεται μια μέρα στην κοινότητα με τα παιδιά και τις οικογένειες που θα βρεθούν στο επίκεντρο του σχεδιασμού για την παιδική χαρά. Το έργο ξεκινά με την Ημέρα Σχεδιασμού με παιδιά. Όταν το ηλικιακό εύρος είναι κυρίως μικρότερο από 5 ετών, οι Υπεύθυνοι Έργου ξεκινούν τη μέρα λέγοντας στα παιδιά μια ιστορία. Έχουν σενάρια σχεδιασμένα για αυτήν την ηλικιακή ομάδα. Αφηγούνται την ιστορία για μια ενθουσιώδη ομάδα παιδιών που εμπλέκεται σε μια διαδικασία επανασχεδιασμού της παιδικής της χαράς. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά μιμούμενοι τις κινήσεις και τα ηχητικά εφέ της ιστορίας, όπως «προσποιούμενοι ότι σκάβω», «γλιστρώντας προς τα κάτω», κ.λπ.</p> <p>Το προσωπικό του KaBOOM! λέει στη συνέχεια στους μαθητές ότι η ομάδα τους θα καταφέρει να φτιάξει μια παιδική χαρά, όπως ακριβώς στην ιστορία. Στη συνέχεια συμμετέχουν σε μια ώρα δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν αφήγηση με μαριονέτες, ζωγραφίζοντας την παιδική χαρά των ονείρων τους, δημιουργώντας μια λίστα επιθυμιών, κόβοντας τα αγαπημένα τους κομμάτια από μια παιδική χαρά και δημιουργώντας ένα κολάζ. Μέσω της αφήγησης, τα παιδιά μπορούν</p>

	καλύτερα να βυθιστούν στο έργο του σχεδιασμού της παιδικής χαράς των ονείρων τους.
ΟΦΕΛΟΣ	<p>Σημαντικό είναι ότι χρησιμοποιώντας αφήγηση και παιχνίδι ρόλων τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά στον αστικό σχεδιασμό της παιδικής χαράς. Η αφήγηση παραμυθιών εκθέτει τα παιδιά σε νέες ιδέες που δεν είναι δυνατές στον καθημερινό τους κόσμο. Αναπτύσσουν συναισθήματα σύμφωνα με τους ρόλους που παίζουν οι χαρακτήρες. Η αφήγηση παραμυθιών και το παιχνίδι ρόλων είναι μια εξαιρετική δραστηριότητα που βοηθά τα παιδιά να κατανοήσουν μια δεδομένη κατάσταση.</p> <p>Σκοπός είναι ο τερματισμός της ανισότητας στον χώρο παιχνιδιού, με τη δημιουργία χώρων παιχνιδιού σχεδιασμένους από/για παιδιά</p>
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	<p>https://kaboom.org https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf</p>
ΣΧΟΛΙΟ	<p>Η αφήγηση και το παιχνίδι ρόλων μπορεί να εφαρμοστεί οπουδήποτε, σε οποιοδήποτε πλαίσιο, χωρίς πρόσθετα υλικά - γεγονός που το καθιστά ένα ισχυρό εργαλείο. Το μόνο που χρειάζεστε είναι κάποιος να πει μια ιστορία που τοποθετεί τα παιδιά στο πλαίσιο και μια ομάδα πρόθυμων μικρών ακροατών.</p>

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	20
ΧΩΡΑ	Δανία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Κοπεγχάγη
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Αστικός σχεδιασμός – τεχνολογία
ΘΕΜΑ	arki_nopoly
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το arki_nopoly είναι ένα παιχνίδι που σχεδιάστηκε από τη Δανέζικη σχεδιαστική εταιρία arki_lab. Το arki_lab σχεδιάζει πόλεις με ανθρώπους, χρησιμοποιώντας δημοκρατικές διαδικασίες μέσω ανάπτυξης καινοτόμων εργαλείων και παρεμβάσεων. Το arki_nopoly είναι το εργαλείο, το οποίο ακολουθεί τις βασικές αρχές επιτραπέζιων παιχνιδιών. Δηλαδή είναι σχεδιασμένο να παίζεται από κόσμο διαφορετικών ηλικιών και ικανοτήτων και απαιτεί μόνο προσαρμογές για να ταιριάζει στο συγκεκριμένο περιβάλλον ή τοποθεσία. Κάθε φορά που το παιχνίδι παίζεται γύρω από μια νέα περιοχή, ο χάρτης στο κέντρο πρέπει να αλλάζει.</p> <p>Ο στόχος του παιχνιδιού είναι οι παίκτες να αναγνωρίσουν τις δυνατότητες και τις ελλείψεις του άμεσου περιβάλλοντός τους, να κατανοήσουν και να προβληματιστούν σχετικά με αυτές και στη συνέχεια να βρουν λύσεις για βελτίωση. Χρησιμοποιεί και βασίζεται σε δεξιότητες επαγωγικής συλλογιστικής, ομαδικής εργασίας και δημιουργικότητας. Τα προηγούμενα χρόνια ήταν διαθέσιμο μόνο σε αναλογική μορφή. Πλέον όντας το arki_nopoly σε ψηφιακή έκδοση βελτιώνει την προσβασιμότητα και την εφαρμογή του σε όλο τον κόσμο, σε οποιοδήποτε πλαίσιο.</p> <p>Τα μεγαλύτερα παιδιά και οι ενήλικες μπορούν να διαβάσουν τις οδηγίες και να παίξουν arki_nopoly μόνοι τους, χωρίς τη βοήθεια συντονιστή. Ωστόσο, τα μικρά παιδιά θα χρειάζονταν ένα άτομο να τα διευκολύνει, να τα καθοδηγήσει στο παιχνίδι και να καταγράψει τα σχόλια και τις παρατηρήσεις τους. Οι συμμετέχοντες προσδιορίζουν μια τοποθεσία στην οποία θα ήθελαν να εστιάσουν την προσοχή τους. Το arki_lab σχεδιάζει τον πίνακα ειδικά για αυτήν τον τοποθεσία τοποθετώντας έναν χάρτη του στο κέντρο του επιτραπέζιου παιχνιδιού. Τα βήματα στο παιχνίδι οδηγούν την ομάδα έτσι ώστε να συγκεντρώσει όλα τα σχόλια και τις ιδέες που δημιουργήθηκαν για την</p>

	εξεύρεση λύσεων. Η ομάδα ενθαρρύνεται να καταγράψει το παιχνίδι κρατώντας ένα ημερολόγιο, ζωγραφίζοντας και τραβώντας φωτογραφίες, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενημέρωση της διαδικασίας σχεδιασμού της τοποθεσίας.
ΟΦΕΛΟΣ	Η συμμετοχή των παιδιών αλλά και γενικά των πολιτών, με ένα διασκεδαστικό τρόπο, στον αστικό σχεδιασμό.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.arkilab.dk/tools-2/arki-nopoly/ https://880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf
ΣΧΟΛΙΟ	Ενώ το παιχνίδι είναι δομημένο με κανόνες και λογικά βήματα, οι συμμετέχοντες δεν πρέπει να αποθαρρύνονται να δοκιμάσουν κάτι διαφορετικό. Όλες οι μορφές δημιουργικού καταϊγισμού ιδεών και σκέψεων πρέπει να ενθαρρύνονται και να επιδοκιμάζονται.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	21
ΧΩΡΑ	Αυστρία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Γκρατς
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματοοικονομικά
ΘΕΜΑ	Ολιστικός σχεδιασμός για την οικογένεια
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Ολιστικός σχεδιασμός για την οικογένεια
ΟΦΕΛΟΣ	Αύξηση πλήθους οικογενειών στην πόλη, αύξηση γεννήσεων στο Δήμο
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.graz.at
ΣΧΟΛΙΟ	Στον τομέα των επιδομάτων, οι πολιτικές της κεντρικής κυβέρνησης είναι πολύ ισχυρές, με έμφαση στις πολύτεκνες οικογένειες (4+ παιδιά), οπότε ο Δήμος προσφέρει μόνο μερικές εκπτώσεις σε υπηρεσίες του αναλόγως του πλήθους των παιδιών.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	22
ΧΩΡΑ	Ιταλία, Αυστρία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Νότιο Τιρόλο, Τρεντίνο, Τιρόλο
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Οικονομική στήριξη
ΘΕΜΑ	EuregioFamilyPass
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το EuregioFamilyPass είναι μια οικογενειακή κάρτα που ισχύει σε όλη την επικράτεια του Euregio (Trentino-Alto Adige-Tyrol) για γονείς ανήλικων παιδιών που διαμένουν στην επαρχία του Trento. Μπορεί να ζητηθεί δωρεάν και επιτρέπει την πρόσβαση σε παροχές και μειώσεις για αγαθά και υπηρεσίες σε οικογένειες με τουλάχιστον ένα ανήλικο παιδί που κατοικούν στην επαρχία του Τρέντο.</p> <p>Την κάρτα μπορεί να ζητήσει ο καθένας από τους δύο γονείς.</p> <p>Η αίτηση της κάρτας πρέπει να γίνει ηλεκτρονικά με έλεγχο ταυτότητας και εισάγοντας τα απαιτούμενα δεδομένα.</p> <p>Το EuregioFamilyPass είναι διαθέσιμο στο Νότιο Τιρόλο, το Τρεντίνο και το Τιρόλο. Παρέχει πολλά προνόμια για οικογένειες της ευρωπαϊκής περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της φθηνότερης πρόσβασης σε διάφορες εγκαταστάσεις αναψυχής, όπως πισίνες και λιφτ του σκι, μειώσεις τιμών για εισόδους σε μουσεία και εκθέσεις, μειωμένες υπηρεσίες κινητικότητας και πολλά πλεονεκτήματα αγορών. Όλοι όσοι γνωρίζουν τα οφέλη και τις ανέσεις του EuregioFamilyPass, γνωρίζουν ότι είναι απαραίτητο για όλες τις οικογένειες στην ευρωπαϊκή περιοχή.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	<p>Κάθε κάρτα, παρά τις ιδιαιτερότητες χρήσης στην επικράτειά της, συμβάλλει στην ενίσχυση του θεμελιώδους ρόλου της οικογένειας, προσφέροντας στους γονείς με ανήλικα παιδιά πολλαπλές ευκαιρίες να ζήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με ενεργό και επικοινωνιακό τρόπο, όχι μόνο στην περιοχή κατοικίας, αλλά και στα άλλα δύο εδάφη του Euregio.</p> <p>Στην πραγματικότητα, εκτός από την εγγύηση πολλών παραχωρήσεων στο Trentino, το EuregioFamilyPass επιτρέπει τη διασυνοριακή πρόσβαση σε μια αυξανόμενη προσφορά πλεονεκτημάτων, υπηρεσιών και ειδικών πρωτοβουλιών που προορίζονται για οικογένειες, μέσω εκατοντάδων συνδεδεμένων εταιριών,</p>

	συμπεριλαμβανομένων τόσο δημόσιων φορέων, όσο και ιδιωτικών φορέων.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://fcard.trentinofamiglia.it/ServiziInclusi.aspx https://www.europaregion.info/it/euregiofamilypass.asp
ΣΧΟΛΙΟ	Μία καλή πρακτική που μπορεί μέσα από τη συνεργασία μεταξύ όμορων και όχι μόνο δήμων να βοηθήσει αφενός στην ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας, αφετέρου στην κινητικότητα των πολιτών με όλα τα οφέλη που μπορεί να λάβει κάθε τοπική (και επιχειρηματική) κοινωνία.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	23
ΧΩΡΑ	Ιταλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Τρέντο
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Οικονομική στήριξη – αθλητισμός
ΘΕΜΑ	Αθλητικό κουπόνι για οικογένειες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το «Αθλητικό Κουπόνι για Οικογένειες» είναι ένα οικονομικό μέτρο που υλοποιεί το Επαρχιακό Συμβούλιο του Τρέντο, το οποίο προβλέπει τη χορήγηση εισφορών για τη χρήση αθλητικών δραστηριοτήτων για τα ανήλικα παιδιά οικογενειών με οικονομική δυσκολία, καθώς και πολύτεκνων οικογενειών (με 3 ή περισσότερα παιδιά κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις).</p> <p>Επίσης, οι δικαιούχοι θα πρέπει να είναι κάτοχοι του EuregioFamilyPass. Το έργο συντονίζεται από τον Οργανισμό Κοινωνικής Συνοχής της Αυτόνομης Επαρχίας του Τρέντο.</p> <p>Ειδικότερα, το κουπόνι απευθύνεται σε ανήλικα τέκνα ηλικίας από 8 έως 18 ετών κατά την υποβολή της αίτησης εισφοράς.</p> <p>Η εισφορά είναι 200 ευρώ για κάθε παιδί (για οικογένειες που δικαιούνται εισοδηματικής ενίσχυσης), ενώ η εισφορά είναι 100 ευρώ για κάθε παιδί (για πολύτεκνους ή/και με τρία παιδιά και άνω, με ορισμένες προϋποθέσεις).</p>
ΟΦΕΛΟΣ	<p>Η Αυτόνομη Επαρχία του Τρέντο με αυτή την παρέμβαση θέλει να στηρίξει οικογένειες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και πολύτεκνες οικογένειες που διαθέτουν ορισμένες προϋποθέσεις προκειμένου να τους επιτρέψει να εγγράψουν τα ανήλικα παιδιά τους σε αθλητικές δραστηριότητες.</p>
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	<p>https://www.trentinofamiglia.it/News-eventi/News/Voucher-sportivo-per-le-famiglie-domande-fino-al-31-luglio</p> <p>https://www.trentinofamiglia.it</p>
ΣΧΟΛΙΟ	<p>Το αθλητικό κουπόνι για οικογένειες δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε κάθε παιδί σε αθλητικές δραστηριότητες εξαλείφοντας κάθε είδους οικονομικό αποκλεισμό.</p>

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	24
ΧΩΡΑ	Ιταλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Τρέντο
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματο-οικονομικά
	Οικονομική στήριξη – αθλητισμός – ψυχαγωγία
ΘΕΜΑ	Swim Family
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Με τον τίτλο «Οικογένειες (και παππούδες) δίπλα στην πισίνα σε μειωμένες τιμές με το Swim Family!», ο Οργανισμός Κοινωνικής Συνοχής της Αυτόνομης Επαρχίας του Τρέντο, δεδομένης της καλοκαιρινής περιόδου, ανακοινώνει στις οικογένειες την πρόσβαση σε πισίνες. Η οικογένεια, εάν έχει στην κατοχή της το EuregioFamilyPass, μπορεί να λάβει μειωμένες τιμές για γονείς και παιδιά (κάτω των 18 ετών), ενώ, από το 2022, η προσφορά επεκτείνεται και στους παππούδες και γιαγιάδες. Αυτή η διευκόλυνση προστίθεται στις ενεργές υπηρεσίες ,που περιλαμβάνουν εκπτώσεις σε πρόσβαση σε μουσεία, κάστρα, μέσα μαζικής μεταφοράς, θεματικά πάρκα, εστιατόρια, χιονοδρομικά κέντρα κ.ά.</p> <p>Πολλές ιδιωτικές πισίνες προσφέρουν προνομιακές τιμές με την επίδειξη της κάρτας EuregioFamilyPass που ισχύει για το τρέχον έτος. Στους κατόχους EuregioFamilyPass παρέχεται έκπτωση 10% έως 20%,η έκπτωση αναγνωρίζεται για την είσοδο κάθε μέλους της οικογένειας με παιδιά κάτω των 18 ετών, ενώ για παιδιά έως 6 ετών συνήθως υπάρχει δωρεάν είσοδος.</p> <p>Η έκπτωση αναγνωρίζεται επίσης για την είσοδο στην πισίνα παππούδων και γιαγιάδων, μαζί ή εναλλακτικά των γονιών, που συνοδεύουν τα εγγόνια τους.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Η πρόσβαση σε οικονομικά αποκλεισμένες οικογένειες. Η ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας συνολικά.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.trentinofamiglia.it/In-primopiano/Estate-2022/Swim-family https://www.trentinofamiglia.it
ΣΧΟΛΙΟ	Το Swim family είναι ένα ακόμη πρόγραμμα της κάρτας EuregioFamilyPass.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	25
ΧΩΡΑ	Ιταλία
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Τρεντίνο
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 ^{ος} άξονας - Χρόνος/ 2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες/ 3 ^{ος} άξονας – Χρηματοοικονομικά
	Πληροφόρηση
ΘΕΜΑ	Φάκελος για τις πολιτικές για την οικογένεια, τους νέους, τις ίσες ευκαιρίες
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Ο «Φάκελος για τις πολιτικές για την οικογένεια, τους νέους, τις ίσες ευκαιρίες» είναι μια συλλογή που συγκεντρώνει το πλούσιο πανόραμα των υπηρεσιών και των εγκαταστάσεων που απευθύνονται σε οικογένειες και νέους που διαμένουν στο Τρεντίνο. Από το 2006, ο Οργανισμός Κοινωνικής Συνοχής της Αυτόνομης Επαρχίας του Τρέντο τον ενημερώνει περιοδικά προκειμένου να παρέχει στην κοινότητα το ευρύτερο δυνατό φάσμα πληροφοριών σχετικά με τις υπηρεσίες που τους αφιερώνονται στην επαρχιακή επικράτεια.</p> <p>Ο φάκελος είναι ένα χρήσιμο και αποτελεσματικό εργαλείο που διατίθεται τόσο σε έντυπη μορφή, όσο και διαδικτυακά στον ιστότοπο του Οργανισμού Κοινωνικής Συνοχής.</p> <p>Στόχος της έκδοσης είναι, για τις οικογένειες που κατοικούν στο Τρεντίνο, να τις βοηθήσει να αποκτήσουν με απλό και γρήγορο τρόπο, όλες τις πληροφορίες για τις υπηρεσίες που προορίζονται για αυτές, όπως τιμολογιακά οφέλη, εκπτώσεις, σχολικές υπηρεσίες, συμφιλίωση οικογένειας-εργασίας, υπηρεσίες πρώιμης παιδικής ηλικίας, υπηρεσίες για παιδιά και νέους, οικογενειακές και ιδιωτικές κοινωνικές ενώσεις, πολιτικές υπέρ των ίσων ευκαιριών, ίσες ευκαιρίες και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών κ.ά.</p>
ΟΦΕΛΟΣ	Η πρόσβαση σε ολοκληρωμένη πληροφόρηση για την οικογένεια χωρίς αποκλεισμούς. Κατ' επέκταση, η πρόσβαση στα προγράμματα, υπηρεσίες και δομές για όλους.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://www.trentinofamiglia.it/Politiche-familiari https://www.trentinofamiglia.it
ΣΧΟΛΙΟ	Η έκδοση αυτή έχει στόχο να ενημερώσει για όλο τον κόσμο των φιλικών για την οικογένεια υπηρεσιών του Trentino.

α/α ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	26
ΧΩΡΑ	Κύπρος
ΔΗΜΟΣ / ΠΟΛΗ	Αθηνών
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2 ^{ος} άξονας - Υπηρεσίες
	Ομαδικές δραστηριότητες
ΘΕΜΑ	Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	<p>Το Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού Αθηνών προβλέπει για τις βασικές ανάγκες των ατόμων που αντιμετωπίζουν φτώχεια και κοινωνική απομόνωση. Από το 1970, υλοποιούνται τέσσερα προγράμματα: φροντίδα των ηλικιωμένων, κοινοτική βοήθεια και ψυχαγωγία, φροντίδα των νηπίων/παιδιών και κοινωνική στήριξη.</p> <p>Οι δραστηριότητες αυτές διασυνδέουν διάφορες γενιές και παρέχουν άμεση και συγκεκριμένη βοήθεια σε όσους έχουν μεγαλύτερη ανάγκη. Ο εθελοντισμός είναι το εργαλείο που χρησιμοποιείται για τη σύνδεση ατόμων και υπηρεσιών, με τουλάχιστον 200 εθελοντές, σε οποιαδήποτε δεδομένη στιγμή.</p> <p>Το Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού είναι μια σταθερή συμμετοχική δομή διακυβέρνησης που βοηθά στο συντονισμό των δραστηριοτήτων των εθελοντών, δημιουργώντας συνέργειες μεταξύ τους και ενισχύοντας τις δυνατότητες προσέγγισης ομάδων του πληθυσμού που χρειάζονται πρόσθετη υποστήριξη πέρα από το υπάρχον δημόσιο σύστημα πρόνοιας και το σύστημα κοινωνικών παροχών.</p> <p>Το Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού είναι διαγενεακό, είναι ανοιχτό σε όλους στην πόλη και είναι μια ισχυρή προσέγγιση για τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής υποστήριξης, ειδικά σε πόλεις μικρού και μεσαίου μεγέθους.</p>
ΚΟΣΤΟΣ	Χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα URBACT
ΟΦΕΛΟΣ	Διαγενεακή συνεργασία και αλληλεγγύη μέσα από διαδικασίες διακυβέρνησης και εθελοντισμού. Ενίσχυση της ικανοποίησης των εθελοντών όταν αυτοί προσφέρουν σε οργανωμένο περιβάλλον.
ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ	https://urbact.eu/municipal-council-volunteering https://www.athienou.org.cy/o-dimos/dimotiko-symvoulio/evropaika-programmata/#toggle-id-1

ΣΧΟΛΙΟ

Η ενεργητική συμμετοχή των πολιτών σε διαδικασίες εθελοντισμού, γίνεται αποτελεσματική, όταν υπάρχει σταθερός και οργανωμένος συντονισμός.

5.4 Σύνοψη Καλών Πρακτικών από το Εξωτερικό

α/α ΚΠ	Θέμα	Χώρα / Δήμος	Χρόνος (1 ^{ος} άξονας)	Υπηρεσίες (2 ^{ος} άξονας)	Χρηματοοικονομικά (3 ^{ος} άξονας)
1	Κάρτα μεγάλης οικογένειας	Πολωνία, Grodzisk Mazowiecki			X
2	Κάρτα μωρού (baby card)	Ιταλία, Περούτζια			X
3	Baby pit stop	Ιταλία, Περούτζια	X	X	
4	Family Help – Κουπόνια	Ιταλία, Περούτζια	X	X	X
5	Family friendly Szczecin	Πολωνία, Szczecin			X
6	Διακυβέρνηση Δημοτικού Συμβουλίου Μαθητών Δευτεροβάθμιας και Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και εκλογή Μαθητικού Δημάρχου	Ουγγαρία, Szolnok		X	
7	Αναζωογόνηση περιοχής	ΗΠΑ, West Palm Beach - Florida		X	
8	Νεανικές ζωές	Ηνωμένο βασίλειο, Οξφόρδη (εφαρμογή σε Αιθιοπία, Ινδία, Περού και Βιετνάμ)		X	X
9	Babies First	Καναδάς, Peterborough		X	X
10	Περιβαλλοντική εκπαίδευση	ΗΠΑ, Κοινότητες σε όλη τη Βόρεια Αμερική		X	
11	Brain builder project	ΗΠΑ, Μασσαχουσέτη	X	X	

12	Police Athletic League	ΗΠΑ, Φιλαδέλφεια		X	
13	Make a Place for People: Dundonald Park	Καναδάς, Centretown Οττάβα	X	X	
14	Έργο ανάπλασης της κεντρικής περιοχής του Boulder	ΗΠΑ, Boulder, Colorado		X	
15	Πιλοτικό έργο: χώροι για παιχνίδι	Ηνωμένο Βασίλειο, Κεντ		X	
16	Το μικρό παιδί στο επίκεντρο	Βραζιλία, Ρίο ντε Τζανέϊρο		X	
17	Little House, BIG IDEAS	Αυστραλία, Σίδνεϋ		X	
18	Traffic Agent Mobile App	Νορβηγία, Όσλο	X	X	
19	Χώροι για παιχνίδι	ΗΠΑ, Πόλεις και κοινότητες	X	X	
20	arki_noroly	Δανία, Κοπεγχάγη		X	
21	Ψυχαγωγία, παροχές εκπαίδευση, υγεία, ψυχολογική και νομική υποστήριξη, εκτεταμένο Γραφείο Οικογένειας	Γκκρατς, Αυστρία	X	X	X
22	EuregioFamilyPass	Ιταλία, Αυστρία, Νότιο Τιρόλο, Τρεντίνο, Τιρόλο		X	X
23	Αθλητικό κουπόνι για οικογένειες	Ιταλία, Τρέντο			
24	Swim Family	Ιταλία, Τρέντο		X	X
25	Φάκελος για τις πολιτικές για την οικογένεια, τους νέους, τις ίσες ευκαιρίες	Ιταλία, Τρεντίνο	X	X	X

26	Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού	Κύπρος, Αθένου		X	
----	---	----------------	--	---	--

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 Εισαγωγή

Με την παρούσα μελέτη, η Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδας επιδιώκει τη διαμόρφωση ενός νέου κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος στο επίπεδο των Δήμων προκειμένου να καταστούν συστηματικά φιλικόι προς τις οικογένειες, καθώς τα πληθυσμιακά στοιχεία της χώρας καταδεικνύουν το μέγεθος της συντελούμενης δημογραφικής κατάρρευσης και της ερήμωσης της υπαίθρου, με προφανείς επιπτώσεις και στους Δήμους της χώρας.

Η δημογραφική αλλαγή οδηγεί στον καθυστερημένο χρονικά οικογενειακό σχηματισμό και σε μειωμένα ποσοστά γεννητικότητας, κάτω από το επίπεδο που απαιτείται για την αποφυγή της δημογραφικής γήρανσης (παγίδα γονιμότητας), και ταυτόχρονα της κοινωνικής γήρανσης, σε συνδυασμό με το υψηλότερο προσδόκιμο ζωής.²⁶

Η καθυστέρηση στη δημιουργία οικογένειας και απόκτησης παιδιών έχει με τη σειρά της αντίκτυπο στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, όπως αναδεικνύεται και μέσα από την παρακολούθηση του δείκτη αντικατάστασης και του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων. Αν ένα Κράτος θέλει να δικαιούται να χρησιμοποιεί τον όρο «κοινωνικό κράτος», τότε οφείλει να επιδιώκει την ευημερία των οικογενειών,²⁷ με πολιτικές που ασκούνται τόσο σε κεντρικό, όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Η ευημερία των οικογενειών και των παιδιών είναι:

- ευθύνη του κοινωνικού κράτους μέσα από την προάσπιση των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας και απόκτησης παιδιών, και
- αποτελεί τη βασική ιδέα στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και φαντάζει ως αντίβαρο στη ραγδαία γήρανση του πληθυσμού της.

Όπως διαπιστώνεται σε χώρες της Βόρειας Ευρώπης, στοχευμένες δράσεις μέσω της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αύξησαν τη γεννητικότητα και απέτρεψαν τον αφανισμό οικισμών της υπαίθρου και μικρών πόλεων.

Η υιοθέτηση φιλικών προς την οικογένεια πολιτικών (family – friendly policies) οφείλει να είναι στόχος του κράτους^{28 29} επομένως και των Δήμων, ο οποίος οφείλει να επιτυγχάνεται με τα ακόλουθα:

- ✓ Εκχώρηση αρμοδιοτήτων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για την ανάπτυξη οικονομικά προσιτών και ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας για τα παιδιά.

²⁶ McLanahan, S. (2004). Diverging destinies: How children are faring under the second demographic transition. *Demography*, 41(4), 607-627.

²⁷ Kangas, O., & Rostgaard, T. (2007). Preferences or institutions? Work—family life opportunities in seven European countries. *Journal of European Social Policy*, 17(3), 240-256.

²⁸ Uhlenborff, U., Rupp, M., & Euteneuer, M. (2011). Well-Being of Families in Future Europe. *Challenges for Research and Policy*.

²⁹ Ferrarini, T., & Duvander, A. Z. (2009). Swedish family policy.

- ✓ Υποστήριξη των γονέων σε ότι αφορά την εργασία τους σε σχέση με την ανατροφή τέκνου.
- ✓ Προώθηση ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας και μέτρων επανένταξης ύστερα από την απόκτηση τέκνου/ τέκνων.
- ✓ Διευκόλυνση της επιστροφής των γυναικών και των ανδρών στην εργασία.
- ✓ Συνεργασία κοινωνικών εταίρων και άτυπων δικτύων.
- ✓ Εξατομικευμένες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι βασικός παράγοντας στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και στην υλοποίηση προγραμμάτων οικογενειακής πολιτικής,³⁰ μέσω:

- ✓ της αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων, και τη συμμετοχή των πολιτών,
- ✓ της μείωσης της γραφειοκρατίας,
- ✓ της αντιμετώπισης των αναγκών και προτεραιοτήτων σε τοπικό επίπεδο, και
- ✓ την παροχή υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις τοπικές ανάγκες.

Ενδεικτικές δράσεις προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Στήριξη της μητρότητας σε προγράμματα αγωγής υγείας, τόσο εγκύων γυναικών, όσο και των πατέρων.
- ✓ Έμφαση στην ανατροφή του παιδιού.
- ✓ Υποστήριξη στην εκπαίδευση-για τη συνεχή ολοκλήρωση των μελών της κοινότητας.
- ✓ Υποστήριξη στη στέγαση-κοινωνική κατοικία.
- ✓ Διεύρυνση της υποστήριξης δράσεων σε ευκαιρίες απασχόλησης (μικρομεσαία και κοινωνική επιχειρηματικότητα).
- ✓ Αξιοποίηση όλων των πόρων της Τοπικής κοινωνίας σε ενιαίο επιχειρησιακό σχέδιο.
- ✓ Οριζόντια διασύνδεση με υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και Κοινωνικής φροντίδας ευρύτερα.

Οι προτάσεις της παρούσας μελέτης εστιάζουν και κατανέμονται σε διακριτά μέρη, που αναλογούν στο Υπουργείο Εσωτερικών, στην Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας και στους Δήμους. Οι ενδεικτικές αυτές προτάσεις είναι οι ακόλουθες:

A. Για το Υπουργείο Εσωτερικών

Πρόταση 1. Νομοθετική Πρωτοβουλία για Προσθήκη σε Υφιστάμενο Νόμο.

Το Υπουργείο έχει τη νομοθετική πρωτοβουλία για τα θέματα των αρμοδιοτήτων και των δυνατοτήτων αξιοποίησης των χρηματικών αποθεμάτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κυριότερα μέσω του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3462/2006).

Προκειμένου να είναι σαφής στο νόμο η δυνατότητα άσκησης δημογραφικής πολιτικής από τους Δήμους και τις Περιφέρειες (που αποτελούν πυλώνες του Κράτους, το οποίο, σύμφωνα με

³⁰ Wall, K., Pappamikaail, L., Leitao, M., Marinho, S., & Deven, F. (2009). Family Policy in Council of Europe Member States. Two expert reports commissioned by the Committee of Experts on Social Policy for Families and Children. *Council of Europe, Strasbourg.*

το άρ. 21, παρ. 5, του Συντάγματος, οφείλει να ασκεί δημογραφική πολιτική), προτείνεται στο τέλος του άρ. 202, του Ν. 3463/2006, όπως αυτό ισχύει, να προστεθεί παράγραφος με αριθμό 4, με την ακόλουθη διατύπωση:

“Με απόφαση του Δημοτικού ή του Περιφερειακού Συμβουλίου μπορεί να χορηγούνται, ως δημογραφικό κίνητρο, στις μητέρες, που είναι κάτοικοι και δημότες του Δήμου ή της Περιφέρειας και αποκτούν το τέταρτο (4^ο) και κάθε επί πλέον τέκνο, και τους έχει αναγνωρισθεί η πολυτεκνική ιδιότητά τους, εφάπαξ χρηματικά ποσά μετά τη γέννηση των τέκνων τους, αναλόγως με τις οικονομικές δυνατότητες του Δήμου ή της Περιφέρειας. Τα χορηγούμενα εφάπαξ χρηματικά ποσά δύνανται να προέρχονται εξ οιασδήποτε πηγής εσόδων συμπεριλαμβανομένων και των ανταποδοτικών που εισπράττονται μέσω των λογαριασμών ενέργειας/ηλεκτρικού ρεύματος.”

Πρόταση 2. Καθιέρωση Ετήσιου Διαγωνισμού για τις Φιλικές Προς την Οικογένεια Πόλεις.

Το Υπουργείο μπορεί να καθιερώσει ετήσιο εθνικό διαγωνισμό ανάμεσα στους Δήμους με σκοπό την ανάδειξη των τριών περισσότερο φιλικών προς την οικογένεια πόλεων προκειμένου να έρθει στο προσκήνιο το θέμα αυτό και να δημιουργηθεί ευγενής άμιλλα μεταξύ των Δήμων, με τελικό σκοπό το όφελος στις οικογένειες των δημοτών.

Το έπαθλο ως αναγνώριση της προσπάθειας αυτής, θα μπορούσε να είναι ένα από τα ακόλουθα ή συνδυασμός αυτών και κατηγοριοποίηση δήμων, ως ακολούθως:

- Χρηματική επιβράβευση,
- Δημόσια αναγνώριση στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου της ΚΕΔΕ ή σε ξεχωριστή για το σκοπό αυτό εκδήλωση,
- Έπαινος ή δίπλωμα για ανάρτηση σε χώρο του Δημαρχείου,
- Ειδικό λογότυπο για ανάρτηση σε δημόσιο χώρο ή στα ψηφιακά μέσα του Δήμου (π.χ. ιστότοπος), κατά τη διάρκεια του έτους που ο Δήμος έχει περιληφθεί στους τρεις (3) επικρατέστερους υποψηφίους και ως βραβευθείς στην αντίστοιχη κατηγορία.

B. Για την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας

Πρόταση 1. Δημιουργία Μόνιμης Ειδικής Μικτής Επιτροπής ΚΕΔΕ – ΑΣΠΕ, με Τίτλο: «Επιτροπή Δημογραφικών και Οικογενειακών Πολιτικών».

Ο σκοπός της Μόνιμης Ειδικής Μικτής Επιτροπής ΚΕΔΕ – ΑΣΠΕ, θα είναι τα ακόλουθα:

- η συνεχής μελέτη και τεκμηρίωση των καλών πρακτικών που εφαρμόζονται από Δήμους στην Ελλάδα για τη στήριξη της οικογένειας και των πολυτέκνων και η σχετική ενημέρωση των Δήμων για την εφαρμογή και αξιοποίηση των πρακτικών αυτών και από τους άλλους Δήμους,
- η παρακολούθηση των εξελίξεων στο θεσμικό πλαίσιο και η εξέταση του αποτυπώματος που έχουν σε δημογραφικό και οικογενειακό επίπεδο και σε επίπεδο πολύτεκνων οικογενειών,

- η διαμόρφωση προτάσεων προς την Κυβέρνηση, οι οποίες αφού υιοθετηθούν από το Προεδρείο της ΚΕΔΕ, θα προτείνονται επίσημα από την ΚΕΔΕ στο Υπουργείο Εσωτερικών για νομοθέτηση,
- η διοργάνωση ειδικής συνεδρίας με τα θέματα αυτά στο ετήσιο πανελλήνιο συνέδριο της ΚΕΔΕ,
- η επικοινωνία με τις αντίστοιχες ΚΕΔΕ στο εξωτερικό για ανταλλαγή απόψεων,
- η συνεχής παρακολούθηση των εξελίξεων στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλων (familycities.eu) για την άντληση καλών πρακτικών από το εξωτερικό,
- η δημιουργία ειδικού χώρου στον ιστότοπο της ΚΕΔΕ για τα θέματα αυτά και την τροφοδοσία του με υλικό, προτάσεις, πρακτικές, κ.λπ.,
- η συνεργασία με τον «Κλεισθένη» - Πανελλήνια Ένωση των Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης για ανταλλαγή απόψεων επί των θεμάτων.

Προτεινόμενη Σύνθεση της Επιτροπής Δημογραφικών και Οικογενειακών Πολιτικών:

- τέσσερα (4) μέλη που ορίζει το Προεδρείο της ΚΕΔΕ, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου,
- τρία (3) μέλη που ορίζει η Εκτελεστική Επιτροπή της ΑΣΠΕ.

Η Επιτροπή θα προεδρεύεται από τον Αντιπρόεδρο της ΚΕΔΕ, που θα ορίζει το Προεδρείο. Ο Πρόεδρος θα μπορεί να ορίσει Αντιπρόεδρο της Επιτροπής ένα από τα μέλη της, ώστε η Επιτροπή να συνεδριάζει σε περίπτωση που απουσιάζει ο Πρόεδρος.

Εκπρόσωπος του «Κλεισθένη» θα μπορεί να μετέχει στην ομάδα ως παρατηρητής, με δικαίωμα λόγου.

Η Επιτροπή θα μπορεί να καλεί Καθηγητές Πανεπιστημίου, εκπροσώπους άλλων φορέων, καθώς και στελέχη του Υπουργείου Εσωτερικών για να μετάσχουν κατά περίπτωση στις εργασίες της Επιτροπής.

Η σύσταση της Επιτροπής αναφέρεται άλλωστε και στο Δελτίο Τύπου που είχε εκδοθεί από την ΚΕΔΕ σε συνέχεια της συνάντησης της ΑΣΠΕ με τον Πρόεδρο της ΚΕΔΕ, Δημήτριο Παπαστεργίου, την 1η Φεβρουαρίου 2021, όπου ρητά αναφέρεται ότι τα μέρη κατέληξαν:³¹ «Να συσταθεί κοινή ομάδα εργασίας ΚΕΔΕ και ΑΣΠΕ με σκοπό να καταγράψει τα προβλήματα, τις δυνατότητες και τις καλές πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν οριζόντια στους δήμους.»

Πρόταση 2. Καθιέρωση Μόνιμης Συνεδρίας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής στο Ετήσιο Συνέδριο της ΚΕΔΕ.

Η Ειδική αυτή Συνεδρία θα εστιάζει στη τη συζήτηση των θεμάτων δημογραφικής και οικογενειακής πολιτικής και της πολιτικής στήριξης των πολυτέκνων οικογενειών στους Δήμους.

³¹ <https://kede.gr/diadiptyaki-synantisi-tou-proedrou-tis-kede-dimitri-papastergiou-me-tin-anotati-synomospon-dia-polyteknon-elladas/>

Το ετήσιο συνέδριο της ΚΕΔΕ αποτελεί ένα πολύ κατάλληλο forum για να συζητούνται τα θέματα αυτά, αφού η μεν συμμετοχή των αιρετών και των στελεχών των Δήμων είναι μαζική, η δε οργάνωση του συνεδρίου σε παράλληλες συνεδρίες διευκολύνει την καθιέρωση μιας μόνιμης συνεδρίας. Η οργάνωση μιας σχετικής συνεδρίας για τη δημογραφική και οικογενειακή πολιτική σε συνέδριο προηγούμενων ετών, προσέλκυσε μεγάλο ενδιαφέρον. Επομένως, η καθιέρωση μιας τέτοιας μόνιμης συνεδρίας μπορεί να θεωρηθεί εξ αρχής επιτυχημένη.

Πρόταση 3. Δημιουργία Παρατηρητηρίου Οικογενειακών Πολιτικών της ΚΕΔΕ σε Συνεργασία με την ΑΣΠΕ.

Το Παρατηρητήριο Οικογενειακών Πολιτικών θα έχει ως στόχο του, τη δημιουργία ενός ευέλικτου τρόπου προσδιορισμού των αναγκών της Τοπικής Κοινωνίας, αλλά και την υλοποίηση των ακόλουθων:

- *Μελέτες και Έρευνες για θέματα οικογενειακής πολιτικής σε Τοπικό Επίπεδο:*
  - α) Στατιστική Τεκμηρίωση με μια σειρά δεικτών: γεννητικότητα, ομάδες πληθυσμού, κόστος ανατροφής παιδιών, κόστος σε σχέση με αποτέλεσμα μέτρων που υποστηρίζουν την οικογένεια.
  - β) Καλύτερη κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων των αναγκών του τοπικού πληθυσμού.
- *Παρακολούθηση και αξιολόγηση πολιτικών για την οικογένεια σε τοπικό επίπεδο:*
  - α) Σύνδεση και κωδικοποίηση πολιτικών και παρεμβάσεων.
  - β) Ενοποίηση (pooling) και βελτίωση της στοχοθεσίας για την υποστήριξη της οικογένειας.
  - γ) Προτάσεις για διορθωτικές ενέργειες.
- *Συνεργασία με Επιστημονικούς φορείς* για την υποστήριξη στο σχεδιασμό και τη δημιουργία ευέλικτων βιώσιμων – αποδοτικών πολιτικών.
Για το σκοπό αυτό, προκρίνεται ως καταλληλότερη η συνεργασία με το Εργαστήριο Κοινωνικής Διοίκησης του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (sarl.uniwa.gr), που είναι το μεγαλύτερο σε αριθμό ερευνητών Εργαστήριο σε θέματα κοινωνικής πολιτικής και έχει εμπειρία σε έργα που αφορούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Γ. Για τους Δήμους

Πρόταση 1. Αναδιάρθρωση στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου.

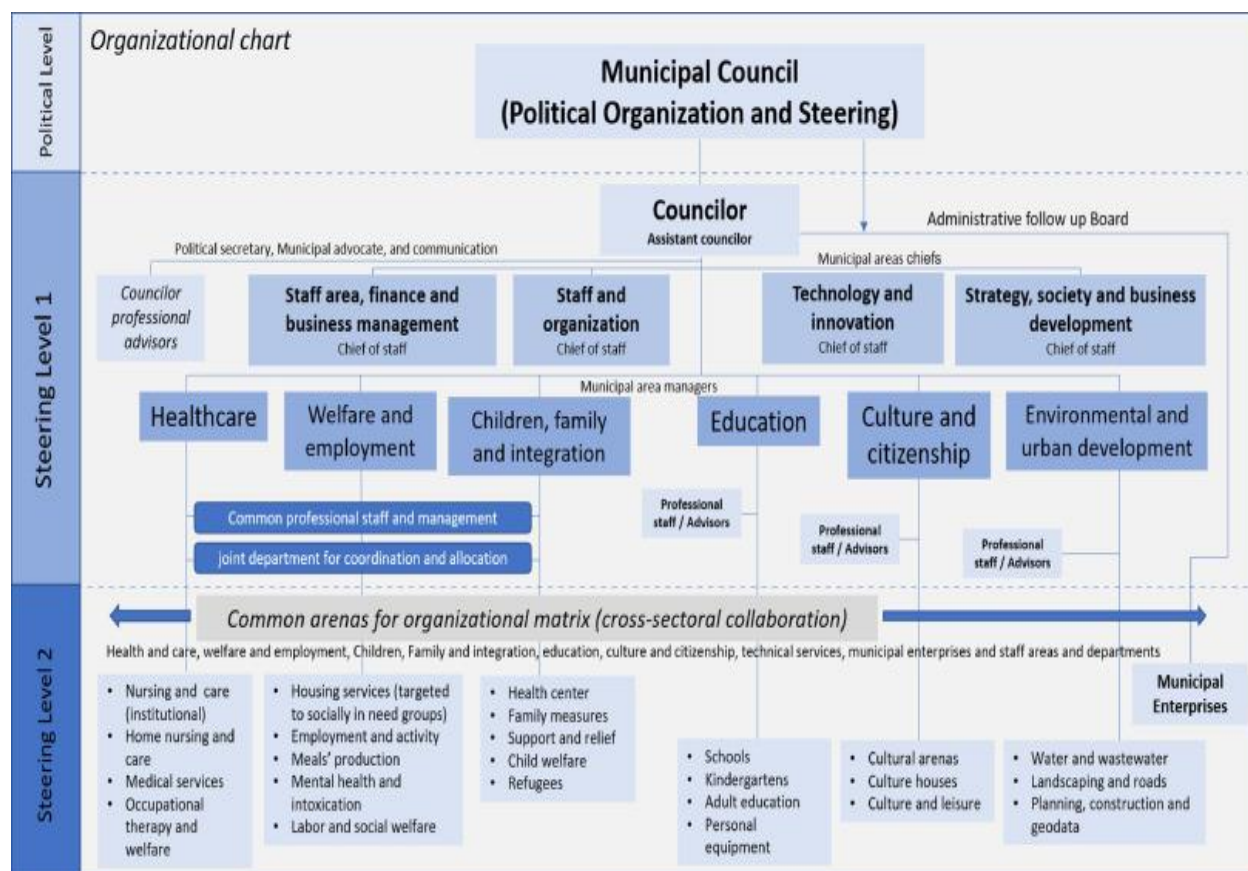
Οι Δήμοι που αποφασίζουν να έχουν ή να αποκτήσουν όραμα και στρατηγική για την οικογένεια, λαμβάνουν την πολιτική απόφαση να το αποτυπώσουν πρώτα από όλα στον οργανισμό εσωτερικής υπηρεσίας και κατ'επέκταση στο οργανόγραμμά τους.

Είναι σημαντικό να ορίζεται αρμόδιος Αντιδήμαρχος ή Εντεταλμένος Δημοτικός Σύμβουλος οικογενειακής πολιτικής, ξεχωριστά από τον αντίστοιχο για τα θέματα κοινωνικής ή / και προνοιακής πολιτικής.

Στο θέμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι δημογραφικές και οικογενειακές πολιτικές είναι αυτές που επιτυγχάνουν την πρόληψη σε σχέση με τη φτώχεια και τον κοινωνικό

αποκλεισμό, ενώ οι προνοιακές πολιτικές έρχονται εκ των υστέρων να αμβλύουν το πρόβλημα. Όμως, «ράδιον το προλαμβάνει ή θεραπεύει», όπως μας δίδαξαν οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι. Επομένως, η αποτύπωση της προτεραιότητας στήριξης της οικογένειας αρχίζει από τον οργανισμό εσωτερικής υπηρεσίας και το οργανόγραμμα.

Προσθετικά, παρατίθεται κατωτέρω μια καλή πρακτική οργανογράμματος Δήμου, που προέρχεται από τη Νορβηγία, όπου φαίνεται πολύ καθαρά η διαφοροποίηση της οικογενειακής από τις υπόλοιπες πολιτικές προτεραιότητες του Δήμου και επομένως αναδεικνύεται ως αυτόνομη πολιτική επιλογή και στόχο για δράσεις.

Πηγή: Ibrahim, A. M. (2022). A mapping towards a unified municipal platform: An investigative case study from a Norwegian municipality. *Sustainable Futures*, 4, 100063.

Πρόταση 2. Σχεδιασμός Πολιτικών και Δράσεις Δήμων σε Τρεις (3) Άξονες.

Προτείνεται όπως ο Σχεδιασμός των Πολιτικών και οι Δράσεις των Δήμων σε θέματα οικογενειακής πολιτικής και φροντίδας για τα παιδιά να οργανωθεί σε τρεις (3) Άξονες λειτουργίας. Οι τρεις (3) άξονες αυτοί προτείνεται να είναι:

- ο χρόνος (εξισορρόπηση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής),
- οι υπηρεσίες (παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών), και
- τα χρηματο-οικονομικά (πρόβλεψη χρηματο-οικονομικών διευκολύνσεων).

Ειδικότερα, οι τρεις (3) άξονες μπορούν να περικλείουν τα ακόλουθα:

1^{ος} Άξονας: Ο Χρόνος

Εξισορρόπηση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής στο πλαίσιο πολιτικών υποστήριξης των οικογενειών με παιδιά.

Η κατάλληλη παροχή υπηρεσιών παιδικής φροντίδας, όταν είναι απαραίτητη, είναι όρος αναγκαίος, αλλά όχι ικανός για την εξισορρόπηση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Όπως προαναφέρθηκε, οι Δήμοι μπορούν εδώ να διαδραματίσουν κομβικό ρόλο.

Για το Δήμο ως εργοδότη.

Οι Δήμοι, ως εργοδότες, είναι σημαντικό να δίνουν καλό παράδειγμα, μεριμνώντας για τις ανάγκες των εργαζομένων γονέων, παρέχοντάς τους τις κατάλληλες διευκολύνσεις για την περίοδο που τα παιδιά χρειάζονται τη φροντίδα των γονέων τους. Έρευνα στη Σουηδία έδειξε μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων σε Δήμους, όταν οι Δήμοι ως εργοδότες έδειξαν μεγάλη ευελιξία στην κάλυψη των τακτικών και έκτακτων αναγκών των γονέων – εργαζομένων στους Δήμους.³² Η επίδραση στις γυναίκες ήταν μεγαλύτερη ό,τι στους άνδρες, όπως ήταν αναμενόμενο.³³

Για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Δήμου.

Οι Δήμοι θα μπορούσαν να διοργανώνουν διαγωνισμό για τους εργοδότες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Δήμου, όπου κάθε χρόνο να αναδεικνύονται ως πρωτοπόροι οι εταιρίες του ιδιωτικού τομέα που εφάρμοσαν φιλικές προς την οικογένεια πολιτικές και να τις βελτιώνουν κάθε χρόνο.

Για τους Δημότες.

Ο Δήμος οφείλει να παρέχει χώρους πρασίνου, παιδικές χαρές, εκδηλώσεων για τη νεολαία, συναντήσεων για οικογένειες, όπως και να μεριμνά εν γένει μέσω του κατάλληλου πολεοδομικού σχεδιασμού για την ποιότητα ζωής της οικογένειας. Χωρίς να παρεμποδίζεται η κίνηση των αυτοκινήτων, είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν έστω και μικροί ποδηλατόδρομοι, πάρκα κυκλοφοριακής αγωγής και χώροι άθλησης ανοιχτοί στο κοινό. Οι χώροι άθλησης δεν πρέπει να είναι αποκλειστικά δεσμευμένοι για τον οργανωμένο αθλητισμό, αλλά είτε οι ίδιοι είτε, ακόμη καλύτερα, διαφορετικοί χώροι, πρέπει να είναι διαθέσιμοι για το κοινό, για οικογενειακή άθληση και ψυχαγωγία. Οι χώροι άθλησης του οργανωμένου αθλητισμού θα είναι

³² Törnquist Agosti, M., Bringsén, Å., & Andersson, I. (2017). The complexity of resources related to work-life balance and well-being—a survey among municipality employees in Sweden. *The International Journal of Human Resource Management*, 28(16), 2351-2374.

³³ Feeney, M. K., & Stritch, J. M. (2019). Family-friendly policies, gender, and work-life balance in the public sector. *Review of Public Personnel Administration*, 39(3), 422-448.

καλό να έχουν μια ικανή απόσταση από τις γύρω κατοικίες, ώστε να μην προκαλείται πρόβλημα θορύβου. Επίσης, θα πρέπει να διαθέτουν ικανούς χώρους στάθμευσης οχημάτων, ώστε να μην δημιουργείται κυκλοφοριακό πρόβλημα, όταν είναι σε εξέλιξη αθλητικές εκδηλώσεις. Όταν δίνονται τέτοιες ευκαιρίες στους δημότες, οι γονείς έχουν ισχυρότερα κίνητρα, αλλά και ευκαιρίες για να επιτύχουν την εξισορρόπηση της οικογενειακής και της επαγγελματικής τους ζωής προκειμένου να διαβιούν μια πιο ανθρώπινη και αξιοπρεπή ζωή, χωρίς να τους δημιουργούνται αντικίνητρα για τη δημιουργία οικογένειας και την απόκτηση παιδιών.

2^{ος} Άξονας: Οι Υπηρεσίες

Παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών που είναι αναγκαίες σε οικογένειες με παιδιά.

Προτείνεται η δημιουργία *Γραφείου Οικογένειας*, στο πλαίσιο της Κοινωνικής Υπηρεσίας του κάθε Δήμου, με ειδικό σκοπό την παροχή ενημέρωσεων, οδηγιών, συμβουλευτικής, κ.λπ. στις οικογένειες του Δήμου, με στόχο την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών κατά τα πρότυπα του Δήμου του Γκκρατς της Αυστρίας που περιγράφηκε αναλυτικά σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Στις *Υπηρεσίες παιδικής φροντίδας*, οι Δήμοι έχουν πολύ μεγάλο πεδίο υλοποίησης. Εκτός των υπαρχόντων Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ), όπου απαιτείται προεγγραφή για παρακολούθηση προγράμματος, προτείνεται και η δημιουργία τέτοιων κέντρων ολόημερης λειτουργίας υπό την επίβλεψη νηπιαγωγών και βρεφονηπιοκόμων, στα οποία δεν θα απαιτείται προεγγραφή, ώστε οποτεδήποτε παραστεί ανάγκη, ο γονέας θα μπορεί να αφήνει με ασφάλεια το παιδί / τα παιδιά του προσχολικής ηλικίας, για ολιγόωρη φύλαξη και απασχόληση. Θα υπάρχουν και διαφορετικά τμήματα για ηλικίες δημοτικού και γυμνασίου.

Σε κάθε Δήμο είναι σημαντικό να υπάρχουν ή να δημιουργηθούν *χώροι ψυχαγωγίας* για την οικογένεια και μάλιστα, με παιχνίδια στα οποία καλείται να μετάσχει όλη η οικογένεια. Οι χώροι μπορεί να είναι υπαίθριοι ή/και εσωτερικοί, μπορεί να διαθέτουν παιχνίδια και υλικά απασχόλησης, μπορεί να έχουν προσωπικό ή μόνο προσωπικό φύλαξης.

Κατά τη διάρκεια του έτους, κάθε Δήμος μπορεί να αξιοποιήσει μία ή περισσότερες ή όλες τις ετήσιες κάτωθι ημερομηνίες – ορόσημα, για να διοργανώνει *εκδηλώσεις και γιορτές*, που παρέχουν την ευκαιρία για μια οικογενειακή ψυχαγωγία:

- 10^η Απριλίου, Παγκόσμια Ημέρα συγγενών (world siblings day) – τιμή στα αδέρφια
- 15^η Μαΐου, Παγκόσμια Ημέρα οικογένειας (world family day)
- Ημέρα της Μητέρας
- Ημέρα του Πατέρα
- 1^η Κυριακή του Νοεμβρίου, ημέρα πολύτεκνης οικογένειας (Ν. 3454/2006)

Παροχή *υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας*, όπως δωρεάν εμβολιασμός σε Δημοτικά Ιατρεία για κάθε παιδί που γεννιέται στο Δήμο, καθώς και ετήσιος προληπτικός έλεγχος ως 18 ετών.

Ειδικά για τις πολύτεκνες οικογένειες προτείνεται:

- Με την επίδειξη θεωρημένης πολυτεκνικής ταυτότητας-βιβλιαρίου της ΑΣΠΕ, χρήση των προϊόντων και υπηρεσιών του Κοινωνικού Παντοπωλείου, του Κοινωνικού

Φροντιστηρίου, του Κοινωνικού Φαρμακείου, άνευ εισοδηματικών ή άλλων κριτηρίων, καθώς οι παροχές προς τις πολύτεκνες οικογένειες δεν πρέπει να υπόκεινται σε εισοδηματικά ή άλλα κριτήρια, βάσει και της πρόσφατης (Φεβρουάριος 2022) απόφασης της Ολομέλειας του ΣτΕ (430/2022).

- Εισαγωγή των παιδιών από τις οικογένειες πολυτέκνων στους Δημοτικούς Παιδικούς Σταθμούς κατά προτεραιότητα.
- Συνδιοργάνωση με το Σύλλογο Πολυτέκνων – μέλος της ΑΣΠΕ ετήσιων εκδηλώσεων, όπως:
  - Ετήσια τιμητική εκδήλωση για τις νέες πολύτεκνες μητέρες.
  - Ετήσια ημερίδα για θέματα παιδιού, οικογένειας, δημογραφίας και πολυτέκνων σε συνεργασία με τον οικείο Σύλλογο Πολυτέκνων.

Προϋποθέσεις παροχών σε τρίτεκνους, πολύτεκνους:

-Για τις πολύτεκνες οικογένειες: να απαιτείται η προσκόμιση (σε ηλεκτρονική ή έγχαρτη μορφή), του Πιστοποιητικού Πολυτεκνικής Ιδιότητας, όπως προβλέπεται στην παρ. 9, του άρ. 67, του Ν. 4316/2014 (ΦΕΚ 270, τεύχος Α /24-12-2014), σε συνδυασμό με το Πιστοποιητικό Οικογενειακής Κατάστασης (από το gov.gr).

-Για τις υπόλοιπες οικογένειες: το Πιστοποιητικό Οικογενειακής Κατάστασης (από το gov.gr).

3^{ος} Άξονας: Τα Χρηματο-οικονομικά

Πρόβλεψη χρηματο-οικονομικών διευκολύνσεων που μπορούν να παρασχεθούν σε οικογένειες με παιδιά.

Στον άξονα αυτό, τα δύο βασικά εργαλεία είναι: οι εκπτώσεις που αφορούν σε έσοδα από υπηρεσίες του Δήμου και οι άμεσες χρηματικές παροχές, π.χ. με την μορφή δωροεπιταγών. Προτείνεται η υιοθέτηση των εξής προτάσεων:

- Μείωση στα τροφεία των δημοτικών Παιδικών Σταθμών.
- Έκπτωση στα Δημοτικά Ωδεία και τους Αθλητικούς Οργανισμούς των Δήμων και των άλλων νομικών προσώπων, που έχουν οι Δήμοι, π.χ. Πολιτιστικοί Οργανισμοί κ.ά. με βάση το ακόλουθο εκπτώτικό σχήμα:
  - 20% για οικογένειες με 2 παιδιά.
  - 35% για οικογένειες με 3 παιδιά.
  - 50% για πολύτεκνες οικογένειες με 4 παιδιά.
  - Επιπλέον 10% για κάθε παιδί πολύτεκνης οικογένειας μετά το 4^ο παιδί.

Επιπλέον, για τις πολύτεκνες οικογένειες για τις οποίες προβλέπεται από το Σύνταγμα ειδική μέριμνα προτείνονται τα ακόλουθα:

- Απαλλαγή ή έκπτωση τουλάχιστον 50% στα δημοτικά τέλη, χωρίς εισοδηματικά κριτήρια, όπως προβλέπεται και από τη νομολογία του ΣτΕ (πιο πρόσφατη σχετική απόφαση Ολομέλειας ΣτΕ 430/2022).

- Παροχή εφάπαξ οικονομικού βοηθήματος για κάθε παιδί από το 4ο και πάνω, που αποκτά μια οικογένεια, εφόσον το εγκρίνει η Αποκεντρωμένη Διοίκηση. Διαφορετικά, υλοποίηση αμέσως μετά την αντίστοιχη νομοθετική ρύθμιση από το Υπουργείο Εσωτερικών.
- Ελεύθερη πρόσβαση για τις πολύτεκνες οικογένειες, χωρίς άλλα κριτήρια όπως προαναφέρθηκε, με επίδειξη και μόνο της πολυτεκνικής ταυτότητας – βιβλιαρίου σε κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά φαρμακεία, κοινωνικά φροντιστήρια των Δήμων.
- Ετήσια επίδοση δωροεπιταγών (π.χ. τα Χριστούγεννα) σε όλες τις πολύτεκνες οικογένειες του Δήμου, ποσού που θα κλιμακώνεται αναλόγως του πλήθους των παιδιών.

Για τις *τρίτεκνες οικογένειες* προτείνονται τα ακόλουθα:

- Έκπτωση στα δημοτικά τέλη στο 50% της μείωσης των πολυτέκνων. Επιτρέπεται η επιβολή εισοδηματικών κριτηρίων βάσει νομολογίας του ΣΤΕ, αλλά προτείνεται η άνευ όρων έκπτωση για λόγους δημογραφικής πολιτικής. Το σχετικό θεσμικό πλαίσιο για τις ανωτέρω προτάσεις έχει ήδη εκτεθεί προγενέστερα στη μέλετη.

Προϋποθέσεις παροχών σε τρίτεκνους, πολύτεκνους:

-Για τις πολύτεκνες οικογένειες: να απαιτείται η προσκόμιση (σε ηλεκτρονική ή έγχαρτη μορφή), του Πιστοποιητικού Πολυτεκνικής Ιδιότητας, όπως προβλέπεται στην παρ. 9, του άρ. 67, του Ν. 4316/2014 (ΦΕΚ 270, τεύχος Α /24-12-2014), σε συνδυασμό με το Πιστοποιητικό Οικογενειακής Κατάστασης (από το gov.gr).

-Για τις υπόλοιπες οικογένειες: το Πιστοποιητικό Οικογενειακής Κατάστασης (από το gov.gr).

Πρόταση 3. Πολυεπίπεδες Προτάσεις με Αντίκτυπο στις Οικογένειες των Δημοτών.

Ακολουθεί μια σειρά από πολυεπίπεδες προτάσεις για τη δημοτική αρχή και τις υπηρεσίες του Δήμου με στόχο την παραγωγή θετικού αντίκτυπου στις οικογένειες των Δημοτών, όπως ο ποιοτικός χρόνος για την οικογένεια, οι υπηρεσίες υποστήριξης, οι χρηματο-οικονομικές διευκολύνσεις, η αναγνώριση, η εκπαίδευση, η συμβουλευτική στα μέλη της οικογένειας και οι υποδομές για οικογενειακές δραστηριότητες.

Χρόνος

1. Διεύρυνση ωραρίου των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ).
2. Χρήση χώρων των Δήμων για κοινές δραστηριότητες της οικογένειας.
3. Αξιοποίηση ατόμων γ' ηλικίας για φύλαξη παιδιών/εγγονιών σε ασφαλείς χώρους
4. Αξιοποίηση χώρων ΚΑΠΗ με ειδική διαμόρφωση, ώστε να λειτουργεί και ως χώρος με παιχνίδια κτλ.

Υπηρεσίες Υποστήριξης

1. Baby & Kid parking - Ειδικά διαμορφωμένοι και ασφαλείς χώροι για τη φύλαξη παιδιών όλων των ηλικιών, λειτουργία και στις απογευματινές ώρες.

2. Αναβάθμιση Ψηφιακών υπηρεσιών Δήμων και εμπλουτισμός των ιστοσελίδων τους με χρήσιμες πληροφορίες (Πού μπορώ να βρω τί, τί δικαιούμαι-παροχές και πού θα απευθυνθώ κτλ.).
3. Οργάνωση Κέντρων Οικογένειας ως υπηρεσίας “μιας στάσης-one stop shop” με στόχο την υποστήριξη των οικογενειών, την παροχή πληροφοριών στην οικογένεια για ό,τι δικαιούται, για συμβουλευτική σε θέματα ψυχικής υγείας, για επαγγελματικό προσανατολισμό των εφήβων, νομική συμβουλευτική από εξειδικευμένο προσωπικό κ.τλ.
4. Συμβούλια Εφήβων και Νέων για περαιτέρω προτάσεις βελτίωσης των Υπηρεσιών του Δήμου προς τις οικογένειες.
5. Δημιουργία Πλατφόρμας για θέματα που απασχολούν τις Οικογένειες.
6. Πρωτοβουλίες Δήμων για ψηφιακή συνδεσιμότητα όλων των οικογενειών με ελεύθερη πρόσβαση.

Χρηματο-οικονομικές Διευκολύνσεις

1. Υιοθέτηση και υλοποίηση “Το Κουτί του Φοιτητή” με χρηματικό ποσό για την έναρξη της φοιτητικής ζωής ή άλλο υποστηρικτικό υλικό για τη φοιτητική ζωή.
2. Baby Box για νέες μητέρες και νεογέννητα με όλα τα απαραίτητα είδη πρώτης ανάγκης για το νεογέννητο και τη μητέρα του με στόχο την περιποίηση/φροντίδα του νεογέννητου και της μητέρας του.
3. Ειδική έκπτωση σε πολύτεκνες οικογένειες με απαλλαγές από τα δημοτικά τέλη, οικονομική ενίσχυση των μελών τους κ.τλ.
4. Θεσμοθέτηση οικονομικών απαλλαγών για ομάδες πληθυσμού (ΑμεΑ, Πολύτεκνοι, οικονομικά ασθενείς, άποροι κ.τλ.) ή μεγάλων οικονομικών ελαφρύνσεων σε τροφεία παιδικών σταθμών, δραστηριότητες για τα παιδιά, δημοτικά τέλη κ.ά.

Αναγνώριση

1. Διοργάνωση Εκδηλώσεων κατά τη διάρκεια του έτους με τιμητικές διακρίσεις για οικογένειες, πολύτεκνες μητέρες, Εορτασμός Παγκόσμιων και Διεθνών Ημέρων για Μητέρα, Πατέρα, Παιδί, Οικογένεια, Γονιό κ.λπ.
2. Θεσμοθέτηση της 15^{ης} Μαΐου, Παγκόσμιας Ημέρας Οικογένειας, ως ημέρας τιμής στην Οικογένεια με δράσεις, δραστηριότητες σε γωνιές της πόλης ή σε ένα κεντρικό σημείο με χώρους για παιχνίδι και διαδραστικές εκδηλώσεις για όλη την οικογένεια (επιτραπέζια παιχνίδια, μέρα ποδηλάτου και γυμναστικής, μέρα γυμναστικής και άλλων αθλημάτων κτλ.)

Εκπαίδευση, Συμβουλευτική και Οικογενειακές Δραστηριότητες

1. Συνεργασία με μαία στο σπίτι για συμβουλές για τις πρώτες μέρες με το νεογέννητο στο σπίτι.
2. Αναβάθμιση υπηρεσιών υγείας με προγράμματα πρόληψης.
3. Δωρεάν εμβολιασμοί βρεφών.

4. Πρωτοβουλίες για την Οδική Ασφάλεια των Παιδιών σε συνεργασία με τα σχολεία, με τμήμα Παιδείας και οργανισμούς Οδικής Ασφάλειας.
5. Αναβάθμιση δραστηριοτήτων για επαφή των παιδιών με τον Αθλητισμό και τις Τέχνες.
6. Δράση “Οικογενειακή μαγειρική για όσους έχουν ανάγκη” με συμμετοχή όλης της οικογένειας – γονέων και παιδιών.
7. Ευαισθητοποίηση παιδιών για την προστασία του περιβάλλοντος με δημοτικά προγράμματα.

Πρόταση 4. Συμμετοχή Δήμου σε Ενεργειακή Κοινότητα.

Η συμμετοχή ενός δήμου στη μετοχική σύνθεση μιας Ενεργειακής Κοινότητας δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη μείωση του κινδύνου ενεργειακής ένδειας των οικογενειών με παιδιά και αποτελεί μια οικονομική διέξοδο για την υποστήριξη αυτή. Οι Ενεργειακές Κοινότητες που προβλέπονται στην πρόσφατη νομοθεσία, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα ισχυρό πεδίο δραστηριοποίησης των Δήμων προς όφελος των οικογενειών.

Η επαναφορά του ενεργειακού κόστους σε λογικό πλαίσιο αποτελεί όρο επιβίωσης για τις οικογένειες με παιδιά, καθώς η χρήση της ενέργειας αυξάνει με το πλήθος των παιδιών και τελικά καθίσταται το σχετικό κόστος απαγορευτικό για μια αξιοπρεπή διαβίωση, προκαλεί δηλαδή ενεργειακή ένδεια. Για το λόγο αυτό, η σύσταση ενεργειακών κοινοτήτων από τους Δήμους με καταστατική μέριμνα, ώστε να μπορούν να διαθέτουν ενέργεια σε προσιτό κόστος ακόμη και χωρίς χρέωση σε συγκεκριμένες οικογένειες με παιδιά (ως προνοιακό μέτρο), αλλά και σε πολύτεκνες οικογένειες (ως δημογραφικό μέτρο) ενδείκνυται να έχει ισχυρό θετικό αντίκτυπο σε επίπεδο οικογενειακών και δημογραφικών πολιτικών.

Η Ενεργειακή Κοινότητα με βάση το πλαίσιο, που καθορίζεται από το Ν. 4513/2018, είναι αστικός συνεταιρισμός αποκλειστικού σκοπού. Ο Νόμος δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες, τους τοπικούς φορείς (δήμοι και περιφέρειες) και σε μικρές και μεσαίες τοπικές επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στην ενεργειακή μετάβαση και τον ενεργειακό σχεδιασμό, μέσω της άμεσης ενεργής εμπλοκής τους σε ενεργειακά εγχειρήματα, με προτεραιότητα στα εγχειρήματα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και εξοικονόμησης που συνεπάγονται ήπιες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις. Οι Ενεργειακές Κοινότητες καθορίζονται κυρίως με τους Νόμους 4513/2018, άρ. 1 και 2, και Ν. 4759/2020, άρ. 160.

Η Ενεργειακή Κοινότητα μπορεί να αναπτύξει δράσεις για την υποστήριξη ευάλωτων καταναλωτών, ανεξάρτητα αν είναι μέλη της, όπως η παροχή ή ο συμψηφισμός ενέργειας (Net Metering / Virtual Net Metering). Η Δραστηριότητα της Ενεργειακής Κοινότητας πρέπει να αναπτυχθεί εντός της Περιφέρειας που βρίσκεται η έδρα της ή και εντός όμορης Περιφέρειας για Ενεργειακή Κοινότητα με έδρα εντός της Περιφέρειας Αττικής.

Ήδη αρκετοί δήμοι έχουν δραστηριοποιηθεί στη δημιουργία Ενεργειακών Κοινοτήτων, όπως ο Δήμος Καβάλας, ο Δήμος Τρικκαίων, οι Δήμοι Φλώρινας και Πρεσπών μια ομάδα δήμων στην Ανατολική Κρήτη κ.ά., Οι Δήμοι αυτοί έχουν ήδη δείξει το δρόμο για την αντιμετώπιση του

θέματος της ενεργειακής ένδειας και της κάλυψης μιας απαραίτητης για την καθημερινότητα ανάγκης στις οικογένειες, ειδικά στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

6.2. Προτάσεις για Δήμους από την Έρευνα Γνώμης

Οι προτάσεις που προκύπτουν από την Έρευνα Γνώμης που διεξάχθηκε οδηγεί στα ακόλουθα:

A. Μεταφορά Αρμοδιοτήτων στους Δήμους

Ορισμένες από τις αρμοδιότητες που προτάθηκαν να περάσουν στη δικαιοδοσία των Δήμων είναι αρμοδιότητες που σχετίζονται με την εκπαίδευση (Α΄ Βάθμια και Β΄ Βάθμια), τη στέγαση και τις προσλήψεων των πολυτέκνων, καθώς επίσης και τη διαχείριση των πόρων για την εφαρμογή εθνικών πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων και την εκπόνηση προγραμμάτων στελέχωσης κοινωνικών υπηρεσιών με διεπιστημονική ομάδα.

Ωστόσο, επισημάνθηκε πως η ανάληψη επιπλέον αρμοδιοτήτων από τους Δήμους θα πρέπει να συνοδεύεται και με ενίσχυση τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό, όσο και σε χρηματοδοτικούς πόρους.

Επιπλέον, αναφέρθηκε πως η μεταχείριση της τοπικής εξουσίας, θα πρέπει να διαμορφώνεται και να διαφοροποιείται ανάλογα με το μέγεθος και τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής και να υιοθετηθούν μέτρα, όπως οι διαδημοτικές ή περιφερειακές πολιτικές ανάλογα με τον πληθυσμό και τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά.

B. Συνέδριο Δήμων για Θέματα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής

Πάνω από το 80% των ερωτηθέντων δήλωσε πως θα τους ενδιέφερε να μετάσχουν σε Συνέδριο που θα διοργανωθεί από το Δήμο για θέματα που σχετίζονται με την Οικογένεια. Συνεπώς, παρατηρείται ότι η Δημοτική Αρχή στους περισσότερους Δήμους εκδηλώνει μεγάλο ενδιαφέρον για την ενίσχυση των συνεργασιών, αλλά και την ενημέρωση των πολιτών για τα θέματα που απασχολούν τις πολύτεκνες οικογένειες και τις οικογένειες με παιδιά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι οι εκπρόσωποι της Δημοτικής Αρχής εκδηλώνουν και ενδιαφέρον για ενεργό συμμετοχή, ως ομιλητές σε ένα τέτοιο συνέδριο.

Γ. Διαθέσιμοι Πόροι

Σύμφωνα με τους Προϊστάμενους Κοινωνικών Υπηρεσιών, φαίνεται ότι οι περισσότεροι Δήμοι δεν διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους, οι οποίοι να απευθύνονται αποκλειστικά στο σχεδιασμό δράσεων, στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά. Ωστόσο, ορισμένοι Δήμοι έχουν καταφέρει να υποστηρίξουν τις συγκεκριμένες δράσεις έμμεσα, μέσα από προγράμματα, όπως παροχής τροφίμων (διατακτικές, ΤΕΒΑ, κοινωνικό παντοπωλείο κ.λπ.). Υπάρχει όμως ανάγκη για περαιτέρω χρηματοδοτική ενίσχυση των προγραμμάτων και των δράσεων για την οικογένεια και το παιδί.

6.3 Προετοιμασία Δήμων για Ένταξη στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων είναι μια πρωτοβουλία της European Large Families Confederation (ELFAC) για την προώθηση της ευημερίας της οικογένειας στις τοπικές κοινωνίες στην Ευρώπη. Αποστολή του Δικτύου είναι να παρέχει υποστήριξη, εργαλεία και πληροφοριακούς πόρους στους Δήμους της Ευρώπης για να αναπτύξουν μια φιλοσοφία και πολιτική φιλική προς την οικογένεια μέσα από κοινές διαδικασίες προγραμματισμού και αυτο-αξιολόγησης.

Αναλυτικά, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων επιδιώκει τα ακόλουθα:

1. Να υποστηρίζει τα σχέδια ζωής των οικογενειών (συγκεκριμένα των μεγάλων οικογενειών) για να συμβάλλει στη συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικιακής ζωής.
2. Να προωθεί πολιτικές που βοηθούν τους νέους στη μετάβαση στην ενηλικίωση.
3. Να δημιουργεί ένα ευνοϊκό και ελκυστικό πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον για τις οικογένειες με παιδιά στην Ευρώπη, προωθώντας μια επικουρική κουλτούρα υπέρ της οικογένειας.
4. Να οικοδομήσει μια συμμαχία υπέρ των οικογενειών της κοινωνίας των πολιτών, των δήμων και των επιχειρήσεων.
5. Να συνεργαστεί με στρατηγικά ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα για την προώθηση της ενσωμάτωσης της οικογένειας και μια ολιστική θεώρηση των οικογενειακών πολιτικών.
6. Να προωθεί ανταλλαγές καλών πρακτικών, φιλίας και τεχνογνωσίας.
7. Να βελτιωθεί η κινητικότητα και οι πολιτιστικές ανταλλαγές.
8. Να καταπολεμηθεί η οικονομική και πολιτισμική φτώχεια.
9. Να υποστηρίξει τους δήμους που εισάγουν καινοτόμες οικογενειακές πολιτικές προκειμένου να δημιουργήσουν ένα κοινό και κοινό πρότυπο ποιότητας οικογενειακών υπηρεσιών και παροχών.

Η ένταξη ενός Δήμου κατόπιν αξιολόγησης έχει δύο βαθμίδες:

- (απλό) Μέλος
- Πιστοποιημένο μέλος

Οι Δήμοι που εντάσσονται στο Δίκτυο αποκομίζουν τα ακόλουθα οφέλη:

- 1) Αναγνώριση της ιδιότητας του μέλους του Ευρωπαϊκού Δικτύου Δήμων με δίπλωμα και ένταξη στο σχετικό ιστότοπο (familycities.eu) και πολύ περισσότερη ευρωπαϊκή αναγνώριση ως πιστοποιημένου μέλους.
- 2) Πρόσβαση σε Βάση Δεδομένων με καλές πρακτικές.
- 3) Λήψη της εφημερίδας (Newsletter) του Δικτύου.
- 4) Συμμετοχή σε επισκέψεις ανταλλαγής εμπειρίας και πληροφοριών.
- 5) Συμμετοχή σε σχετικές ημερίδες και συνέδρια του Δικτύου.
- 6) Επικοινωνία των σχετικών ενεργειών του Δήμου στην Ευρώπη.

- 7) Χρήση του λογότυπου του Δικτύου από το Δήμο.
- 8) Συμμετοχή ως Μέλος ενός μεγάλου κινήματος υπέρ της οικογένειας που γεννιέται στην Ευρώπη.
- 9) Απόκτηση μιας δηλωμένης διάθεσης από το Δήμο για συνεχή βελτίωση των προσπαθειών.

Ενέργειες ένταξης του Δήμου στο Δίκτυο:

- 1) *Επιστολή με e-mail του Δημάρχου, που θα αναφέρεται στην απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου για την πρόθεση εντάξεως.*
- 2) *Συμπλήρωση on-line φόρμας (<https://www.elfac.org/the-network/>).*
- 3) *Ενημέρωση της ΑΣΠΕ – ως Εθνικού Συντονιστή του Δικτύου, για την υποψηφιότητα.*
- 4) *Το Δίκτυο ελέγχει την αίτηση και αποστέλλει στο Δήμο επιστολή αποδοχής του ως μέλος του Δικτύου ή παραπέμπει για επανεξέταση σε ένα έτος.*

Τα κριτήρια ένταξης ενός Δήμου στο Δίκτυο:

- 1) Συνεργασία του Δήμου με μεγάλες οικογενειακές οργανώσεις, π.χ. Συλλόγους Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ ή/και την ίδια την ΑΣΠΕ.
- 2) Υπηρεσίες για οικογένειες και ειδικά για πολύτεκνες οικογένειες, π.χ. γονική εκπαίδευση, υπηρεσίες παιδικής μέριμνας, οικογενειακή υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων, διαμεσολάβηση, κ.λπ.
- 3) Παροχές σε οικογένειες και ειδικά στις πολύτεκνες οικογένειες (επιδόματα, φορολογία, εισιτήρια μεταφοράς, μουσεία, κοινόχρηστες υπηρεσίες, δημόσιες υπηρεσίες κ.ά.).
- 4) Ειδικό όργανο στο Δημοτικό Συμβούλιο για τη στήριξη της οικογένειας (οργανισμός, μέλος του Συμβουλίου, εκπρόσωποι των οικογενειών).
- 5) Σχέδιο ή στρατηγική για τις οικογένειες, τις πολύτεκνες οικογένειες και τις πολιτικές για τη νεολαία.
- 6) Σημείο πληροφόρησης για τις οικογένειες (βιβλιάρια, γραφεία, ιστοχώρος).
- 7) Πολιτικές και μέτρα στήριξης της οικογένειας για τους δημοτικούς υπαλλήλους (ισορροπία εργασίας-οικογένειας, ευέλικτος χρόνος εργασίας, κ.λπ.), ειδικές προβλέψεις για πολύτεκνους γονείς.
- 8) Πολιτικές στέγασης για οικογένειες και ειδικά τις πολύτεκνες οικογένειες.
- 9) Φιλικό για την οικογένεια περιβάλλον (πάρκα, πολεοδομία και έργα προσαρμοσμένα για οικογένειες με παιδιά, κ.λπ.).
- 10) Εκδηλώσεις για οικογένειες, βραβεύσεις πολύτεκνων μητέρων/γονέων, κ.λπ.

Διάρκεια ισχύος ιδιότητας μέλους:

- 2-ετής διάρκεια.
- Αναθεώρηση – επισκόπηση για ανανέωση ιδιότητας μέλους.
- Επιθεωρείται η συνεχής δέσμευση και υλοποίηση ενεργειών από το Δήμο στα 5 τουλάχιστον από το 10 σημεία – κριτήρια.

6.4 Χρηματοδοτικά Εργαλεία για την Ανάπτυξη Δημογραφικών και Οικογενειακών Πολιτικών από τους ΟΤΑ Α΄ Βαθμού

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών από τους ΟΤΑ Α΄ Βαθμού είναι πολλά και ειδικευμένα. Συνοπτικά, μπορούν να αναπτυχθούν τοπικές πρωτοβουλίες που δύνανται να χρηματοδοτηθούν από ίδιους πόρους του Δήμου, από χρηματοδότηση της Περιφέρειας και συγκεκριμένα από το Ταμείο Ανάπτυξης ή από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, όπως και από Προγράμματα εθνικής εμβέλειας, όπως το Φιλόδημος ή το Αντώνης Τρίτσης ανάλογα με τη φύση του Προγράμματος, αλλά και από τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, αλλά ακόμη και από το Πράσινο Ταμείο, όπως και από Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, όπως οι PROGRESS και URBACT.

Οι σημαντικότεροι πόροι που μπορούν να αξιοποιηθούν κομβικά για χρηματοδότηση έργων στον τομέα της πολιτικής για την οικογένεια και τα παιδιά είναι συνοπτικά, οι ακόλουθοι:

A. Πόροι του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014-2020).

Παρά το γεγονός ότι η Προγραμματική Περίοδος 2014-2020 είναι στην ολοκλήρωση της μικρά σε μέγεθος κονδύλια, θα μπορούσαν ακόμα να αντληθούν από Τομεακά Προγράμματα ή από τα Περιφερειακά Προγράμματα ανά περιοχή μέχρι το τέλος του 2023.

B. Πόροι του Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027).

Το νέο «Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027» («ΕΣΠΑ 2021-2027») αποτυπώνει σε μεγάλο βαθμό τις νέες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τις νέες αναπτυξιακές προτεραιότητες της Ελλάδας για τα επόμενα χρόνια.

Εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 29 Ιουλίου 2021 και σύμφωνα με αυτό πρόκειται να διατεθούν για τη χώρα μας πόροι συνολικού ύψους 26,2 δις ευρώ για τα επόμενα 7 έτη, από τα οποία τα 20,9 δις. ευρώ αφορούν στην Ενωσιακή Στήριξη και ποσό 5,3 δις. ευρώ αφορά στην Εθνική Συνεισφορά.

Το ΕΣΠΑ 2021-2027 εξυπηρετεί τους Στόχους Πολιτικής 4³⁴ και 5³⁵ του «Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου 2021-2027» (ΠΔΠ 2021-2027) της ΕΕ σύμφωνα με τις γενικές ρήτρες του Κανονισμού 2021/1060.³⁶

Στην κατεύθυνση υλοποίησης του ΕΣΠΑ της ερχόμενης περιόδου, καθώς εκτιμάται ότι θα ξεκινήσει η

---

³⁴ Στόχος Πολιτικής 4: Μία Πιο Κοινωνική Ευρώπη, που υλοποιεί τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και στηρίζει την ποιοτική απασχόληση, την εκπαίδευση, τις δεξιότητες, την κοινωνική ένταξη και την ίση πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.

³⁵ Στόχος Πολιτικής 5: Μία Ευρώπη Πιο Κοντά στους Πολίτες, με τη στήριξη των αναπτυξιακών στρατηγικών, που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης σε όλη την ΕΕ.

³⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων.

υλοποίησή του εντός του 2022, υπάρχουν πολύ μεγάλα περιθώρια για πολιτική εθνικής εμβέλειας για τα θέματα ενδιαφέροντος, αλλά και δυνατότητες χρηματοδότησης από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ανά Περιφέρεια.

Γ. Πόροι του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας 2021-2025 – Ελλάδα 2.0.

Οι πόροι του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας 2021-2025 – Ελλάδα 2.0. εξυπηρετούν τους ακόλουθους Άξονες του Πυλώνα 3 «Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή»:

- 3.1 «Αύξηση των θέσεων εργασίας και προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας».
- 3.3. «Ενίσχυση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας του συστήματος υγείας».
- 3.4. «Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές».

Οι Πόροι αυτοί μπορούν να αξιοποιηθούν για υποδομές και εθνικά προγράμματα στον τομέα των δράσεων για τη φροντίδα της οικογένειας και του παιδιού με πολύ μεγάλες δυνατότητες και προοπτικές για την ανάπτυξη των πολιτικών αυτών σε τοπικό επίπεδο με συνεργασία των Δήμων και ωφελούμενους τους πολίτες και τις οικογένειες τους.

Δ. Πόροι από Γενικά και Ειδικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) για τη δανειοδότηση σχεδίων στους τομείς της συνοχής και σύγκλισης.
- Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα INTERREG – Εδαφική Συνεργασία.
- Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», όπως το Πρόγραμμα URBACT III και η Πρωτοβουλία Urban Innovative Actions, που θα συγχωνευθούν σε ένα ενιαίο μέσο την περίοδο 2021-2027.
- Το Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (Rights, Equality and Citizenship Programme), που χρηματοδοτεί τοπικά, εθνικά και διακρατικά έργα για την καταπολέμηση των διακρίσεων.
- Το Πρόγραμμα «Για την Κοινωνική Αλλαγή και την Καινοτομία» ως μηχανισμός του ΕΚΤ+ 2021-2027 για την υποστήριξη πρωτοβουλιών των Κρατών Μελών στα πεδία της απασχόλησης, της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής προστασίας.
- Το Πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη 2021-2027» ως μηχανισμός υποστήριξης δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας σε κρίσιμους τομείς της τοπικής ανάπτυξης.

Σε όλα τα Προγράμματα αυτά με τον ανάλογο σχεδιασμό και την υποβολή προτάσεων, θα μπορούσαν να υποβληθούν και να αξιοποιηθούν σημαντικά κονδύλια για πολιτικές και δράσεις με εισαγωγή καινοτομίας ή/και σε συνεργασία μεταξύ διαφορετικών χωρών για τη φροντίδα της οικογένειας και του παιδιού με έδρα τους Δήμους.

Ε. Ιδιωτικοί Πόροι.

- Προγράμματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.
- Δωρεές φυσικών και νομικών προσώπων.
- Οργανωμένες Χορηγίες φορέων του μη κερδοσκοπικού ιδιωτικού τομέα.

6.5 Καταληκτικά Σχόλια

Τα αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) του 2021 δείχνουν περίπου 400.000 λιγότερους κατοίκους στην Ελλάδα σε σχέση με το 2011. Τα αναλυτικά συγκριτικά στοιχεία ανά Δήμο παρουσιάζονται στο Παράρτημα Β. Οι αριθμοί αυτοί δείχνουν την αδήριτη ανάγκη να υλοποιηθούν επείγοντως μέτρα στήριξης των οικογενειών με παιδιά και ισχυρά δημογραφικά μέτρα για την επιβίωση και την αύξηση των πολύτεκνων οικογενειών.

Οι Δήμοι πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση αυτή και η παρούσα μελέτη δίνει την αφορμή για μια συντονισμένη προσπάθεια με βάσεις τις προτάσεις που περιλαμβάνονται σε αυτή. Η έρευνα γνώμης που διεξήχθη στο πλαίσιο της μελέτης δείχνει πρόσφορο έδαφος τόσο από πλευράς αιρετών, όσο και από πλευράς υπηρεσιακών παραγόντων, καθώς αναγνωρίζεται η ανάγκη κινητοποίησης στην κατεύθυνση αυτή, αν και δεν υπάρχει επαρκής τεχνογνωσία για την υλοποίηση των κατάλληλων δράσεων. Η παρούσα μελέτη αποτελεί εργαλείο στα χέρια των Δήμων, καθώς έχει συγκεντρώσει το θεσμικό πλαίσιο, καλές πρακτικές από την Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει καταλήξει σε συγκεκριμένες προτάσεις που μπορούν να υιοθετήσουν και να υλοποιήσουν οι Δήμοι.

Οι προτάσεις αυτές αποτελούν ένα δοκιμασμένο σύνολο δράσεων, καθώς οι περισσότερες από αυτές έχουν εφαρμοσθεί μεμονωμένα, αλλά όχι στο πλαίσιο ενός συνολικού δημοτικού σχεδίου αντιμετώπισης των δημογραφικών και οικογενειακών προτεραιοτήτων.

Η υλοποίηση των ανωτέρω προτάσεων θα επιφέρει θετικό αντίκτυπο στην άποψη που έχουν οι γονείς για το Δήμο τους σε σχέση με τις οικογένειες τους. Είναι βέβαιο ότι μπορεί το σύνολο αυτό να βελτιωθεί τόσο σε ποσότητα, όσο και σε αποτελεσματικότητα, καθώς οι Δήμοι, η ΚΕΔΕ και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς που επιθυμούν να βοηθήσουν στην προσπάθεια αυτή θα σκύβουν περισσότερο πάνω στα θέματα, θα αποκτούν εμπειρία από το πεδίο, θα ακούν τη φωνή των δημοτών και θα ανησυχούν ολοένα και περισσότερο για την ποιότητα ζωής κάθε οικογένειας στο Δήμο τους.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της κατάλληλης δυναμικής στο πεδίο των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης της οικογένειας και ειδικότερα της πολύτεκνης οικογένειας από τους Δήμους είναι:

- (α) η σύσταση της **μόνιμης Ειδικής Κοινής Επιτροπής ΚΕΔΕ – ΑΣΠΕ**, και
- (β) η ίδρυση του **Παρατηρητηρίου Οικογενειακών Πολιτικών ΚΕΔΕ – ΑΣΠΕ**.

Το Παρατηρητήριο μπορεί να χρηματοδοτηθεί και από το ΕΣΠΑ, κατ' αρχήν για μία τριετία, το οποίο θα τροφοδοτεί την Επιτροπή με στοιχεία, την εφαρμογή και εξέλιξη

των καλών πρακτικών, καθώς και προτάσεις που θα επεξεργάζεται η επιτροπή για να υιοθετούνται από τους Δήμους.

Οι Δήμοι της Ελλάδος θα επωφεληθούν ιδιαίτερα από τη λειτουργία του Παρατηρητηρίου και την Επιτροπής, έχοντας μόνον την ευθύνη της υλοποίησης και της σωστής εφαρμογής των πολιτικών και των δράσεων που έχουν μελετηθεί και αναλυθεί από την ΚΕΔΕ και το Παρατηρητήριό της.

Η παρούσα μελέτη είναι μόνο η αρχή σε ένα συναρπαστικό ταξίδι, στο οποίο οι συγγραφείς της μελέτης προσπάθησαν να πείσουν για την τεράστια προστιθέμενη αξία που θα έχει για τους Δήμους και τους δημότες, το άνοιγμα στο πέλαγος των δράσεων και πολιτικών για τη στήριξη των οικογενειών με παιδιά και την ενίσχυση των πολυτέκνων, αντίστοιχα.-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄ - Ευρωπαϊκά Κείμενα που Αναφέρονται στις Πολύτεκνες Οικογένειες ως Ευπαθή Κοινωνική Ομάδα

[1] Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που ανακηρύσσει το 2010, ως Ευρωπαϊκό Έτος για την καταπολέμηση της ένδειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με τις ακόλουθες προτεραιότητες:

“...μάχη κατά της παιδικής ένδειας παιδιών συμπεριλαμβανομένης της μεταξύ γενεών μετάδοσης της ένδειας, καθώς επίσης και της ενδοοικογενειακής φτώχειας, με ιδιαίτερη έμφαση στις μεγάλες (πολύτεκνες) οικογένειες, στις μονογονεϊκές και στις οικογένειες, που φροντίζουν εξαρτώμενο άτομο, καθώς επίσης και την ένδεια που βιώνεται από παιδιά σε ιδρύματα,”

Απόφαση ΕΕ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st03/st03645.en08.pdf>

[2] ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ (EUROPEAN SEMESTER ON SOCIAL INCLUSION)

*«Άλλες ομάδες που πλήττονται από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι **πολύτεκνες** οικογένειες και οι μειονότητες, όπως οι Ρομά.»*

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_social_inclusion_el.pdf

[3] Ντολιοπούλου, Έ. (2015). Οι επιπτώσεις της φτώχειας γενικότερα και στα παιδιά ειδικότερα και πιθανοί τρόποι παρεμβάσεων για την πρόληψη και τη μείωσή της. Έρευνα στην Εκπαίδευση, 3, 97-123.

*«Διευκολύνει, όμως, τις στοχευμένες πολιτικές, το γεγονός ότι γνωρίζουμε τις ομάδες που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια, όπως οι μονογονεϊκές ή οι τρίτεκνες/**πολύτεκνες** οικογένειες (UNICEF, 2014).»*

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/article/viewFile/8849/9071.pdf%20Socialpolicy.gr>

[4] UNICEF (2014). Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2014: Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα παιδιά. Αθήνα: Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF.

*«Στην Ελλάδα τα παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανέρχονταν σε 686.000 ή στο 35,4% το 2012, από 30,4% το 2011, με πιο ευάλωτα τα μονογονεϊκά (74,7%) και τα τρίτεκνα/**πολύτεκνα** (43,7%) νοικοκυριά... Το 52,6% των φτωχών νοικοκυριών με παιδιά το 2012, δήλωναν οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας από το 44,3% το 2011. Για το 2012 τα μονογονεϊκά νοικοκυριά (67,2%) και τα τρίτεκνα-*

πολύτεκνα (65,8%), της αντίστοιχης ομάδας πλήττονται περισσότερο, θέτοντας επιτακτικά το ζήτημα του κινδύνου υποσιτισμού για ορισμένα παιδιά στην Ελλάδα.»

Έκθεση Unicef «Η Κατάσταση των Παιδιών στην Ελλάδα 2014...» | Enallaktikos.gr

[5] *Ανάπτυξη Δράσεων που μπορούν να φέρουν στο προσκήνιο και στο Δημόσιο Λόγο τους Ανθρώπους που Βιώνουν Φτώχεια* (υπερχρεωμένα νοικοκυριά, μονογονεϊκές οικογένειες, ανάπηροι, **πολύτεκνες** / τρίτεκνες οικογένειες).

Ελληνικό Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Φτώχειας

<https://www.eapn.eu/images/stories/docs/NN-reports/2013-EAPN-Greece-Activity-report-2010-2012-action-plan2013-gr.pdf>

[6] *Απάντηση του Επιτρόπου της ΕΕ, κ. Andor σε ερώτημα του Ευρωβουλευτή Γ. Παπανικολάου (2011)* https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-7-2011-004812-ASW_EL.html

1. Το 2009 στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 48,5% των ατόμων που ζούσαν σε μονογονεϊκά νοικοκυριά και το 31,3% των ατόμων που ζούσαν σε νοικοκυριά αποτελούμενα από δύο ενηλίκους με τρία ή περισσότερα συντηρούμενα τέκνα διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας και/ή κοινωνικού αποκλεισμού, οι αριθμοί όσον αφορά τα μεμονωμένα κράτη μέλη κυμαίνονται από 30,1% για τον πληθυσμό που ζει σε μονογονεϊκά νοικοκυριά στη Δανία έως 71,5% για τον αντίστοιχο πληθυσμό στη Μάλτα. Ο κίνδυνος για τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά αποτελούμενα από δύο ενηλίκους με **τρία ή περισσότερα συντηρούμενα τέκνα κυμαίνεται από 15,8% στη Σουηδία έως 85,5% στη Βουλγαρία.**

2. Οι δαπάνες για τις οικογένειες και τα παιδιά ως ποσοστό του ΑΕγχΠ κυμαίνονται από 0,7% (Πολωνία) έως 3,9% (Λουξεμβούργο). Δεδομένου ότι τόσο ο σχεδιασμός, όσο και η εφαρμογή των οικογενειακών πολιτικών εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, η ουσία και η εμβέλειά τους παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές στο εσωτερικό της ΕΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' – Μεταβολή Πληθυσμού ανά Δήμο: 2011 - 2021

Πίνακας Πληθυσμού με Βάση την Απογραφή του 2011 και του 2021

	Δήμος	2011	2021	Διαφορά	% Μεταβολής
1	Δήμος ΑΒΔΗΡΩΝ	19,005	17,860	-1,145	-6.02%
2	Δήμος ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	185	203	18	9.73%
3	Δήμος ΑΓΙΑΣ	11,470	10,705	-765	-6.67%
4	Δήμος ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	26,550	26,759	209	0.79%
5	Δήμος ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	59,704	62,157	2,453	4.11%
6	Δήμος ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	7,427	7,194	-233	-3.14%
7	Δήμος ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	71,294	71,747	453	0.64%
8	Δήμος ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ	270	257	-13	-4.81%
9	Δήμος ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	27,074	26,937	-137	-0.51%
10	Δήμος ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	62,529	61,427	-1,102	-1.76%
11	Δήμος ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	1,142	1,107	-35	-3.06%
12	Δήμος ΑΓΡΑΦΩΝ	6,976	5,984	-992	-14.22%
13	Δήμος ΑΓΡΙΝΙΟΥ	94,181	88,971	-5,210	-5.53%
14	Δήμος ΑΘΗΝΑΙΩΝ	664,046	637,798	-26,248	-3.95%
15	Δήμος ΑΙΓΑΛΕΩ	69,946	64,828	-5,118	-7.32%
16	Δήμος ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ	49,872	47,225	-2,647	-5.31%
17	Δήμος ΑΙΓΙΝΑΣ	13,056	12,938	-118	-0.90%
18	Δήμος ΑΚΤΙΟΥ - ΒΟΝΙΤΣΑΣ	17,370	14,656	-2,714	-15.62%
19	Δήμος ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ	41,570	38,293	-3,277	-7.88%
20	Δήμος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	72,959	71,601	-1,358	-1.86%
21	Δήμος ΑΛΙΑΡΤΟΥ - ΘΕΣΠΙΕΩΝ	10,887	8,778	-2,109	-19.37%
22	Δήμος ΑΛΙΜΟΥ	41,720	42,872	1,152	2.76%
23	Δήμος ΑΛΜΥΡΟΥ	18,614	16,004	-2,610	-14.02%
24	Δήμος ΑΛΜΩΠΙΑΣ	27,556	24,924	-2,632	-9.55%
25	Δήμος ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	2,750	3,153	403	14.65%
26	Δήμος ΑΜΑΡΙΟΥ	5,915	5,607	-308	-5.21%
27	Δήμος ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	72,333	70,519	-1,814	-2.51%
28	Δήμος ΑΜΟΡΓΟΥ	1,973	1,965	-8	-0.41%
29	Δήμος ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ-ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ	52,127	49,674	-2,453	-4.71%
30	Δήμος ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	16,973	14,331	-2,642	-15.57%
31	Δήμος ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ - ΕΛΑΤΕΙΑΣ	10,922	8,381	-2,541	-23.26%

32	Δήμος ΑΜΦΙΛΟΧΙΑΣ	17,056	15,073	-1,983	-11.63%
33	Δήμος ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ	9,182	7,169	-2,013	-21.92%
34	Δήμος ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	13,005	12,805	-200	-1.54%
35	Δήμος ΑΝΑΦΗΣ	271	291	20	7.38%
36	Δήμος ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ - ΚΥΛΛΗΝΗΣ	21,581	22,615	1,034	4.79%
37	Δήμος ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑΣ - ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ	14,109	11,273	-2,836	-20.10%
38	Δήμος ΑΝΔΡΟΥ	9,221	8,883	-338	-3.67%
39	Δήμος ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	1,211	1,264	53	4.38%
40	Δήμος ΑΝΩΓΕΙΩΝ	2,379	2,240	-139	-5.84%
41	Δήμος ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ	12,807	11,771	-1,036	-8.09%
42	Δήμος ΑΡΓΙΘΕΑΣ	3,450	3,515	65	1.88%
43	Δήμος ΑΡΓΟΥΣ - ΜΥΚΗΝΩΝ	42,022	40,009	-2,013	-4.79%
44	Δήμος ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	11,802	10,633	-1,169	-9.91%
45	Δήμος ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ	18,294	16,994	-1,300	-7.11%
46	Δήμος ΑΡΡΙΑΝΩΝ	16,577	14,944	-1,633	-9.85%
47	Δήμος ΑΡΤΑΙΩΝ	43,166	41,633	-1,533	-3.55%
48	Δήμος ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ	13,409	11,307	-2,102	-15.68%
49	Δήμος ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	16,692	16,002	-690	-4.13%
50	Δήμος ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	30,251	31,420	1,169	3.86%
51	Δήμος ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	1,334	1,399	65	4.87%
52	Δήμος ΑΧΑΡΝΩΝ	106,943	108,130	1,187	1.11%
53	Δήμος ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	48,399	50,585	2,186	4.52%
54	Δήμος ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ (νέος Δήμος)	3,448	3,060	-388	-11.25%
55	Δήμος ΒΕΛΟΥ ΒΟΧΑΣ	19,027	17,836	-1,191	-6.26%
56	Δήμος ΒΕΡΟΙΑΣ	66,547	62,064	-4,483	-6.74%
57	Δήμος ΒΙΑΝΝΟΥ	5,563	4,314	-1,249	-22.45%
58	Δήμος ΒΙΣΑΛΤΙΑΣ	20,030	16,032	-3,998	-19.96%
59	Δήμος ΒΟΪΟΥ	18,386	15,080	-3,306	-17.98%
60	Δήμος ΒΟΛΒΗΣ	23,478	19,812	-3,666	-15.61%
61	Δήμος ΒΟΛΟΥ	144,449	138,865	-5,584	-3.87%
62	Δήμος ΒΟΡΕΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	10,341	9,538	-803	-7.77%
63	Δήμος ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	5,714	5,075	-639	-11.18%
64	Δήμος ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ	30,741	32,422	1,681	5.47%
65	Δήμος ΒΥΡΩΝΑ	61,308	59,134	-2,174	-3.55%
66	Δήμος ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	59,345	57,917	-1,428	-2.41%
67	Δήμος ΓΑΥΔΟΥ	152	151	-1	-0.66%

68	Δήμος ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ	5,780	5,321	-459	-7.94%
69	Δήμος ΓΛΥΦΑΔΑΣ	87,305	89,605	2,300	2.63%
70	Δήμος ΓΟΡΤΥΝΑΣ	15,632	13,936	-1,696	-16.78%
71	Δήμος ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ	10,109	8,015	-2,094	-8.08%
72	Δήμος ΓΡΕΒΕΝΩΝ	25,905	21,440	-4,465	-17.24%
73	Δήμος ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ	33,628	33,850	222	0.66%
74	Δήμος ΔΕΛΤΑ	45,839	45,628	-211	-0.46%
75	Δήμος ΔΕΛΦΩΝ	26,716	24,160	-2,556	-9.57%
76	Δήμος ΔΕΣΚΑΤΗΣ	5,852	5,205	-647	-11.06%
77	Δήμος ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	19,493	16,161	-3,332	-17.09%
78	Δήμος ΔΙΟΝΥΣΟΥ	40,193	41,748	1,555	3.87%
79	Δήμος ΔΙΟΥ - ΟΛΥΜΠΟΥ	25,668	23,984	-1,684	-6.56%
80	Δήμος ΔΙΡΦΥΩΝ - ΜΕΣΣΑΠΙΩΝ	18,800	15,435	-3,365	-17.90%
81	Δήμος ΔΙΣΤΟΜΟΥ - ΑΡΑΧΩΒΑΣ - ΑΝΤΙΚΥΡΑΣ	8,188	7,602	-586	-7.16%
82	Δήμος ΔΟΜΟΚΟΥ	11,495	9,178	-2,317	-20.16%
83	Δήμος ΔΟΞΑΤΟΥ	14,516	12,109	-2,407	-16.58%
84	Δήμος ΔΡΑΜΑΣ	58,944	55,593	-3,351	-5.69%
85	Δήμος ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ	25,916	25,900	-16	-0.06%
86	Δήμος ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	6,945	5,772	-1,173	-16.89%
87	Δήμος ΔΩΔΩΝΗΣ	9,693	7,258	-2,435	-25.12%
88	Δήμος ΔΩΡΙΔΟΣ	13,627	12,050	-1,577	-11.57%
89	Δήμος ΕΔΕΣΣΑΣ	28,814	26,336	-2,478	-8.60%
90	Δήμος ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	32,121	25,441	-6,680	-20.80%
91	Δήμος ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΥ	1,041	913	-128	-12.30%
92	Δήμος ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	29,902	29,619	-283	-0.95%
93	Δήμος ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	51,356	49,722	-1,634	-3.18%
94	Δήμος ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΠΑ	14,664	11,574	-3,090	-21.07%
95	Δήμος ΕΟΡΔΑΙΑΣ	45,592	42,414	-3,178	-6.97%
96	Δήμος ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ	8,115	7,089	-1,026	-12.64%
97	Δήμος ΕΡΕΤΡΙΑΣ	13,053	12,676	-377	-2.89%
98	Δήμος ΕΡΜΙΟΝΙΔΑΣ	13,551	13,598	47	0.35%
99	Δήμος ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ	8,877	8,273	-604	-6.80%
100	Δήμος ΕΥΡΩΤΑ	17,891	16,018	-1,873	-10.47%
101	Δήμος ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	5,809	4,556	-1,253	-21.57%
102	Δήμος ΖΑΓΟΡΙΟΥ	3,724	3,384	-340	-9.13%

103	Δήμος ΖΑΚΥΝΘΟΥ	40,759	40,508	-251	-0.62%
104	Δήμος ΖΑΧΑΡΩΣ	8,953	8,606	-347	-3.88%
105	Δήμος ΖΗΡΟΥ	13,892	13,071	-821	-5.91%
106	Δήμος ΖΙΤΣΑΣ	14,766	13,630	-1,136	-7.69%
107	Δήμος ΖΩΓΡΑΦΟΥ	71,026	69,857	-1,169	-1.65%
108	Δήμος ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	25,814	25,709	-105	-0.41%
109	Δήμος ΗΛΙΔΑΣ	32,219	29,409	-2,810	-8.72%
110	Δήμος ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ	78,153	76,708	-1,445	-1.85%
111	Δήμος ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	21,145	15,711	-5,434	-25.70%
112	Δήμος ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΑΤΤΙΚΗΣ)	49,642	50,495	853	1.72%
113	Δήμος ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	173,993	177,064	3,071	1.77%
114	Δήμος ΗΡΩΙΚΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	32,494	29,669	-2,825	-8.69%
115	Δήμος ΘΑΣΟΥ	13,770	13,055	-715	-5.19%
116	Δήμος ΘΕΡΜΑΙΚΟΥ	50,264	45,450	-4,814	-9.58%
117	Δήμος ΘΕΡΜΗΣ	53,201	55,238	2,037	3.83%
118	Δήμος ΘΕΡΜΟΥ	8,242	5,742	-2,500	-30.33%
119	Δήμος ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	325,182	317,778	-7,404	-2.28%
120	Δήμος ΘΗΒΑΙΩΝ	36,477	32,521	-3,956	-10.85%
121	Δήμος ΘΗΡΑΣ	15,550	15,457	-93	-0.60%
122	Δήμος ΙΑΣΜΟΥ	13,810	12,346	-1,464	-10.60%
123	Δήμος ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	26,200	26,410	210	0.80%
124	Δήμος ΙΕΡΑΣ ΠΟΛΗΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	34,416	31,944	-2,472	-7.18%
125	Δήμος ΙΗΤΩΝ	2,024	2,297	273	13.49%
126	Δήμος ΙΘΑΚΗΣ	3,231	2,774	-457	-14.14%
127	Δήμος ΙΚΑΡΙΑΣ	8,423	8,555	132	1.57%
128	Δήμος ΙΛΙΟΥ	84,793	83,523	-1,270	-1.50%
129	Δήμος ΙΣΤΙΑΙΑΣ - ΑΙΔΗΨΟΥ	21,083	18,460	-2,623	-12.44%
130	Δήμος ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	112,486	113,094	608	0.54%
131	Δήμος ΚΑΒΑΛΑΣ	70,501	65,857	-4,644	-6.59%
132	Δήμος ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	26,458	26,260	-198	-0.75%
133	Δήμος ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	11,045	9,281	-1,764	-15.97%
134	Δήμος ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ	91,518	92,238	720	0.79%
135	Δήμος ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	69,849	71,894	2,045	2.93%
136	Δήμος ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	100,641	96,118	-4,523	-4.49%
137	Δήμος ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	16,179	17,797	1,618	10.00%
138	Δήμος ΚΑΜΕΝΩΝ ΒΟΥΡΛΩΝ	12,090	10,901	-1,189	-9.83%
139	Δήμος ΚΑΝΤΑΝΟΥ - ΣΕΛΙΝΟΥ	5,431	4,931	-500	-9.21%

140	Δήμος ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	56,747	56,641	-106	-0.19%
141	Δήμος ΚΑΡΠΑΘΟΥ	6,226	6,416	190	3.05%
142	Δήμος ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ	13,105	11,477	-1,628	-12.42%
143	Δήμος ΚΑΡΥΣΤΟΥ	12,180	11,593	-587	-4.82%
144	Δήμος ΚΑΣΟΥ	1,084	1,224	140	12.92%
145	Δήμος ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ	16,672	16,958	286	1.72%
146	Δήμος ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	35,874	33,227	-2,647	-7.38%
147	Δήμος ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	85,851	82,971	-2,880	-3.35%
148	Δήμος ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	7,860	5,323	-2,537	-32.28%
149	Δήμος ΚΕΑΣ	2,455	2,394	-61	-2.48%
150	Δήμος ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	6,178	5,562	-616	-9.97%
151	Δήμος ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	91,045	89,386	-1,659	-1.82%
152	Δήμος ΒΟΡΕΙΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (νέος Δήμος)	17,832	17,455	-377	-2.11%
153	Δήμος ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ & ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ (νέος Δήμος)	68,558	65,237	-3,321	-4.84%
154	Δήμος ΝΟΤΙΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (νέος Δήμος)	15,681	14,772	-909	-5.80%
155	Δήμος ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ / ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ (νέος Δήμος)	23,499	22,388	-1,111	-4.73%
156	Δήμος ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ / ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ (νέος Δήμος)	7,098	7,025	-73	-1.03%
157	Δήμος ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ / ΣΑΜΗΣ (νέος Δήμος)	5,204	5,511	307	5.90%
158	Δήμος ΚΗΦΙΣΙΑΣ	71,259	72,860	1,601	2.25%
159	Δήμος ΚΙΛΕΛΕΡ	20,854	18,068	-2,786	-13.36%
160	Δήμος ΚΙΛΚΙΣ	51,926	45,489	-6,437	-12.40%
161	Δήμος ΚΙΜΩΛΟΥ	910	817	-93	-10.22%
162	Δήμος ΚΙΣΣΑΜΟΥ	10,790	10,632	-158	-1.46%
163	Δήμος ΚΟΖΑΝΗΣ	71,388	67,161	-4,227	-5.92%
164	Δήμος ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	66,919	65,107	-1,812	-2.71%
165	Δήμος ΚΟΝΙΤΣΑΣ	6,362	5,325	-1,037	-16.30%
166	Δήμος ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ - ΕΥΟΣΜΟΥ	101,753	105,426	3,673	3.61%
167	Δήμος ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	58,192	56,437	-1,755	-3.02%
168	Δήμος ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	63,445	61,247	-2,198	-3.46%
169	Δήμος ΚΡΩΠΙΑΣ	30,307	29,432	-875	-2.89%

170	Δήμος ΚΥΘΗΡΩΝ	4,041	3,659	-382	-9.45%
171	Δήμος ΚΥΘΝΟΥ	1,456	1,492	36	2.47%
172	Δήμος ΚΥΜΗΣ - ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ	28,437	26,359	-2,078	-7.31%
173	Δήμος ΚΩ	33,388	36,986	3,598	10.78%
174	Δήμος ΛΑΓΚΑΔΑ	41,103	37,072	-4,031	-9.81%
175	Δήμος ΛΑΜΙΕΩΝ	75,315	66,472	-8,843	-11.74%
176	Δήμος ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ	162,591	164,381	1,790	1.10%
177	Δήμος ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	25,102	25,608	506	2.02%
178	Δήμος ΛΕΒΑΔΕΩΝ	31,315	29,393	-1,922	-6.14%
179	Δήμος ΛΕΙΨΩΝ	790	778	-12	-1.52%
180	Δήμος ΛΕΡΟΥ	7,917	7,988	71	0.90%
181	Δήμος ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (νέος Δήμος)	57,872	58,285	413	0.71%
182	Δήμος ΔΥΤΙΚΗΣ ΛΕΣΒΟΥ (νέος Δήμος)	28,564	24,783	-3,781	-13.24%
183	Δήμος ΛΕΥΚΑΔΑΣ	22,652	21,759	-893	-3.94%
184	Δήμος ΛΗΜΝΟΥ	16,992	16,458	-534	-3.14%
185	Δήμος ΛΙΜΝΗΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ	4,635	5,285	650	14.02%
186	Δήμος ΛΟΚΡΩΝ	19,623	17,854	-1,769	-9.01%
187	Δήμος ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ – ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ - ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ	21,221	21,925	704	3.32%
188	Δήμος ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	31,153	30,996	-157	-0.50%
189	Δήμος ΜΑΚΡΑΚΩΜΗΣ	16,036	13,553	-2,483	-15.48%
190	Δήμος ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	24,864	25,750	886	3.56%
191	Δήμος ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	17,885	17,524	-361	-2.02%
192	Δήμος ΜΑΝΤΟΥΔΙΟΥ – ΛΙΜΝΗΣ - ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΑΣ	12,045	11,986	-59	-0.49%
193	Δήμος ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	33,423	31,448	-1,975	-5.91%
194	Δήμος ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	20,040	21,284	1,244	6.21%
195	Δήμος ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ - ΣΑΠΩΝ	14,733	11,983	-2,750	-18.67%
196	Δήμος ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ	10,687	8,791	-1,896	-17.74%
197	Δήμος ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ	1,041	914	-127	-12.20%
198	Δήμος ΜΕΓΑΡΕΩΝ	36,924	38,046	1,122	3.04%
199	Δήμος ΜΕΓΙΣΤΗΣ	492	584	92	18.70%
200	Δήμος ΜΕΣΣΗΝΗΣ	23,482	19,200	-4,282	-18.24%
201	Δήμος ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ	29,891	30,170	279	0.93%
202	Δήμος ΜΕΤΕΩΡΩΝ	21,991	19,290	-2,701	-12.28%
203	Δήμος ΜΕΤΣΟΒΟΥ	6,196	5,429	-767	-12.38%

204	Δήμος ΜΗΛΟΥ	4,977	5,193	216	4.34%
205	Δήμος ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	17,563	14,161	-3,402	-19.37%
206	Δήμος ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	21,942	21,815	-127	-0.58%
207	Δήμος ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ	40,413	39,507	-906	-2.24%
208	Δήμος ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ	13,122	11,264	-1,858	-14.16%
209	Δήμος ΜΥΚΗΣ	15,540	14,521	-1,019	-6.56%
210	Δήμος ΜΥΚΟΝΟΥ	10,134	9,802	-332	-3.28%
211	Δήμος ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ	14,363	12,890	-1,473	-10.26%
212	Δήμος ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	18,904	19,812	908	4.80%
213	Δήμος ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ	27,800	25,121	-2,679	-9.64%
214	Δήμος ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ	33,356	32,586	-770	-2.31%
215	Δήμος ΝΕΑΠΟΛΗΣ - ΣΥΚΕΩΝ	84,741	80,851	-3,890	-4.59%
216	Δήμος ΝΕΑΣ ΖΙΧΝΗΣ	12,397	8,259	-4,138	-33.38%
217	Δήμος ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	67,134	64,107	-3,027	-4.51%
218	Δήμος ΝΕΑΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑΣ	36,500	34,391	-2,109	-5.78%
219	Δήμος ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	73,076	72,546	-530	-0.73%
220	Δήμος ΝΕΑΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΝΕΑΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	35,556	34,759	-797	-2.24%
221	Δήμος ΝΕΜΕΑΣ	6,483	5,668	-815	-12.57%
222	Δήμος ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ	2,646	2,188	-458	-17.31%
223	Δήμος ΝΕΣΤΟΥ	22,331	20,525	-1,806	-8.09%
224	Δήμος ΝΙΚΑΙΑΣ – ΑΓΙΟΥ Ι. ΡΕΝΤΗ	105,430	103,355	-2,075	-1.97%
225	Δήμος ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ	12,753	11,411	-1,342	-10.52%
226	Δήμος ΝΙΣΥΡΟΥ	1,008	1,043	35	3.47%
227	Δήμος ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	8,294	7,263	-1,031	-12.43%
228	Δήμος ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ	10,216	8,322	-1,894	-18.54%
229	Δήμος ΞΑΝΘΗΣ	65,133	66,162	1,029	1.58%
230	Δήμος ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ	11,737	10,220	-1,517	-12.92%
231	Δήμος ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ - ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ	17,365	15,295	-2,070	-11.92%
232	Δήμος ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ	826	916	90	10.90%
233	Δήμος ΟΙΧΑΛΙΑΣ	11,228	8,508	-2,720	-24.23%
234	Δήμος ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	37,695	31,694	-6,001	-15.92%
235	Δήμος ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	2,387	2,285	-102	-4.27%
236	Δήμος ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ	11,621	9,386	-2,235	-19.23%
237	Δήμος ΠΑΓΓΑΙΟΥ	32,085	29,592	-2,493	-7.77%
238	Δήμος ΠΑΙΑΝΙΑΣ	26,668	27,916	1,248	4.68%

239	Δήμος ΠΑΙΟΝΙΑΣ	28,493	25,159	-3,334	-11.70%
240	Δήμος ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	64,021	64,879	858	1.34%
241	Δήμος ΠΑΛΑΜΑ	16,726	13,416	-3,310	-19.79%
242	Δήμος ΠΑΛΛΗΝΗΣ	54,415	60,435	6,020	11.06%
243	Δήμος ΠΑΞΩΝ	2,300	2,383	83	3.61%
244	Δήμος ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	44,539	45,164	625	1.40%
245	Δήμος ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	3,901	2,852	-1,049	-26.89%
246	Δήμος ΠΑΡΓΑΣ	11,866	10,771	-1,095	-9.23%
247	Δήμος ΠΑΡΟΥ	13,715	14,290	575	4.19%
248	Δήμος ΠΑΤΜΟΥ	3,047	3,217	170	5.58%
249	Δήμος ΠΑΤΡΕΩΝ	213,984	211,593	-2,391	-1.12%
250	Δήμος ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ	99,245	99,969	724	0.73%
251	Δήμος ΠΕΙΡΑΙΑ	163,688	163,572	-116	-0.07%
252	Δήμος ΠΕΛΛΑΣ	63,122	56,918	-6,204	-9.83%
253	Δήμος ΠΕΝΤΕΛΗΣ	34,934	35,439	505	1.45%
254	Δήμος ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	25,389	25,636	247	0.97%
255	Δήμος ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	139,981	132,123	-7,858	-5.61%
256	Δήμος ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ	58,979	60,166	1,187	2.01%
257	Δήμος ΠΗΝΕΙΟΥ	21,034	21,658	624	2.97%
258	Δήμος ΠΛΑΤΑΝΙΑ	16,874	15,320	-1,554	-9.21%
259	Δήμος ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	22,048	21,350	-698	-3.17%
260	Δήμος ΠΟΡΟΥ	3,993	3,237	-756	-18.93%
261	Δήμος ΠΡΕΒΕΖΑΣ	31,733	30,893	-840	-2.65%
262	Δήμος ΠΡΕΣΠΩΝ	1,560	1,220	-340	-21.79%
263	Δήμος ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	13,066	10,744	-2,322	-17.77%
264	Δήμος ΠΥΔΝΑΣ ΚΟΛΙΝΔΡΟΥ	15,179	12,531	-2,648	-17.45%
265	Δήμος ΠΥΛΑΙΑΣ - ΧΟΡΤΙΑΤΗ	70,110	72,223	2,113	3.01%
266	Δήμος ΠΥΛΗΣ	14,343	12,915	-1,428	-9.96%
267	Δήμος ΠΥΛΟΥ - ΝΕΣΤΟΡΟΣ	21,077	17,179	-3,898	-18.49%
268	Δήμος ΠΥΡΓΟΥ	47,995	44,482	-3,513	-7.32%
269	Δήμος ΠΩΓΩΝΙΟΥ	8,960	6,859	-2,101	-23.45%
270	Δήμος ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	20,266	22,230	1,964	9.69%
271	Δήμος ΡΕΘΥΜΝΗΣ	55,525	55,636	111	0.20%
272	Δήμος ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ	10,922	8,841	-2,081	-19.05%
273	Δήμος ΡΟΔΟΥ	115,490	124,851	9,361	8.11%
274	Δήμος ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ	39,283	37,175	-2,108	-5.37%
275	Δήμος ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	2,859	2,622	-237	-8.29%

276	Δήμος ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΑΜΟΥ (νέος Δήμος)	20,513	20,025	-488	-2.38%
277	Δήμος ΔΥΤΙΚΗΣ ΣΑΜΟΥ (νέος Δήμος)	12,464	12,608	144	1.16%
278	Δήμος ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	29,002	29,703	701	2.42%
279	Δήμος ΣΕΡΒΙΩΝ (νέος Δήμος)	11,382	9,486	-1,896	-16.66%
280	Δήμος ΣΕΡΙΦΟΥ	1,420	1,258	-162	-11.41%
281	Δήμος ΣΕΡΡΩΝ	76,817	73,847	-2,970	-3.87%
282	Δήμος ΣΗΤΕΙΑΣ	19,720	20,268	548	2.78%
283	Δήμος ΣΙΘΩΝΙΑΣ	12,394	11,631	-763	-6.16%
284	Δήμος ΣΙΚΙΝΟΥ	273	253	-20	-7.33%
285	Δήμος ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ	22,794	20,983	-1,811	-7.95%
286	Δήμος ΣΙΝΤΙΚΗΣ	22,195	18,532	-3,663	-16.50%
287	Δήμος ΣΙΦΝΟΥ	2,625	2,755	130	4.95%
288	Δήμος ΣΚΙΑΘΟΥ	6,088	5,499	-589	-9.67%
289	Δήμος ΣΚΟΠΕΛΟΥ	4,960	4,377	-583	-11.75%
290	Δήμος ΣΚΥΔΡΑΣ	20,188	18,080	-2,108	-10.44%
291	Δήμος ΣΚΥΡΟΥ	2,994	2,913	-81	-2.71%
292	Δήμος ΣΟΥΛΙΟΥ	10,063	8,767	-1,296	-12.88%
293	Δήμος ΣΟΥΦΛΙΟΥ	14,941	11,784	-3,157	-21.13%
294	Δήμος ΣΟΦΑΔΩΝ	18,864	16,577	-2,287	-12.12%
295	Δήμος ΣΠΑΡΤΗΣ	35,259	32,918	-2,341	-6.64%
296	Δήμος ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	33,821	34,053	232	0.69%
297	Δήμος ΣΠΕΤΣΩΝ	4,027	3,680	-347	-8.62%
298	Δήμος ΣΤΥΛΙΔΑΣ	12,750	11,417	-1,333	-10.45%
299	Δήμος ΣΥΜΗΣ	2,590	2,495	-95	-3.67%
300	Δήμος ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	21,507	20,791	-716	-3.33%
301	Δήμος ΣΦΑΚΙΩΝ	1,889	1,992	103	5.45%
302	Δήμος ΤΑΝΑΓΡΑΣ	19,432	18,427	-1,005	-5.17%
303	Δήμος ΤΕΜΠΩΝ	13,712	11,994	-1,718	-12.53%
304	Δήμος ΤΗΛΟΥ	780	745	-35	-4.49%
305	Δήμος ΤΗΝΟΥ	8,636	8,611	-25	-0.29%
306	Δήμος ΤΟΠΕΙΡΟΥ	11,544	8,611	-2,933	-25.41%
307	Δήμος ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	81,355	78,508	-2,847	-3.50%
308	Δήμος ΤΡΙΠΟΛΗΣ	47,254	43,944	-3,310	-7.00%
309	Δήμος ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ	27,373	22,367	-5,006	-18.29%
310	Δήμος ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ - ΜΕΘΑΝΩΝ	7,143	6,118	-1,025	-14.35%

311	Δήμος ΤΥΡΝΑΒΟΥ	25,032	22,252	-2,780	-11.11%
312	Δήμος ΥΔΡΑΣ	1,966	2,011	45	2.29%
313	Δήμος ΦΑΙΣΤΟΥ	24,466	23,994	-472	-1.93%
314	Δήμος ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	13,396	11,348	-2,048	-15.29%
315	Δήμος ΦΑΡΣΑΛΩΝ	18,545	16,310	-2,235	-12.05%
316	Δήμος ΦΙΛΙΑΤΩΝ	7,710	6,351	-1,359	-17.63%
317	Δήμος ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	26,968	27,400	432	1.60%
318	Δήμος ΦΛΩΡΙΝΑΣ	32,881	29,611	-3,270	-9.94%
319	Δήμος ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	765	715	-50	-6.54%
320	Δήμος ΦΟΥΡΝΩΝ - ΚΟΡΣΕΩΝ	1,459	1,346	-113	-7.75%
321	Δήμος ΦΥΛΗΣ	45,965	48,255	2,290	4.98%
322	Δήμος ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	46,897	46,983	86	0.18%
323	Δήμος ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	74,192	77,118	2,926	3.94%
324	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	33,673	29,951	-3,722	-11.05%
325	Δήμος ΧΑΛΚΗΣ	478	476	-2	-0.42%
326	Δήμος ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ	102,223	108,313	6,090	5.96%
327	Δήμος ΧΑΝΙΩΝ	108,642	110,646	2,004	1.84%
328	Δήμος ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	26,717	27,229	512	1.92%
329	Δήμος ΧΙΟΥ	51,390	50,483	-907	-1.76%
330	Δήμος ΨΑΡΩΝ	458	420	-38	-8.30%
331	Δήμος ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ	38,317	40,114	1,797	4.69%
332	Δήμος ΩΡΩΠΟΥ	33,769	33,977	208	0.62%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ' – Τα Ερωτηματολόγια Γνώμης Ανά Παραλήπτη

A. Ερωτηματολόγιο για τους Δημάρχους

1. Θεωρείτε ότι οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων είναι σημαντικές για τους Δήμους,
2. Εμπίπτουν, πιστεύετε, στις αρμοδιότητες των Δήμων οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων
3. Είχατε στο προεκλογικό σας πρόγραμμα προτάσεις για δράσεις στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, ποιες,
4. Έχετε υλοποιήσει δράσεις στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, ποιες,
5. Σκοπεύεται να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε ως το τέλος της θητείας σας δράσεις στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, ποιες,
6. Ο Δήμος σας έχει χάσει πληθυσμό στις 3 τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις,
7. Πιστεύετε ότι ο πληθυσμός του Δήμου σας θα αυξηθεί ή μειωθεί την επόμενη τετραετία,
8. Θα ήθελε ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε χρήμα. Αν ναι, ποιες,
9. Θα ήθελε ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε δημιουργία χρόνου. Αν ναι, ποιες,
10. Θα ήθελε ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε υπηρεσίες. Αν ναι, ποιες,
11. Πιστεύετε ότι υπάρχουν καλά παραδείγματα άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, ποιοι Δήμοι είναι αυτοί,
12. Πιστεύετε ότι υπάρχουν καλές πρακτικές άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, ποιες,
13. Έχετε εντοπίσει στο εξωτερικό καλά παραδείγματα άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, ποιοι Δήμοι είναι αυτοί,
14. Έχετε εντοπίσει στο εξωτερικό καλές πρακτικές άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, ποιες,
15. Πιστεύετε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών πρέπει να εκχωρήσει περισσότερες αρμοδιότητες στους Δήμους για την άσκηση δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων οικογενειακών. Αν ναι, ποιες,
16. Γνωρίζετε τι είναι και τι προσφέρει το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των φιλικών προς την οικογένεια πόλεων,

17. Θα ήθελε ο Δήμος σας να γίνει μέλος,
18. Έχετε συνεργασία με οικογενειακές οργανώσεις. Αν ναι, ποιες,
19. Έχετε διοργανώσει ή σκοπεύετε να διοργανώσετε εκδηλώσεις για οικογένειες. Αν ναι, ποιες,
20. Έχετε συνεργασία με το Σύλλογο Πολυτέκνων της περιοχής σας. Θα θέλατε να είχατε,
21. Θα σας ενδιέφερε να μετάσχετε σε ένα συνέδριο Δήμων για δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων. Αν ναι, θα θέλατε να είστε ομιλητής,
22. Γνωρίζουν οι υπηρεσιακοί παράγοντες του Δήμου σας τη νομοθεσία γύρω από τις οικογενειακές και τις πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων,
23. Θεωρείτε ότι θα ήταν χρήσιμη μια σχετική ημερίδα στην ΚΕΔΕ,
24. Γνωρίζετε ότι η ιδιότητα του πολύτεκνου αποδεικνύεται με πιστοποιητικό της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος, σύμφωνα με το Ν. 4316/2014,
25. Γνωρίζετε ότι στο άρθρο 21 του Συντάγματος ορίζεται ότι οι πολύτεκνοι και οι ανάπηροι δικαιούνται ειδικής φροντίδας από το κράτος χωρίς εισοδηματικά κριτήρια σύμφωνα με νομολογία του ΣΤΕ,

B. Ερωτηματολόγιο για τους Γενικούς Γραμματείς των Δήμων

1. Θεωρείτε ότι οι δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων είναι σημαντικές για τους Δήμους,
2. Εμπίπτουν, πιστεύετε, στις αρμοδιότητες των Δήμων οι δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων,
3. Έχετε υλοποιήσει δράσεις στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
4. Σκοπεύεται να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε ως το τέλος της θητείας σας δράσεις στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
5. Ο Δήμος σας έχει χάσει πληθυσμό στις 3 τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις,
6. Πιστεύετε ότι ο πληθυσμός του Δήμου σας θα αυξηθεί ή μειωθεί την επόμενη τετραετία, (Πολύ λίγο / λίγο / καθόλου / αρκετά / σημαντικά),
7. Θα ήθελε ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε χρήμα, Αν ναι, ποιες,
8. Θα ήθελε ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε δημιουργία χρόνου, Αν ναι, ποιες,
9. Θα ήθελε ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε υπηρεσίες, Αν ναι, ποιες,
10. Πιστεύετε ότι υπάρχουν καλά παραδείγματα άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιοι Δήμοι είναι αυτοί,

11. Πιστεύετε ότι υπάρχουν καλές πρακτικές άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
12. Έχετε εντοπίσει στο εξωτερικό καλά παραδείγματα άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιοι Δήμοι είναι αυτοί,
13. Έχετε εντοπίσει στο εξωτερικό καλές πρακτικές άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
14. Πιστεύετε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών πρέπει να εκχωρήσει περισσότερες αρμοδιότητες στους Δήμους για την άσκηση δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων οικογενειών, Αν ναι, ποιες,
15. Γνωρίζετε τι είναι και τι προσφέρει το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των φιλικών προς την οικογένεια πόλεων, Θα ήθελε ο Δήμος σας να γίνει μέλος,
16. Έχετε συνεργασία με οικογενειακές οργανώσεις, Αν ναι, ποιες,
17. Έχετε διοργανώσει ή σκοπεύετε να διοργανώσετε εκδηλώσεις για οικογένειες, αν ναι, ποιες,
18. Έχετε συνεργασία με το Σύλλογο Πολυτέκνων της περιοχής σας, Θα θέλατε να είχατε,
19. Θα σας ενδιέφερε να μετάσχετε σε ένα συνέδριο Δήμων για δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, θα θέλατε να είστε ομιλητής,
20. Γνωρίζουν οι υπηρεσιακοί παράγοντες του Δήμου σας τη νομοθεσία γύρω από τις οικογενειακές και τις πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Θεωρείτε ότι θα ήταν χρήσιμη μια σχετική ημερίδα στην ΚΕΔΕ,
21. Γνωρίζετε ότι η ιδιότητα του πολύτεκνου αποδεικνύεται με πιστοποιητικό της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος, σύμφωνα με το Ν. 4316/2014, (ναι/όχι)
22. Γνωρίζετε ότι στο άρθρο 21 του Συντάγματος ορίζεται ότι οι πολύτεκνοι και οι ανάπηροι δικαιούνται ειδικής φροντίδας από το κράτος χωρίς εισοδηματικά κριτήρια σύμφωνα με νομολογία του ΣτΕ, (ναι/όχι)

Γ. Ερωτηματολόγιο για τους Προϊσταμένους Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων

1. Θεωρείτε ότι οι δημογραφικές, οικογενειακές και οι πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων είναι σημαντικές για τους Δήμους,
2. Εμπίπτουν, πιστεύετε, στις αρμοδιότητες των Δήμων (και της υπηρεσίας σας), οι δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων,
3. Έχετε πρόσβαση στα στοιχεία των οικογενειακών μερίδων των δημοτών σας, Αρκούν για το σχεδιασμό και την άσκηση πολιτικών στήριξης των οικογενειών με παιδιά,
4. Σχεδιάζετε δράσεις / δομές στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,

5. Συμμετέχετε στη λήψη αποφάσεων σε ότι αφορά δράσεις / δομές / προγράμματα στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων,
6. Αντιμετωπίζετε δυσκολίες σε ότι αφορά το σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων / δομών / προγραμμάτων στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
7. Υπάρχει διάθεση πόρων για σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά,
8. Έχετε υλοποιήσει δράσεις / έχετε αναπτύξει δομές και προγράμματα, στον τομέα των δημογραφικών και οικογενειακών πολιτικών και των πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
9. Έχουν πρόσβαση όλες οι οικογένειες στις δομές και τα προγράμματα της υπηρεσίας σας, Αν όχι, υπάρχουν δομές και προγράμματα από τα οποία κάποιες οικογένειες αποκλείονται, (αιτιολογήστε).
10. Η Υπηρεσία σας έχει επαρκή επικοινωνία με τις οικογένειες – δημότες για να γνωστοποιεί αποτελεσματικά τις δράσεις του στις οικογένειες με παιδιά,
11. Θεωρείτε αποτελεσματικό ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε χρήμα, Αν ναι, ποιες,
12. Θεωρείτε αποτελεσματικό ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε δημιουργία χρόνου, Αν ναι, ποιες,
13. Θεωρείτε αποτελεσματικό ο Δήμος σας να ασκήσει δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων με παροχές σε υπηρεσίες, Αν ναι, ποιες,
14. Ο Δήμος σας ασκεί κάποια από τα παραπάνω, (πολιτικές στήριξης με παροχές σε χρήμα, δημιουργία χρόνου ή/και υπηρεσίες).
15. Έχετε τεχνογνωσία στο σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά,
16. Σχεδιάζετε και εφαρμόζετε καλές πρακτικές άσκησης δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
17. Πιστεύετε ότι υπάρχουν καλές πρακτικές άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
18. Έχετε εντοπίσει στο εξωτερικό καλά παραδείγματα άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιοι Δήμοι είναι αυτοί,
19. Έχετε εντοπίσει στο εξωτερικό καλές πρακτικές άλλων Δήμων που ασκούν δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, ποιες,
20. Αξιολογείτε καλές πρακτικές άλλων Δήμων εντός ή εκτός Ελλάδας, Αν ναι, ποιες,

21. Πιστεύετε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών πρέπει να εκχωρήσει περισσότερες αρμοδιότητες στους Δήμους για την άσκηση δημογραφικών, οικογενειακών και πολιτικών στήριξης των πολύτεκνων οικογενειών, Αν ναι, ποιες,
22. Γνωρίζετε τι είναι και τι προσφέρει το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των φιλικών προς την οικογένεια πόλεων, Θα ήθελε ο Δήμος σας να γίνει μέλος,
23. Έχετε εμπειρία σε συνεργασία με οικογενειακές οργανώσεις,
24. Έχετε διοργανώσει ή σκοπεύετε να διοργανώσετε εκδηλώσεις για οικογένειες, αν ναι, ποιες,
25. Έχετε συνεργασία με τον Σύλλογο Πολυτέκνων της περιοχής σας, Θα θέλατε να είχατε,
26. Θα σας ενδιέφερε να μετάσχετε σε ένα συνέδριο Δήμων για δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, θα θέλατε να είστε ομιλητής,
27. Γνωρίζετε τη νομοθεσία για σχεδιασμό δράσεων στο πεδίο της στήριξης των οικογενειών με παιδιά, Θεωρείτε ότι θα ήταν χρήσιμη μια σχετική εκπαίδευση / ημερίδα,
28. Γνωρίζετε ότι η ιδιότητα του πολύτεκνου αποδεικνύεται με πιστοποιητικό της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος, σύμφωνα με το Ν. 4316/2014, (ναι/όχι)
29. Γνωρίζετε ότι στο άρθρο 21 του Συντάγματος ορίζεται ότι οι πολύτεκνοι και οι ανάπηροι δικαιούνται ειδικής φροντίδας από το κράτος χωρίς εισοδηματικά κριτήρια σύμφωνα με νομολογία του ΣτΕ, (ναι/όχι)

Δ. Ερωτηματολόγιο για τους Προέδρους των Συλλόγων Πολυτέκνων – Μελών της ΑΣΠΕ

1. Έχετε συνεργασία με τις Δημοτικές αρχές των Δήμων του Νομού σας, Αν ναι, προσιοδορίστε τι είδους.
2. Θα θέλατε οι Δήμοι του Νομού σας να συνεργάζονται περισσότερο με τον Σύλλογό σας, Αν ναι, περιγράψτε τι θα θέλατε,
3. Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι καλύτερες παροχές προς οικογένειες που δίνουν οι Δήμοι του Νομού σας,
4. Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι καλύτερες παροχές προς τις πολύτεκνες οικογένειες – μέλη σας που δίνουν οι Δήμοι του Νομού σας,
5. Έχουν όραμα οι Δήμοι του Νομού σας σχετικά με τις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων, Αν ναι, γράψτε λίγα λόγια για το πως αυτό γίνεται πράξη.
6. Θα θέλατε ο Δήμος να συνδιοργανώνει εκδηλώσεις με το Σύλλογό σας προκειμένου να προκύπτει όφελος για τα μέλη σας,
7. Έρχονται σε επικοινωνία οι Δημοτικοί Σύμβουλοι με το Σύλλογό σας για αποφάσεις της πόλης, Αν ναι, σε ποια θέματα,

8. Έχετε ζητήσει από το Δήμο να παραχωρήσει στο Σύλλογό σας χώρο γραφείων, Αν ναι, ποια ήταν η απάντηση,
9. Πιστεύετε ότι ο Δήμος αναγνωρίζει τους πολύτεκνους ως ειδική κοινωνική ομάδα στην οποία το Κράτος οφείλει ειδική μέριμνα, όπως επιτάσσει το Σύνταγμα,
10. Ποιος / ποιοι Δήμοι πιστεύετε ότι είναι οι καλύτεροι στην Ελλάδα στις δημογραφικές, οικογενειακές και πολιτικές στήριξης των πολυτέκνων,

Λίγα λόγια για την Α.Σ.Π.Ε.

Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδας (ΑΣΠΕ) είναι ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εκπροσωπεί τις πολύτεκνες οικογένειες, αναλαμβάνοντας την προαγωγή των ηθικών και υλικών συμφερόντων τους. Ιδρύθηκε το 1931 και αποτελεί τον αρχαιότερο και μεγαλύτερο στην Ελλάδα φορέα προάσπισης των δικαιωμάτων των οικογενειών και διεκδίκησης ολοκληρωμένων δημογραφικών οικογενειακών πολιτικών, προωθώντας παρεμβάσεις για τη διαχείριση των οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων της δημογραφικής γήρανσης και για τη στήριξη των πολύτεκνων οικογενειών με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης.

Επιδιώκει την υιοθέτηση θετικών μέτρων για την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων της οικογένειας και της μητρότητας, σχεδιάζοντας πρωτοβουλίες για την απόκτηση παιδιών και τη θετική γονεϊκότητα. Αναπτύσσει το δημόσιο διάλογο, προάγει την ενίσχυση της συνηγορίας, την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με τη δημογραφική και οικογενειακή πολιτική, μέσα από συνέδρια, ημερίδες, περιοδικό («Κόσμος Πολυτέκνων»), ιστότοπο, facebook και εκδόσεις βιβλίων.

Διοικείται από 7-μελή Εκτελεστική Επιτροπή και 22-μελές Γενικό Συμβούλιο, οι οποίοι εκλέγονται ανά τριετία. Το Κράτος της έχει αναθέσει από το 1931 ως σήμερα την απονομή και την πιστοποίηση της πολυτεκνικής ιδιότητας, καθήκον που ασκεί υποδειγματικά. Η ΑΣΠΕ είναι θεσμικός κοινωνικός εταίρος, μετέχει στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος με δύο (2) εκπροσώπους στην Ολομέλεια, αλλά και στο Συμβούλιο Προέδρων της ΟΚΕ. Είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Φορέων Υπηρεσιών Κοινωνικής Φροντίδας του Υπουργείου Εργασίας. Έχει βραβευθεί από την Ακαδημία Αθηνών για το κοινωνικό έργο της.

Δραστηριοποιείται πανελλαδικά μέσω των αναγνωρισμένων Συλλόγων – μελών σε περισσότερα από 100 σημεία σε όλη την Ελλάδα, αλλά και διεθνώς μέσω συνεργασιών (π.χ. με την Παγκύπρια Οργάνωση Πολυτέκνων), αλλά και με την ενεργό συμμετοχή της στα Διοικητικά Συμβούλια των δύο Ευρωπαϊκών Ομοσπονδιών Οικογενειακών Οργανώσεων: *COFACE–Families Europe* και *European Large Families Confederation*. Είναι ο εθνικός συντονιστής του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Φιλικών προς την Οικογένεια Πόλεων (*European Network of Family Friendly cities*).

Ενισχύει την τεχνογνωσία της, έχοντας υπογράψει Μνημόνιο Συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (Εργαστήριο Κοινωνικής Διοίκησης) για την προώθηση δράσεων ερευνητικού, συμβουλευτικού και εκπαιδευτικού περιεχομένου.

Έχει πραγματοποιήσει επιτυχώς δώδεκα (12) διεθνή συνέδρια για θέματα δημογραφίας, οικογένειας και παιδιών, διεθνή ημερίδα για Ευρωβουλευτές, έχει συνδιοργανώσει μαζί με την Παγκύπρια Οργάνωση Πολυτέκνων Ευρωπαϊκό Δημογραφικό Φόρουμ στην Κύπρο, καθώς και ημερίδα οικογενειακών πολιτικών για τους Ο.Τ.Α.

Εκδίδει σε τακτά χρονικά διαστήματα ένα εμπειριστατωμένο βιβλίο που είναι χρήσιμος οδηγός νομοθεσίας και διοικητικών πράξεων για τις πολύτεκνες οικογένειες, προκειμένου να γνωρίζουν και να αξιοποιούν τα όποια, κατά καιρούς, θετικά πλεονεκτήματα προσφέρονται από την πολιτεία. Επίσης προβαίνει σε ειδικές, κατά περίπτωση εκδόσεις, όπως, π.χ. για τα 200 χρόνια από την Ελληνική επανάσταση, οπότε εξέδωσε σειρά βιβλίων για την προσφορά των πολύτεκνων οικογενειών, ενώ στο παρελθόν έχει εκδόσει τόμο για τα παιδικά ατυχήματα κ.ά.

Έχει ιδρύσει το δικό της Παρατηρητήριο για την Οικογένεια και τη Δημογραφία (familywatch.gr). Είναι εγγεγραμμένη στο μητρώο φορέων έργων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με PIC number 888387596.